

BIBLIOTÉKA POUČNÁ A ZÁBAVNÁ,
vydáváná
„Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje“.
~~~~~
Veškerých Dědictvím vydaných spisů č. 68. na rok 1916.

OBRÁZKY Z KATOL. MISSIÍ.

DÍL I.
ASIE.

Napsal
FRANTIŠEK VŠETEČKA,
farář v Lovčicích u Žďánic na Moravě.

V BRNĚ 1916.

V komisi v benediktinském knihkupectví v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci a v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze.
Tiskem benediktinské knihtiskárny v Brně.

František Všeťka :

Obrázky z katolických missií.

Díl I.
Asie.

! Nihil obstat.

Imprimatur.

Prof. Jan Švestka,
censor ex officio.

† Paulus,
Episcopus.

Z biskupské konsistoře v Brně,
dne 27. března 1915.

Místo předmluvy.

„Přijď království Tvé!“

*

„V druhé prosbě otčenáše prosíme :

1. aby Bůh skrze víru, naději a lásku panoval v nás;
2. aby království Boží na zemi, církev katolická, víc a víc se šířilo a upovňovalo;
3. aby nás Bůh jednou do království nebeského přijal“.

(Katechismus.)

*

„O missionáře se musejí starati všichni katolíci ve své vlasti. Nejprve musejí katoličtí rodičové tomu věnovati své děti, které v sobě cítí povolání; Ježíš je volá pro svou svatou věc. Šťastní rodičové a šťastné děti, které smějí přinést tuto oběť. Ostatní pak katolíci musejí skýtatí prostředků, jež jsou nutny k výživě missionářů a udržování missií. Každý musí přispěti jak může a má se též k tomu cítiti povinen a sice:

1. z horlivosti pro čest a slávu Boží;
2. z útrpnosti s nešťastnými pohany;
3. z vděčnosti za velké dobro pravé víry;
4. z poslušnosti k Ježíši Kristu.

Až přijde pak den odplaty, řekne nebeský Soudce každému katolíku: „Co s vykonal ve svém stavu a dle sil svých, bys vyplnil můj rozkaz rozšiřovati víru?“ Věrným přátelům a podporovatelům missií řekne: „Co jste nejmenšímu z maličkých mých (to jsou pohané) učinili, mně jste učinili. Vejděte do radosti Pána svého!“

Proto účastni se pilně na práci Dobrého Pastýře, na svatém díle missionářském! Tím se staneš sám dobrým pastýřem, missionářem, záchrancem duší!“

(P. Hořman Fischer S. V. D. ve spisku „Pro říši Kristovu“. ¹⁾)

---

¹⁾ K dostání ve Sr. Gabrieli, p. Mödling, Dol. Rakousy, za 30 h.

Poznámka spisovatelova.

Obrázky tyto jsou otisky článků již dříve uveřejněných; u každého článku jest poznamenáno, kde byl původně vytištěn, jakož i prameny, z nichž bylo čerpáno. Necht' neočekává nikdo, že se dočte v těchto řádcích úplných zpráv missijních z té které krajiny. Těch podati jest v knížce rozsahu tak malého nemožno. Je to takořka krátká procházka v duchu končinami světovými, abychom letmo a jen velmi povrchně poznali, že se církev skutečně v celém světě hledí šířiti, jak jí to její Zakladatel přikázal.

V L o v ě í c í h, 18. ledna 1915.

Po stopách missionáře.

(Kalendář misijní r. 1913.¹⁾)

Rok od roku přibývá ve všech zemích železnic a stále se zdokonalují i jiné dopravní prostředky. Zároveň, jak jest přirozeno, vzrůstá se i touha cestovati. Kdežto ještě před nepřiliš dávným časem cesta z Moravy neb Čech do Alp se považovala za dosti dalekou, obtížnou a při tom i nákladnou, dnes jezdí se na výletní cesty do Švédska, Španěl, Italie, ba i na Špicberky²⁾ i do Sibíře. Ti pak, kteří se dříve spokojili s poutí do Mariacel, o níž dlouho vyprávěli méně šťastným, dnes byli nejen ve francouzských Lurdech, nýbrž snad i více než jedenkrát ve Svaté zemi.

A kdo nemůže cestovati, rád si aspoň přečte zpravu o cestách lidí šťastnějších, kteří měli dosti volného času i peněz, aby se mohli podívat do božího světa, nebo si častěji zajde —

---

¹⁾ Vydává se nyní každoročně ve Sv. Gabrieli podle jménem „Missionář. Missijní kalendář.“ Stojí 40 h.

²⁾ Ostrovy v Ledovém moři, severně od poloostrova Skandinávie.

jako pisatel těchto řádků — do panorámy, aby tam za 20—30 haléřů uviděl cizí kraje a cizí lid.

Kdo se rád doví něco o cizině, tomu lze věru s dobrým svědomím doporučiti četbu časopisů missionáři vydávaných. A bude z té četby míti ještě více užitku, než pouhou zábavu. Dovede ocenit lépe než dříve oceňoval křesťanství a jeho význam pro jednotlivce i pro celé lidstvo, pozná-li národy, jimž se nedostalo dosud křesťanské víry a osvěty; také se naučí býti statečnějším křesťanem, bude-li pozorovati neohroženost apoštolských mužů i žen, kteří opouštějíce vše, jdou do dalekých krajů, aby tam šířili lásku ku Kristu a ku pravé vzdělanosti.

V následujících statích chci ukázati, že skutečně rozmanitých a zajímavých zpráv se lze dočísti v listech a knihách psaných katolickými věrovestci a tím bych rád čtenáře povzbudil, aby si hleděli nějaký missijní časopis předplatiti.¹⁾

Budeme v duchu doprovázeti missionáře od jeho prvního kroku z domoviny až do vykázaného působiště a tam si povšimneme jeho činnosti a života vůbec.

---

¹⁾ Český missijní časopis jest dosud pouze „Echo z Afriky“. Vychází v Praze II., Na Zbořenci 281. Stojí 1 K 30 h ročně. Pro děti vychází tamtéž časopis „Malý černoch“. Stojí ročně pouze 1 K. „Dílo šíření víry“ vydává pro své členy „Věstník díla šíření víry“. Snad se dočkáme ještě jiného českého missijního časopisu. Missijní kalendář z r. 1915 oznamuje, že bude ve Sv. Gabrieli vycházet za 2 K předplatného časopis „Missijní zprávy z katolického světa“. V době války bylo nutno ceny i missijního časopisu poněkud zvýšiti.

Podotýkám, že všechna vypravování budou čerpána z původních zpráv missionářů.

1. Missijní ústav.

Missionář se vzdělává ku svému úřadu v ústavě missijním. Nezřídka byl v něm již jako hoch. Tam vystudoval gymnasium, tam vykonal studia bohoslovná a osvojil si ony potřebné vědomosti, jichž potřebuje, aby mohl působiti mezi cizími národy. V našich zemích mají missionáři ústav sv. Gabriele v Mödlingu u Vídně a dům sv. Ruperta u Solnohrad v Bischofshofenu. Oba domy patří „Společnosti Božského Slova“, jejíž hlavní klášter jest ve Šteylu v Porýnsku (Holandsko). Šteylský ústav má jméno svatého archanděla Michaela. V jedné části tohoto velikého kláštera se připravují ku svému povolání mužové, v druhé části řeholnice, které chtějí rovněž pracovati v missiích.

Navštívme v duchu missijní ústav „Sv. Gabriel“.¹⁾

Jedeme-li jižní drahou z Vídně, uzzíme po čtvrt hodině jízdy mezi stanicí Brunn a Mödling v levo v dáli červený chrám a u něho rozsáhlý ústav. Je to „Sv. Gabriel“, missijní dům „Společnosti Božského Slova“, čili „Šteylských Missionářů“, kterážto společnost byla založena P. Janssenem v Holandsku ve Šteylu a má nyní více ústavů.

Byl založen r. 1889 a vzrůstal od té doby tak, že jest nyní opravdu ohromným a obdivu-

¹⁾ Vyňato z „Hlasu“ r. 1912

hodným ústavem a jest přímo nevysvětlitelno, že i mezi vídeňskými, poměrně dosti uvědoměnými katolíky jsou lidé, kteří o vzácném tomto ústavě a jeho účelu nevědí ničeho. Že jsou tací, přesvědčil jsem se sám.

Bylo mi dopřáno ztráviti několik hodin ve Sv. Gabrieli a ve společnosti missionářů. Pokusím se v následujícím popsati, co jsem tam za kratičkého pobytu spatřil. Přál bych každému, aby poznal Sv. Gabriel z vlastního názoru. Jsem jist, že by byl překvapen, ba nadšen tím, co by tam uviděl.

Připomínám předem, že ústav byl zřízen pro odrostlejší studenty a bohoslovce, kteří se hodlají ve šteylské družině věnovati vznešenému povolání missionáře. Nižší studia se konají v ústavech jiných. Zde jsou t. zv. filosofové (naše 7. a 8. tř. gymnasijní), novicové¹⁾ a bohoslovci čtyř ročníků. Kromě těchto žije v ústavě značný počet kněží, profesorů a duchovních vůdců těchto studujících a mnoho řeholních bratrů, o jichž zaměstnání se dovíme z dalšího. Všech obyvatel domu jest asi 600.

Přišel k večeru do ústavu, byl jsem mile uvítán mladým knězem, jenž moji návštěvu očekával. Sdělil mi s radostnou tváří, že bude poslán asi za měsíc do Mozambique, krajiny při řece Zambezi v Africe, kde byly šteylským missionářům svěřeny kraje dosud spravované portugalskými jesuity, které nynější osvěcená

¹⁾ Zkušební rok v klášteře se jmenuje noviciát; kdo se mu podrobí, jest novic.

vláda i z missií vypudila. Noví missionáři se nalézají pod protektorátem císařů rakouského a německého. S radostí nastoupili někteří nedávno obtížnou práci na vzdálené vinici Páně v temném dílu světa a s tímto missionářem jim měla býti poslána posila; i noví pomocníci následují svých druhů ochotně a radostně. Kéž jest jejich nadšení i neohroženost odměněna zdarem, požehnáním i ochranou Boží v četných nebezpečích na daleké cestě i ve vzdáleném působišti.

Po krátkém odpočinku a osvěžení jsme nastoupili procházku ústavem za příčinou jeho prohlídky. Mnoho jsme do večera projíti nemohli.

První cesta byla do z a h r a d y, do u m ě l é j e s k y n ě, zbudované bohoslovci z balvanů. Jest to opravdu dokonalé napodobení přirozené skalní sluje, již dodává zvláštního půvabu rozmanité osvětlení jednotlivých částí, způsobené barevnými skly. V jeskyni jsou příhodně umístěny skupiny soch, připomínající události z narození a umučení Páně. Z venku činí jeskyně dojem pahorku, na jehož vrcholu jest umístěn kříž.

Zahrada jest pečlivě osázena částečně vínem, částečně stromy a vzorně obdělávána; jest prý tu však špatná půda a proto není užitek takový, jakého by pilná práce zasluhovala.

Na druhém konci zahrady je h ř b i t o v missijního domu s krásnou kaplí, zdobenou mosaikami (obrazy skládané z barevných kamenků).

Prosté kříže s bílými nápisy označují hroby několika kněží, bratří i studentů. Ve zdi naproti

vechodu je uloženo pod prostou mramorovou deskou srdce biskupa Anzera, člena šteylské družiny, působivšího v Číně a zemřelého i pochovaného v Římě.

Při zahradě bývala c i h e l n a,¹⁾ která byla kdysi postavena ku pálení cihel na stavbu ústavu; jáma, z níž se tehdy kopala hlína, jest nyní proměněna v z a h r a d n í j e z í r k o, sloužící sice zahradě ku ozdobě, které se však stalo osudným jednomu z nynějších „obyvatel“ hřbitova, studujícímu, který v něm utonul.

Ze zahrady jsme směřovali ku c h r á m u sv. Ducha, zastavili jsme se však dříve v k u c h y n i, již nám bylo projíti. Jest zařízena velmi moderně a pokrmy se v ní připravují pomocí páry ve velkých kotlech. Všechny pomocné kuchyňské stroje (i mlýnek na kávu) se ženou elektrickým motorem, jehož se užívá též ku v ý r o b ě s o d o v k y v místnosti blíže kuchyně. Všechny práce v kuchyni i ostatních místnostech sousedních konají bratři.

C h r á m P á n ě jest překrásný, částečně ve slohu románském, stavěný do kříže, bohatě zdobený mramorem a mosaikami. Část vítězného oblouku jest zhotovena z kamene, jenž byl kdysi ozdobou divadla na Okružní třídě ve Vídni, známého požárem v osmdesátých letech minulého století, při němž zahynulo množství lidí. V ochoze kolem nádherného hlavního oltáře jest řada kaplí. Výzdoba chrámu je do nejmen-

---

¹⁾ Nyní jest již zbořena.

ších podrobností uměleckou. I z venku jest kostel ozdoben mosaikami.

Pod kostelem jest rovněž s uměleckým vkusem upravena krypta, kde právě konali bratři svoji pobožnost s příkladnou zbožností. Kromě toho mají v budově ústavu pěknou a rozsáhlou kapli novicové, z níž zazníval vážný zpěv chorálu; pro nemocné jest zařízena útulná kaplička při nemocnici. I v té se přechovává nejsv. Svátost oltářní. Zastali jsme v ní v modlitbu pohříženého bratra, v jehož líci napsala choroba čitelným písmem, že se bude modliti před Nejsvětějším brzy — jinde.

V hlavním kostele počínají mše sv. a pobožnosti bohoslovců, bratří a chovanců již o půl 5. hod. ráno a po nich nastává denní práce; celý ústav se potom podobá obrovskému stroji, v němž koná každý svoji povinnost s klidem, bez zbytečného slova a s horlivou vytrvalostí, řídě se signály elektrického zvonku, znějícího co chvíle rozsáhlými chodbami i jinými místnostmi.

Mým ranním úkolem bylo prohlédnouti podrobněji vnitřek ústavu, o jehož rozsáhlosti jsem si již předem činil představu, čta na dveřích své světničky č. 339. Bylo mi však řečeno, že bych našel i dveře č. 580!

Započínajíce tuto obchůzku jdeme kolem knihkupectví, kde se prodávají spisy missionáři vydávané, zastavujeme se v expedici, kde bratr rozesílá do světa časopisy a kalendáře (i český). Ve vedlejší světnici seděl bratr nad kolečký z hodinek a spravoval je. O něco

dále je výroba hostií, které se rozesílají i do vzdálených farností poštou; jinde je pekař, opatřující celý dům chutným chlebem a jiným pečivem.

Na dvoře vcházíme do rozsáhlé budovy s továrním komínem. V její strojovně se otáčí bratr kolem parního stroje a stroje dynamoelektrického, zásobujícího celý dům parou a proudem elektrickým, jímž se svítí i pohánějí rozmanité stroje v celém domě. Se strojovnou jsou spojeny: prádelna, kde také jen bratři za pomoci strojů pečují o zásobování celého domu čistým prádlem; dále dílny: klempířská, zámečnická, kovářská a truhlářská, kde se pracuje vesměs pomocí nejlepších moderních obrábějících strojů. Je tu i rozsáhlý mlýn. Na dvoře se zastavíme na okamžik u bratra podkováře, kovajícího statného hřebce a vcházíme potom do rozsáhlých sklenníků, kde je uloženo mnoho krásných, zelených květin k ozdobě oltářů; odtud — minuvše v zahradě četná pařeniště — vejdemo do hospodářských budov. Vedle stodoly stojí kravín se 24 kusy statného hovězího dobytka, koňské stáje s 10 pěknými koni, pak jest budova pro chov vepřového dobytka, kde se parou ze strojovny vedenou připravuje v kotlech krmení pro velké množství kusů rozmanité velikosti.

Povšimneme si jatek, kde řezník právě porazil statné hovězí dobytče a vcházíme zase do hlavní budovy, bychom tam vyhledali dílnu

pro hotovení m o s a i k o v ý c h o b r a z ů. Se zvláštním zájmem tu prodléváme déle, pozorujíc dovedné ruce, skládající z pestrých kaménků ladné obrazy. Pak vejdemo ještě do dílny, kde vládne bratr o b u v n í k s několika řeholními pomocníky, kteří mají vesměs plné ruce práce; nemůžeme si nepovšimnouti též jeho zpřízněnce, bratra k r e j č í h o, který rovněž vzorně pečuje o ošacení obyvatel domu, a pak nahlédneme do l é k á r n y, kde vládne bratr magister pharmacie.¹⁾ Blíže lékárny jest l é k a ř s k á o r d i n a c e, místnost opatřená hlavními nástroji operativními i k zubnímu lékařství potřebnými, kde v určité dny a hodiny l é k a ř udílí rady těm, kdož po ní touží. Týž také přednáší nastávajícím missionářům, aby si do jisté míry mohli osvojit i lékařské vědomosti a jimi tak prospívati svým ovečkám, jež budou pásti v zemích pohanských.

Prohlédnuvše celou tuto řadu dílen řemeslnických a uměleckých, obracíme pozornost k dílnám duševním.

Ježto jsou právě studující i bohoslovci v přednáškách, vcházíme do s t u d o v e n, kde nalézáme kromě knih také i s p o r t o v n í n á s t r o j e. Pěstujíť chovanci po práci též rozličné druhy ušlechtilého sportu, aby si uchovali a utvrdili zdraví. Vidíme o b r o v s k o u k n i h o v n u — třípatrovou — kdež trojnásobná galerie, táhnoucí se kolem rozsáhlého

¹⁾ Lékárník.

sálu dává tušiti, jak ohromný počet knih je tu uložen.

Fysikální a chemické pracovny vykazují takové množství dokonalých přístrojů, že se asi málokterý světský ústav může podobnými honositi.

Kromě toho jest tu vzácné museum geologické, zoologické (nerostů a zvířat) a národopisné, obsahující takové množství předmětů z Číny, Japonska, Ameriky, Afriky a Nové Quineje, že bychom tu musili býti ne několik okamžiků, jako mně bylo přáno, nýbrž několik dní, abychom mohli podrobněji poznati vzácný obsah skleněných skříní.

Zvláště zajímavou jest sbírka hadů z tropických a jiných krajů, jichž důstojný zástupce, obrovský, vycpaný hroznýš, se nalézá u vchodu ovinut kolem kmene, jakoby chtěl býti strážcem všech tu uložených svých menších druhů.

Ve Sv. Gabrieli vychází též učený časopis „Anthropos“ („Člověk“), obsahující národopisné zprávy z celého světa, které mají tu velikou přednost, že jsou psány nikoliv od cestovatelů, kteří toliko na krátkou dobu navštívili ony vzdálené kraje, nýbrž od mužů, kteří tam celý život tráví a proto i země i život v nich dokonale znají. Vědecká cena tohoto listu se také uznává příslušnými kruhy a jeho vydavatel, kněz svatogabrielský jest členem učených společností.

Leckoho snad překvapí zpráva, že je ve dvoře vybudována i rozsáhlá divadelní

síň, kde se hrává divadlo a pořádají domácí slavnosti.

Obyvatelé ústavu jsou příslušníky rozmanitých národností. Náš národ jest zastoupen ponejvíce rodáky z Čechů, bydlících v Pruském Slezsku. Mezi řeholními bratry je několik uher-ských Slováků.

Snad v době přítomné, kdy se zájem o missie utěšeně vzmáhá, nadchnou se i čeští jinochové, aby buď jako kněží anebo jako bratři, jichž missionáři nutně potřebují, se věnovali svatému a vznešenému povolání missionářskému.¹⁾

Opouštěje ústav uzřel jsem před kostelem hlouček bohoslovců. Byli nyní oděni místo taláry — dělnickými modrými kazajkami a okopávali stromky.

K těmto řádkům dodávám: Kdo můžeš, prohlédni si ústav Sv. Gabriele a pak budeš již z vlaku před ním i jeho obyvateli s opravdovou úctou smekati.

2. Rozloučení.

Vyzbrojiv se v missijním ústavě potřebnými vědomostmi, připravuje se missionář na cestu do kraje, který mu byl za působiště vykázan. Jest přirozeno, že rozloučení s domem, který se mu stal druhým domem otcovským, se koná

---

¹⁾ Svatogabrieľští missionáři zřizují právě ústav nedaleko Pétikosteli v Uhrách a přáli by si takový ústav časem zříditi i v Čechách anebo na Moravě.

jako rodinná slavnost všech spolubratří, na níž berou podíl i příbuzní a přátelé loučících se missionářů.

Jeden z missionářů šteylských¹⁾ píše o posledních chvílích pobytu missionáře v domě missijním takto:

„Konečně nadešel den života mého, po němž jsem nejvíce toužil, den 17. září 1893. Beze spánku jsem ztrávil noc na loži; opět a opět vtírala se v moji mysl vzpomínka na cíl mých tužeb, na zemi, po níž jsem prahнул, kam jsem se měl již následujícího dne odebrati. Ideály mého mládí měly se nyní uskutečniti: měl jsem odejít do Číny²⁾ jako missionář, abych splnil nejvřelejší touhu božského Mistra a zvěstoval radostné poselství Kristovo největším ubožákům

Velmi těžké dny jsem měl již za sebou. I missionář jest člověkem; i on má citlivé srdce v hrudi — i jemu jest rozloučení s osobami milými krušným. Ach, věřte mi, rodičové moji i sourozenci, že jestli jsem ve chvíli, kdy jsem vám naposledy ruku tisknul, železnou vůlí slzy v očích potlačoval, stalo se tak proto, abych vám rozloučení neučinil ještě těžším a abych vám ukázal, že jdu radostně za svým povoláním; ve skutečnosti mi bylo velmi těžko kolem srdce.

Avšak k čemu rozdíratí znova starou ránu? Žijte blaze, všichni moji milí, žijte blaze, na shledanou! Díky, tisíceré díky ještě jednou za dobrodiní, jež mi vaše dobrotivá ruka prokázala;

1) P. G. Stenz, v díle „Do říše drakovy“, t. j. „do Číny“.

2) Obromná říše v Asii.

nebe vám vše odplatí! Mně jest nemožno vám se odměniti, vy drazí příbuzní i známí, mezi nimiž jsem prožil nejednu šťastnou chvíli. Nezapomínejte na mne, až budu dlíti tam daleko za mořem a trávití chudý život neznám a světem pohrdán. Blaze žijte, milé hory, kde jsem prožil krásné mládí! Ve všech údolích i roklinách kéž se znova ozývá a rozléhá: Žijte blaze, žijte blaze, na shledanou!

Mám vám líčiti city, které mé srdce plnily, když jsem ráno dne 17. září stál u oltáře a obětoval Nejvyššímu neposkvrněnou oběť jeho Syna?

Nikoliv; jen missionář může tak mysliti, cítiti, modliti se. Ještě jednou jsem přinesl Jemu, svému Bohu a Stvořiteli v oběť svůj život. Radostně a ochotně zřekl jsem se ještě jednou rozkoší světa a z ruky Boží přijal utrpení, oběti všeho druhu, nemoci, námahy, nevděk a vše podobné, co mělo býti od té doby mým denním chlebem. Jenom abych se šťastně do Číny dostal!

Odpoledne nám byl důstojným generálem našim¹⁾ slavnostně na prsa zavěšen missijní kříž a s tímto, jakožto bezpečnou zbraní, prošlo nás 13 missionářů chrámem, abychom u pobočných oltářů rozličné světce o pomoc poprosili. Veliké množství lidu z blízka i z dále se sešlo v chrámě k této povznášející slavnosti. Byl jsem šťasten, že jsem u cíle.

Na rozloučenou se sešli ještě jednou všichni

---

¹⁾ Nejvyšší představený. Nyní vdp. P. M. Blum. Prvním generálem a zakladatelem „Společnosti Božského Slova“ byl P. Arnold Janssen.

obyvatelé domu ve slavnostně vyzdobené síni a přičinili se, by nám hudbou, básněmi i proslovy — loučení co nejtěžším učinili.

Jak úchvatné jest, když se ku konci zazpívá společně krásná píseň:

„Jděte, bratři, Bůh vás vedí
k dalšímu pro víru zápasu!“

Z očí všech zářilo při tom nadšení: všickni by byli chtěli s námi v dáli, do ciziny jíti.

Za bouřného volání slávy jsme šli k připravenému povozu. Všickni by nám byli ještě jednou rádi stiskli ruku na rozloučenou; všickni nám volají „na shledanou“ a pak — pryč, pryč z milého Šteylu, jenž byl po léta mojí druhou domovinou; pryč z těchto pokojných zdí do širého rozbouřeného moře, neklidného světa. Ó, jak to bouří a kypí v prsou! City radosti mísí se s žalem, předtucha úzkosti s nadějí, bodrá odhodlanost s váháním a strachem. Co nám přinese budoucnost?

Bylo mi, jako bych byl ubohým sirotkem, jenž bez matky, jedině pod ochranou otcovského oka Božího vychází do dalekého, zlého světa. Ach, již minul tichý klášterní život a mým údělem jest věčně neklidný svět. Ode jsou bratři, kteří těšili v žalu a radovali se s radujícím, zde svět podvodný a nevděčný, lstivý a potměšilý. Avšak koruna, která mi kyne v dáli, dodává mi mysli a usnadňuje oběť. Snad, snad se mi jí dostane již brzy!“

Missionář, jehož zápisky o dnu rozloučení jsem tuto uvedl, tlumočí hlavně vnitřní city, jimiž jeho srdce překypovalo v tak památný

den života. O slavnosti rozloučení, konané ve chrámě, se zmínil jen stručně.

Pěkný popis rozloučení se s missionářem ve chrámě, jak se koná v pařížském missijním semináři, nalézáme v životě P. Nempona,¹⁾ jenž působil rovněž v Číně. Jeho životopisec²⁾ praví:

„Chovanci semináře, loučící se missionáři, a jiní se ubírali směrem, kam je volal „kantonský zvon“, do něhož jeden z chovanců bil těžkým kladivem.³⁾ To bylo volání do Číny. Brzy byli u kaple Panny Marie, Královny apoštolů, s níž se missionáři loučivají nejdříve. P. Nempon a sedm ostatních missionářů kráčelo zástupem lidu do předu k oltáři. Tam poklekli jako obětní beránci, k oběti připraveni. Ještě jsou zástupové dojati pohledem na ně a již počíná sbor zpěváků píseň na rozloučenou:

„Jdětež, hrdinové, zvěstovat spásu,
jak po tom touží váš duch!“ atd.

Missionáři odpovídají zpěvem: „Ave maris stella“. Pějí: „Zdrávas, hvězdo mořská, chraň nás před bouří, buď naší vůdkyní až ku břehům Číny a Tonkingu! Bráno nebeská, pomoz nevěřícím, zlom okovy, jimiž jsou spoutáni, osvět jejich život novým dnem a nech jejich očím

---

1) P. Alois Nempon, nar. 1. září 1862 v Hondchoote v sev. Francii, zemřel 13. prosince 1889 v západním Tonkingu v Číně.

2) Francouzský profesor, kněz Gustav Montenuis. Spis ten poctěn cenou francouzské akademie.

3) Asi čínský způsob zvonění. Kanton jest hlavní město Kwantungu, části říše čínské. Čínsky se zove Kvangtčou.

svítiti vznešené světlo pravdy! Ukaž, že jsi matkou, žehnej naší cestě a vypros nám milost, bychom mohli hlásati tvého Syna těm, kteří nejsou dosud tak šťastni, by ho znali!“

Sbor odpovídá zpěvem: „Zdrávas Maria“. Je to andělský pozdrav novým dělníkům, kteří po příkladu Panny Marie mají přivést ubohé a opuštěné části světa Ježíši Kristu, Vykupiteli a Spasiteli. Zpěv končí vzýváním: „Ó Královno apoštolů, ó Královno mučedníků, ó Hvězdo mořská, oroduj za nás!“ Toto vzývání se opakuje po třikráte, stále vroucněji. Po této úpěnlivé prosbě následuje velebné „Magnificat“: „Velebí duše má Hospodina, neboť mne povýšil z prachu. Veliké věci učinil! Smiloval se nad pohany, kteří lační a žízni po spravedlnosti a přivábil je k Sobě, protože se rozpomenul na zaslíbení, jež učinil Abrahamovi. Magnificat, ano, nechť veleben jest Pán pro ně i pro nás!“

Odtud odebrali se všichni do kaple, kde se vlastní loučení mělo vykonati. Prostora pro věřící byla do posledního místečka obsazena a také vyvýšená místa (tribuny) byla plna zbožných i horlivých přátel missií, takže kaple nepostačila pojati všech, kteří k tomuto povznášejícímu divadlu přispěchali. Dle zbožnějšího chování a dle výrazu tváře, prozrazujícího vnitřní pohnutí, lze poznati příbuzné a blízké přátele missionářů.

Tu je otec, jinde matka, tamto bratří a sestry neb přátelé, kteří chtějí loučícímu se synu, bratru či druhu dáti poslední „S Bohem“ a Bohu jej naposledy obětovati.

Na klenbě září hvězda sv. Tří králů a po pravé a levé straně oltáře stojí sochy sv. Josefa a Františka Xaverského. První upomíná na Betlem, druhá na missie. Mající odecestovati, stojí na epištolní straně oltáře, jsouce divadlem Bohu, andělům i lidem! Při zpěvu písně: „Veni Creator, t. j. Přijď, ó Duše přesvatý“, modlí se modlitbu církevní: „Ó Bože, dej nám poznání, statečnost a lásku, dej nám svého Ducha a obnov tvářnost země, hříchem a bludem zpuštěné!“

Po zpěvu měl představený k missionářům přiměřenou promluvu. Potom vystoupili tito na stupně oltářní a obrátili se tváří k lidu, načež k nim přistupovali kněží i chovanci ústavu a loučili se. Kdo dovede vypsati pohnutí mladých missionářů, když se k nim nyní blížili jejich bývalí učitelé ve vědách i ctnostném životě, když k jejich nohám, k nohám svých žáků přiklekali, nohy ty políbili a pak naposledy se s nimi objali; když posledně objímali své druhy, až do té doby spoluchovance, s nimiž žili jako s opravdovými bratry! A když se pak stejně loučili se svými rodnými přáteli!

Většina diváků byla dojata k slzám.

Při tomto výjevu zpíval sbor výroky Písma sv., na úřad missionářů se vztahující.

„Jak krásné jsou nohy zvěstujících pokoj, zvěstujících dobré věci.“ (Řím. 10, 15.)

„Ti, kteříž se slzami rozsívají, s plesáním žíti budou.“ (Žalm 125, 5.)

„Jdouce šli a plakali; metajíce semena svá!

Přijdouce, pak přijdou s plesáním, nesouce snopy své.“ (Žalm 125, 6.)

„Jdouce, učte všechny národy!“ (Mat. 28, 19.)

A k tomu si odpovídal sbor sám na místě pohanů: „Veleben budiž Pán, neboť navštívil lid svůj; neboť z krajů evropských, které jsme považovali za nepřátelské a cizácké, vzbudil nám zachránce, kteří nám spásu přinesou. Jimi budeme zbaveni zákona bázně, abychom sloužili Bohu ve spravedlnosti a lásce. Veleben budiž Pán, Bůh israelský!“

Výstavou nejsvětější Svátostí slavnost končí.

Před touto Svátostí převelebnou obnoví missonáři přísahu věrnosti, že ve společnosti missijní, jejíž jsou členy, budou sloužiti Bohu samému.

Praví při tom: „Slibuji, že budu ze všech sil své duše řeholi zachovávat, v jejich řadách dobrý boj bojovati a že chci ve svatém svém povolání setrvati až do posledního dne svého života. Kéž mi dopřeje Bůh mého srdce, jenž mi Svým Duchem toto rozhodnutí vnuknul, abych mu zůstal vždy věrným!“

Po sv. požehnání se rozejdou věřící a missonáři zajdou ještě jednou do kaple nejsvětější Panny, aby se rozloučili s Královnou apoštolů, kterou snad budou brzy moci jako mučedníci nazvati Královnou svojí.

Potom následuje cesta k nádraží a vlakem k moři.“

3. Vlakem do ciziny.

Každý z milých čtenářů konal již asi cestu vlakem; nebyla bezpochyby u každého příliš

dlouhou. Ale tolik může poznati i ten, kdo krátkou cestu železnicí vykonal, že jízda vlakem neposkytuje příliš mnoho zajímavosti. Obraz za obrazem letí kolem okna, hory se střídají s nížinami, menší zastávky s většími stanicemi, cestující vystupují a přistupují. A kdo na to vše musí déle pohlížeti, pozbývá poznenáhla zájmu, umdlévá a nezřídka i — usíná. A jak jednotvárnou jest jízda v noci, kdy oko zírá v temnotu a v ucho stále stejný burácí zvuk šílenou rychlostí vpřed se ženoucích kol, který jen tehdy se mění a nabývá poněkud jiného rázu, octnul-li se vlak na mostě či v tunelu!

Nemůžeme očekávati, že nám budou moci missionáři vyprávěti již z vlaku kdo ví jak zajímavé zprávy a zkušenosti. Nicméně nalézáme v jich časopisech tu a tam o cestě vlakem leccos, co se nám zalíbí a pozornost naší upoutá.

Přečtěme si opět kousek zápisků, týkajících se života P. Nempona:

„Když se usadili missionáři ve vlaku, modlili se modlitbu cestujících, kterou církev sv. všem vydávajícím se na cestu doporučí. V tomto okamžiku rozloučení měla modlitba ta pro ně zvláštní význam. „In viam pacis — na cestu pokoje“. Kéž by nás vedl Bůh k pokoji a k radosti. Kéž by byl naším vůdcem do Tonkingu, naši zaslíbené země. Kéž by nám byl světlem, jako byl sv. Třem králům, našim předchůdcům a vzorům v apoštolátě. Ano, Pane, buď naší útěchou, abychom přišli nyní šťastně k cíli své cesty a jednou do přístavu věčné spásy! Zmíněná

modlitba církevní obsahuje také prosbu o milost šťastného návratu, jehož si obyčejně cestující přejí. Missionáři se toto místo asi modlili pouze rty; vždyť jejich srdce po návratu netoužilo. Když někdo řekl P. Nemponovi, louče se s ním: „Na shledanou!“ odpovídal tento: „Nikoliv, nikoliv; musím se rozloučit navždy. Zůstanu vždy Tonkiňanem. V Tonkingu chci žítí a umřítí.“

Tak a podobně smýšlejí všichni missionáři.

Zajímavé setkání v železničním voze líčí P. Jos. Kösters, jedoucí ze Šteylu do Janova, přístavního města a odtud do Číny.¹⁾

„Kněz v cizím rouše řeholním vešel do mého vozu. Je to francouzský jesuita, jenž vypuzen ze země, kde vládne nevěra, hledá si nový domov. Ježto nebyl mocen němčiny, mohl jsem mu v něčem pomoci. Mínil jeti přes Kolín (n. Rýnem) do Lucemburku a tak jsem měl až do Kolína milého společníka. Líčil mi v hovoru smutný obraz působení a zběsilosti nepřátel církve ve Francii, jakož i hluboce zarmucující netečnost širokých vrstev tamějšího katolického lidu. Smutek upřímný zíral z jeho očí a celý jeho zjev byl vážný, velmi vážný.“

Jak se povede Francii, která posly evangelia vypuzuje za hranice a na ministerská křesla pozvedá muže, hlásající náboženskou anarchii! Jest to ještě táž Francie, která vysílala po staletí na missijní pole tolik hrdinných synů a dcer? Jest to táž země, jejížto jméno po celém světě je známo jakožto země katolické, pod

¹⁾ Steyler Missiona-Bote 1907 č. 1.

jejíž ochranou a péčí byly tak dlouho pučící květy katolické církve u východoasijských národů?

Dojeli jsme do Kolína, vypuzený jesuita zmizel z vozu a vedle mne stojí můj bratr ve vojenském kabátě. Jenom malá hodinka jest nám dopřána ku krátké schůzce. Napřed navštívíme dóm¹⁾ a pak si vyhlédneme tiché místočko v čekárně, bychom několik oněch okamžiků spolu nerušeně prožili.“

Vezměme nyní do ruky spis P. Stenze a vizme, jak vypravuje o zastávkách, učiněných rovněž cestou do Číny.

Ve Štrasburku²⁾ se sešel s dobrým přítelem, knězem z řádu kapucínského.

„Radostné shledání po dlouhém rozloučení! Avšak kapucínský hábit působil na nádraží rozruch.³⁾ Prostý ten oděv se odráží ovšem nápadně od přehnaného výstroje, jímž četní lidé za našich časů své tělo zdobí. Uštěpačný neb útrpný úsměv, jež jsem často na našich obdivovatelích spatřil, aneb i nenávist a hněv, že ještě v devatenáctém století⁴⁾ takové „individuum“ se může vyskytovat, prozradil, čím se při pohledu tom zaměstnával jejich mozek.“

Jiná zastávka byla ve Flüelen.⁵⁾

„Cílem našim byl blízký kapucínský klášter

---

¹⁾ V Kolíně jest světoznámý gotický chrám

²⁾ Hlavní město v Elsasku-Lotrinsku.

³⁾ V Německu jest málo řeholníků.

⁴⁾ Spis byl vydán před více než desíti lety.

⁵⁾ Dědina ve Švýcarech, Kanton Uri

v Altdorfě. Dle zvyku svého sv. zakladatele přijali nás zdejší otcové co nejvlídněji. Klášter, jsa obklopen vysokými horami, má krásnou polohu. Stojí již přes 300 let (založen r. 1589) a jeho dějiny jsou zajímavé.

Také se tu zdržoval sv. Fidelis ze Sigmaringen a jeden bratr téhož světce je tu pochován. Klášter vícekrát vyhořel. Bylo mi radostí prodlévati v šedých zdech jeho a ve středu zbožných, šedivých mnichů, žijících chudobě a kněžskému povolání, ztrávití několik hodin. Tento klášter jest též znám chovem hlemýžďů. P. kvardián nás uvedl do „hlemýždí zahrady“, kde leželo 70 centů, t. j. 75.000 kusů těchto zvířátek. Na podzim se hlemýždi nakládají do sudů a v postě se dává na stůl „hlemýždí máslo“ jako vzácná pochoutka, již příprava jest známa toliko zdejším řeholníkům. Otcové jím obchodují. Kdysi přišel do takového kláštera bývalý německý císař Bedřich, jsa ještě korunním princem a otázal se mnichů, mají-li také chov dobytka. „Zajisté, královská Výsosti,“ odpověděl šelmovsky jeden páter, „máme 25.000 kusů rohatého dobytka.“ „Ten musím viděti!“ zvolal korunní princ. Byl pak nesmírně překvapen, když jej kněz zavedl do „hlemýždí zahrady“. Šrdečně se směje, poklepal princ průvodčímu na rameno, řka: „Velebný pane, to byl dobrý vtip!“

Ráno jsme se vydali znovu vesle na cestu. „Lístek třetí třídy do Milána,“ znělo krátce naše přání na nádraží u pokladny. Suptě a těžce oddychuje spěchal náš parostroj ve velikých

zatáčkách vzhůru ku sv. Gotthardu.¹⁾ Šestkrát jsme zahlédli, pokaždé z jiné strany, kostelíček ve Wassen. Po půlhodinné jízdě vidíme opět dole železniční násep, po němž jsme dříve jeli. Konečně jsme v Göschenen, poslední stanici před velikým tunelem.

Ještě si vpustíme čerstvého vzduchu do vozu a pak se zavrou okna, rozsvítí světla a již to jde do úzkého otvoru a jím do útrob země. Je to jízda na život a na smrt. Mlčky sedí proti sobě cestující. Každý se obírá vlastními myšlenkami. S ohlušujícím hřmotem pádí vlak temnotou. Konečně po 20 minutách vítáme světlo. Odlehčujeme si vrocím „Bohu díky!“

Brzy za Gotthardem se ukazuje italské ovzduší. Otrhané a špinavé postavy snědého obličejce, s dlouhými černými vlasy, tábořící na nádražích anebo vstupující do vlaku — jsou Vlaši.

Mýlil by se však, kdo by myslil, že v Itálii lze viděti toliko otrhané a špinavé lazzarony, jak se říká tamějším povalečům, jichž jest tam, jak každý, kdo v Itálii byl, dosvědčí, opravdu mnoho. Itálie jest zemí vzácných stavitelských a sochařských i malířských památek, zachovaných ponejvíce z dob šťastnějších. Bohatí lidé pak mají tam až podnes dosti smyslu pro umění a vydají dosti peněz na krásné stavby a sochy.“

Následujeme missionáře, s nímž v duchu cestujeme, na milánský hřbitov.

„Viděl jsem již mnoho krásných hřbitovů, avšak s tímto se nedá žádný srovnati. Nejsa

¹⁾ Na hranici Švýcar a Itálie.

slova schopen, stanul jsem před tímto obrovským městem^o mrtvých a můj úžas rostl, čím více jsem v jeho nitro nahlížel. Vše, co láska, smutek i bolest, bohatství i pýcha a umění dokáží, jest tu, jak se zdá, uskutečněno. Nesčetné jeskyně, výklenky, kaple jsou příbytky vznešených; jednoduché kříže označují místo odpočinku chudiny. Skoro vše jest provanuto duchem křesťanství, ač v poslední době i moderní pohanství se tu rozhošťuje. Vcházím v jednotlivé paláce zemřelých. Hned první je úchvatně krásný! Anděl smrti stojí přede dveřmi, drží v jedné ruce kosu a druhou dává znamení ticha, dotýká se tajemně prstem rtů. V tichém klidu leží v tomto paláci otec, matka a dítě, jsouce spojeni dlouhým, dlouhým spánkem. Zemřeli v krátké době po sobě. Ach, jak krutou jest smrt! Druhý palác jest zbudován ve způsobě kaple. Uvnitř stojí nádherný oltář a věčné lampy hoří před obrazem Bolestné Matky. Zlatými písmeny jest kolem dveří kaple napsáno: „Své drahé matce.“ Ve stínu této kaple uložil věrný syn drahou svoji matku. Překrásná jest také třetí skupina. Několik malých dětí pohlíží udiveně a úzkostlivě do rakve, kde leží jejich matka. Na jich obličejích můžeš čísti otázku: „Matko, jak dlouho ještě budeš spáti?“ „Ó, jděte domů, dobré děti, matka vaše neprocitne, ach, nikdy více v tomto životě, nikdy, nikdy!“

A tak kráčím dál a dále a veliký žal se mi vkrádá v duši. Ach, kdo by neměl příbuzných v jiných takových místech odpočívajících? Dobrá

sestro má, i na tebe jsem myslel, kterou jsem před rokem pochoval v chladný, vlhký hrob. Spi sladce, spi klidně, vždyť i já přijdu brzy za tebou!

Hodina odjezdu z Milána uhodila. Naše další cesta šla přes Alexandrii do Janova.“

„Jízda z Janova¹⁾ poskytovala teprve ku konci pohled na krásy přírodní. Divoce krásné jest horstvo Apeniny, jímž vlak projíždí. Čím dále však se blížíme k Janovu, jest krajina mírnější a klidnější. Bylo již tma, když jsem stanul na nádraží přístavního města a vyhledal mně doporučený hotel „Nazional“. Tak jsem byl tedy opravdu na konci evropské pevniny. Majetníku hotelu musím vzdáti pochvalu za poskytnutou mi ochotu a pozornost. Doprovodil mne do kanceláře Lloydu, kde jsem uvedl listiny svoje do pořádku, a ukázal mi druhého dne cestu do chrámu sv. Kateřiny, kde jsem chtěl sloužiti na hrobě téže světice mši svatou — poslední v Evropě. Při tom jsem měl štěstí, že jsem mohl zblízka viděti i uctiti nezpráchnivělé tělesné pozůstatky oné veliké světice, vdovy janovské.²⁾

V hotelu jsem našel — ku své radosti — duchovního průvodce do Číny. Byl to důstojný P. de Cock, dosavadní ředitel missijního domu scheutveldského v Belgii, který měl již po druhé nastoupiti úřad missijního prokurátora v Šang-

¹⁾ Píše P. J. Kösters. St. Miss. B. 1907.

²⁾ Sv. Kateřina janovská, dcera neapolského místokrále. Byla v III. řádě sv. Františka. Nar. 1447.

hai.¹⁾ Byl jsem tím shledáním velmi potěšen. — O 10 hodinách jsme se ubírali spolu ku přístavu, kde se soustředil všecken život kolem „Prince Ludvíka“,²⁾ hotovícího se k odjezdu.“

4. Na moři.

Pro nás, obyvatele vnitrozemí, jest moře něčím velmi vášním. Všichni toužíme je spatřiti a pohledem naň se pokochati. Bylo-li nám konečně dopřáno stanouti na jeho břehu, vzpomínáme dlouho na to, co jsme tam prožili.

Pamatuji se dobře, s jakou touhou jsem hleděl proniknouti zrakem noční temnotu, v níž jsem jel elektrickou drahou po prvé v životě po břehu Quarnera³⁾ a jak jsem byl povděčen bleskům, jichž ostatně příliš nemiluji, když alespoň na okamžik osvítily hladinu moře. První pak moje cesta ráno byla na mořský břeh, kde jsem proseděl později celé hodiny, pohlížeje na hru barev na rozsáhlé vodní hladině a naslouchaje šplouchání vlnek, hrnoucích se po oblázcích ku skalnatému břehu. A jaké to bylo blaho, projížděti se za klidného moře na malé lodičce! A což, když se vlny poněkud rozvířily a začaly lodičkou kolébatí více, než se nám líbilo! Tehdy jsme došli za strach, jenž se nám zračil v tváři, a jehož nedovedly zakrýti ani nucené vtipy, posměchu svého „barkaře“, který byl zvyklý

---

¹⁾ V Číně.

²⁾ Jméno lodi.

³⁾ Záliv Jaderského moře, utvořený východním poloostrovem Istrie a západního Chorvatska.

vídati jinak rozhněvané moře a zažil nejednou horší okamžiky, než my v jeho barce.¹⁾

Avšak není kdy na vlastní vzpomínky. My doprovázíme missionáře a proto necháme mluvit jej a budeme poslouchati, co nám bude vyprávěti o moři a cestě po něm.

P. Nempon, jenž vstoupil na loď v Marseille ve Francii, píše:

„Nestál jsem již na půdě francouzské; byl jsem s ní jenom lodním lanem spojen, a i tato páska měla býti brzy přerušena. Myslil jsem na svou matku, na její lásku, na její oběť, na pronikavou bolest, kterou cítila toho dne, ba této hodiny. Plakal jsem a nestydím se za to.

Lodní píšťala se ozvala po třetí. Její zvuk se zdál probodávati srdce jako dýka. Loď se počala pohybovati; odcestovali jsme. V této chvíli bolesti jsem pozvedl své oči k Matce Boží, „K naší milé Paní, Ochrani telce“,²⁾ a modlil jsem se k ní: „Tys těšitelkou zarmoucených, buď také těšitelkou mé zarmoucené matce!“

Opouštějíc přístav, byla naše loď tak silným pozdravným pokřikem shromážděného množství lidu pozdravena, že hlas ten přehlušil hukot vln tříštících se o skálu. „Ať žije Francie, s Bohem!“ Tak znělo se všech stran. Volání to platilo třem stům vojinů, kteří také odjížděli do Číny. A v odpověď se ozvalo — jako ozvěna — z naší

¹⁾ Barka — malá lodička; barkař — veslař.

²⁾ V Marseille jest na břehu krásný chrám „Naší milé Paní Ochrani telky“, pod kterýmžto jménem ctí P. Marii plavci, v tomto chrámě před odjezdem se modlíci.

lodi: „Ať žije Francie!“ Potom začaly z komína našeho parníku vystupovati husté oblaky kouře a on ujížděl vlnami jako závodící kůň s poletující hřívou . . .

Leze-li po stromě hmyz, jest úžasně malý; jednotlivý cestující se ztrácí na ohromném parníku a parník — jest ještě mnohem menším, přirovnáme-li jej k nesmírnému moři, po němž pluje. Avšak co jest teprve člověk naproti Pánu Bohu? A přece se o nás Bůh zajímá a bdí nad námi!

Nikdy jsem neviděl moře tak dobře, jako nyní. Nikdy jsem nechápal známých slov Vergilových¹⁾ „immensum aequor — nezměrné moře“ tak jako teď. Ba, skutečně jest moře nezměrné, nemá jiných hranic, než — modro nebes. Nebe a voda, nebo — k vůli změně — voda a nebe a pořád totéž! „Coelum undique et undique pontus — všude jen nebe a moře,“ mohu zvolati s básníkem.

Náš parník, jmenující se „Djemnah“, plynul dále, nedávaje se zdržovati vlnami, tlukoucími v jeho boky.

„Djemnah“ jest dokonalou stavbou. Dlouhá jest loď ta 120 m, široká 30 m. Službu na povrchu koná mužstvo francouzské; u strojů jsou Arabové, Indové, Malajci, v lodním nitru pracují Číňané. Vypadají-li všichni Číňané jako tito, pak jsou opravdu ubohým lidem! Avšak jejich duše jsou krásné. Kdyby moji Tonkiňané se měli podobati těmto ubohým Číňanům, miloval bych je přece.

¹⁾ Starý římský básník.

Důstojnictvo lodní jest velmi úslužno, zvláště velitel, který vykázal kněžím na lodi zvláštní místo, kde by mohli sloužiti mši sv.

Brzy se octla „Djemnah“ v rozbouřeném moři.

Vítr má na širém moři velikou moc. Lze pozorovati, že je tam pánem. Brzy se pozvedá moře jeho mocí tak, jakoby chtělo loď vyhoditi do výše, brzy klesá a otevírá propasti, hroící vše pohltiti. Jest to hrozné, ale zároveň i podivuhodné a velkolepé. „Mirabiles elationes maris — podivuhodné jest vlnění mořské!“

Na palubě jest vše rozčílono, chvěje se a třese. Loď na rozbouřeném moři mně upamatovala na církev, která jest ustavičně vystavena zlobě pekla. Právě tak pluje lodička církve, jejíž vůdcem jest náměstek Kristův, bez bázně a váhání stále vpřed, ku přístavu věčnosti.“

Kymácení lodi přináší cestujícím často nepříjemné onemocnění, které popisuje P. Reiber:¹⁾

„Ačkoliv mnozí se mořské nemoci posmívají a na ni dělají vtipy, není ona tak nevinnou, jak si někdo myslí; kdo ji jednou zakusil, nepřecpe si jí po druhé. Jest zvláštní při ní naprostá lhostejnost ke všemu. Nejkrásnější hudba, nejvybranější zdvořilost, nejsprostší hrubství nepohnou mořskou nemocí stíženým člověkem, jenom když ho nikdo neoloupí o těch několik stop prostoru, jichž potřebuje, by mohl ležeti.“

Jsou-li proti této nemoci prostředky? Jak by nebyly! Prostředky jsou — za peníze —

¹⁾ St. M. B. 1896.

proti všemu. Ale jak účinkují, nám poví opět missionář:¹⁾

„Přišedše na loď, našli jsme pána, jenž měl s námi cestovati, an hledal ve svých zavazadlech vzácný poklad. Konečně byl nalezen. Již z toho, že nepatrná lahvička byla ovinuta tolika papíry, bylo lze tušiti, že jest v ní věc drahocenná. „Antimaldimare“, 20 zázračných pilulek — a největší hrůza moře, mořská nemoc, se nesmí dotknouti toho, kdo jich užívá.

Avšak neuplynula ještě ani hodina, když jsem, vejda do kajuty, uzřel onoho pána se zázračnými pilulkami, an první ze všech cestujících trpí nemocí „mal di mare“, jak po italsku mořská nemoc se jmenuje. Ó, toho neblahého osudu!“

I veliké parníky zastavují v hlavních přístavech, kde přibírají cestující neb uhlí neb i jiné věci. Vyličím zastávku v Neapoli, přístavním městě italském, nedaleko něhož vystupuje kouř z evropské sopky Vesuvu:²⁾

„Sotva se objevila naše loď, zamířila k nám celá řada člunů a barek. Za několik minut byli u lodi. Na jedné lodičce bylo plno mladých Neapolitánek, které svými příjemnými hlasy hleděly pohnouti dobromyslné cestující, aby poskytlí co nejhojnější stříbrné odměny. Jiné zastupkyně téhož pokolení prováděly v houpajícím se čluně ladné tance. Tamto opět se blížil člun s mladými, svalnatými muži, oděnými pouze

¹⁾ P. Stenz. — Podotýkám, že mořská nemoc záleží v žaludkové nevolnosti.

²⁾ P. J. Reiber.

trikem. Jako na povel skočili s křikem do péního se příboje a když jim byl s paluby hozen stříbrný peníz do moře, ponořili se bleskurychle ke dnu; po chvíli se vynořili z vln, držíce peníz v zubech. Takové a podobné kousky prováděli Neapolitáni s velikou zručností. Zároveň nabízela celá řada prodavačů zpěvným hlasem rozmanité zboží, zvláště jižní ovoce.

Jest ráno 7 hodin; odsloužil jsem mši sv. a vypravuji se do města, neboť jsme dosud neopatřili své pošty. Dva stateční veslaři mne dopraví za malých deset minut na břeh. Pln očekávání vystupuji na pevninu, ale několik málo minut postačí, bych se přesvědčil, že toto město — právě jako Cařihrad — vypadá tím krásněji, čím méně prohlížíme jednotlivosti a čím jsme od něho vzdálenější. Zvláště jsou nápadny nečisté ulice a množství prodavačů, kteří své zboží nejnestydatějším způsobem velebí a neostýchají se i násilím cizince přesvědčovati o přednostech výrobků, jež mají na skladě. A domníváme-li se konečně, že jsme se obtížné smečky zbavili, vidíme, že nás právě obklopuje houf roztrhaných žebráků; přišli jsme z deště pod okap. Tito dotěrní lidé, malí i velcí, nám trhají takořka šat s těla a jest opravdu potřebí umění, abychom se jich sprostili. Za takových okolností je pochopitelné, že se ve městě nezdržíme déle, než je třeba.“

Prameny, jež mám po ruce, líčí cestu missionáře do Číny neb jiných zemí, ležících směrem k Číně. Kdo by se ubíral tímže směrem,

přijel by z Neapole do průplavu Suezského, který byl uměle prokopán r. 1859—1869 mezi Asií a Afrikou, a octnul by se v Rudém moři, známém z biblické dějeprawy, z vypravování o cestě Israelitů do zaslíbené země.

Rudé moře bývá nazýváno „pecí“ pro neobyčejná vedra, jaká jsou tu na denním pořádku. Za takových okolností jest pochopitelno, že mnozí cestující pocítují hrůzu, jak uslyší slovo „Rudé moře“. A neděje se tak bez příčiny; mámeť již dnes (29. května) — praví missionář — 30 stupňů tepla ve stínu.

Z moře Rudého vypluvši, ocitá se loď brzy v širém moři, v Indickém oceáně. Ve dnech, kdy jest loď tak vzdálena ode všech břehů a kdy se denně naskytá oku jen jediný pohled na nekonečnou pláň vodní, zmocňuje se cestujících nuda, kterou hledí ovšem zaplašit rozmanitým způsobem.

Prvním prostředkem proti dlouhé chvíli jest hovor. I missionář je tu vítaným společníkem. Již vícekrát zmíněný P. Stenz podává úryvky takových hovorů a praví:

„My, „jesuité“¹⁾ či „jakobíni“, jak kterýs pán nás nazval, jsme nebyli zpočátku vítanými hostmi. „Vždyť jesuitům nelze, byť sebe lépe vypadali, nikdy věřit.“ Brzo se to však zlepšilo a konečně jsme byli společností vyhledáváni více, než nám bylo milo. Jednotlivci nám sdělo-

¹⁾ P. Stenz není jesuitou, nýbrž šteylským missionářem; jakobíni nejsou vůbec žádným řádem. Viděti z toho, jak se t. zv. vzdělanci „vyznají“ v církevním zřízení.

vali své náboženské pochybnosti. Byly to tytéž, které se nalézají obyčejně v protestantských knihách.

Někteří spolucestující, hlavně ti, kteří cestovali k vůli peněžitému zisku, mne litovali. Jeden starý pán pravil: „Což napadne-li zase jednou potouchlým Číňanům, missionáře povraždit? Jest až smutno na to myslet!“ Má odpověď zněla: „A já bych šel ještě miliony mil dále, jenom abych mohl ubohým pohanům zvěstovat evangelium. A kdyby mne chtěli třeba nejhroznějším způsobem mučiti, s pomocí Ducha sv. chci vytrvati na svém místě.“ Slova ta způsobila úžas.

Toho nepochopí lidé, kteří tíhnou za mamonem. Jde-li kdo jako podnikavý kupec daleko na východ či západ, na sever či jih, snad k Laponcům na sever neb Kafrům na jih, do Indie neb Kalifornie, to pochopí svět a nazve rozumným; avšak zachraňovati duše, z nichž jedna má větší cenu než celý vesmír, to nazvou nerozumem. Ať se jen honí divokým spěchem za štěstím, ať shromažďují bídne peníze bez klidu a odpočinku, ať žijí po knížecku; já nezaměním za to vše svého vnitřního pokoje, i kdybych měl v hliněné chýši v Číně, daleko od celého vzdělaného světa vésti bídny život!

Jistý německý inženýr nám zaplašoval dlouhou chvíli svými náboženskými hádkami. Jaký zmatek panoval v hlavě tohoto ubohého člověka! Kdyby prý byl dostal někdy do rukou správu Německa, „kdyby byl v Bismarkových střevicích vězel aspoň jediný rok“, byl by vydal přísný

rozkaz, že se všichni musejí státí protestanty. Jaká škoda, že se ti praví mužové nedostanou nikdy tam, kde by měli býti, že se tedy nestane tento tlučhuba nikdy Bismarkem!“

Druhým prostředkem pro obveselení myslí jsou zábavy pořádané na lodi.

Tak na př.:¹⁾ „Závod v běhu po palubě, běhání mezi vejci a lžicemi, tahání provazu, přetahování se za ruce, běhání v pytli, chňapání cukru, lovení svíčky, skákání do dálky, jízda na stěžni, dělání obličejů, koncerty, fotografování atd. Lovení svíčky jest hra velmi veselá. Dvě veliké kádě se naplní po vrch vodou, v níž plave svíčka. Na znamení, které dá pořadatel hry, hledí dva uchopiti svíčku zuby. To se jim zřídka podaří, aniž by ponořili celou hlavu do kádi. Jízda na stěžni záleží v následujícím: Na vodorovný trám se posadí obkročmo proti sobě dva páni. Nesmí se držeti trámu rukama a musí spolu bojovati polštáři, které drží v pravicích, až jeden neb oba spadnou. Vítězem býval obyčejně jistý Francouz, který seděl jako přikovaný a srážel své protivníky již první ranou k zemi. Nebylo také divu. Ztrávil čtyřicet let v Tibetě²⁾ a prožil největší část té doby na koni. Tak následovala hra po hře a nebylo tudíž nedostatek zábavy a podnětu ku smíchu.“

Avšak moře se také stará, aby cestující poznali jeho hrůzy. A poznání to bývá též vy-

¹⁾ P. J. Reiber.

²⁾ Asijská vysočina. Její obyvatelé jsou příbuzní Číňanům.

rušením z klidu a vzpomínka na zažitou událost bývá dlouho předmětem hovoru a nezapomíná se ani v pozdějším životě.

Také jednu takovou zprávu nalézám v pramenech, z nichž čerpám:¹⁾

„Právě jsem obešel s prvním důstojníkem prostory lodní. Loď byla nacpaná zbožím a zásobami. „Mnoho neděl bychom mohli býtí donuceni zůstatí na moři,“ pravil důstojník, „aniž bychom se museli obávatí hladu a žízně.“

Než proč pohlízejí naši spolucestující tak zvědavě na moře? Jest snad viděti nějaký parník, jenž by mohl vzíti naše pozdravy nazpět do vlasti? Nikoliv, hle, malá barka k nám míří; vztyčila tureckou vlajku. Teď vysílá ještě menší člunek. Parník se zastavuje a k němu plují s největším napětím sil hnědí Arabové.

„Vodu; vodu,“ volají po arabsku, „vodu, vodu!“ Při tom stojí a dávají znamení, že je trápí hrozná žízeň. Nikdy nezapomenu toho pohledu. Ihned byla ubohým do člunu podána voda. Pocházeli z perského zálivu a křižovali již po 45 dní po moři. Proto jim došla voda a oni trpěli již po několik dní hroznou žízní. Ještě před nedávnem nalezl jeden parník takovou barku s 28 mrtvolami. Náš parník se ubíral dále, avšak ještě dlouho jsme pohlíželi za nešťastníky, kteří nám na poděkování radostně kynuli, až nám zmizeli za dalekým obzorem.“

Událostí, jež neméně rozrušuje mysl všech obyvatel lodi, bývá úmrtí někoho z cestujících.

¹⁾ P. G. Stenz.

P. Ihle ze šteylské missijní společnosti popisuje pohřeb na lodi takto :¹⁾

„Večeře skončila a cestující opouštějí vesele jasně osvětlenou jídelnu. Někteří odcházejí do kuřárny ku hře v karty neb jiné zábavě, jiní ubírají se na palubu, aby na straně proti větru chráněné užili večerního chladu.

Během dne se roznesla mezi cestujícími zpráva, že na lodi kdosi zemřel a že bude večer do chladného, mokrého hrobu pochován. Všichni očekávali tudíž, co se bude dít. Tu a tam bylo viděti plavce upravovati elektrické lampy a několik zřízenců lodních konalo nutné přípravy, jsouc oděno svátečním šatem. Nadešel čas pohřbu.

Lodní hodiny oznámily půl deváté. Skoro všichni cestující se odebrali na zadní část paluby, kde se mělo odehráti smutné divadlo. Někteří snad již viděli pohřeb na širém moři, pro většinu to však bylo novinkou. Parník zmírnil rychlost, než přece byly ještě rozčeřené vlny s hlukem v bok lodní.

Když se všichni seřadili, přišli čtyři silní lodníci a přinesli v plátně zašitou a k prknu přivázanou mrtvolu a položili ji doprostřed vážně přihlížejících diváků. Dáno znamení a sbor hudebníků počal hráti dojemný chorál:²⁾ „Ježíš, má naděje.“ Jaké myšlenky vznikaly při tom v nejednom srdci, snadno si lze představit.

Když dozněly poslední zvuky, vystoupil z řady kněz a stoje u mrtvoly, promluvil několik

¹⁾ St. Miss. B. r. 1910. „Anděl Str.“ 1914.

²⁾ Chorál — píseň duchovní.

vážných slov k dojatému shromáždění. Poukázal jasným hlasem na vážnost okamžiku tohoto; upozornil na rozhodnou chvíli smrti, která i jim všem jednou nadejde, kdy i oni budou musit učiniti neodvratný krok do věčnosti. Vyvodil, že hodina ta není tak hroznou, jestli jsme v životě nezapomenuli na Boha a jeho přikázání. Ku konci vyzval všechny k modlitbě za zemřelého. Skončil slovy: „My všichni chceme si povždy pamatovati slova Spasitelova: Bděte, neboť nevíte ani dne ani hodiny.“

Po těchto slovech zahrála hudba píseň: „Vše, co Bůh činí, dobré jest.“ Sotva ztichly poslední zvuky, pozvedli oni čtyři šediví nosiči mrtvolu, aby rychle a bez hluku sklouznula do moře. Těžký pád a moře přijalo svou oběť; vlny byly zase jako dříve do lodi a vyšvihovaly se po jejím boku vzhůru, jakoby se chtěly tázati: „Dostaneme ještě nějakou oběť?“ Potom přistoupil kapitán ku knězi, stiskl mu před zástupem na poděkování pravici a udělil krátký rozkaz nejbližší stojícímu důstojníku, načež počal parník opět dřívější rychlostí pokračovati v cestě, jakoby chtěl co nejdříve nahraditi, co zmeškal. Tiše se rozešel zástup, ale událost právě se odehravší nezůstala na obecnstvo bez účinku.

Tážeš se, milý čtenáři, kdo byl onen ubožák, jenž našel hrob na širém moři? Povím ti to, Když parník „Eleonora Wörmann“¹⁾ se zastavil v anglickém přístavě Sekondi, vystoupilo naň několik italských dělníků, kteří tam pracovali

¹⁾ Parník ten se plavil z Afriky do Anglie a Brém.

ve zlatých dolech. Jeden z nich vyhlížel velmi chorobně. Jednoho dne přišel ke mně jeden z těchto mužů a ptal se mne, jsem-li knězem. Jestli jsem, abych prý přišel ihned k těžce nemocnému. Snad v něm budil pochybnost o mém povolání vous, který nosíme my missionáři. Šel jsem s ním okamžitě. Přišel dolů, poznal jsem v nemocném onoho choře vyhlízejícího Italiána. Tázal se mne též, zdali jsem knězem a když jsem přisvědčil, prosil mne, bych jej vyzpovídal. Sám naznával, že smrti neujde. Přijal též sv. pomazání a mohl pak klidně patřiti smrti vstříc.

Třebas zpráva o jeho smrti byla těžkou ranou pro jeho choť, která čekala s pěti dětmi na jeho návrat, bylo jí zajisté nemalou útěchou, že její manžel odešel se světa posílněn sv. svátostmi a tudíž že zemřel šťastně.“

*

Za takových a podobných okolností a příhod dospěje konečně loď ku cíli své cesty. Zastaví se dále od břehu (nemohouc obyčejně pro svoji velikost až u břehu přistáti) a menší parník dopraví cestující na pevninu.

„Poslední „s Bohem“ naší lodi i přívětivým jejím důstojníkům a již jsme se vzdálili. Ještě jednou vystupuje přede mne se vši tíhou a vážností otázka: Co přinese budoucnost?“

Japonsko.

(„Náš Domov“ r. 1912.)

Země.

Jsmc tedy u cíle. Missionář vystoupil na břeh své „země zaslíbené“, a vešel v místa, kde počíná jeho apoštolská práce. Ohlédněme se po jeho působišti a pozorujme jej při jeho díle.

Začneme s Japonskem.

1. Země japonská.

Japonsko tane mi zvláště na mysli pro jednu událost. V Kumamoto, tamním městě, působil až do nedávna horlivý „otec malomocných“ P. Corre, který i do našich krajů posílal prosebné dopisy o milodary pro své nešťastné ošetřovance. Poslední dopis, který jsem dostal, byl psán i podepsán rukou P. Corre, ale ku konci byla připsána rukou japonského domorodého kněze P. Pavla Fukahori poznámka, že P. Corre zemřel dříve, než mohl dopis býti odeslán.

Povšimněme si nejdříve toho, co nám o Japonsku vypravuje zeměpis.

Japonskem se nazývá řada ostrovů při východním pobřeží Asie. Ostrovy ty se táhnou v řadě od poloostrova Kamčatky směrem jižním; 5 z nich jest větších, 170 menších a 431 nepatrných pobřežních ostrůvků. Dohromady mají rozlohu 417.404 čtverečních kilometrů. Obyvatel jest: 44,805.937 Japonců a 14.401 cizozemec.¹⁾ Cizí jsou: Číňané, Britové, Američané a Němci. Že i nějaký Čech je v Japonsku, rozumí se samo sebou. Cestovatel-kněz P. Svojsík vypravuje, že byl v Japonsku návštěvou u Čecha.

Na 1 čtvereční kilometr připadá v Japonsku 114 obyvatel.²⁾ Obyvatelstvo se zabývá polním hospodářstvím a vyváží do ciziny rýži, čaj, hedvábí, zboží vlněné, slaměné klobouky a rohože. Jaké podnebí panuje v Japonsku, poví nám missionář P. Jan Weig z družiny Božského Slova.³⁾ Poslyšme jeho vypravování:

„Dlouhá ostrovní říše Japonsko, dotýkající se na jihu horkého pásma a na severu skoro pásma studeného, má podnebí velmi různé. Sotva si můžeme mysliti příjemnější zimy, než jaká bývá na ostrově Kiušiu a v jihozápadní části hlavního ostrova; žádný déšť, žádný sníh, žádné citelné chladno, nýbrž stále modrá obloha, jasný

¹⁾ Dle sčítání lidu 1903.

²⁾ Rakousko-Uhersko má rozlohu 676.545 km²; obyvatelů mělo r. 1900 47,142.000. Na 1 km² připadá v Čechách 122 obyvatelův, na Moravě 110, v rakouské části celé říše průměrně 87, v uherské části 59.3. (Dle Herderova Konv. Lxx.)

³⁾ Zpráva je vyňata z časopisu „Seyler Missionbote“ 1911.

suchý a vonný vzduch; k tomu krásná, půvabná příroda a skoro všude vyhlídka na modré, četnými bílými rybářskými čluny oživené moře. Což divu, že se každoročně ubírá k Japonsku proud amerických turistů jako při stěhování národů.

Avšak ne všude jest v Japonsku v zimě tak slunno a příjemno. Nechci mluvit o Hokkaido, severním velikém ostrově, kde poslední zimu klesl teploměr až na 40 stupňů Celsia; také na hlavním ostrově Hondo bývá v některých krajinách zima neobyčejně krutou. Podobně jako jest Itálie podélně rozdělena pohořím Apenniny, táhne se Japonskem vysoké horstvo od severovýchodu k jihozápadu. Horstvo to jest rozhraním vod mezi Tichým oceánem a Japonským mořem. Jest také rozhraním podnebí. Na východním pobřeží, daleko k severu jest zima příjemná a slunečná. Pobřeží západní však, daleko k jihu, má sice mírné jaro a příjemné léto, ale bouřlivý podzim a zamračenou, drsnou zimu s hojným sněhem. Zima počíná skoro pravidelně v polovici listopadu prudkými sněhovými vánicemi; jest to jakési „předzimí“, trvající asi do vánoc. Pro stálé střídání teploty i počasí jest tato doba nepříjemnější než vlastní zima. Krátce před anebo po vánocích padává sníh velmi hustě asi den anebo dva dny a zůstává pak ležeti až do počátku dubna. Spadnou tu ohromné spousty sněhu, takže bývá na venkově mnoho domů úplně zasypáno.

Jsou kraje, kde leží sníh 8—10 stop¹⁾ vysoko.

¹⁾ 1 m rovná se 3 stopám.

Vesničané pak nemají jiného prostředku, aby spojení mezi sousedními domy udrželi, než že vykopou ve sněhu pod cestou tunely; jejich příbytky pak mají jakous podobnost s římskými katakombami.

Jest pochopitelno, že správa dráhy v zimě má veliké potíže a značné výlohy. Podél trati jsou denně sta mužů a žen v práci a namáhají se, by sněhové spousty s trati odstranili. Nohy i holeně mají ovinuty rýžovou slamou, hlavu a obličej šátky zahaleny, a šaty chrání proti vlhku slaměným pláštěm. Ježto pak jsou na severu trati vesměs s jednoduchou kolejí a vlaky musejí jezdití kraji kopčítými, kde jest sněhu více než jinde, jezdí vlaky se zpožděním jedné i více hodin. Také železniční vozy, které jsou v létě velmi příjemny, majíce mnoho oken a jsouce prostranný — ve voze není totiž obyčejně oddělení — působí v zimě cestujícím mnoho nesnází.

Okna ani dveře nepřiléhají. Nejednou jsem zažil, že vítr hnal skulinami sníh až na sedadla; při tom se vytápí vůz toliko plechovými nádobami, naplněnými horkou vodou, jež se postaví do vozu.¹⁾ Ježto jsou Japonci všeobecně proti průvanu velmi otužilí — jsouť japonské domy tak stavěny, že jest v nich skoro stálý průvan — a snášejí také snadno zimu, otevře brzy ten, brzy onen cestující okno neb i dveře, vedoucí na plošinu. Jest zvykem, že se na větších stanicích okna i dveře otvírají a zůstávají až do odjezdu vlaku dokořán otevřeny. Taková 10- až 15minutová zastávka jest pro obyčejného Evro-

¹⁾ I u nás se vozy do nedávna podobně vytápěly.

pana pravou mukou. Proto jízda vlakem v zimě není v Japonsku nijak příjemnou.

Ještě něco o radostech zimních. Předně jest zima opravdovým zotavením pro lidské ústrojí, oslabené letními vedry. Lze dobře spáti, protože není moskitů.¹⁾ Také se dostaví chuť k jídlu, jíž v létě není. Čerstvý studený vzduch posiluje a otužuje čivy a působí blahodárně na oběh krve.

Ježto jsou Japonci proti zimě otužilí jako málokterý jiný národ, jsou ulice v zimě skoro právě tak oživeny, jako v létě. Veškeré spojení obstarávají sáně. Inrikša, „vůz na lidskou sílu“, t. j. dvojkolý kočárek, tažený „kulim“,²⁾ se promění na „sáně na lidskou sílu“. Malé děti se vozí na procházku na sáňkách; hoši a děvčata spěchají do školy na bruslích. Po vyučování pouštějí děti, které chodí nezřídka bosky, papírového draka. Jejich nohy, ruce i tváře jsou modré a u nosíka se jim lesknou malé ledové střechýle. Zdá se, že mládež zimy necítí. Jiné stavějí veliké sněhuláky v podobě indických model. Japonské dívky požívají rády čerstvého sněhu i ledu. Házení sněhovými koulemi jsem viděl pouze u gymnasistů a to velmi zřídka. Ježto jsou cesty velmi kluzké, nosí koně k vůli bezpečnějšímu kroku slaměné střevíce.

Pro vojáky jest zima velmi obtížnou. Při svítání musejí jíti čerstvým, hlubokým sněhem na cvičiště. Tam musejí ve sněhu konati všechna cvičení jako jindy: pohyby puškou, střelci, choditi pocho-

¹⁾ Drulh komárů.

²⁾ Náděnk. Zvláště indickým dělníkům se říká Kuli.

dem, poklusem, položití se na zemi do řady atd. — Často mají v zimě i noční cvičení. V předminulé zimě musila pěchota proniknouti do nehostinného, hlubokým sněhem pokrytého pohoří; jízda se pokoušela přejíti zamrzlé jezero Suva. Kdo znal japonské vojsko, nebál se v době rusko-japonské války, jako někteří, že mandžurská zima zničí japonské vojáky.

V zimě jest také konečně hlavní svátek pohanských Japonců, nový rok. Úředně se slaví nyní nový rok na 1. ledna. Obyvatelstvo venkova se však řídí ještě stále podle kalendáře čínského, dle něhož připadá nový rok v době mezi 20. lednem až 15. únorem. Nový rok jest svátkem všech svátků. Tehdy teče „sake“, t. j. rýžové víno, proudem, pomeranče a „o kashi“ (koláč, cukroví) se pojídá v úžasném množství.

Pohostinství se prokazuje měrou vynikající a dítky dostávají bohaté dary. Před každým domem stojí dvě máje „matsu“ (japonská borovice) a dvě bambusové tyče. Nade dveřmi jest slaměný provaz, mající vzdalovati zlé duchy a zadržovati v domě požehnání ducha ochranného. Před domácím oltáříkem a deskou předků stojí čerstvé květiny neb alespoň ratolesti a obětné dary, jako rýžové víno, rýže a pomeranče. Úředně trvá novoroční slavnost po tři dny.“

2. Živelní pohromy japonské.

Japonsko bychom mohli právem nazvati zemí zemětřesení.¹⁾ V celé zemi lze pozorovati,

¹ Herder: Conv. Lex.

jak mohutně tu kdysi působily tajemné síly sopečné a na ostrovech Kurilech, patřících Japonsku, jest podnes 16 činných sopek. Tyto jsou také příčinou četných teplých pramenů, prýstí-
cích ze země.

Jest skoro neuvěřitelné, co zaznamenávají o Japonsku statistické zprávy o zemětřeseních. Dle nich bylo tam napočítáno v letech 1885 až 1897 17.750 zemětřesení. V roce 1894 bylo jich 2729! Průběh zemětřesení byl obyčejně neškodný, ač byla i zemětřesení, která učinila veliké spousty. Na př. r. 1854 a 1891. Hlavní škody se stávají na pobřeží mořském, kde se tvoří zemětřesením nebezpečné mořské vlny, vnikající v pevninu. Nejvíce trpí zemětřesením východní část ostrova Jesso a severní i střední část Nipponu.

Že zemětřesení nepůsobí pokaždé značných škod, pochází také odtud, že Japonci nestaví domů vysokých, nýbrž domy nízké, z velké části dřevěné. V každém cestopise, jednajícím o Japonsku, možno se dočísti o prostých stavbách tamějších, jakož i o lehkých, papírových stěnách, jimiž dům na více místností jest rozdělen a jež se dají snadno posouvat i odstraňovati. Za to se dostavuje do japonských osad jiný nemilý host — zhoubný požár.

Dne 25. srpna 1907 bylo navštíveno touto ranou veliké obchodní město japonského severu, Hakodate. Většina města lehla popelem. Ze 100.000 obyvatelův přišlo jich 72.000 o přístřeší i majetek; 700 křesťanů bylo bez přístřeší. K šíření rozpoutaného živlu přispívala okolnost, že

požár povstal v noci. Z kathedrály, biskupské residence a z kláštera sester sv. Pavla zbyly jenom základy. Poněvadž se oheň, podporován silným větrem, na všechny strany nesmírně šířil, zachránily sestry holý život. Na štěstí se podařilo děti i nemocné vyrvati dravému živlu a zjednati jim přístřeší v klášteře trappistek. 30.000 domů bylo po ohni v ssutinách, 18—20 nemocnic i 20 škol zničil požár. Mrtvých se čítalo asi 300.

Podobným požárem bylo zachváčeno město Niigata hned 4. září po požáru v Hakodate.¹⁾ Niigata má 120.000 obyvatelův. Katolíci pozbyli kostela, missijního ústavu, kláštera sester, sirotčince -sestrami řízeného a více domků, patřících k jejich území. V březnu roku předcházejícího tu vyhořelo 1300 domů, tentokráte více než 2000 a zahynul větší počet lidí. Příčina požáru byla nepatrná. V lázních opomenuli uhasiti žhavé uhlí. Prudký vítr, jenž hnal plameny i planoucí šindel dům od domu, od ulice k ulici, nedopustil, aby bylo mnoho majetku zachráněno. Missionář, maje bolavou nohu, mohl zachránit pouze kalich a bohoslužebné knihy; jeho katechista²⁾ vyrval plamenům několik knih a trochu šatstva. Škoda, kterou utrpěli missionáři — nízko odhadnuta — obnášela 24.000 K. V obnosu tom není zahrnuta škoda řeholních sester, která byla několikrát větší. Co zbudovali za 30 let, zničila půlhodina!

Rok 1910 přinesl Japonsku ještě jinou pohromu, četné zátopy, ač jsou tamější řeky, pro

¹⁾ Kath. Miss. 1907 č. 3.

²⁾ Světský učitel náboženství, z pravidla domorodec.

poměrně malou šířku země, celkem malé. Mnohé z řek mají slapy a splavnými jsou pouze Išikasi na ostrově Jesso a částečně regulovaná Jodogava, výtok jezera Biva.

Missionář P. Steichen¹⁾ píše, že se dostavily povodně v 16 prefekturách (okresech) a způsobily nesmírnou škodu. Utopilo se 1505 lidí, 10.311 domů bylo naprosto zničeno a 5566 jiných musilo býti opuštěno. Úhrnná škoda se páčí na 73,988.221 yenů.²⁾ V srpnu pak počalo znova pršet a nastávalo nebezpečí nových zátop. Obilí na polích shnilo, dostavila se neúroda a drahota, v níž si lid, přetížený daněmi, nevěděl pomoci. Ještě nikdy nebyl japonský lid tak malomyslným! Vzmáhala se nespokojenost, vedoucí k četným hnutím socialistickým, jež však vláda s nevídanou dosud přísností hleděla potlačit a též opravdu potlačila. „Ale jak dlouho to bude trvati,“ praví missionář ku konci své zprávy, „než nastane stále hrozící výbuch?“

Konečně nelze se nezmíniti o taifunu, smršti větrové, která jest v končinách jihovýchodní Asie domovem, a tudíž i Japonsko navštěvuje. Již slovo taifun dosvědčuje, že jest v těchto krajích neblahý onen host doma. Pochází z čínského tai-feng a znamená asi „velký vitr“. Že musí působiti veliké škody na moři i na zemi, poznáme, povážíme-li, že se větrová smršť žene rychlostí až 90 km za hodinu.³⁾

¹⁾ Kat. Mis. 1910-11 č. 4

²⁾ Yen — asi 2 K 32 h.

³⁾ Herder: Conv. Lex.

K vůli ochraně lodí jsou zřízeny na mnohých místech taifunem ohrožovaných stanice, kde schopní k tomu mužové měří stále tlak vzduchu a zaznamenávají i zprávy o tlaku vzduchu jinde, zasílané telegraficky, a dle toho soudí, zdali a kde se smršť utvořit hrozí. Správci takových stanic jsou na nejednom místě i učení missionáři.

3. Vinice Páně v Japonsku.

Missionáři, působící jako hlasatelé víry u národů pohanských, mají — jak se zdá — všude stejný osud, že se totiž o ně svět nestará. Dnes, kdy na všechny strany světové se rozjíždějí cestovatelé i turisté, hemží se listy odborné i zábavné články a pojednáními o cizině, o všem možném (nezřídka i nemožném) o oněch krajích — ale zmínka o katolických missionářích, těchto hrdinných průkopnících vzdělanosti — jest bilou vranou.

Četl jsem kdysi s velikým zájmem v jednom českém deníku řadu článků o Japonsku z pera jistého českého katolického cestovatele a očekával jsem, že alespoň on poví něco o missionářích, ale zklamal jsem se. Když jsem pak byl před několika roky na přednášce jednoho z našich cestovatelů, viděl jsem mezi obrazy, jež ukazoval, přece jednoho missionáře, ale hned bylo připomenuto, že je tento učený muž missionářem protestantským. Bylo to snad omluvou, aby se obecenstvo nehoršilo, že vidí missionáře a nemyslílo si, že onen, jinak tolik známý cestovatel v cizině vyhledává katolického kněze.

Zajímavý doklad, jak si „všímají“ cestovatelé katolických missií, podává následující historka (vyňatá z časop. „Kat. Miss.“ 1908 č. 8):

„Před několika lety odcestovala na popud anglické missijní společnosti (protestantské) jistá dáma na Ceylon¹⁾ a do Přední Indie, aby „studovala“ tamní náboženské poměry. Navrátivši se, napsala skvělou zprávu o pokroku protestantismu na Ceyloně. O 300.000 katolíků, kteří tam tvoří osminu všeho obyvatelstva, nenapsala ani slova. Jistá vysoce postavená a v církevních kruzích známá osoba sešla se později v Londýně s touto dámou ve společnosti a jsouc dobře o náboženských poměrech na Ceylonu zpravena, počala s ní hovor o tomto předmětu. „Milostivá paní,“ otázal se pán, „zdali pak jste viděla katolickou kathedrálu v ceylonském hlavním městě?“²⁾ — „Cože,“ odpověděla dáma, „jsou na Ceylonu též katolické chrámy?“ — „Zajisté.“³⁾ Snad jste zastala v Colombo⁴⁾ katolického arcibiskupa?“ — „Jak, i arcibiskup že tam je?“⁵⁾ — Pak se otázal pán dámy dále: „Jak dlouho jste se zdržela v Colombo, smím-li se tázati?“ — „Tři dny.“ — „Nebudu neskromným, otáží-li se dále, od koho jste obdržela zprávy o náboženských poměrech, jež jsou obsaženy ve vaší knize?“ — „Dostala

1) Ostrov jižně od Přední Indie; později budo o něm podrobnější řeč.

2) Je to jedna z nejnádhernejších budov tamějších.

3) Je tam 525 kostelů a kaplí.

4) Hlavní město.

5) Ceylon má arcibiskupa, jednoho apoštolského delegáta a čtyři biskupy.

jsem je od portýra hotelu, kde jsem byla ubytována.“ (!)

Jako ona dáma, chceme se i my v následujícím poučení o náboženských poměrech v Japonsku. Nemůže býti ovšem úkolem stručných „Obrázků z misíí“, aby podrobně líčily vše, čeho o poměrech těch dopátrati se možno; nicméně se domnívám, že naše vědomosti v této příčině budou po přečtení tohoto pojednání míti alespoň tu přednost, že nebudou čerpány od „portýra hotelu“, nýbrž ze zpráv samých misíionářů.

Pohanští Japonci jsou jednak přívrženci t. zv. buddhismu,¹⁾ jednak šintoismu²⁾ a konečně nauk Konfutsiových.³⁾ Kristovu víru jim hlásal již sv. František Xaverský, jenž vystoupil na japonskou půdu dne 15. srpna r. 1549. Již v Indii, kde se zdržoval dříve, počal se učití jazyku japonskému a za krátko uměl tolik, že přeložil výklad víry do japonštiny. Brzo také kázal v Kagošimě⁴⁾ po japonsku. Símě jím zaseté vzrůstalo zdárně, bylo však potlačeno a jeho vzrůst zastaven pronásledováním křesťanů. Církev ctí mnoho tamějších mučedníků. Tak již r. 1627 byli prohlášeni za blahoslavené a r. 1862 za svaté: 6 španělských františkánů, 3 japonští jesuité a 17 členů

---

¹⁾ Náboženství, jehož původcem byl v VI. století př. Kr. Buddha. Má zvláštní nauku o utrpení a konečné blaženosti.

²⁾ Uctívání duchů předků.

³⁾ Číňan Konfutse, žil v VI. stol. př. Kr. a sestavil mravní pravidla.

⁴⁾ Na západním pobřeží ostrova Kiušiu.

III. řádu tamějších domorodců, z nichž 3 byli dosud hochy, kteří byli r. 1597 na rozkaz císaře Hidejoši v Nagasaki ukřižováni; r. 1867 pak bylo za blahoslavené prohlášeno nových 205 mučedníků japonských, z nichž bylo 55 r. 1622 rovněž v Nagasaki státo. Jak rozličného druhu řádové se účastnili prací missijních, poznáváme z toho, že v oné druhé řadě mučedníků bylo 13 jesuitů, 12 dominikánů, 10 františkánů, 5 augustiniánů a 1 kněz světský.

Po oněch krvavých pronásledováních bylo znova počato s missiemi až v minulém století, kdy tam papež Řehoř XVI. znova utvořil apoštolský vikariát. Teprve však r. 1858 mohli missionáři znova počítí své práce. Od té doby je tam již arcibiskup v Tokiu a biskupové v Nagasaki, Osaka a Hakodate. Kromě toho jest na Šikoko apoštolský prefekt.¹⁾

Nyní působí tam missionáři mnohých řádů a společností. Pokud mám po ruce doklady, mohu uvéstí dominikány, jesuity, marianity, trappisty, kněze semináře pařížského a šteylské missionáře, kteřížto posledně zde jmenovaní tam mají 4 stanice s 10 kněžími a 7 řeholními sestrami. Sester je tam ovšem také více druhů.

Četl jsem kdesi, že se křesťanství v Japonsku staví v cestu veliké obtíže. Příčinou jest povaha

---

¹⁾ Apoštolský prefekt jest kněz, který spravuje část missijního území a má v něm i jistá práva biskupská. Apoštolský vikář jest správce missijního území, mající svěcení na biskupa. Jeho území se stane diecesí a on biskupem diecesním teprve tehdy, až jest trvání missie zabezpečeno.

Japonců, kteří se ženou stále jen za hmotným ziskem a proto o věci tak vznešené, jako jest náboženství křesťanské, nemají dostatečného zájmu. Také náboženství jejich jest závadou. Podává jim totiž leckterou dobrou zásadu, na př. poroučí úctu k panovníkovi, úctu k rodičům, k předkům a pod., oni pak si myslí, že jim zásady ty stačí a že jiných nepotřebují. Po válce rusko-japonské se zmocnila Japonců i značná národní pýcha, která též brání jednotlivým přijímati křesťanství. Říkají: „Rusové jsou křesťané a my jsme je zdolali. Proč bychom se tedy stávali křesťany?“ I ohledy na příbuzné zdržují nejednoho od křtu. Konečně nelze nevytknouti jejich skoro kvapného shonu po dostižení Evropy ve vzdělanosti, v němž následují i nectností evropských vzdělců, a tou jest, jak dobře víme, zhusta — lhostejnost k náboženství.

To vše vědí missionáři a proto si počínají velmi obezřetně a volí mimořádné prostředky missijní, jichž v jiných krajích není třeba a tak se jim s pomocí Boží daří jejich práce i v Japonsku. Je tam dosud asi 61.000, čili 0.12% katolíků a procento to stále roste.

Poslyšme, co nám sdělují sami missionáři o své práci v Japonsku.

P. Bousquet píše z Osaky:¹⁾

„V září r. 1906 mne vyzval můj biskup, Msgr. Chatron, abych v tomto veleměstě, v Japonsku druhém co do počtu obyvatel, prvním co do obchodu, založil novou křesťanskou obec.

¹⁾ Kat. Miss. 1909 č. 3.

Část města, která mi byla vykázána, má asi půl milionu obyvatelův a mezi těmi jen 30 katolíků. Mohl jsem si uběhati nohy, než jsem našel vhodný byt. Konečně jsem našel polorozpadlý buddhistický chrámek, zasvěcený bohu Fudo. (Fudo bývá vzýván proti zlým duchům a vyobrazuje se obklopen plameny, s hroživou tváří, s mečem v pravé ruce, aby mohl duchy seknouti, s provazem v levici, by je mohl uškrtit.) Bone,¹⁾ jenž byl opatrovníkem chrámu, byl ochoten jej za 50 franků²⁾ měsíčně pronajati. Cena byla sice přehnaná, avšak svolil jsem, nemaje jiného bytu.

Svoji apoštolskou práci jsem počal tím, že jsem pohanskou modlu shodil a zbudoval oltář Bohu pravému. Chrámek byl rozdělen třemi papírovými, posouvacími stěnami na tři díly, z nichž každý k jinému účelu byl určen. V neděli byly stěny odstraněny a tak více prostory zjednáno.

První čekatelkou křtu, která se dostavila, byla osmdesátiletá stařena, dotud velmi horlivá ctitelka model. Po ní přišel dřívější strážce chrámu, potom bratr a sestra jednoho bonece, zuřivého nepřítele křesťanství a ještě více pohanů z nejbližšího okolí.

Dnes mám malou obec, asi 200 duší, jichžto víra a zbožnost mně nahrazuje všechny vykonané práce. Veřejné přednášky pro pohany, které na večer k sobě zvů, četné soukromé návštěvy jejich příbytků, rozdávání křesťanských spisů, jsou hlavními lidskými prostředky, jichž užívám.

¹⁾ Buddhistický mnich.

²⁾ 1 frank — 95 h.

Jest však třeba veliké trpělivosti a nezištné obětavosti, aby tu člověk vydržel. Výsledek 150 přednášek a asi 6000 soukromých návštěv za celý rok, bylo 60 obrácení na víru!“

Důležitou pomůckou jest tisk, o čemž i v předcházejícím jest zmínka.

Zvěčnělý P. Corre, missionář v Kumamoto, vypravuje:

„Jednoho dne přišel ke mně letitý Japonec a pravil bez dlouhých okolků: „Přeji si býti pokřtěn.“ — „Jest dobře, příteli, ale napřed musíte křesťanské učení poznati. Či snad je již znáte?“ — „Snad ano, neboť jsem již mnoho čítal ve vašich náboženských knihách.“ — „Jak se to však stalo, že jste se tolik o naše náboženství zajímal a tak si je oblíbil?“ — „To se stalo tak: Asi před 30 lety mne učil pan Petitjean¹⁾ (čti Ptižán) jazyku francouzskému v katolické missii v Nagasaki. Každý den v poledne, když zavzněl kostelní zvon, nechal týž missionář všeho, klekl a konal s rukama sepjatýma velmi zbožně modlitbu. Pohled ten na mne působil velkým dojmem a já jsem si říkal: Náboženství tohoto muže musí býti pravým. Je-li ale opravdu pravým, jest mou povinností je poznati a přijati. Od té doby jsem neměl pokoje, a čekal-li jsem tak dlouho, než jsem se k tomuto kroku odhodlal, byl toho příčinou obchod, rodina a tisíce skutečných neb domnělých příčin.“²⁾

Missionáři vydávají rádi zvláště hojně le-

¹⁾ Druhý apostolský vikář.

²⁾ Kat. Miss. 1907-8 č. 2

táčky, v nichž mluví ku vzdělančům o časových otázkách a poměru katolického náboženství k nim. Pojednání ta pracují buď samostatně, nebo překládají spisy evropských katolických učenců do jazyka japonského.

Uvedu některá pojednání: Účelnost světa. Rozum a mozek. Moderní theorie vývojové. Proč jsem se stal katolíkem. Johanna d'Ark. Potřeba studia středověké filosofie a theologie. Socialismus. Úpadek moderní vědy. Bible a církev. Zvláštní společnost (katol. církev). Co jest pravda? Právě štěstí na světě. Černé nebo bílé, katolík či protestant.

Tato literatura je také proto velmi důležitou, že protestantská Amerika zaplavuje Japonsko náboženskými letáčky protestantskými.

Některé spisky missionářů jdou velmi na odbyt. Některé byly vydány ve 12.000 výtiscích a byly za dva měsíce úplně rozebrány.

Třetím prostředkem jest škola. A tu dlužno uvést, že missionáři bývají zhusta žádáni, aby učili evropským jazykům. Učí vzdělané pohany, a třeba nemohou jich poučovati při takových hodinách o náboženství, mohou aspoň nepřímou odstraniti leckterý předsudek proti náboženství katolickému. Jiní učí jako výpomocní učitelé na středních školách, ano sv. Otec Pius X. poslal r. 1908 do Japonska anglického jesuitu Jakuba Rokliffa a známého znalce východních řečí Josefa Dahlmanna, aby společně s P. Jindřichem Bouchérem (čti Bušérem) hleděli působit k tomu, aby se jejich řád chopil vyššího školství v Ja-

ponsku a zvláště aby hleděli se ujeti filosofických, vědeckých odvětví na tamějších universitách.

O tom, že působí misijnáři ve svých školách nižších na výchovu dětí katolických rodičů, netřeba se šířit. Jako jinde i tam jsou dívky nejlepší nadějí církve.

Dlužno však ještě zmíniti se o jednom důležitém prostředku missijním, totiž o vzdělání domorodců na kněze neb alespoň na dobré katechisty.

Zpráva z r. 1909 mluví o 33 domorodých kněžích v Japonsku.

Biskup z Nagasaki Msgr. Cousin (čti Kusén) píše:¹⁾

„Náš seminář se scvrkl na nepatrný zbytek. Bůh ví, jaké oběti jsme si ukládali po třicet let, abychom toto důležité dílo zachovali. Žel Bohu, povstávají každým nově vysvěceným knězem naší missijní pokladně nové obtíže. Z Evropy nedostáváme pro domorodé duchovenstvo žádného ročního příplatku a musíme se tudíž sami ohlížeti, odkud bychom pro ně opatřili potřebné výživy. A tak jest vzrůst číslce, udávající počet našeho kněžstva, byť byl sebe potěšitelnějším, pro nás pramenem nových starostí. Nechceme-li seminář letos zrušiti, musíme do něho přijati nový dorost. Není zde snad nedostatek povolání; těch jest hojně. Avšak nevíme naprosto, jak rozřeší Prozřetelnost finanční otázku, která nastává každým větším vydáním.“

Týž biskup touží dále po vzdělanějších

¹⁾ Kath. Miss. 1909 č. 10.

katechistech a praví, že jen dokonale vycvičení katechisté jsou s to, aby čelili novému, osvícenému a domýšlivému pokolení a došli i výsledku i vážnosti.

Důkladnosti missionářů jakož i obezřetného jejich vystupování je třeba v dobách novějších i z té příčiny více než jindy, že někteří vzdělání Japonci hledí staré náboženství předků zachováti tím, že — jako kdysi Římané — chtějí křesťanskými ideami (pravdami) své pohanské náboženství zdokonaliti a pak se ho dále držeti.

Nedá se mysliti, že by se ten pokus na dobu trvalou podařil — právě jako se nepodařil kdysi Juliánovi Odpadlíkovi — ale jest jisto, že by byl zdrojem nových obtíží pro křesťanské věrozvěstce a že by jejich práci alespoň na čas velmi ztížil.

4. Na ocelovém oři z Niigata do Tsurugoaka.¹⁾

Missionáři musejí užívatí při svých pracích mezi pohany všech vymožeností pokroku, aby jejich působení bylo co nejúspěšnějším. K rychlému pohybu z jednoho místa na druhé jim prokazuje v krajích, kde jsou schůdné cesty, platné služby ocelový oř — bicykl.

Poslyšme vypravování P. Willmesa ze Společnosti Božského Slova o zkušenostech, jichž nabyl, konaje delší cestu na bicyklu Japonskem.

„Po důtklivém přání nejdůstojnějšího pana biskupa z Hakodate²⁾ převzali šteylští missionáři

¹⁾ „Anděl Strážný“ 1913-4.

²⁾ Hlavní město kraje Ošima; obyvatel 78.040.

missijní stanici v Tsurugoaka. Byli jsme pro missii tu určeni dva: P. Willmes a P. Gabriel. Rozloučivše se srdečně s našimi křesťany v Niigata, s P. Mathonem, nám přemilým rodákem z jižní Francie, jenž nám začáteční obtíže v Akitě i Niigatě tak znamenitě ulehčil a tolik přátelských služeb prokázal, a také s milými spolubratry, jež nám bylo opustiti, vsedli jsme na své ocelové oře a vydali se na cestu do Tsurugoaka, což jest tolik jako „město na pahorku jeřábím“. Bylo to v neděli dne 12. listopadu, o 11. hod. ráno. Slunce vyšlo tehdy nádherně a zářilo ve vsí kráse na blankytě. Dle vsí pravděpodobnosti měla býti naše 150 km dlouhá cesta provázena co nejlepší pohodou. Avšak počasí bývá často nestálé. I v Japonsku. Nádherná pohoda, jíž jsme se těšili přes poledne, se pojednou změnila, tmavé mraky se vyvalily na východě, nesouce déšť. Vítr se sesíloval a tak se stávala naše cesta chvílemi značně obtížnou a namáhavou.

O 6. hod. večer jsme dospěli do města Murakami, kde jsme v japonském hotelu přenocovali. Převlékli jsme se do suchého oděvu a občerstvili znavené údy horkou koupelí japonskou (48stupňů Celsia); ryze japonské pokrmy ukojily náš hlad a obalení silnými japonskými pokrývkami, na zemi ležíce, spali jsme tak pevně a snili tak sladce o zažitých událostech minulého dne, jako v nejjemnějších evropských ložích. Japonské hotely jsou velmi pěkně zařízeny a lidé v nich velmi úslužní.

Následujícího dne jsme hodlali časně vy-

raziti, neboť nám zbývalo vykonati větší a namáhavější část naší cesty. Cesta jde stále pohořím a jest nutno překročiti dva průsmyky. Napřed jsme jeli dlouho městem Murakami, které má velmi pěknou polohu, jsouc obklopeno lesnatými horami. Na všech stranách vykukují letohrádky z úpravných zahrad. Obyvatelstvo prý jest křesťanství velmi příznivo. Buddhismus¹⁾ není zde tak zakořeněn, jako v nejbližším okolí Niigaty, a boncové tu asi nemají zvlášť dobrých časů. Celá krajina jest velmi bohatá. Všichni francouzští missionáři, kteří tudy šli, vypravovali, že k nim přicházeli obyvatelé z vlastního popudu a dotazovali se na náboženské otázky. Z Murakami krajina stále stoupá. Stoupání jest z počátku ovšem mírné, nicméně jest ho věru na kole opatřeném nákladem cítiti. Kromě toho byly cesty nočním deštěm změkklé. Časem se opakující déšť nás nutil hledati útočiště pod košatými stromy. Konečně jsme musili pro velikou příkrost cesty slézti a na kluzké cestě, zapadající mnohdy až po kotníky do země, kolo táhnouti. K obtížím cesty se družila radost, již jsme pociťovali při pohledu na pěknou krajinu. Často šla cesta kolem hlubokých roklin, jichž strmé stěny pokrývalo listnaté křoví. Slunce, které po úporném boji s mraky zvítězilo, opřádalo kouzelným leskem rudou, žlutou a hnědou listnatou ozdobu odumírajících stromů a keřů. Z hlubin zaznívalo tajemně temné hučení rychle

¹⁾ Náboženství, jehož původcem jest Buddha. Jest rozšířeno hlavně v Indii. Později o něm uslyšíme více.

vpřed kvapícího potoku. S hor na nás shlížely vážné pinie.¹⁾ Pak se rozhled rozšířil. Úpornou prací urvali lidé tvrdé půdě úrodná pole. Vysoko do kopce sáhala terasovitě²⁾ rýžová pole; četným jasným potůčkům byla cesta vykázána a určitá práce vymezena. Z hustiny vždy se zelenajících stromů vykukovaly omšené střechy malých lidských obydlí.

Čím dále se ubíráme, tím je cesta horší; přece však předháníme četné Japonce táhnoucí vozičky. Tito lidé mají službu velmi těžkou a k tomu jest jejich mzda velmi nepatrná. A přece jsem nenašel lidí, již by tak trpělivě svůj osud nesli, jako japonští dělníci. V tom právě jest síla národa japonského, že jest ochoten přinášeti i nejtěžší oběti, a na to může japonský stát spoléhati. K tomu jsou tito lidé nadmíru skromnými co do bytu, oděvu i stravy. Jakkoliv byla jejich práce namáhavou, zapomínali svého vlastního trpkého osudu a jevili s námi útrpnost, kdykoliv jsme je oslovili a o radu ve příčině další cesty prosili.

Kolem poledne jsme dospěli vrcholu. Dosti dlouho jsme musili kolo táhnouti; nyní jsme se chtěli odvážit za to sestupu na kole, v sedle. Ale jak kolečko letí! Běda však odvážlivému jezdci, jenž by na četných, prudkých zatáčkách svému koníčkovi příliš uzdu povolil! Dojista by se sřítíl do hlubiny! Několikrát jsme uklouzli i my, zvláště když jsme vjeli do koleje vozem

---

¹⁾ Jehličnaté stromy.

²⁾ Stupňovitě.

vyryté. Avšak přece jsme vždy znova v cestě statečně pokračovali. Když se kolem druhé hodiny cesta poněkud sklonila v rovinu, počal vanouti silný vítr proti nám; bylo nutno napjati veškeru sílu a skloniti se na kole, neboť jen tak bylo možno dostat se vpřed. P. Gabriel měl větší štěstí a předejel mne o kus cesty. Já jsem pocítil brzy velkou únavu, studený pot mi zrosil čelo, pročez jsem sestoupil s kola a usadil se u cesty vedle skalnatého výběžku. Přepadla mne veliká ospalost. Avšak studený vítr od moře mi připomenul, že odpočinek na tomto místě by pro mne znamenal smrt. Proto jsem jel pomalu vpřed a tázal se v nejbližší dědině po čajovně.¹⁾ Avšak té nebylo v horské osamělé dědině. Muž, jehož jsem se tázal, viděl moji zemdlenost. Proto jsem se osmělil mu říci: „Dobrý muži, jsem zcela vysílen; prosím tě, popřej mi v svém příbytku odpočinku!“ Velmi ochotně mne uvedl do svého blízkého domu. Jeho stará matka mne přijala vlídně a vykážala místo blízko ohně. Tam jsem se musil pohodlně usaditi. Dobří ti lidé mi poskytlí všeho, co sami měli. Nejlépe mi chutnal čaj a faki, plodiny (podobné jahodám) v Japonsku rostoucí a odtud do Italie ku pěstění přenesené. Asi za 40 minut jsem se zotavil tolik, že jsem mohl zase dále jeti. Děkoval jsem hostitelům vděčně. Odměny přijati nechtěli. Avšak nedal jsem si brániti a obdaroval je. Těšilo jich to a děkovali srdečně.

Brzy setkal jsem se s P. Gabrielem, který

¹⁾ V Japonsku se pije mnoho čaje.

se vracel, poznáv, že s ním nejedu. Byly asi 3 hodiny. Ještě nám zbývalo 60 km. Nejdříve bylo nutno přejeti druhým průsmykem. Překrásný les, jakého jsem dosud neviděl, pokrýval tuto horu. Sestupování nebylo bez nebezpečnosti. Od 5. hodiny šla cesta kolem mořského břehu. V levo jsme měli břeh s nesčetnými úskalími, jednak holý, jednak porostlý borovím, v pravo vysoké hory. Moře bylo nyní dvojnásob krásné, poněvadž se slunce právě ponořilo v jeho vlny. V té chvíli bývá hra barev na moři neskonalé krásná; pravý to chvalozpěv, oslavující Boží velikost a velebnost. My jsme však neměli kdy oddávati se podobným úvahám. Vpřed, vpřed! Jenom jsme letěli kolem chrámů, dědin, samot. Pokud bylo jasno, bylo věru radostí takto ujížděti mezi mořem a horami k cíli.

Avšak noc se snášela stále víc a více na moře, hory i cesty. Tu bylo třeba opatrnosti. V jedné osadě jsme se tázali, kde bychom si mohli koupiti japonskou pochodeň, jakou v těchto končinách nosívá každý za tmavé noci. Několik přívětivých lidí nás zavedlo k vetešníkovi, jenž nám na štěstí sehnal velikou pochodeň. Připevnili jsme ji na řidítko kola. Mnoho světla sice nevydávala, nieméně však jsme mohli alespoň na několik kroků před sebe na cestu viděti.

Tak to šlo stále vpřed do temné noci. Cesta se skláněla prudce k moři a měnila svůj směr dle záhybů pobřeží. Častokráte hučely a duněly mohutné mořské vlny bezprostředně pod námi a vrhaly svoji pěnu z hlubiny 50 metrů až k nám.

Bylo třeba se bráti vpřed s největší opatrností, neboť jedna prudká zátočina následovala za druhou. Sjížděli jsme dolů co nejpomaleji, jsouce stále připraveni seskočiti při náhlém nebezpečí. Avšak nejen obtíže skýtala tato cesta, nýbrž i zábavu. Bylo nám projeti řadou tunelů. Temný zvuk dolů kapající vody budil v nitru hor velmi pěknou ozvěnu. V takových místech, jsouce po obou stranách chránění zdí, nechávali jsme kolečka ujížděti největší rychlosti. Probouzelo se v nás nadšení a veselé písně naší domoviny se mísily se zvukem ustavičně kapající vody. Také nám bylo stálou útěchou, že se všude spolubratři naši za bratry cestující modlí. Věru, musila nás neviditelná ruka chrániti, bychom s cesty nesjeli a se srázů se nesřítili. Neboť jest tu cesta tak příkrá, že i za bílého dne jest možno zde udržeti kolo na ní jen s největší námahou. Teprve po třech týdnech, při výletu v tyto končiny jsme poznali, v jakém nebezpečí jsme vězeli při první své cestě.

Kolem 11 hodiny v noci jsme teprve měli pohoří za sebou. Nedlouho před tím byl ke mně vítr tak nemilosrdným, že mi strhl s hlavy klobouk a připravil mu vlhký hrob v hlubinách mořských. Pochoval tím jednu z památek na otčinu.

O 12. hodině jsme uzřeli elektrické světlo. Žel, že to nebyl ještě konec našeho putování, nýbrž malé město Oyana, vzdálené ještě asi 10 km od Tsurugooka. Nemohli jsme již dále a zůstali proto v hotelu na noc. Byli bychom ještě rádi oba něčeho pojedli, pozorovali jsme

však, že jest již po půlnoci a proto jsme si jídlo odepřeli, bychom mohli ráno sloužití mši sv. P. Gabriel jel ještě dále, aby upokojil P. Hervé, jenž na nás pln obav čekal. Telegrafovali jsme mu, že budeme v Tsurugoaka o 9. hodinách. Znal nebezpečnou cestu kolem moře velmi dobře; vždyť, ačkoliv ji často konával, bylo by se mu tam jednou večer — přes dobré osvětlení — stalo neštěstí. P. Gabriel byl před 1. hodinou u cíle. Já jsem jel za ním ráno o 9. hodině. Jak rád jsem byl, když se přede mnou vynořilo město. Silnice z Oyana vedla přímo k missijní stanici. Již z daleka mi kynula úhledná věž chrámová.

P. Hervé nás přijal tak vlídně, jak to jenom Francouzi dovedou. Pro jeho upřímnou péči jsme brzy zapomněli na všechny námahy cesty. Nikde jsem nenalezl milejšího, pohostinnějšího a bratrštějšího přijetí, nežli u missionářů pařížského semináře. S tím souhlasí i všichni moji spolu-bratři. Díky Bohu vroucí, že nás šťastně přivedl až sem!“

III.

Čína.

(„Náš Domov“ 1912—1913.)

Maje psáti „obrázek z Číny“, připadám si jako fotograf, který postaviv svůj přístroj někam na kopeček, chce do něho zachytit — celou rakousko-uherskou monarchii! Anebo jako člověk, který chce vtěsnati v decimetrový rámeček všechny obrazy vídeňského dvorního musea.

Obávám se, že to dopadne tak, jako obrázek z prusko-rakouské války z r. 1866, který jsem kdysi zahlédl v jednom (žertovném) kukátku. Byl tam oblak neproniknutelného kouře a z něho vykukovala v pravo — bota rakouského, v levo — bota pruského vojína.

Jest Čína říší tak ohromnou,¹⁾ že missionář,²⁾ napsav veliké dílo o zemi té, pokládá za vhodné v úvodu upozorniti:

---

¹⁾ Čína má 11,093.000 čtvereč. kilometrů; Evropa 9,784.198 čtvereč. kilometrů. Čína má 426,444.350 obyvatel; Evropa 392,256.482 obyvatel (Herder: Conv. Lex.).

²⁾ P. R. Pieper: Unkraut, Knospen und Blüten aus dem „blumigen Reiche der Mitte“. Objednati lze dílo to ve „Sv. Gabrieli“ v Mödlingu u Vídně. Jiná díla taková jsou: P. G. Stenz: „Ins Reich des Drachen“. Týž: „In der Heimat des Konfuzius“. Tamtéž k dostání.

„Chťel jsem ještě poznamenati, že jsem vy-
líčil poměry, jaké jsou v Jižním Šantungu. Čína
je veliká a má mnoho milionů obyvatel; co tu
vyprávím o našich Číňanech, nehodí se snad
na Číňany jiných provincií.“

Z tohoto krásného díla uvedu některé člán-
nečky a radím milému čtenáři, je-li znalým
německého jazyka, ať si dílo to opatří. Tam
nalezne opravdu krásný „obrázek“ z Číny a
současně přispěje také missionářům, kteří ono
dílo vydali ve prospěch svých tamních podniků.

Napřed něco o obyvatelstvu.

1. Číňan — opak Evropana.

P. Pieper píše:

„Jistý starý, zkušený missijní biskup pravil
k nastávajícímu missionáři: „Chcete-li si v Číně
správně počínati, musíte v mnohých věcech činit
opak toho, co byste činil v Evropě.“ Missionáři
to připadalo poněkud podivným a přehnaným,
avšak přesvědčil se brzy, že starý pán měl pravdu.
Číňané nejsou toliko zeměpisně našimi protinožci:
také jejich způsob myšlení i jednání jest v mno-
hém skutečnou protivou našeho. Číňan přijde na
myšlenky, jež by nám nikdy nenapadly a mluví
o věcech, o nichž bychom my nikdy nemluvili.
Naše otázky by urazily jej, zatím co jeho otázky
by se nám zdály býti hloupými a směšnými. My
přejeme „dobrého dne“, on pak se táže, „zda
jsme již jedli rýži“. Mluvíme-li s ženatým pánem,
ptáme se, jak se má paní a děti. Číňan by se
však nad tím velmi pohoršil. Učiníme-li někomu

•
poklonu: „Vypadáte mladě a svěže“, lichotíme oslovenému, zvláště vdané dámě; avšak Číňan by v tom viděl neodpustitelnou bezohlednost. Chceme-li jemu učiniti poklonu, musíme mu hádati o 10—20 let více, než mu skutečně je, a on se bude celým obličejem k tomu smáti. Chváliváme papulátého klučinu svého hostitele. Číňanu by to bylo znamením, že hoch brzy umře. Jednou z prvních jeho otázek jest otázka po tvém „vysokém stáří“, dále po „tučném příjmu“, kolik vyzískáš ročně obchodem, kolik tisíc máš uloženo na úroky a podobné „zdvořilé otázky“, jež by u nás vzdělanec považoval za projev nestydatosti nebo alespoň neotesanosti. Pozdravuješ-li, sdělováš klobouk. Číňan by měl za potupu, kdyby byl přijat od někoho s nepokrytou hlavou; bylo by mu to asi tak, jakoby mu přicházel host vstříc bez kabátu. Setkáš-li se s přítelem či známým, podáváš mu ruku; Číňan potřásá místo toho vlastníma rukama. Uvádíš-li hosta do domu, vykážeš mu čestné místo po své pravici; Číňan se rozhodne pro levici. — U nás v Evropě má zvláštní cenu zakouřená dýmka, z ní chutná tabák zvláště dobře; Číňan si váží velmi „čajem napuštěných šáleků a konvic“. Když se v šálcích a konvicích utvořila hodně silná „čajová kůra“, poněvadž se nikdy nevymývají, dostává nápoj v nich jemnou chuť a včas nouze chutná z nich i čistá voda bez čaje. — U nás jsou ve vážnosti stará vína a předkládají se jen při zvláštních příležitostech vzácným hostům. Číňan se zajímá raději o stará vejce, jichž bílek zčernal a žloutek

vypadá jako stoletý pergamen. Taková vejce se připravují zvláště k hostinám lidí vznešených a každým rokem přibývá jim prý se stářím též co do chuti. Zapáchají na deset kroků; Číňan však neřekne „zapáchají“, nýbrž „voní“. Kdo vypije syrové vejce, jest považován za surovce; Číňanu chutnají pouze vařená na tvrdo. — Kdybychom jej chtěli pohnouti, by se napil mléka, bylo by to právě tak krutým, jako jej nutit, by se napil z kaluže. — Jdou-li u nás páni na procházku, vezmou do ruky hůl a s nimi běží snad pudlík. V Číně mají hole staré ženy; páni nesou v ruce klec s ptákem, nejčastěji kanárkem, křepelkou či skřivanem; jsou-li tito příliš drazí, spokojí se s uličnickým křiklounem — vrabcem. Jiní nosí krabičky s cvrčkem nebo křísem¹⁾ a mají nehoráznou radost, vidí-li dva cvrčky, křísy neb i kohouty vzájemně zápasiti. Zápasů býků neb psů neznají. — Číňan pije pouze horkou, svařenou vodu, a voda k mytí musí býti také horká a to i v létě, v největším parnu, když se potí. U nás by pochodil špatně sklepník, kdyby donesl hostu v létě k pití i umývání horkou vodu. — Mlaská-li někdo u nás při jídle či pití, považujeme ho za člověka naprosto nevzdělaného; Číňanovi je to znamením, že hostu chutná a má z toho radost. V Evropě se vyказuje domácí paní čestné místo; v „říši středu“ se paní nesmí při stole ukázati, musí seděti kdesi v koutku. — Číňané posuzují velikost rozumu dle objemu těla. Příslloví praví:

¹⁾ Přírodopisné jméno společných druhů křísů jest homoptera. Hmyz vydávající zvuk.

„Chudý člověk má krátký rozum a hubený kůň má dlouhou hřívu.“¹⁾ Chce-li Číňan velebiti velikost rozumu někoho, učiní mu tuto poklonu: „Tvá moudrost vyplní osm korců.“²⁾ A ještě názorněji se vyjádří, chce-li upozorniti na bohatství vědomostí: „Tvé nadání se dá naložiti na pět vozů.“ — U nás se považuje lhář za člověka sprostého, jehož slovům nelze věřiti; Číňan považuje lež za jakousi spartanskou ctnost, a kdo neumí lháti, jest mu hlupcem. Jak se radují rodiče, činí-li děti v této příčině pokrok a mají pak naději, že to jejich potomci v životě hodně daleko přivedou. — Chce-li v Číně posouditi ženich krásu své nevěsty, hledí hlavně na malou nožku; čím menší nohy, tím krásnější žena.³⁾ Komu by napadlo v Evropě vzíti si „krásku“ k vůli kozelčím nohám, jež jsou ostatně ošklivé? — V Číně jest nejvzácnějším darem rodičů dětem — mladá nevěsta, kterou jim sami vyhledali a vybrali, a syn jest v každém případě spokojen, byť jí před svatbou ani neviděl. Nejkrásnějším darem dětí rodičům jest — rakev ze širokých desek: pak očekávají „staří“ klidně smrt. Co bychom řekli takovým darům v Evropě? — V Číně jest povinen syn platiti dluhy za otce, a není-li to možno, musí vytrpěti za otce uložený trest. U nás, na vzdělaném západě, musí platit

¹⁾ Gin pin, tchi tuen; ma šou, mao tš'an.

²⁾ Ts'ě tš'u pa teou.

³⁾ Již malým děvčatům se tak sešněrují nohy, že vůbec chodidla nerostou. Podobá se tudíž opravdu noha dospělé čínské ženy kopytku.

otec, jestli syn nadělal dluhů. — Evropské dámy se objevují skoro co rok v nových šatech a nosí květiny na kloboucích, čínské ženy se strojí tak, jak se strojily jejich prababičky před sto lety. „Botanickou výstavu“ pak nosívají ve vlasech a to hlavně čerstvé květiny. Teprve když takových není, berou se umělé. Tu by věru mnohý manžel měnil s Číňany! — Chceme-li někomu prokázati pochvalu, tleskáme rukama; Číňan tleská, aby zahnal ďábla a zlé duchy. — Kyneme-li někomu, by přišel, pohybujeme rukou k sobě; Číňan dělá obrácený posuněk: proto také se obyčejně děti rozprchávají, když na ně mladý missonář kývá rukou; činíť nepravý posuněk. — My se musíme protlouci životem s jedním jménem; Číňan má nejméně tři: jméno „mléčné“, ¹⁾ školní a veliké, t. j. z doby, kdy vcházel v život jako dospělý muž. — U nás má z květin užitek nos; v Číně žaludek, neboť mnohé květiny se pojídají (pokud jich ovšem nepotřebují dámy do vlasů). Smaží se v mouce a vejcích, neb se z nich připravuje kořalka; zvláště růže slouží k oněm účelům a proto se jich pěstují celá pole. — U nás se plní střeva masem a jinými přísadami a tak se hotoví uzenice; Číňan plní střeva střevy, sice vyprázdněnými, ale nikoliv oškrabanými, aniž by přidával nejmenšího kousku masa. Na takových jaterničkách by si Evropan mnoho nepochutnal. — V Evropě se mluví o „kávových sestrách“ a „kávových společnostech“; v Číně se mluví o „čajových strýcích“

¹⁾ Z doby, kdy byl kojencem.

a „kávových společností“ tam vůbec není. — Evropan pokrývá nohy botami a ruce rukavicemi; rukavic však Číňan nemá, za to má pokrývku na uši, aby mu neomrzly. — Chceme-li utajiti smích, zakryjeme nos a ústa kapesníkem; nemaje kapesníku, strčí Číňan v podobných okolnostech svůj tupý nosík do dlouhého rukávu, kde má k tomu dost místa. Rukávu užívá také místo kapsy. Jíme-li a počítá-li někdo vedle nás sousta, která podáváme k ústům, ukáže, že nezná slušnosti. Naši copatí přátelé to považují za pozornost hosti věnovanou. — Dlouhé vlasy a nehty považuje Číňan za ozdobu. U nás se dlouhým vlasům připisuje krátký rozum a dlouhé¹⁾ nehty se připisují ďáblu, jehož malují u nás s drápy. — V Evropě sedávají na zadních nožkách pejsci; v říši středu jest sedění v dřepu (na bobčku) oblíbeným způsobem nesčetných lidí, nemajících ani židle ani lavice; vydrží tak dřepěti celé hodiny a odpočnou si při tom, kdežto nás by to unavilo. — V Číně jest nošení pavích peří na klobouku znamením zvláštních zásluh, jichž si někdo získal, a sice se nosí peří na klobouku vzadu, jako ocásek. Kdyby směli u nás „zasloužit“ lidé nositi peří, dělali by prodavači peří někdy špatné obchody a leckterý opeřelec by mohl míti radost. — U nás se nosí řády na prsou. Číňan je nosí na klobouku. — Barva smuteční je u nás černá a také ďábel se tak maluje; Číňané neznají černého ďábla, malují jej pestře a barva

1) Tu se missionář částečně mýlí. Naši fešáci si také nechávají růsti někdy nehty značné délky.

smuteční je bílá. — Svatba je u nás dnem radosti. Kdyby si nevěsta oči do ruda uplakala, bylo by to považováno za porušení veselí. Kdyby mladá paní v Číně, jsouc odnášena z otcovského domu, neprolévala potoků slz, byla by rozkřičena, že je bez srdce a muž by se pro takovou ženu považoval za nešťastného. — Kdyby chtěl mladý manžel svou ženu políbiti, vykřikla by, domnívající se, že ji chce do tváře kousnouti; líbání jest Číňanům věcí neznámou, ba ani matky nelíbají svých dětí. — Vějíř, náramek a dýmka jsou společným majetkem čínských mužů i žen; zatím, co muž se chopí vějíře, zapálí si jeho paní dýmku. Dobře, že tomu u nás tak není. — Mazadlo na boty nezná Číňan, tím méně mazadlo na vousy. Nosí boty všech barev, ale podešve jsou bílé; na bradě mu roste pět vousů v sedmi řadách. — Ponocný hledí u nás dostati se na stopu zlodějům a jich se zmocniti; čínský ponocný je hledí od sebe zapuditi a činí po celou noc hluk dřevěným nástrojem: tak jej slyší zloděj a ví na vlas, kde je právě ponocný. — V zemích západních jsou lidé, kteří sbírají hadry a kosti. V Číně nenechají hladoví psi z kostí ani památky a hadry se nosí tak dlouho, „až s nimi vši utekou“, neb až si z nich jejich majitel slepí podešve. — Mluvíme-li s Číňanem, jemuž patří titul „Excellence“, nesmíme říci na př. J. Excellence Li-hung-čan, nýbrž musíme říci obráceně Li-hung-čan J. Excellence. Místo „pan Kropáček“ řekneme „Kropáček pan“, místo „teta Kudláčková“, „Kudláčková teta“. Právě tak se děje

se jménem osob. Napřed by přišlo příjmení a pak jméno křestní. — Taktéž obráceně se uvádí datum. Napřed rok, potom měsíc a na konec den. — Plivati neb smrkati do kapesního šátku se protiví Číňanovi; způsobnějším se mu zdá plivati na zemi, a vysmrkav se, otírá prsty o zeď. Udiven se obrací neb přibíhá, slyší-li Evropana hlasitě do šátku smrkati; myslí, že je to znamení, jímž se volá, jako když někdo v ruce zatleská aneb na prsty hvizdne. Lituje ubohého nosu Evropana, o němž myslí, že jest od smrkání tak dlouhým. (Podstatným znakem Číňana nejsou ani tolik šikmé oči, jako tupý nosík.) — Housenky, ponravy a kobyly patří u nás na stůl vrabcům; Číňan je shledává velmi chutnými a sní je sám; taktéž požívá na prst tlustých housenek, jichž je tu veliké množství. — Lenochů a zahalečů jest u nás na rozích ulic dosti a nejsou ve veliké vážnosti. Pohodlná nečinnost jest v Číně ideálem bohatých; zahalečů na rozích ulic je více než rohů; ti však tam raději leží než stojí, proto jsou vlastně povaleči. — Lupení z řepy, mrkve, stromů a jiné jest v Evropě dobrým pokrmem koz a ovcí; Číňan suší na podzim celé hromady takového lupení, ale nesnědí ho kozy, nýbrž — on sám. — Utekl-li u nás zloděj, byv dopaden při krádeži, a utíká-li po ulici, honí ho lidé a volají: „Zloděj, chyťte ho!“ A pak se nalezne dost rukou i nohou, které se po něm pustí. Utekl-li zloděj Číňanu, nenapadne nikomu, aby jej honil, nýbrž vyhne raději z cesty, neboť kdo jej chytí, pochodí stejně špatně jako zloděj;

bude zavřen a vyplacen, „aby mluvil pravdu“. — Čínský kompas se jmenuje „jehla, která ukazuje k jihu“; my říkáme o něm, že ukazuje k severu. Také při udávání světových stran činí odchylku od našeho způsobu. Místo „severo-východ“, „severo-západ“, „jiho-východ“, „jiho-západ“, říkají „východo-sever“, „západo-sever“, „východo-jih“, „západo-jih“. — Číňan začíná číst knihu na poslední stránce, ježto je tam začátek a čte kolmo od hora dolů; proto také visí štíty obchodníků na domech kolmo dolů anebo se houpají na dlouhých tyčích. — Vejdeme-li do čínské školy, i tam nám bude leccos nápadným. Děti ve škole křičí a dělají mnohdy pekelný hřmot, protože se hledí hlasitě svému úkolu naučit nazpaměť; cestou do školy jsou za to tiché a klidné. Když odříkávají úkol, obrátí se zády k učiteli asi proto, aby mohl na záda potřebné „zvolavníky“ pohodlně poznamenati. Počítá-li žák, obrací zlomky a říká místo „čtyři šestiny“, „ze šestin čtyři“; místo „pět osmin“, „z osmin pět“. — Poznámky se dávají v knize nahoru, neb se vkládají v text; papír jest potištěn jen po jedné straně. Nápis knihy jest umístěn na dolní straně ořízky a knihy se nestavějí do řad vedle sebe, nýbrž kladou se na sebe. — Obilí (na př. pšenice) stojí v pěkných řadách,¹⁾ vojáci za to jsou rozběhnuti obyčejně v chomáčích. — U nás jest holubice znakem čistoty, v Číně opaku. — Zemře-li někdo, říkáme, že vydechl poslední dechnutí, Číňan řekne: „Poslední dechnutí pol-

¹⁾ Číňané mají již od pradávna sečí stroje.

knul.“ — U nás nosí vají vous již mladí lidé, ovšem narostli-li jim jaký; staří páni rádi sešedivělé vousy odstraňují. Kdyby si nechal někdo v Číně vous růsti, dokud rodiče nezemřeli, byl by považován za nezdárného syna. Teprve když byli rodiče uloženi do hrobu, jest dovoleno nositi vous a tento-li sešediví, jest jeho majitel dvojnásobně šťasten. — Zdvořilost a jemné způsoby jsou u nás ovšem ve vážnosti, ale pravda a poctivost cení se výše. Raději se stýkáme s neotesaným člověkem, je-li poctivý a pravdomluvný, nežli s vyšňořeným podvodníkem. Kdo zná jemný mrav, je v Číně považován za vzdělaného a požívá všeobecné vážnosti, nechť třeba podvádí lidi a lže, až se práší; čím dokonaleji to umí, tím více se cení jeho dovednost. — Sedíme-li u stolu a máme dlouhou chvíli, hledáme na prostěradle a sbíráme drobtý chleba. Číňan si nekrátí dlouhé chvíle sbíráním drobtů, nýbrž koná přehlídku švů svého oděvu, aniž však zabíjí, co tam živého našel. — V Evropě se užívá psů k honění zajíců; kdyby si mohl Číňan vybrat, nechal by zajíce běžet, ale zastřelil by psa; psi maso jest dvakrát tak dobré jako zaječí, a proto i dvojnásob drahé. — U nás bývají dávání za sloužili mužové na odpočinek. V Číně nedostávají pense zasloužili mužové, nýbrž kozy, husy, kachny, prasata a jiná zvířata. Tato nepotřebují míti ani zásluh, ani stáří. „Zbožné duše“ platí za ně doživotní poplatek a vyhledají jim klidné zатиші v klášteře bonců, kde tráví potom zvířata dny svého života až do smrti. Jsou kláštery (na př.

ve Fučou), kde tucty pensionovaných koz a jiných živočichů žijí „ze svých peněz“. — U nás na západě ztratí někdo hůl nebo klobouk, nechá-li to někde ležeti. Hole Číňan ztratit nemůže, žádné nemaje, klobouku též ne, an ho při návštěvě nechá na hlavě. Za to se mu stává, že „ztratí někde duši“ a pak mu ji musejí jiní pomoci hledat.¹⁾

2. Čínské dítě.

„Vše pro dítě!“ Toto heslo se ozývá poslední dobou po vlastech našich a dle něho se stalo skutečně již mnohé, co bylo dětem prospěšno. Zřídlem jeho i každého jiného t. zv. humaního hesla²⁾ není pouze vzdělanost, jak by se někdo chtěl domnívati, kořen všech podobných snah tkví hluboko v křesťanství. Nejlépe se o tom přesvědčíme, pozorujíce osud dítek pohanských. Budeme míti k tomu příležitost i v následující stati, kde se poohlédneme po osudech dítěte čínského.

Konfucis praví : „Dítěk jest nutno si vážiti, kdo ví, zdali někdy nad nás nevyniknou.“³⁾

Slyšíce tento výrok zakladatele čínského náboženství, mohli bychom se domnívati, že jest osud dětí v Číně velmi příznivým. Byli bychom však v bludu, z něhož nás vyvede pověvek, vyňatý z knihy písní „Šé-tjing“. Tam se již

¹⁾ Upadl-li někdo do bezvědomí, „ztratil daši“.

²⁾ Humanita — lidskost. Tak říkají mnozí raději místo láska k bližnímu.

³⁾ Dle P. Piepera.

činí patrný rozdíl mezi osudem hochů a děvčat.
Stojí tam:

„Narodil se s y n,
uloží se na lože,
zavine skvostnou přikrývkou,
do ruky se mu dá za hračku malé žezlo.
Pláče mnoho a často,
jeho nohy se halí purpurovými pokrývkami:
narodit se král, kníže země.
Narodila se d c e r a,
uloží se na zemi
a zahalí prostými cáty;
v její ruku se dají za hračku kousky cihly;
není v ní ani dobra, ani zla.
Nechť se jenom učí připravovat pokrm i víno
a ještě více, nezarmoutit nikdy rodičů.“

Zde vidíme jasně, že není se stejnou radostí vítán syn i dcera. Osud dcery jest již od počátku smutnějším.

O narození hochů se říká, že „byly přineseny drahé kameny“, narození děvčete bývá označováno jako „přivalení cihly“. Milý čtenář slyšel jistě něco o odkládání dítek v Číně. Odkládána bývají skoro výhradně děvčata. Číňan pohlíží na tuto ukrutnost jakožto na zjev pochodící ze stanoviska praktického. Hoch může studovati, může dosáhnouti „knoflíku“,¹⁾ státi se mandarinem,²⁾ a tak dodati lesku rodině. Také se musí syn postarati o sestárle rodiče. Nad to musí napsati jména zemřelých rodičů na desku předků a jim obětovati pokrm, aby na onom světě hladu neměli. Toho nelze čekati od děvčete,

¹⁾ Knoflík na klobouku jest odznakem úředníka.

²⁾ Vysoký úředník.

které se provdá a přijme pak i cizí jméno; žena také nemůže obětovat předkům. A proto „jest mnohem lépe vychovati jednoho syna, nežli deset dcer!“

Z toho též následuje, že se nemocnému hochu věnuje velmi veliká péče. Poněvadž pak zlí duchové jsou příčinou nemocí, jimiž hledí zvláště o hochy rodiče připravit, klamou rodiče ďábla tím, že dávají hochům někdy jména dívčí, a to hodně nepěkná. Na př.:¹⁾ „Špinavé děvče“, „Špatné děvče“. Jinak dávají se jména rozmanitá. Sedmdesátiletému dědečkovi pro radost se nazve vnoučátko „Sedmdesátečka“; dle ročního počasí se zovou děti „Podzimeček“, „Zimička“; jindy „Kámen“, „Měď“, „Železo“; je-li otec v rozpacích, jaké jméno dáti, vyjde ven a ohlíží se po zvířatech neb nářadí, a co uzří nejdříve, toho jménem dítě nazve. Jsou děti „Pejsek“, „Kůň“, „Osel“.

Děvčatům se dostává podobných jmen. Též jsou u nich častá: „Radost“, „Pokoj“, „Láska“, „Řídká“.

Ve škole obdrží hoši nová jména od učitele „Horlivý“, „Pozorný“, „Poslušný“.²⁾

Děvčata do školy nechodí, za to dostávají nové jméno při zasnoubení, jež se koná mnohdy v útlém dětství. 2—3letá děvčata bývají zasnoubena. Při tom obdrží jméno snoubencovo se slovem „lao“, které se klade před jméno a znamená „stará“.

¹⁾ Dle P. Stenze.

²⁾ O škole bude pojednáno zvláště.

Tak píše missionář o „staré Wany“, kterou nosíval „pětileťý ženich“ v náručí kolem jeho domu.

Křesťanští Číňané dávají ovšem dětem jména křesťanská. Musejí si je však upravit dle čínské výslovnosti, neboť Číňan nedovede nikdy vysloviti souhlásky „r“, která v čínské řeči vůbec nepřichází.

Místo „Petr“ říká „Pe-tuo-tu“; místo „Josef“ „Jus-šei“; místo „Křištof“ „Tj-li-se-tuo-fu-lu“; místo „Maria“ „Malija“; místo latinského „Agnes“ (česky Anežka) „lg-ne-se“.

Když se slaví první narozeniny dítěte (po roce), „má se ukázati, čím dítě bude“.

Před deskou předků se zapálí svíce i kadidlo a na stůl před obraz bohyně Nene se postaví mísa s rozmanitými předměty. Je tam: tuš,¹⁾ štětec, knihy, puška, luk, šíp, páví perí, řetěz na krk, knoflík, počítadlo, míra, váhy a pod. Členové rodiny se shromáždí kolem, dítě se přinese a ukáží se mu ony předměty. Dítě si je prohlíží, zatřepe ručkama a sahá po nich. Vezme-li do ruky štětec,²⁾ bude učencem, vezme-li váhy neb počítadlo, bude kupcem atd.

Velmi zdravým pro dítě je pláč. Jest to nejen, jak se u nás „vědecky“ říkává, „gymnastika“ čili tělocvik plic, nýbrž pláč zaplašuje nemoci.

¹⁾ Černé barvivo.

²⁾ V Číně umějí psáti jenom „učenci“; píše se štětcem a písmo jest velmi nesnadné, ježto každá písmena znamerá celý pojem. Proto jest písmen nesmírné množství.

P. Pieper píše o tom pěkný příklad:

„Viděl jsem kdysi asi tříletého hošíčka jíti po prkně vedoucím na loď, zakotvenou v císařském průplavě.¹⁾ Asi v polovici prkna snad dostal závrať, zavrával a — plesk — byl ve vodě. Číňané spustili hrozný pokřik, jak obyčejně činívají, stane-li se něco, ale nikomu se nechtělo skočit pro dítě; konečně se k tomu kdosi odhodlal a vrhnuv se do vody, chopil tonoucí dítě za ruku a vytáhl je na břeh. Dítě hledělo zamračeně na svět, avšak nepohnulo svaem. „Plač, plač!“ volali na ně se všech stran a tahali jej za oděv. Připadalo mi to směšným a proto jsem se tázal: „A proč má ještě plakati?“ — „Pláč mu udělá dobře; neuškodí mu pak úlek!“ — „Nu, plač rychle!“ Když se mu pak přece nechtělo do pláče, cásali jej dále za oděv a hrozili bitím. Konečně se zašklebilo a dalo se do pláče, načež se Číňané upokojili: „Teď mu víc neuškodí leknutí,“ tvrdili spokojeně.“

V Evropě jest pro hochu významným den, kdy obleká první — kalhoty. Když se čínský hoch dočká doby, kdy jest uznán za schopna, aby dostal oděv přináležející již rozumnější bytosti, nedostane pouze kalhoty, nýbrž šat, který tvoří dohromady střevíce, punčochy, kalhoty i kabát. Jestli jest to v zimě, jest tento oděv

---

¹⁾ Nejdelší vodní dráha světa. Průplav ten prochází řekami a jezery čínskými, jest dlouhý 1300 km, široký 50 až 100 metrů. Stavba jeho počata ve století 7., skončena ve 13. Roku 1890 byl prohlouben. Nyní však jest na mnohých místech porušen a proto má význam jen pro místní dopravu.

tak dobře vatou vyložen, že se dá postaviti jako rytířský krunýř. Hoch se do něho všoupne jako špička na doutníky do schránky, vzadu zapne a jest na dlouho opatřen oděvem. Spodního prádla Číňan (malý i velký) nezná. Z jara se vybere vata, šat vypere a jest postaráno zase o oděv lehčí.

Větší dítky dostanou právě takový oděv, jenom že jsou punčochy odděleny od hořejší části oděvu. Děvčatům se stahují pevně chodidla nohy, aby nerostla. Platí malá nožka za zvláštní ozdobu děvčete. Jenom že „malá nožka“ Číňanky není malou nožkou, nýbrž zmrzačenou nožkou a podobá se kopýtku. Že se tím stává žena neschopnou k delší chůzi a její krok nejistým, jest věcí vedlejší.

Zaměstnáním dětí od 7—10 let jest sbírání paliva. Kromě toho pomáhají dívky při práci domácí a učí se šíti, vyšívati, vařiti a mliti obilí (na ručním mlýnku). Hoch odchází ve 12—14 letech do učení a musí se 3 roky učiti řemeslu. Jest příslovím i pravidlem: „Všichni, kteří se učí řemeslu, musejí býti 3 léta učedníkem.“¹⁾

Od dětí se žádá veliká úcta k rodičům. Žádný zločin se netresce tak přísně, jako otco-vražda. Vrah rodičů bývá usmrcován pomalu; bývá mu utínán úd po údu aneb kůže stahována. Celá osada bývá trestána s ním; jsou trestáni jeho učitelé i mistři, ba i sousedé a příbuzní, Mandarin, v jehož okrese se stala vražda rodičů, jest zbaven úřadu.

Naproti tomu jest moc rodičů nad dětmi

¹⁾ Jako v Evropě.

neobmezená a oni je smějí prodati, zastaviti, zahnatí a chtějí-li je usmrtiti, nebude jim nikdo brániti.

P. Stenz vypravuje, že k jistému missionáři přišel jeden otec a prodával mu své dítě. Byla tehdy veliká drahota (hlad), a proto nemohl missionář dáti tolik, kolik Číňan žádal. Nelidský otec vzal dítě za nožky a praštil jeho hlavičkou o dveře a tak je na místě zabil.

Jsou u nás lidé, kteří se domnívají, že utrácení dítek v Číně již přestalo a že zprávy missionářů v této příčině jsou přehnané. Snad uvěří čínskému časopisu „Pe-yang-koang-po“, úřednímu listu místokrále¹⁾ Jan-še-kai, který přinesl provolání novodobého pohanského spolku ku potírání zlozvyku vraždění dítek v Kiangsi. Uvedu z něho některá místa:²⁾

„Jaká bolest! Kolik malých děvčat přichází v našem Kiangsi po opětovném stěhování duší³⁾ znova na tuto zemi, aby tu došly stále krutšího osudu! Nechť pláčí, sténají, nařikají jak chtějí, nikdo s nimi nemá útrpnosti. A přece kolik soustrasti zasluhují tyto děti, zrozené v zemi Kiangsi i mimo ni!

Nevíme, kdy povstal ukrutný mrav topiti malé dívky, avšak jistě trvá již od staletí. Nevíme také, jak povstal, víme však, že trvá podnes

¹⁾ Týž zřídil v Číně republiku a konečně se dal pak sám prohlásiti císařem. Ostatně nevíme, jak se další poměry tamní vyvinou.

²⁾ Dle Kat. Miss. 1908-9 č. 4.

³⁾ Číňané věří, že se duše stěhuje po smrti člověka z těla do těla. Může tudíž též duše přijíti vícekrát na svět.

nejméně asi v 10 okresích. Sotva uzřelo dítě světlo denní, bývá vrháno v noc smrti. Trvání jeho života jest kratší, nežli trvání nedokonalé byliny nebo bídného hmyzu, sloužícího za pokrm červům. Zdaž to není zločinem, proti němuž se vzpírá příroda a jenž jest pramenem záhuby celého rodu!

Vyšetřeme číselně, jak veliké je toto zlo v provincii Kiangsi. Jest tam přes 70 podprefektur,¹⁾ z nichž má každá asi 10 rozsáhlých městysů a tolikéž vesnic. Zlozvyk, vražditi dívky, není všude stejně rozšířen. Počítejme tedy s nejmenším a předpokládejme, že ročně bývá v každé osadě toliko jedno dítě života zbaveno, pak můžeme počítati na každou podprefekturu jeden tisíc a několik set a na celou provincii 100.000 dětí, jichž život bývá v samém počátku zničen. Zdaž nebyly tyto mnohé tisíce malých děvčat určeny, by se staly matkami rodin?

Nechť tedy všichni: učenci, měšťané, starci, rolníci, dají pohnouti svým srdcem; pak zmizí hlíza vraždění dítek, náš spolek přinese ovoce a v zemi se rozšíří vůně, která pronikne daleko do kraje a naplní celou říši.²⁾

To jest část čínského, pohanského svolání. Není v něm jasně vytčeno totéž, co missonáři po léta tvrdí?

Než nejsou všechny dívky přímo usmrcovány. Mnohé jsou toliko odkládány a ponechávány

---

¹⁾ Zmíněná provincie má 14 prefektur čili velikých okresů a 77 podprefektur.

²⁾ Dle Steyl. Miss. 1910-11, č. 2., 3.

osudu. Mohou buď zahynouti, aneb se jich může někdo ujeti, nalezne-li je.

Všimněme si nejprve, jak se k nim chová stát, jenž přece je k tomu povolán, aby chránil životy svých poddaných.

Ve vzdělaných zemích jsou dobročinné ústavy. Také v Číně jsou pro rozličného druhu nešťastné údy lidské společnosti ústavy státní. V každém úředním seznamu se uvádějí po pořádku všechny dobročinné ústavy kraje: sirotčince, ústavy pro starce, pro slepce, chudé atd. Také neopomene v čele kraje stojící mandarin počítati značné položky na udržování ústavů těch. Ve skutečnosti se však neděje pro ony ubožáky — nic. Jsoutě ony ústavy ponejvíce — na papíře. Byly sice založeny kdysi buď od vlády neb lidumilného úředníka či stejně smýšlejícího boháče a opatřeny též potřebnými prostředky, avšak časem zanikly. A kde se udržely, není jich působnost valnou. Čínské přísloví praví o nich: „Ju tchi ming, u tche ši!“ t. j.: „Mají sice jméno, ne však skutečnost!“

Nahlédněme do takového sirotčince státního. Má dvě oddělení. V prvním jsou kojenci, kteří byli právě ústavu dodáni. Jedna kojná musí živiti 2—3 děti. Zde umírá nejméně polovice dětí. Jednak sem zanášejí rodiče děti smrti blízké, aby ušetřili vydání za pohřeb, jednak hynou mnohé nedostatečnou a nesprávnou výživou. Jest pochopitelné, že jedna osoba nemůže poskytnouti dostatečné výživy tolika; proto přikrmují kojné dítky jakýmsi pečivem z rýžové.

mouky a cukru. Kravského neb kozího mléka jim nedávají. Není tudíž divu, že mnoho maličkých hyne do měsíce. Které vydrží, přijdou do druhého oddělení, kde má každé dítě vlastní živitelku. Jsou tu skoro samá děvčata. Neboť hoch bývá jen tehdy nalezinci odevzdán, domnívají-li se rodiče, že zemře.

Jak se stará stát o další zaopatření dětí? Jsou na prodej každému, kdo by si jich přál. Prodávají se po několika korunách. Některé ženy kupují děvčata a vychovávají je za služby do bohatých domů; někdy bývají dívky prodávány i do domů špatných...

Odložených nebo osiřelých dětí se však ujímá také „soukromá dobročinnost.“ Nebude nezajímavo si také jí povšimnouti bedlivěji.

Někteří sirotci bývají odevzdáváni boncům, kteří z nich vychovávají chrámové služebníky; také někdy bezdětní manželé si vezmou za vlastní dítě osiřelé. To však se nesmí — dle zákona — státi samo jejich dědicem, a proto musejí přijati za vlastní ještě dítě z nejbližšího příbuzenstva, které se pak s nalezencem o dědictví musí dělit.

Též herci si berou sirotky a učí je svému umění. Ze sirotek se stávají otroci a otrokyně. Statkáři přijímají opuštěné za pasáky neb poháněče oslů; platí ovšem mzdu velmi nepatrnou. Největší část osiřelých dětí se stává žebráky. V rozedraných šatech, neumyty, s hlavami nečesanými táhnou z místa na místo, s hliněnou miskou v jedné a s holí k odhánění psů v druhé ruce a prosí plačtivým hlasem přede dveřmi

o kousek chleba: „Da niang, ki vo iko kan liang tše! — Vznešená matko, dej mi kousek chleba!“ V nejtuzší zimě se musejí potulovati ulicemi, odění hadry a majíce omrzlé nohy i uši. Noc tráví skrčení v pohanských chrámech aneb na schodištích domů boháčů. A co říci o jejich duševní bídě? Dostanou se mezi ostatní žebráky, kteří je mravně úplně zkazí. Náčelník žebráků je přijme do žebráckého cechu, dá jim nová jména a pak počíná cvičení se v krádeži, lži, lhře a hlavně v nemravnosti. Jejich povaha se tak zkazí, že ujme-li se jich později nějaká útulna aneb dobrý člověk, brzy utekou a navrátí se k zpustlému životu.

Zajímavá historka se vypravuje o dobročinném místodržiteli ze Zinaufu, který jsa pohnut nedostatkem oděvu žebráků, nakoupil kalhot a dal je rozdati mezi ně. Téhož dne nebylo viděti na ulici ani jednoho z obdarovaných. Druhého dne leželi všichni opilí v příkopech, ovšem — bez kalhot. Proдали je a udělali si za peníze dobrý den. Proto se neukazovali prvního dne na ulici.

Katoličtí Číňané se snaží ovšem — jak jim velí nauka Kristova — osud ubohých opuštěných dětí zmírniti. Missionáři jsou jim v té příčině zářícím příkladem.

Vznešená katolická anglická dáma Lady Agnes de Trafford, popisuje svou návštěvu v klášteře milosrdných sester v Niugpo, z čehož vyjímáme následující:¹⁾

„V dětském pokoji nalézáme asi 20—30

¹⁾ Kat. Miss. 1908-9, č. 1.

drobných Číňanek, z nichž jsou někteří teprve tři dni staří; odpočívají tu zavinuti a jsou napájeni mlékem z láhví, až se pro ně nalezne kojná neb chůva, jejíž péči budou svěřeni do čtvrtého svého roku.

Těž tu můžeme obdivovati velmi účelné zařízení. Kolébky visí na provazech, upevněných na příční bambusové tyči. Všechny jsou tak uměle spojeny, že jediná žena může ze svého lože provazem kolébatí najednou 20 spících či křičících děťátek.

Tato malá stvoření bývají dodávána sestrám od přátel nebo příbuzných jejich rodičů a pocházejí z rodin, které je považovaly pro chudobu nebo pro značnější počet dětí za břemeno.

Jsou to hlavně děvčata, která bývají takto odstraňována; neboť hoch jest Číňanům zpravidla vítaným. Lidé vědí, že sestry nikdy neodmítají dítěte, které se jim přinese.

Nad dětským pokojem jest světnice pro choré ženy, nepotřebující zvláštní lékařské pomoci.

Další návštěva platí jedné z pracovních síní. Tu se zaměstnává asi 200 děvčat ručními pracemi; menší hotoví háčkované krajky, větší jemné krajky nebo vyšívání na mušelinu, hedvábí, plátně neb sukně, či šijí skvostné halenky, obruby sukní, šátky aneb pásy. Jejich práce se posílají do pařížských obchodů, jsou zakázkové nebo se na místě prodávají.

V jiném pokoji jest asi 60 ubohých, zmražených, slepých a chromých dívek. Některé přišly

o nohy docela. Umrzly jim, když ležely s nohama pevně utaženými, jak se děje malým děvčatům při obyčejném mrzačení nohou. Takové beznohé dívky bývají sestrám pravidelně přinášeny, a tyto je zaměstnávají lehčí prací. Slepé uvíjejí nebo předou bavlnu pro jiné, které z ní hotoví tkanice a pod. Dvě napolo chromá děvčata si vypomáhala vzájemně při hotovení lemůvek. Jiné, mající ještě zdravé ruce a oči, hotovily pěkné límce z hedvábí.

Na vydržování jednotlivých děvčat jest potřebí ročně asi 48 K.“

Podobné šlechetné snahy missionářů si vynucují pochvalu samých jinověrců.

Tak na př. protestantský duchovní, syn bývalého anglického ministra, Rev. lord William Salisbury, praví o katolických sirotčincích a nalezincích :

„Prohlédli jsme si více katolických sirotčinců. Pohled, jenž se tu naskytl, byl stejně půvabný jako dojemný. Zdálo se, že dívky jsou v pokojném, křesťanském ovzduší šťastné. Bylo dojemno viděti, jak ubohé dívky, od vlastních matek opuštěné mrzáčci, vzhlízejí k ženám jiného lidského plemene, které u nich zastupovaly matky. Na mnohých z těchto maličkých bylo dosud možno pozorovati stopy krutého týrání, jež vytrpěly; avšak jejich mdlý úsměv svědčil o lásce, již se jim dostalo v novém domově.“¹⁾

Když jsme takto pozorovali život čínského

---

¹⁾ Kat. Miss. 1909-10, č. 3.

dítěte v jeho slastech i strastech, zastavme se ještě u drobného dětského hrobečku.¹⁾

Jak pěkný jest pohřeb křesťanského dítěte! Obleče se mu bílý šat, na hlavičku položí bílý věneček, ustele se mu měkce mezi květinami do malého bílého, prkenného domečku. Na hrob mu položí dobří rodiče lilie a pomněnky. Dítě bylo pokřtěno a stalo se milým, malým andílkem v nebesích. Jaká útěcha to pro rodiče!

Ach, v pohanské Číně jest to zcela jinak! Sotva dítě vydechlo naposledy, vynese se ná pole a pokryje trochou hlíny. Často se mu nedopřeje ani té hrstky země. Není tu bílého šatu, věnce, rakve, ani květin; zahalí se několika nepotřebnými, roztrhanými hadry. Za několik hodin jest již mrtvolka psy, strakami, krkavci a supy vyhrabána a strávena. Ba vlastní matka se postaví na čekanou, aby viděla, která zvířata je stráví, neboť dle tamější pověry jest rozdílné, stráví-li je pes či krkavec.

Každý, kdo byl v Číně, mohl býti svědkem podobných ukrutností. A jaká hrůza, bylo-li dítě odloženo za živa!

3. Pohled do čínské rodiny.

Základem společnosti jest rodina. Proto se poohlédneme, jak jest zařízena čínská rodina. Poněvadž pak rodina počíná svatbou, všimněme si čínských snoubenců.²⁾

Dvě události životní považuje Číňan za

¹⁾ P. Stenz.

²⁾ D'P. Pieper.

důležité a říká jim „ta-šé“. Jsou to svatba, „chunej-šé“, červená událost a pohřeb, „pei-šé“, bílá událost.

Již v minulé stati bylo připomenuto, že se nevěsty dostává synům darem rodičů. Říká se: „Největším darem rodičů synovi jest mladá nevěsta. On si však nesmí vybírat, pak by to nebylo žádným darem. Kromě toho jest láska slepá a rodiče mají nezkalený zrak.“ Avšak rodiče nehledají nevěsty sami, nýbrž prostřednictvím dohazovače, jehožto zaměstnání — ač tolik nutné — nepožívá vážnosti.

V knize písní „Še-tjing“ stojí:

„Jak mohu dostati topůrko?

Bez sekery to nelze.

Jak mohu dostati ženu?

Bez prostředníka žádné k dostání není.“

A ženich jest opravdu s volbou rodičů spokojen. Nenapadne mu činiti námitek proti přivedené nevěstě, byť i na jednu nohu kulhala, neb na jedno oko neviděla. Jeho zásadou jest: „U soudu a při svatbě jest nutno, spolehnouti se na štěstí; všechno mudrování je tu marno.“

Byl prý kdysi učenec Lin-t'ing-ši. Byl zasnouben s děvčetem z rodné své osady, avšak učinil slib, že se neožení, dokud nevykoná státních zkoušek. Když se mu to konečně podařilo, dověděl se, že jeho nevěsta oslepla na obě oči. Jeho tchán přišel k němu a přemlouval jej, by si vzal jinou nevěstu; jako učenec přece nemůže mítí ženy slepé. Avšak učenec odpověděl: „Vyhledám-li si jinou, kdo mi za to ručí, že také

neoslepne? Bude lépe, podržím-li, co mi bylo slíbeno.“ Brzo potom byla svatba a manželé žili spolu šťastně.

Při vstupu v manželství jest dlužno rozznávatí trojí slavnost. „Hia hung-šu“, čili projev vzájemného souhlasu rodin, které chtějí své dítky vzájemně zasnoubiti, „tja-tz' ü t'ie“, čili prohlášení dne sňatku a teprve potom přijde svatba vlastní.

Zasnoubení se děje takto: Časně z rána se otevře domácí chrám předků a odhalí deska se jmény jejich, před ní se pak postaví nádoby s pokrmy, vínem a zapálí červené svíce a kadidlo. Při svítání se tu shromáždí celá rodina, mužové pokleknou vlevo, ženy vpravo. Otec klečí uprostřed a pokloniv se čtyřikráte, nalije něco vína do nádoby s pískem anebo na otep slámy. Všichni přítomní učiní totéž, matka však vylévá místo vína něco čaje na zemi. Pak jsou mužové vyzváni, aby se posadili k jídlu. Po chvíli povstane hlava rodiny, Tan-tja-ti, a předčítá hlasitě následující oznámení předkům: „Velectění předkové! Osměluji se vám oznámiti následující: Mému synu schází průvodkyně života. Odhodlali jsme se ho dnes zasnoubiti s dcerou Y; proto mají býti dnes zásnubné dary vyměněny, a chceme se též pojméně dívky optati. Oznamujeme vám to co nejuctivěji, přinášíme zároveň v oběť ovoce a víno.“

Potom se list, z něhož bylo předčítáno, spálí a deska předků zahalí. Otec pak napíše svolovací list otcí nevěsty. Zní asi takto: „N. N. leží před vaší milostivou tváří. Nepovažovali jste mne za

příliš nízkého. Dověděl jsem se prostřednictvím dohazovače, že se nezdráháte provdati svou dceru za X, mého syna. Proto vám posílám své nepatrné dary a prosím, byste mi oznámili jméno své dcery a hodinu jejího narození, aby se mohl vybrati šťastný den pro její svatbu. Leže u vašich nohou, doufám, že na můj dopis shlédnete milostivým okem.“

List odnáši otcův přítel se sprostředkovatelem sňatku. Sprostředkovatel ohlásí návštěvu a pak teprve vejde host. Pán domu se neukloní tomuto hostu, nýbrž kloní se k severu, „kde bydlí duch radosti“. Oznámí zprávu opět duchům svých předků, načež napíše odpověď: „Leže před vašim milostivým obličejem jsem se dověděl, že na mne pohlížíte s přízní. Vyvolili jste blahosklonně moji dceru za manželku svému synu, aby se jeho rod dále vyvíjel. Jsem příliš nevzdělaný, než abych byl dovedl své dceři dáti tak dobrého vychování, jakého by potřebovala žena tak šlechetného muže. Avšak neměl bych spěchat splniti vaše přání? Co se týče vaší otázky (t. j. po jméně, věku a narození nevěsty), jest přiložen lístek, kde jest vše zaznamenáno. Račte ke mně obrátiti své milostivé oko.“ Také nabídne potom dary, které se však nepřijmou. Pak odnese posel odpověď, která se ovšem zase oznámí předkům.

Tím jest skončena první část obřadů a nastává druhá. Určení svatebního dne. Zavolá se věstec, který musí šťastný den vypátrati. Pro chudé jest brzo se svou prací hotov. Avšak

u bohatých to dá mnoho přemýšlení a počítání: musí se mu ovšem za mimořádnou tuto námahu dokonale zaplatit. Naleznuv vhodný den, oznámí jej věstec otci, který pošle o něm zprávu otcí nevěsty — s novými dary a s otázkou, jsou-li srozuměni. Též předkům se den oznámí.

Konečně nadejde svatba. V domě ženichově se připraví dva stoly. Jeden k východu, druhý k západu. Jsou pro muže a ženu i pozvané hosty. Ženich se velmi časně z rána ustrojí, oznámí předkům, co jej čeká dnes důležitého a obětovav, požije s otcem něco vína, načež poklekne před otce a obdrží toto napomenutí: „Jdi, synu, a přiveď tu, která se má společně s tebou starati o naše předky, aby jim bylo vždy zavčas obětováno. Važ si své nevěsty, bude to vždy tvé štěstí.“ Syn odpoví: „Učiním tak a budu si vždy vážit tvých napomenutí.“ Pak vsedne ženich na kůň a jede k nevěstě — provázen zástupem se svítilnami.

Tam se po jeho příchodu zase podá zpráva předkům a obětuje znak manželské věrnosti, divoká husa. Pak se loučí zase nevěsta. Poklekne před matku a dostane od ní toto napomenutí: „Malá dcero, buď skromnou, tichou a bdělou ve dne i v noci. Hleď, abys se vždy líbila rodičům svého muže!“ Přítomné ženy dodávají: „Zachovávej vždycky věrně předpisy své matky!“ Na to se posadí nevěsta v nosítka, ženich za ní zavře dvířka, vyšvihne se na kůň a jede napřed domů, aby oznámil příjezd svatebčanů. Ti hledí zatím, aby nevěsta nebyla nešena kolem staré studny.

pagody¹⁾ aneb zříceniny. Také se nutno vyhýbat pohřbům. Není-li to možno, zaváže se nevěstě pečlivě obličej červeným šátkem.

Když dospěl průvod k cíli, otevře ženich dvířka nosítek a doprovodí nevěstu do svatební síně, kde po vzájemných poklonách a oběti nastávají vlastní oddavky. Ženich i nevěsta vezmou po polovici vyhloubené dýně, v níž jest víno, napijí se, pak si nádobky vymění a obsah dopijí. Na to se odeberou do svých pokojů a hosté počnou hodovat. V následujících dnech se koná slavnostní představování příbuzným.

To, co dosud bylo pověděno, jest svatba, jaká by se měla konati dle předpisu daného císařem Tšu-hi. Předpisy ty se všude zcela nezachovávají a jsou tudíž rozmanité odchylky, jichž v pojednání tak krátkém vylíčiti nelze.

Připomenouti však nutno, že se vlastně teprve při obřadech v domě otcovském snoubenci poznají a pohlédnou si po prvé v tvář.

V Číně se klade tak veliká váha na manželství, že v manželství musejí vcházeti i — mrtví.

Zemře-li v některé rodině svobodný jinoch, přijde brzo po pohřbu sprostředkovatel sňatků a oznamuje: „Tam a tam zemřela tomu a tomu svobodná dcera. Chcete vyhledati svému synu manželku, aby nemusil kráčet osaměle svojí cestou za hrobem? Budete míti potom větší příbuzenstvo a budete moci konati častější návštěvy; budou vám jiní ještě říkati otče, matko. Bude to pro vás ctí a synovi to bude potřebno.“

¹⁾ pagoua — pohanský chrám.

Rodiče svolí. Tělesné pozůstatky obou zemřelých se vykopají, dají do společné rakve, v nosítkách se nosí z papíru udělaná nevěsta, která se potom s jinými papírovými družkami spálí, při čemž se ozývají četné střelné rány i hudba. Manželství jest uzavřeno, manželé mají pak společný hrob a lidé se vracejí domů spokojeně. Jsou nyní příbuzní, a hlavní při tom jest, že „zemřelí nežili nadarmo“.

Stane-li se manželství Číňana z příčiny, že jeden z manželů přijal křesťanství, smíšeným, bývá to i podnětem obrácení jiných členů rodiny, jak poznáme z následující zprávy:¹⁾

Manželka bohatého a vznešeného Číňana se dala v katolickém náboženství vycvičiti a pokřtiti. I manžel se náboženství její zalíbilo. Paní zemřela a byla s dovolením svého chotě po křesťansku pochována. Na její památku dal manžel zhotoviti úmrtní oznámení s její podobiznou. Oznámení znělo takto:

V z p o m í n k a   n a   c h o ť   p a n a   L e a n g a
z   r o d i n y   J a n g.

Pocházela z rodiny Jang a jmenovala se Fong-Juen. Byla druhorozenou dcerou Tang-Kiao-jen-Kunga a narodila se v Hiang-čen-Hieniu v kraji Kvang-tung. Zasnoubila se ve věku 17 let, byla pracovitá, moudrá, etnostná, vlídná a statečná u výchování dítek. Miloval jsem ji velmi.

Narodila se v 5. roce vlády císaře Tong-če 18.

¹⁾ „Anděl Strážný“ 1912.

dne 4. měsíce, zemřela v 33. roce vlády císaře Kuang-hsy, 21. dne 12. měsíce o 3. hod. ráno a byla pochována v zahradě na jižní straně hory Ien-Tai v Šan-Tongu.

Žila 40 let. Byla moudrá a něžná žena. V hodině smrti pravila: „Chci býti pochována dle obřadů církve katolické.“ Odešla do nebe, kde požívá pravé blaženosti. Bylo jí přáno učení nebeské poznati, věriti a milovati. Přijala svaté náboženství zcela dobrovolně.

Protože si přeji, by její slova neupadla v zapomenutí, napsal jsem je.

Otec: L e a n g.

Synové: V e n - t a o, I - š a n, N a n - š a n,

T' s u n g - š a n.

Dcery: P a o - h i n g, V a i - h i n g, P a o - č e n.

Po smrti své manželky hodlal Leang sám státi se katolíkem. Důkazem toho bylo, že pojal za druhou manželku ženu Hen-lao-šen, která se také chystala ku přijetí křesťanství.

Dříve však, nežli mohl svůj úmysl splniti, zemřel náhle na obchodní cestě.

Že jeho úmysl státi se katolíkem byl vážný a rozhodný, dokazuje jeho poslední vůle, kde píše:

„... malý bratr¹⁾ je katolíkem. Také moje první manželka byla katoličkou a byla dle katolického obřadu pohřbena. Kdyby moji přátelé a příbuzní se nechtěli o katolické obřady postaratí, postará se o to sama církev... Malý bratr chce

¹⁾ Tak nazývá Čínan sám sebe.

přijítí do nebe a doufá v ně. Toto jest poslední vůle Leang-Ho-čuse.“¹⁾)

4. Škola.

Skoro v každé naší osadě se vypíná úhledná budova školní, k níž chvátají denně zástupy školáčků. A jak četnými zákony i předpisy jest postaráno, aby se nemohl nikdo všeobecné školní povinnosti vyhnouti! Kolik učebných osnov, methodik, paedagogik a protokolů se ročně napíše a všem možným školním úřadům ku prohlédnutí, opravení, schválení, doporučení a naporučení předkládá! Pak přijde p. c. k. okresní inspektor, po něm c. k. zemský inspektor, p. děkan, arcikněz, jindy c. k. zdravotní rada aneb c. k. inženýr atd. prohlédnouti žáky nebo budovu; zkrátka vše, co se pod školní střechou skrývá, ať je to živé či mrtvé, podléhá stálému dozoru a jest se všech stran nuceno přispívati ku prospěchu školní mládeže.

Jako do ráje byl zabráněn přístup andělem s planoucím mečem, tak se na dveřích učíren nalézá zdaleka viditelný nápis:

„Nepovolaným se vstup zapovídá.“

Jeho úkolem jest zabránit přístupu do tohoto „ráje“ mládeže všem, kteří tam nepatří. Stává se sice někdy, že nápis ten nepomáhá a že leckterý nepovolaný přece vnikne za zapovězenou hranici s úmysly rozličnými; někdy mírumilovnými, které vzbudí veselost žáčků, někdy v náladě bojovné,

¹⁾ Tyž amice! pokřtěn jsa křtem žádosti.

z níž bývá ovšem později na příslušných místech způsobem méně příjemným vyváděn a přiváděn k názorům pokojnějším.

Vzpomínám si, kterak kdysi při mé hodině náboženské kdesi v Němcích přišel do třídy beze všech okolků čeledín v zástěře, kývnul si na hochu sedícího v zadní lavici a zavolal hezky hlasitě:

„Geh' ham, sollst um a Gras geha!“¹⁾

A pak, jakoby se nechumelilo, ničeho a nikoho si nevšímaje, odešel zase domů. Žáček ovšem musil vyčkati konce vyučování.

Avšak mám psáti o čínské a nikoliv naší škole, a proto v duchu — rychle do Číny.²⁾

Tam není všeobecné školní povinnosti, nýbrž škola jest toliko pro ty z rodin zámožných, kteří do ní své dítky posílají chtějí. A proto můžeme projíti 5—10 osad, aniž bychom školy našli.

Nepoznáme školy dle výstavnosti, avšak snadno ji nalezneme přece. Není-li osada příliš rozsáhlá, zastavme se na okamžik a poslouchejme. Za okamžik dolehne k našemu uchu křik. Půjdeme po sluchu a přijdeme ku škole. Nemusíme se báti, že se zapovídá vejíti. Netřeba klepati na dveře — toho zvyku v Číně není — avšak musíme za to zachovati čínské způsoby slušnosti. Vejdeme a vzdáme učiteli „zuo-j“, t. j. úctu, on nám „zuo-j“ opětuje, podá židli, má-li jakou zbytečnou a vybídne, bychom si počínali jako doma. Jeden školáček rychle odběhne a vrací

¹⁾ Pojď domů, máš jít na trávu!

²⁾ Dle P. Piepera a P. Stenze.

se v okamžiku s konvicí kouřícího se čaje, jímž nás p. učitel počastuje. Žáci se nedají ani dosti málo vyrušiti a křičí ze všech sil svoji úlohu dále. Zdá se nám, že jsme obklopeni hejnem vrabců a litujeme, že nemáme po ruce bonbonů, abychom je naházeli do otevřených zobáčků.

K svému Lo-še, mistru, učiteli, mají křičící patričnou vážnost. Když jim pokynul, nastalo okamžité naprosté ticho.

Ohlédněme se kolem sebe. Jsme v malé světnici s 2—3 stoly, u nichž sedí jenom 8—10 žáků. Učitel má vlastní stůl a sedí za ním s dýmčíčkou v ústech. Proti vchodu visí obraz „sv. učitele Konfucia“ jemuž vstupující žáci vzdávají čest. Jiných obrazů tu není. Za to hojně mravoučných nápisů. Tak nade dveřmi jsou vyryta na př. slova: „Seděti v jarním větru, býti zahrnut blahodárným deštěm.“ Slova ta se vztahují na blahodárné účinky školy. Kolem dveří jest nápis: „Led pochází z vody a je studenější než voda.“ „Indych¹⁾ pochází ze rdesna a jest modřejší než rdesno.“ To má býti žactvu povzbuzením, aby se hledělo státi jednou ještě moudřejším, než jejich učitel.

Každý žák tvoří třídu sám pro sebe a musí býti vyučen ve všem. Škol vícetřídních není.

Hlavní věcí jest naučiti se čísti a psáti. To není tak snadným, jak by se někomu zdálo, neboť Číňan má — jak bylo již v minulé stati podotknuto — pro každé slovo zvláštní značku, což činí asi 100.000 velmi složitých písmen. Jest

¹⁾ Modré barvivo.

tedy vlastně nutno učit se psátí po celý život. Všecko umějí jen lidé nejučenější napsati.

Malí žáčci se učí psátí a čísti v následujícím pořádku:

Nejdříve dostanou do ruky „Saen-tse-tjing“ čili četbu tří písmen. Jsou to jakás mravná naučení, tak sestavená, že po každých třech slovech (písmenech) končí odstavec. Na př.: „Jan-pu tjo, fu-či kuo“, t. j. „Neživiti a nevychovávatí jest vinou otcovou.“ „Tjo pu ien, še či tuo“, t. j. „Učiti bez namáhání jest leností učitelovou.“

Potom přijdou jména sta rodin „Pei tja sing“. Číňanům totiž stačilo sto jmen, jichž se užívá k označování osob (příjmení); později jich bylo ještě přidáno tolik, že se nyní vyskytuje asi 350 jmen v celé Číně. Z toho plyne, že veliké množství lidí v Číně má stejné jméno. Žák je musí umět všechna odříkati i napsati.

Pak následuje báseň skládající se z 1000 písmen, „Ts'ien tse-wen“ a konečně „Čan-tung-tse“, báseň o velmi nadaném mladíku. Když se tomu všemu žák dokonale naučil zpaměti, začne mu to učitel teprve vykládat, aby tomu rozuměl.

Jak to přijde, že dítě čtenému nerozumělo? Řeč, v níž jsou psány čínské knihy, jest tak. zv. řeč učených, a ta se ve mnohém velmi liší od jazyka užívaného v obecné mluvě. Je to skoro tak, jakoby se u nás student napřed musil naučiti nazpaměť básni Ovidiově neb některé řeči Cicero-nově a teprve potom se učil latině.

Zasluguje tedy paměť čínského dítěte, která

dovede pojmouti značné množství nepochopené látky, plného uznání.

Co se týče ostatních učebných předmětů, panuje v Číně veliká — chudoba a nevědomost až směšná.

Krasopis ovšem zaujímá čestné místo. Píše se štětcem, a proto zručný písař se stane snadno i dovedným malířem. V knize „Šin-t'ung-ši“ stojí pravidlo: „Ty, malý hochu, se musíš pilně věnovati vědomostem, ozdobné písmo přivádí člověka ku cti... Jiní se opasují mečem, mou zbraní je štětec.“

Počtům se učí dítě doma. Ač zachází Číňan i v pozdějším životě — a nejen v dětství — ustavičně s počítadlem podobným onomu, jež stává v první třídě našich škol, jest z něho dokonalý počtář, jenž si umí v obchodě velmi čile vésti.

Zeměpis mu nepůsobí mnoho starostí. Neláme si hlavy ni jazyku vypočítáváním a vyslovováním jmen cizích států, řek, jezer a měst. Čína jest mu „Čung-hua-kui“, t. j. říší květnatého středu, „Sü-he-či-nei“, t. j. ležící mezi čtyřmi moři, „T'-ien-hia“, t. j. jediná pevná pod nebem. Ostatní země by se měly před ní pokoriti. Jsou pak ještě: „Ngü-gi-hui“, země žen, kde není žádných mužů; „Čung-siu-hui“, země dřavého slunce, kde mají lidé místo srdce v těle díru, již se dá provléci hůl a oni mohou býti tak nesení. Konečně je země „Sio-gin-hui“, říše malých lidí, jejíž obyvatelé prý jsou jen 9 palců vysokí. Proto chodí jen v zástupcích, neboť se

bojí „mořských jeřábů“, kteří lidičky ty přepadají a požírají.

Zdá se býti nemožným, že by bylo lze za našich časů podobné nesmysly považovati za skutečnost, a jest také jisto, že v krajích přímořských, kde Číňané přicházejí s cizinci častěji do styku, podobné názory více nepanují, avšak Čína jest zemí nesmírnou a nitro její jest evropské vzdělanosti velmi nepřístupno. P. Pieper poznamenává, že se ho čínští „učenci“ nejednou dotazovali na ony země a přáli si věděti, zda v nich byl. Jiný missionář tvrdí, že viděl takovou mapu Číny i oněch okolních říší viseti ve škole.

O hvězdách rovněž nevědí téměř ničeho. Za to vědí o měsíci, že jest stříbrný.

Ve spisech missionářů lze nalézti fotografie přírodopisných obrazů zvířat, které zná Číňan (ovšem kromě domácích a takových, jež v Číně žijí a jež může viděti sám). Jsou to: slepice bez zobáku, lev s lidskou hlavou a zvíře s devíti hlavami. Z jejich života pak ví: slepice ta jest velmi nebezpečnou a objeví-li se, přijde válka a neštěstí; lev pláče jako malé dítě, ale žere velké lidi; devítihlavé zvíře jest postrachem všech zvířat a žije na východě.

Cizím jazykům se Číňan neučí. Jsouť mu „barbarským švadroněním“.

Učitelem jest obyčejně kdo propadl při zkouškách vyšších škol¹⁾ a jeho plat obnáší ročně asi 120—140 K. Kromě toho dostává palivo a

¹⁾ Bude o nich pojednáno.

nějaké dárky od rodičů žáků, kteří ho zvou též někdy k obědu.

Rozmarnou příhodu o chytrém učiteli vypravují si Číňané. Kdosi pozval učitele svého synka k obědu. Hosti chutnalo znamenitě a misky byly záhy vyprázdněny. Jedině miska s jakousi omáčkou zůstala netknuta. Číňané jedí totiž dvěma hůlečkami, jimiž se omáčka nabírá nedá; lžic, vidliček a nožů nemají. Užítí při návštěvě prstů, považoval host za neslušné. A přece by byl rád omáčky okusil. Pomohl si však chytře jinak. Zavolal svého žáka, aby ukázal otcí, co umí. Vzáv do ruky misku s omáčkou, učinil v ní učitel jazykem příčnou čáru. „Co je to, hochu?“ tázal se při tom. — „To jest jedna,“ zněla správná odpověď. — „A co jest toto?“ a při tom učinil jazykem na míse kolmici. — „To je deset.“ — „Dobře. A toto?“ učinil ještě okolo kroužek.¹⁾ — „To jest země.“ — „Hle,“ vece na to učitel k hostiteli, „jaké pokroky činí váš hošík.“ A tak bylo dosaženo omáčky i zachráněna — dobrá pověst učitele.

Konfucius přikazuje úctu k učiteli. To však nevádí — jako všude jinde — žákům, kteří jsou i přes přísné zákazy hotovi nezřídka si dovoliti něco, co se právě s onou úctou nesrovnává. Někdy je to pouhé šelmovství, jindy něco více.

O takovém projevu, nad nímž by Konfucius vrtěl hlavou; si vypravují Číňané následující událost:

Učitel jedné školy byl velmi přísný. Na

¹⁾ Značka, o níž se jednalo, vypadá takto: ⊕

jeho pravítku se nikdy neusadil prach. A přece se musili před ním žáci vždy tvářit přívětivě, byť se v srdci sebe více naň hněvali. Jeden z nich přemýšlel dlouho, co by učiteli provedl. Konečně mu cosi napadlo. Vsadil se se spolužáky, že dříve nežli slunce zapadne, dá učiteli řádný — pohlavek. Nikdo tomu nevěřil, ale hrdina se tvářil velmi opravdově. Za poledne polapil mouchu, jaká velmi bodá a skryl ji dovedně mezi prsty. Učitel seděl při odpoledním vyučování velebně u stolu a připravoval štětec. Onen žák se blížil skromně ku stolku, jakoby chtěl ze skříně za učitelem se nalézající vzíti potřebnou knihu. Sotva se však octnul za učitelem, ozvalo se plesknutí a učitel měl pohlavek. Pln hněvu vyskočil a již vztahoval pravici, aby potrestal neslýchanou drzost. Avšak hoch stál před ním pokorně a nepohnuv svailem v obličeji, podával mu mrtvou mouchu a pravil: „Hle, pane učiteli, jak zlé zvíře vás chtělo píchnouti.“ Vyhrál sázku, avšak kdyby se byl učitel dověděl, jak se vlastně věci měly, bylo by vše dopadlo jinak.

Kde jsou v Číně katolické missie, tam hledí misijníři založiti současně školu, kterou ovšem řídí potom dle možnosti po vzoru škol evropských a nevylučují také děvčata ze školy, nýbrž hledí je kromě školy cvičiti i v ručních pracích. Sestry je učí šití, vyšívání i paličkování; hoši pak jsou přidržováni k řemeslům a zvláště k průmyslu hedvábníkému, pro nějž jsou v Číně podmínky velmi příznivé. V Jenčoufu¹⁾ zřídili

¹⁾ Kat. Miss. 1909--10 č. 6.

missionáři i jakýsi ústav ku vzdělání učitelek, kde se snaží vychovati si pomocnice ku vzdělávání čínské mládeže. Avšak největší překážkou v těchto snahách vzdělávacích jest malý počet missionářů a přetížení pracemi v oboru duchovní správy.

5. Čínský student.

Přítomná doba jest dobou velikých převratů v ohromné říši čínské. Zprávy, které odtud přicházejí, jsou velmi sporé a nespolehlivé. Ale ať jest tomu jakkoliv, jest jisto, že nadchází čas, kdy se mnoho změní v oněch končinách, které byly tak dlouho „čínskou zdí“, ¹⁾ ostatnímu světu uzavřeny. Že bude školství jednou z věcí, které dozná v Číně veliké změny, jest nesporno. Při nesmírné rozlehlosti říše a při nedostatečném dosud spojení jednotlivých částí jejich se dá však také očekávati, že ještě dlouho potrvají rozmanitá stará zařízení. K modernějšímu studentu se bude ještě dlouho řaditi starý způsob čínských studií.

V následujících řádcích chci popisovati starého studenta čínského. Nebude však snad nemístným, zmíním-li se dříve krátce o nynějších opravných snahách ve způsobu studií.

---

¹⁾ Na severu Číny zbudována je t 10.000 „li“ čili 3300 km dlouhá zeď, kterou se chránili Číňané proti vnitroasijským národům. Nejstarší část ze III. století se nezachovala, západní část stojí jen částečně, východní však jest ještě poměrně v dosti dobrém stavu. Také přístavy čínské byly do nejnovější doby cizincům uzavřeny úplně, takže do Číny nemohl nikdo vniknouti.

Dle missijních zpráv¹⁾ počal se jevití v Číně již asi r. 1905 horečný ruch ve školství, který však brzo utuchnul. Studenti, dychtící po naučení se evropským jazykům i vědomostem, byli zklamáni ve svém očekávání. Měli za to, že se tomu všemu lze naučiti za 1—2 roky; poznavše, že tomu daleko tak není — pozbyli mysli. Nad to byl nedostatek schopných učitelů. Mnozí z přihlásivších se učitelů byli se svými vlastními vědomostmi za rok hotovi. Další pak překážkou byly peníze. Tak na př. otevřel r. 1905 místo-držitel Čang-če-tong 60 škol a po dvou letech jich musil 40 zavřítí docela, ředitelům pak škol ostatních oznámil, že jim nemůže platit tolik, co dosud.

Ještě r. 1907 oznamují missionáři,²⁾ že výsledek pěstění evropských řečí i vědomostí v Číně se rovná skoro nule, ježto není ani knih a učitelé z cizozemska si dávají platit 400 dolarů měsíčně a že nad to vyučují pomocí tlumočníka, čímž se vyučování stává často nesrozumitelným. K čínským mladíkům pak, kteří vystudovali úplně v cizozemsku nebo v blízkém Japonsku, neměli Číňané důvěry, ani byli tito jejich vzdělání rodáci proniknutí revolučními myšlenkami. Ostatně z ciziny se vrátivší Číňané si volívali raději výnosné úřady státní, nežli působení na školách.

Této nesnázi hleděly odpomoci cizí státy zřizováním škol pro Číňany. P. Kösters, šteylský missionář, zaznamenává zprávu o úmyslech říše

¹⁾ Kat. Miss. 1907—8 č. 1.

²⁾ Kat. Miss. 1908—9 č. 7, 11.

německé zříditi jakous vysokou školu a přípravnou školu střední; s podobnými návrhy vyrukovali Francouzi a Rusové; Anglie pak poslala syna ministra Salisburyho, anglikánského duchovního, Rev. Lorda Cecila, aby ve stejné záležitosti vyjednával v Peking.

Kdo jen trochu zná svět, ví, že podobná ochota cizích států bývá poněkud podezřelou, poněvadž si nelze mysliti, že by se všechny tyto nabízené podniky řinuly z čistého pramene nezištné lásky k bližnímu. Vychytralý Číňan ví také dobře, že „něco za něco“, a proto na jedné straně vděčně přijímal nabízenou ochotu, avšak na druhé straně opatrně pošilhával na prsty oněch pomocných rukou. Z nabízených sil učitelských přijal jen tolik, kolik nutně přijati musil a zatím posílá horlivě své syny na studie do ciziny. Třeba s těmito (jak byla již učiněna zmínka) také není úplně spokojen, jsou mu přece jenom milejšími, nežli učitelé naprosto cizí, kteří ostatně také vždy nebývají smýšlení nejlepššího a neššíří také vždy názorů lepších, než cizinou nasáklí synové „říše středu“.

Dlužno přiznati, že školy po způsobu evropském zakládané nehodí se vždy pro Čínu. Jejich vadou jest jednak, že mnoho učí a málo vychovávají, a Číňan přece potřebuje také výchovy a ušlechtnění, aby své zakořeněné vady odložil. Dále cizí učitel i cizí způsob vyučování si nevšímá vůbec anebo všímá si nedostatečně staré čínské vzdělanosti. Té se nesmí opomíjeti, na ní se musí stavěti. V čínské škole musí býti základ-

ním pravidlem spojití vymoženosti evropské ve šťastný celek s čínským vzděláním.

Na tomto základě zřizují své školy missionáři, kde mohou tak učiniti. Škoda však, že pro nedostatek sil a peněz i pro nával práce missijní jen málo škol mohou zříditi. Tak mají na př. Jesuité školy v Zikavei a Školští bratři v Pekingu.

Při své návštěvě ve škole Jesuitů mluvil o tom provinciální školní inspektor Mao-king-fan z Kiangnan a projevil úplnou spokojenost s úpravou učebního plánu missionářů. Jejich ústav nazval „ústavem výborně řízeným“. Také řekl, že bude-li ve většině škol — jako dosud — zanedbávána stará čínská učenost, že nebude v desíti letech možno nalézt člověka, jenž by zasloužil názvu „čínského učenice“.

Z nejnovější doby zaznamenávám ještě zprávu missionáře,¹⁾ že právě nyní více než jindy se ubírají synové Číňanů studovat do ciziny, aby si osvojili vzdělanost „západních ďáblů“²⁾ a vrátili se domů jako lékaři, inženýři a pod. Doma zanechávají — cop a odvázejí si každý 250 dolarů do začátku, které jim dala vláda na cestu. Jejich cílem jsou university americké a evropské.

Líčiti podrobně moderního studenta čínského netřeba. Vypadá asi stejně jako studující všech jiných národů.

Povšimneme si však studenta opravdu čínského, studenta Číny staré, která asi časem (ač

---

¹⁾ Kat. Miss. 1911—12 č. 7

²⁾ Nadávka Evropanům dávána.

ne tak brzy) zmizí se světa a učiní místo Číně nové.¹⁾

Především si musíme zapamatovati, že studovati v Číně neznamená navštěvovati určitý počet škol, nýbrž podrobiti se určitým zkouškám z předepsaných knih, hlavně z nauk Konfuciových, o jichž výbornosti jest Číňan tak přesvědčen, že zpívá:

Konfucius, Konfucius! Jak veliký je Konfucius!

Před Konfuciem nebylo nikdy Konfucia!

Po Konfuciovi nepovstal nikdy Konfucius!

Konfucius, Konfucius! Jak veliký je Konfucius!

Také není doba studií nijak omezena. Zkoušky může konati nejen mladík, nýbrž i stařec. Jsou lidé, kteří celý život ztrávili jen zkouškami. Něco však jest přece vymezeno. V době, kdy se otevírala Čína cizincům, vydal císař Kuangsu „svatý edikt“, že ku zkouškám může býti připuštěn jenom „čínský státní občan“. Cizincům se státního občanství a tudíž i práva ku zkouškám dostati nesmí!

Cíl, k němuž studie mají vésti, jest naznačen příslovím: „Ministrem a generálem se nikdo nerodí.“ Jinými slovy: K úřadům je cesta volná každému, kdo se podrobí zkouškám a je s prospěchem vykoná. Zkoušek těch jest se zkouškami přípravnými i doplňovacími tolik, že má čínský učenec právě asi do 70. roku svého s nimi co činiti. Teprve potom jest v moudrosti jak náleží upevněn.

Hlavní zkoušky nazveme:²⁾ bakalářská, licen-

¹⁾ Dle P. Piepera.

²⁾ Dle názvů, které bývaly na našich universitách obvyklými.

ciátská a doktorská. První zkouškou nabývá se titulu „siu-ts'e“, t. j. veliký-schopný, druhou „tjün-gin“, t. j. vznešený muž, třetí „tsin-šé“, t. j. hotový učenec.

První zkouška se koná v okresním městě pod dozorem obyčejného mandarina a jmenuje se „chien-k'o“; druhá se zove „fu-k'o“ a kdo se jí chce podrobiti, musí putovati do hlavního města provincie; třetí se koná v Pekingu a jmenuje se „juen-k'o“.

Kdo chce býti vůbec připuštěn ku zkoušce, musí napřed dokázati, že z jeho předků nebyl nikdo alespoň do třetího pokolení střihačem nehtů, holičem, krejčím, obuvníkem, hudebníkem, hercem, katem aneb strážníkem. Také musí dokázati, že pochází ze řádné rodiny, že si nedal nepravého jména a nejde tudíž vykonati zkoušky za jinou osobu, jakož že nemá právě smutku za rodiče. Po smrti rodičů musí se totiž tři léta zachovávat smutek, jenž nedovoluje též konati zkoušek. Také děti vzbouřenců byli od zkoušek vyloučeni. Za pravdivost výpovědí týkajících se osoby zkoušence ručí jeho učitel, který jej proto musí přivést. V případě podvodu podléhají trestu oba.

Počet přihlášených ku první zkoušce bývá veliký. Dle rozlohy okresu tři až dvanáct tisíc ročně. V celé čínské říši asi 13,914.000 zkoušeneců. Ku konání zkoušek jsou v každém okresním městě zřízeny zvláštní stavby.

Zkoušející mandarin bývá slavně uveden již v předvečer dne zkoušky do budovy. Po celou

dobu zkoušky se nesmí s nikým stýkati, aby nehylo nebezpečí nebo podezření úplatku. Zkoušenci tam přijdou časně z rána po trojím znamení, daném ranou dělovou. Jsou svátečně oděni a mají na ruce košíček se čtyřmi „klenoty“, papírem totiž, tuší, štětcem a kamenem na tření tuše. Též si nesou džbán vody, něco k jídlu a několik knih. Představí se mandarinovi a dostanou sešit opatřený úřední pečeti, odloží slavnostní oděv a poznačí si thema¹⁾ daného úkolu, které jest napsáno velikými písmeny na červeném papírovém pruhu, od stropu visícím. Jsou dána pouze dvě themata. Jedno pro kandidáty mladší dvacíti let, druhé pro starší. Sestává z jediného slova, na př. „tsuo“, „ti“, „hen“. Zkoušenec má dokázati tak dokonalou znalost předepsaných knih, že musí věděti, kde se to slovo vyskytuje a uměti dále pokračovati písemně, neboť ústních zkoušek není. Také jest určen počet písmen, jichž užití nesmí.

Že se podvádí, jest jisto. Sluhové, chtějíce si vydělati, hledí se dopátrati, jaký úkol bude dán a pak ho vpašují do místnosti třeba myší děrou nebo vodou dovnitř tekoucí; ba i na kousek „náhodou“ vydrobené cihly dovedou jej dáti napsati. Také si někdy nesou zkoušenci tajně již hotovou práci s sebou. Jeden ji má u držátka štětce; druhý v podešvi, třetí v chlebě. Ovšem „praskne-li to“, dostane kandidát místo knoflíku na klobouk — „dřevěný nákrčník“.²⁾

¹⁾ Nápis.

²⁾ Z prken urobený mučící nástroj s otvorem pro hlavu.

Ježto čínské „školní úřady“ znají asi z dlouholeté zkušenosti své studenty, má předseda po ruce razítka, jimiž označuje práce těch, kteří se něčím provinili. Tak vytiskne na př. poznámku: „Zaměnil si místo“ — „zaměnil si sešit“ — „hodil papírek na zemi“ — „mluvil“ — „ohlížel se“ — „byl neposlušný“ — „přestoupil pravidla.“ Takové a podobné poznámky mají ovšem vliv na známku.

Mimoděk tu vzpomínám jednoho svého opravdu šlechetného učitele na „slovanském gymnasiu“ v O., jenž svým nezdárným žákům dával kdysi za taškařiny v jeho hodině páchané „puntíky“ do svého, ze starých úlohových sešitů upraveného notesu. Chudák, nadělal tam puntíků tolik, že se pak nemohl ani rozpomenouti, zač který byl. Jakým dobrodiním by byla proň bývala ona čínská razítka! Mohlo na nich státi na př.: „Hodil zrnko ze svatojanského chleba na katedru“ — „šel si odplivnout do plivátka přes celou třídu“ — „četl překlad ze šalabastra“¹⁾ — „chlubil se, že umí kus Livia a zatím to měl napsáno na lavici, odkudž to četl“ atd.

Patřil nejednomu také leckdy dřevěný nákrčník, avšak místo toho pan profesor vzal do ruky o svém svátku gumu a puntíky jednomu po druhém vymazával. Pán Bůh ho za to oslav! Již dávno odpočívá. Do hrobu ho žáci nepřivedli: měli ho za dobrotu právě tak rádi, jak on upřímně miloval je. Těšil se delší dobu z odpočinku a dosáhl věku požehnaného . . .

---

¹⁾ Tak říkali studenti překladům tištěným, jichž užívání bylo tehdy zapovězeno.

Vraťme se však ku zkouškám do Číny!

Druhého dne po zkoušce se oznamuje výsledek. Napřed se odeberou zkoušenci se všemi zkoušejícími i předsedajícím mandarinem do pagody,¹⁾ vzdají čest Konfuciovi, načež se rozdávají těm, kteří šťastně obstáli, knoflíky, jež nosí od té doby na klobouku a do rukou dostanou pozlacenou květinu, zhotovenou z lepenky, jakožto uznání za píli a učenost. Šťastní rodiče nového bakaláře upevní na dům i rozešlou všem známým veliké červené plakáty, oznamující, že syn N. N. se stal dnes siu-ts'e.

Tím nabyl též nového právního postavení. Obyčejný mandarin naň nemá více práva. Nemusí také před soudem mandarinovým poklekat, jako obyčejní smrtelníci; patřit do třídy vznešené, mezi „šen-še-men“ čili učence. Avšak nemá-li o tyto přednosti přijíti, musí zkoušku opakovati po třicet let a to každá tři léta. Kdo se nedostaví, pozbývá — knoflíku.

Co bylo dosud řečeno, platí o zkoušce na bakaláře. Druhá, k dosažení licenciátu jest ovšem přísnější. Koná se za předsednictví vrchního ředitele zkoušky, ustanoveného samým císařem. Pro tohoto i pro zkušební komisi jest zbudován veliký dům a okolo něho jsou budovy zkušební ve způsobě nesmírné řady malých pokojíků.

Každý kandidát má zvláštní světničku (celu), vysokou 1 m 85 cm, širokou 90 cm a dlouhou 1 m 15 cm. V ní musí ztráviti 9 dní a 7 nocí. Takových světniček jest v každém hlavním

¹⁾ Chrám.

městě nesmírně mnoho. Na př. v Nankingu 20.646, jinde 12—15 tisíc. Jejich nábytkem jest několik prkének. Kromě veliké řady zkoušejících jest ustanoveno sto opisovačů, neboť každá práce musí býti předložena v úředním opisu, aby tak byl zamezen všeliký podvod. Opis musí býti srovnáván s prací původní, což činí opět revisoři (přehlížíatelé). Aby se poznalo, zda rukopis prošel rukama všech, jichž se týče, užívají jednotliví úředníci tuše rozmanitých barev. Kandidát píše černě, rovněž vrchní ředitel zkoušky. Z úředníků pak někteří píší modře, jiní fialově, třetí červeně, opravující pak žlutě. Nikdo ze zkoušenců nesmí míti v komisi příbuzného.

K obsluze jest ustanoveno tisíc dozorcův a sluhů. O stravování se stará císař, jemuž činí zkouška značné vydání 60—80 tisíc taelů¹⁾ stříbra, byť byli zkoušenci hostěni samou rýží.

Když vcházejí zkoušenci do budovy, jdou staří studenti (70 let!) napřed, neboť stáří má přednost. U trojí brány jsou prohledáváni, nemají-li zapovězených pomůcek. Při podvodu dopadený přijde o knoflík, dostane dřevěný límec a — baštonádu.²⁾

Kdo se při zkoušce dopustil podvodu, toho jméno přijde na modré prkno visící u brány, z níž zatím nikdo ven nemůže, protože je papírem zalepena a otevře se až po ukončení zkoušek.

¹⁾ Tael jest vlastně váha určitého množství stříbra. Jako poníz neplatí všude stejně, někde přes 3 K, jinde více nežli 7 K.

²⁾ Rány holí.

Není řídkým zjevem, že v cíle zkoušenec onemocní, zemře nebo se oběsí.

Ježto jest omezen počet těch, kteří titulu, k vůli němuž se zkouška má konati, dosáhnouti směji, předloží se vrchnímu řediteli jen práce nejvýše vynikající, což jest označeno známkou: „Skvostná myšlenka“ — „překvapující“ — „podivuhodné.“

Pro ty, kteří zkoušku řádně a šťastně vykonali, se připravuje hostina a každý dostane dvacet taelů stříbra, aby si mohl postaviti pamětní bránu, nebo zasaditi desku, kde by bylo pro budoucí věky zaznamenáno, že zkoušku vykonal. Též si smí doma vystavěti věž tři až čtyři poschodí vysokou. Je-li mezi nimi devadesátiletý kmet, dostane též peníze na stavu přiměřený oděv. Ostatní dostanou peníze na oděv až ve své domovině.

Nejslavnější zkouškou jest doktorát. Kdo se mu chce podrobiti, dostane peníze na cestu do Pekingu (10—20 taelů). R. 1889 bylo tam 14.531 zkoušenců. Řediteli zkoušky jsou velkomandariní. Každý zkoušenec jest opět v cíle, kde jest jediným nábytkem úzká stolička. Kandidát píše — leže na zemi. Otázky, jež má zodpověděti, jsou uzavřeny ve skřínkách, které se přijímají do ruky kleče. Jsou to na př.: „Bdění nad city srdce“ — „studium starých“ — „vznešenost spořivosti“ — „povyšování moudrých ku čestným úřadům“ — „pěstění umění válečného“ — „zachovávání středu“ — „správná volba osob při státních úřadech“ — „velká cena moudrosti“

atd. Dané thema končí slovy: „Vy učenci, kteří jste se po mnoho let cvičili ve vědách, máte se nyní obrátiti k císaři. Vyjádřete tedy své vznešené myšlenky — nikoliv zdlouhavě, nikoliv rozvláčně; varujte se nejasnosti při vyjadřování se; neužívejte plýtkých rčení. Já, váš císař, budu vaši práci čísti!“

Také úvod i závěr práce má předepsané znění. Začíná se asi takto: „Já služebník Vašeho Veličenstva, mám čest odpovéděti dle svého nepatrného rozumu.“ Závěr práce pak zní: „Já, poslední mezi učenci, nováček ve vědě, přiblížil jsem se bez náležité úcty velikosti Vašeho Maještátu. Proto se chvěji na celém těle a nemohu se vzpřímiti. Já, Váš poslední služebník, vypracoval jsem tuto předloženou práci se vši možnou podrobností.“

Opravující kreslí kolem zvláště pěkných míst pojednání kruhy. Práce, která má nejvíce kruhů, jest nejlepší. Za schopné bývá uznáno asi 300 až 320 zkoušenců. R. 1892 jich bylo uznáno 318. Nejvíce propadá — císařských princů(!).

Odznakem doktora jest knoflík „tři větvi a devíti listů“, jímž má býti naznačeno dovršení vědy. Prohlášení hodnosti zkouškou nabyté se děje v císařském paláci, kam se jde s hudbou. Šťastní vyvolenci dostávají kus hedvábí na šaty a 30 taelů stříbra na pamětní brány. Kdo nejlépe zkoušky vykonal, dostane 80 taelů a celý oděv. Kromě toho jim kynou nejvyšší úřady.

Seznam nových doktorů zůstává vyložen po tři dny na sedadle ověšeném hedvábím a pak

se ukládá do ministerského archivu. Byl-li mezi propadlými zkoušenci stařec osmdesátiletý, oznámí se jeho jméno císaři. Byla-li jeho práce aspoň dostatečná, dostane titul „doktora v milosti“. Na podobné tituly mají také právo propadlí kandidáti 95—100letí.

6. Rozmanité stavy čínské.

V o j á k.

„Bude vojna, bude, kdo pak na ni půjde?“ Tak se praví ve kterémsi písni. Kdo jiný by na ni šel, než — voják? I v Číně musí na vojnu voják, a proto se k tomu musí náležitě připravit. V nejnovější době se upravuje čínské vojsko po evropsku, a tím pozbývá své zajímavosti. Vždyť voják je v celém světě stejný. Stejnokroj opatřený výložky, po boku bodlo nebo šavli a na rameně pušku. Za to staré čínské vojsko se lišilo podstatně od našich armád. Pokusím se vylíčiti dle zpráv zkušeného missionáře¹⁾ důstojnické zkoušky čínské. Z důstojníků lze pak snadno souditi o zdatnosti armády.

Jako jsme pozorovali tři stupně zkoušek k dosažení rozmanitých úřadů, jež směřují zastávat lidé učení, tak i důstojnická zkouška má právě takové tři stupně. Nebudu jich podrobně popisovati. Podobají se oněm dříve vylíčeným. Vědomostí z knih se pro důstojníky příliš mnoho nežádá. Jsou ovšem jisté knihy o válečnictví, jichž znalost si každý, kdo se chce státí důstojníkem, musí zjednat. Uvedu z takové knihy

¹⁾ P. Pieper.

kousek: „Ve vojsku jsou beze všech pochybností i stateční vojíni, kteří unesou třínožku bez námahy a kteří běží jako válečné koně. Též jsou taci, kteří vydobudou praporův a velitele nepřátelského vojska usmrtí. Život armády pak záleží v tom, aby takoví mužové byli vybírání, od ostatních oddělování, milování a ctění. Oni však, kteří jsou zruční v zacházení paterou zbraní,¹⁾ kteří se neohroženě a plni síly staří v čelo, aby nepřítel pohltili, nechť jsou zahrnuti počtami, aby pak dovedli ještě lépe vítězství dobyti. S jejich rodiči, ženami a dětmi nechť se dobře zachází. Takto je oživí naděje na odměnu a bázeň udrží je v mezích. Takoví jsou vojíni statečného vojska, které dovede po dlouhý čas nepříteli odporovati. Kdo dobře rozumí těmto zásadám, přemůže nepřítel dvakráte i vícekrát.“

Kromě písemné zkoušky z „válečné vědy“ jest nutna zkouška ze zacházení zbraní a ze síly tělesné. Zkoušenec se jí podrobuje v následujícím pořádku:

Nejdříve dostane luk, kterým musí střílet šípy. Každý luk vyžaduje jiné síly, aby byl řádně napjat. Jako my měříme ve strojnictví na t. zv. koňské síly,²⁾ tak jest potřeba k napnutí některého luku síly jednoho „li“, pět „li“ a pod. Pěšáci užívají luku o pěti „li“, jízda o třech „li“. Potom musí zkoušenec mávati nožem. Nepředstavujme

¹⁾ Rozmanité luky, nože, oštěpy.

²⁾ 1 koňská síla rovná se síle, která vyzvedne za 1 vteřinu 75 kg 1 metr vysoko; 1 li rovná se 10 librám; 1 libra rovná se asi $\frac{1}{2}$ kg.

si tohoto cvičení jako něco snadného. Jest ouen nůž 3 m dlouhý a váží 100—120 liber.

Největším důkazem tělesné síly jest vy-zvednutí 200—300liberního kamene. Týž má po stranách vyhloubeniny, za něž jej zkoušenec uchopí a má jej pozvednouti asi 1 stopu¹⁾ vysoko. Kdo chce však dokázati zvláštní sílu, vy-zvedne kámen a položí si ho na kolena a pak ještě si dá naň položit 120liberní nůž. Okolo-stojící podají takovému silákovi rychle papír a štětec a on napíše naň sám sobě blahopřání: „Či gi kao šöng“ t. j. „Tvé štěstí nechť vystu-puje jako slunce.“

To jsou asi podmínky, za nichž se možno státi v Číně důstojníkem.

Vizme nyní, jak popisuje P. Stenz čínského prostého vojína:

„V Číně není vojenské povinnosti; císař najímá pouze dobrovolníky. Slušní lidé a kteří mají z čeho žíti, se nestávají obyčejně vojíny. Za to společnosti hráčův a lupičů dodávají své lidi v řady vojenské. Obyčejným stejnokrojem jest červený kabátec, na němž jest vpředu i vzadu přišit kruhovitý kus sametu, hedvábí neb i sukna. Zbraní byly ještě do nedávna u mnohých pluků oštěpy, šavle, luky, šípy a štíty; v době nejno-vější má mnoho vojinů pušky. Na hlavě nosí kolem copu ovinutý šátek na způsob turbanu, který zamění v létě bílým slaměným kloboukem. Dříve užívali vojáci i pancíře; nyní jej nosí jen

¹⁾ 1 stopa rovná se 31·6 cm.

při slavných příležitostech a týž jest nyní zhotoven z hedvábí neb i sukna.

Čínští vojíni jsou nevázanou chasou. Kde se dají do „uklizení“, nezůstane po nich mnoho. Jsou-li v přesile, ukazují statečnost a běda ubohému nepříteli, jenž upadne takové smečce do drápů. V poslední válce, v níž bojovali s počátku s úspěchem, mučili ještě umírající a chroptící evropské vojíny a pak je ukrutně usmrcovali. Mnohým vypíchávali oči, urezávali nosy a uši. Octnou-li se proti nepříteli silnějšímu, pozbývají mysli a dávají se na útěk. „Proč pak bych se měl nechat zabít za těch několik grošů, co mi císař dává?“ pravil mi¹⁾ jednou takový obránce vlasti, chlubě se svým rychlým útekem. Jest jejich žold opravdu skrovný, ale jejich láska k vlasti není příliš velikou.

Uvnitř Číny konají vojáci hlavně službu policejní, a ti se rekrutují právě — z lupičů. Nedaří-li se jim zlodějské řemeslo nebo přišlo-li se jim na stopu, dají se rychle najati v jiné provincii za vojíny. Že takoví neublíží příliš bývalým soudruhům, rozumí se samo sebou; leč by některý snaživec snad chtěl postoupiti. Takový pak ukáže mandarinovi úkryty loupežníků nebo zavede tam mandarina sám. Z takových vojínů, bývalých loupežníků, se stali již i mandariní, ba dokonce i sami místokrálové.

Jdou-li vojáci do boje nebo táhnou-li proti lupičům, činí pekelný hřmot. Hlas velikých trub, na něž ustavičně troubí, jest slyšeti velmi daleko,

¹⁾ Slova **missionářova**.

takže se může nepřítel pohodlně vzdáliti dříve, nežli vojáci přijdou. Jednou v noci byl vyloupen dům mého souseda. Vojáci bydlili asi pět minut daleko. Když bylo lupičům ponecháno tolik času, že mohli vše odnésti, ozval se pojednou táhlý zvuk trouby. Loupežníci se rychle odstranili a vypálili na rozloučenou salvu,¹⁾ snad aby dali znamení, že odešli. Pak se přihnali vojáci s troubením, střelbou a křikem do dědiny a počínali si, jakoby měli co nejvíce naspěch. Část jich vytáhla dokonce za lupiči — ovšem se brzy vrátili, nikoho nenalezše.“

Kdo z nás, čta tyto řádky missionářovy, by nevzpomněl našeho přísloví: „Nejsou-li tam, hrrr na ně! Jsou-li tam, couvnem!“

„Zajímalo mne též,“ píše dále P. Stenz, „cvičení čínských vojáků ve střelbě. Na jedné straně stálo v řadě 20—30 mužů s puškami v rukou. Proti nim dřepělo v jisté vzdálenosti tolikéž mužů, držících před sebou štíty. Najednou zavelel důstojník sedící na židli. Vojáci s puškami namířili, druzí pak se přikrčili ještě více za štíty. Nový povel — a střelci zavolali „bum, bum“ a za štítem skrytí se svalili na zem. Škoda prachu! „Bum, bum!“ to také spraví.

Právě tak se střílelo také později do terče. Každý voják předstoupil, namířil do terče, zavolal „bum“ a šel nazpět na své místo. Ostatně umění střílet staří lupiči i bez cvičení dobře.“

Výcvik vojáků novějších obstarávají důstojníci cizích států, jednak evropských, jednak

¹⁾ Společný výstřel.

Japonci. Dokud nebude mítí Čína vlastních řádných důstojníků, nebude ani její vojsko mítí valné ceny.

Mezi novějšími vojáky jsou již i křesťané.

P. Karel Weber,¹⁾ missionář v Šantungu, vypravuje, že se k němu na nádraží přihlásil žlutou uniformou oděný voják čínského voza-tajstva a volal naň radostně: „Já jsem křesťan.“ — „Odkud přicházíš?“ tázal se missionář. — „Z Tsinanfu.“ — „Jak dlouho jsi vojákem?“ — „Měsíc, duchovní otče.“

Týž voják přišel večer do bytu missionáře s proshou, aby zaň sloužil mši sv. na úmysl, aby byl zase pokoj,²⁾ aneb aby jeho smrt byla dobrá. Ráno pak přišel k sv. zpovědi a sv. přijímání.

V jedné z posledních zpráv o čínské revoluci se dovídám, že se čínská armáda již tak „zmodernisovala“, že má dokonce již i svého setníka „z Kopeníku“.³⁾

Na hoře Hua⁴⁾ tábořilo 100 vojáků. Jednoho krásného dne přicválal k nim na koni vyšší důstojník provázený četou vojáků. Ohlásil se jako inspektor a nařídil si určité počty. Všichni vojáci celého tábora se musili beze zbraně postavit do řad před ležení, a zatím co vrchní jich velitel vzdával předepsanou čest, prošel „inspektor“ řadami ležení a začal — „inspekci“.

¹⁾ Steyl. Miss. B. 1912 č. 8.

²⁾ Stalo se v době revoluce.

³⁾ Steyl. Miss. B. 1912 č. 6.

⁴⁾ Na hranici mezi Šantungem a Kiangnan.

Všechny zbraně a co se vůbec hodilo bylo sebráno. neboť z pana inspektora se vyklubal velitel lupičské bandy, která ty z vojinů, kteří se odvážili beze zbraně na odpor se postavit, postřílela a s bohatou kořistí, tentokráte ovšem bez předepsaných poct, se vzdálila.

L é k a ř a l é k á r n í k.

V Číně není zvláštního studia v lékařských školách. Lékařem se stává student, který nemůže s prospěchem vykonati zkoušek, o jakých byla ve statích dřívějších řeč a který si zjednal soukromě lékařské vědomosti v lékařských knihách, jaké měli Číňané od pradávna, a které jsou mnohdy v rukopisech majetkem jednotlivých rodin. Též si musí zjednati praxi u jiného lékaře, tedy býti napřed vlastně lékařským učedníkem.

Jeho úřední titul jest „sien-šeng“, t. j. pán.

Z nejstarších lékařských knih se uvádí kniha „Pu-čau-tjing“, napsaná v době panovníka Šenung (asi 2737—2697 před Kristem!). Jiná jest „Nej-tjin“, pocházející z doby 2697—2597 rovněž před Kristem. Dle názoru v oněch knihách projeveného jest srdce tam, kde máme ve skutečnosti žaludek a žluč jest v zadní části hlavy. Jiná kniha praví, že člověk má 365 kostí, že muž má 14, žena 12 žeber, že mužská lebka se skládá z 8, ženy ze 6 kusů. Tělo prý se skládá z částí důležitých a méně důležitých, kteréžto poslední mohou chyběti. Důležitých je 22, méně důležitých 56. Nemoci se dělí na devět druhů: 1. choroby velikých nádob krevních; 2. malých nádob krev-

ních; 3. horečka; 4. kožní nemoci; 5. oční nemoci; 6. nemoci úst, krku a zubů; 7. ženské nemoci; 8. nemoci kostí; 9. nemoci, které se léčí bodnutím.

Přijde-li lékař k nemocnému, musí býti napřed pohoštěn. Teprve pak se odebere k loži chorého a po několika otázkách se chopí ruky a zkouší po několik minut tepnu,¹⁾ již se dotýká brzy jedním, brzy několika prsty. Někdy byli evropští lékaři překvapeni, s jakou určitostí čínský lékař správně chorobu posoudil a jak dobře ji vyléčil; lze to vysvětliti zkušeností, které si časem i čínský lékař při obvyklejších chorobách zjedná. Číňané měli také od pradávna očkování proti neštovicím, které se dělo tím, že se dětem do jistého věku strkal do nosa prášek z roztřených stroupků lidí, chorých neštovicemi.

Honoráře neplatí lékaři nemocný, nýbrž lékárník, který mu dává určitou část peněz obdržených za léky.

Čínskou zvláštností jest léčení bodnutím, při němž se vráží do těla dlouhá jehlice. Aby si osvojil, kdo chce býti lékařem, v tom zručnost, učí se na dřevěné loutce, která má na určitých místech nadělané dírky a je celá papírem polepena, takže není dírek těch viděti.

Vředy a kožní choroby vzniklé následkem veliké nečistoty se léčí náplastěmi; nerv bolavého zubu se umrtvuje rozžhavenými zrny bobovými neb podobnými, která se do vykotlaného zubu vrážejí.

---

¹⁾ O umění poznati chorobu dle tepny jedná kniha „Mei-tjing“ z III. století po Kr.

Oběšeného neb utopeného křísí tím, že jej čtyři mužové tahají za nohy a ruce, pátý za cop, jiní mu foukají trubičkami vzduch do uší a nosu. Okolostojící pak tropí pekelný hřmot klepáním na plechové konve a talíře. Neoživne-li mrtvý, pak „prý se to špatně dělalo“.

Uvedu ještě krátce některé prostředky, které má na skladě lékárník. Jedním z nejdražších léků jest ten, jež poskytuje keř pana,¹⁾ po čínsku „gin-t'saen“; pro staré lidi se prodávají (k posile) tygří kosti i krev srnčí; proti bolení zubů jsou rozemleté zuby „dračí“ (zkameněliny); též lze dostati na prášek rozemleté stonožky, štíry, španělské mouchy (puchýřníky) a jiné „červy“. Proti zácpě je chrobák, proti obtížím při zažívání střelný prach. Při popravách zločinců bývají lékárníci přítomni a smáčejí chléb v krvi popravených, což prodávají jako lék.

Ostatně považuje i Číňan za štěstí, nemusí-li se pomoci lékaře a lékárníka dožadovati. Přísloví praví: „Štěstím jest nemíti věřitele u dveří a lékaře v domě.“

H o l i ě.

Velikou starost pŕŕschí u nás nastávajícímu holičskému mistru zařízení „officiny“ jak se nazývá jeho zreadly, voňavkami a časopisy (mnohdy pochybné ceny) opatřená dílna, nad níž visí z venku pozlacené misky a stkví se nápisy: český: „Zde se stříhá, holí“ — aneb francouzský: „Coiffeur“, kterýžto nápis tam nebývá

¹⁾ Angelika.

z potřeby — však mu beztoho u nás téměř nikdo nerozumí, nýbrž má hlásati, že holičství není jen tak leccaké řemeslo, nýbrž „téměř umění“.

Čínský holič se nesmí příliš vypínati; patříř tam jeho živnost mezi řemesla nižšího řádu a syn holičův — jak bylo již podotknuto v minulých člancích — není ani oprávněn se hlásiti ku zkouškám. „Officina“ mu starostí nedělá. Nosí ji stále sebou. Přes rameno má tyč a na té visí na jednom konci kotlík se žhavým uhlím, kde se zhřívá voda, na konci druhém sedátko. v jehož útrobách jsou ukryty ostatní nástroje. V čem záleží jeho denní práce, jest obsaženo v čínském přísloví: „Stáří miluje bradu, mládý cop, kdo však ani mlád ani stár není, miluje nehty.“

S vousy nemá holič mnoho práce, ježto jednak smí Číňan nositi vous teprve po smrti svého otce. Pak se však považuje za nejkrásnější t. zv. „kozí brada“, jejíž vousy musejí splývati rovno dolů a nesmějí býti kadeřavé. Za tím účelem se omývají horkým čajem.

Nejvíce práce mu dá cop.¹⁾ Číňané nosí vlasy jenom na temeni. Ty musejí růsti, aby se mohly zaplésti v pěkný cop, ostatní se musejí stále holiti. Při tom neuzívá holič mýdla, nýbrž horké vody, již se vyrůstajícími vlasy pokryté místo chvíli omývá. Pro Evropana jest to pravou

¹⁾ M. de ní Číňané si dávají copy odstraňovati. Vlasy s z Číny vyváží do světa a z nich se dělají vložky na umělé účesy našich dam. Bývají to — jak vážné listy píš — nezřídka vlasy popravených, ano i nakažlivými nemocemi zemřelých.

mukou, nikoliv však pro Číňana,¹⁾ jenž snese vodu velmi horkou. Současně upraví se též po čínském zvyku obočí i brvy na víčkách a odstraní chloupky z uší i nosu. Nežli se cop znova zaplete, pročísne se důkladně hřebeny rozličné hustoty, aby se odstranila dokonale i zvířátka rozmanité velikosti, o něž není nouze. Děti a kandidáti ženitby nosí ve vlasech pestré pentle a třapce. Operace hlavy končí bubnováním do zad, aby se krev, která byla horkou vodou vehnána do hlavy, zase rozešla po těle.

Nositi cop není vlastně původním čínským zvykem. Tomu se naučili od kmene, jenž se dostal ku vládě, a tak celou říši opanoval. Původně nosívali Číňané, a to hlavně ženy, vlasy stočené ve dva kotouče kolem uší. Jeden upamatoval na otce, druhý na matku; v případě smrti jednoho z nich byl příslušný vrkoč vlasů uříznut.²⁾

Vody čínský holič často nestřídá. Ve stejné vodě se umývají všichni, jeden po druhém. Je-li nečistou, nevadí. Holí se na ulici a na kterémkoliv místě jiném.

Kromě toho šlechtí holič též nehty. Dlouhé nehty se považují za krásné a čínský švihák dovede vypěstovati nehty úžasné délky. I kuří oka umí holič odstraňovati ostrými želízky. Říká

---

¹⁾ Též Japonci užívají ke koupeli velmi horké vody. (V Luhačovicích japonská lázeň znamená velmi horkou lázeň.)

²⁾ Viz módu účesu i u našich děvčat. Zda je vhodným zakrývati vlasy uší — zvláště u dívek školních — jest otázkou, o níž ovšem móda nedbá. Je-li krásným takový účes, také marno mluvit. Hlavní věcí jest, že jest moderním.

se jim po čínsku „(ji-ien“, což znamená česky náhodou doslovně kuří oko.

Smrt panovníkova přináší holičům pohromu. Neboť se tehdy na znamení smutku nesmí po 100 dní žádný poddaný holiť ani nehtů upravovati.

7. Několikero řemeslo a — poslední žebrota.

Tohoto nápisu jsem nenapsal proto, že bych snad chtěl následujícími řádky dávat mravokárná naučení těm, kteří u nás přebíhají od zaměstnání k zaměstnání a konečně — jak se říkává — po devateru řemesle se chápají žebrácké mošny a hole a nastupují trudnou pout od chalupy k chalupě.

Napsal jsem jej prostě proto, že chei načrtnouti obrázek ještě několika čínských řemeslníků a vylíčiti konečně žebráka. Jsoutě ony stavy v Číně velmi zajímavé a na každém shledáváme něco původního, čím se od našich řemeslníků i žebráků naprosto liší.

Znal jsem kdysi ve svém rodišti jistého člověka, jehož jsme se jako děti báli, ač jsme k tomu podstatně příčiny neměli. Neublížil nikomu, ale byl podivínem. Četl mnoho rozmanitých časopisů (později jsem se dozvěděl, že to byly listy demokratické, o nichž ostatní lidé v oněch krajích tehdy ani nevěděli a též vědět nechtěli), byl milovníkem hudby — měl doma kolovrátek čili vergl — a měl též rád němčinu. Vypravuje se o něm rozmarná příhoda. Chtěl

psát kdysi dopis známému drábovi. Vzal německý slovníček a vyhledal slovo „dráp“. Stálo tam die Krallen. Napsal tedy adresu:

Herr N. N., Krallen

in X. Y.

Na tohoto — již v Pánu odpočívajícího — přítele „druhého zemského jazyka“ (jak stávalo kdysi na našich školních zprávách a čemuž jsme nemohli nikdy porozumět) jsem si vzpomněl, vida v knize missionáře obrázek firmy, kterou si dal jistý Číňan v městě Tsingtau vyvěsiti na svůj sklad nábytku. K vůli Němcům, kteří do tohoto světa častěji přicházejí a které si chtěl tudíž získati, jest firma německou¹⁾ a zní takto:

LEE CHONG

Auslandisches und Chinesisches
mobel fabrikant gebaude lieferant
und

Allgemeiner Kramer

T a p a u t a u

T s i n g t a u

Do jeho skladu nevejdeme, za to se podíváme do truhlářské dílny.²⁾ Vstup je snadný, jeť dílna pod širým nebem. Číňan vlastně nezná truhláře, neboť jméno „mu-tsian“ znamená ře-

¹⁾ zcela neprávnná němčina. Dle P. Stenze.

²⁾ Dle P. Piepera.

meslníka zpracujícího dřevo. Ten umí skutečně nejen to, co dělá náš truhlář, nýbrž vše — kromě prý dřeváků na nohy a dřevěných lžic, věci, jichž Číňan vůbec nezná.

Staví-li se dům, zhotoví mu mu-tsian rámy pro dveře i rámy okenní, sestaví krov, jenž se pokryje buď slamou neb hlinou nebo křidlicemi. Staví-li se pagoda, dovede krovy vyzdobiti umělými řezbami; vnitřek domu opatří vším potřebným nábytkem: stoly, židlemi, stoličkami, lavičkami, skříněmi, pohovkami i ložem s nebesy. Zvláště musí umět zhotoviti pěkné rakve s umělými ozdobami, aby se v nich mrtvému dobře odpočívalo. Vše se barví na červeno a hnědo a leskne se krásným nátěrem. Truhlář musí dále dovést urobiť i všechna polní nářadí. Vozy, pluhy, kola, brány, motyky, vidle, srpy a sečí stroje.

Svoji práci koná pomocí velmi jednoduchých nástrojů. Pilu si hotoví sám z plechu, jímž bývá obaleno zboží dovážené z Evropy. Hoblovacím stolem jest mu sedadlo, na němž sedí a nohou přidržuje prkno uvázané řemenem; nebozez otáčí za přispění svých tovaryšů pomocí řemenu. Chce-li si poznačiti přímou čáru na dřevo, neužívá pravítka a tužky jako naši řemeslníci, nýbrž natře šňůru tuší, přidrží na obou koncích pevně k dřevu, pak šňůru uprostřed nazvedne a nechá na dřevo dopadnouti. U nás totéž činívají malíři, malující strop. Také dítky ve školách tak linkují tabuli pomocí nakřídovaného provázku.

Zajímavo jest pozorovati Číňany, jak roz

řezují kmen na prkna. Vykopou do země asi metr hlubokou jámu, do níž se kmen zapustí, takže stojí kolmo. Po stranách se upevní řetězy. Pak se řeže od shora dolů, při čemž si musejí řezající ovšem stále upravovati jakés lešení, na němž stojí. Též nesmějí trpěti závratí, ježto stojí mnohdy značně vysoko. Když je kmen s jedné strany rozřezán, postaví se opačně a řeže se konec nerozřezaný.

V některých čínských krajích jest málo dřeva a proto musí dávatí majitel stromů pozor, aby mu je v noci truhláři neukradli. U stromů nedospělých připevňuje jakýmsi příčným dřevem kořeny, aby se nedaly snadno vyrvati, u větších musí občas — zůstat na stráží nebo natíratí je červenou barvou, aby se zloděj pomazal a tím prozradil.

Nyní bych řekl, abychom se šli podívat ke kováři. Avšak toho nelze doma při práci snadno nalézti. Neboť kovář cestuje se svojí dílnou z místa na místo, od zákazníka k zákazníkovi a zvláště ho lze nalézti všude o trhu. Počkáme tudíž, až přijde k nám anebo prohlédneme si ho na trhu. Co uvidíme?

Především káru, v níž jsou jeho nástroje: meč, kovadlina, kleště, kladivo a kujné železo. Kleště jsou tak jednoduché, že jest opravdu uměním v nich železo udržeti. Avšak čínskému kováři postačí úplně a on jimi dovede ku podivu zručně zacházeti. Kožené zástěry — bez jaké si u nás kováře ani nemůžeme představití — nemá; onť umí tak vládnouti kladivem, „že mu jiskry

do oděvu létati nemohou“. Aspoň to sám říkává. Kujným železem jsou z Evropy dovezené obroušené podkovy, o nichž nechce věřit, že by byly z koní skutečných; neboť mongolské koně jsou malé a mají tudíž mnohem menší podkovu. Evropské podkovy jsou prý z „mu-ma“, t. j. z koní dřevěných.

Na káře vozí kovář nahoře kotlík s dřevěným uhlím, na němž stojí pravidelně hrnec, v němž se vaří kovářům oběd: prosná kaše, do níž se přimísí, je-li po ruce, kapusta nebo brambory. Jest to pak jakýs druh velmi výživné polévky, jejíž předností jest, že jest opravdu dokonale provařena. Jiní lidé si s uvařením pokrmů mnoho starostí nedělají a spokojí se s pokrmem částečně uvařeným. Protože však kovář jí až po vši práci a hrnec je na ohni ustavičně, když právě oheň nepotřebuje, má dosti času, aby se mu jídlo náležitě uvařilo.

O trhu jsou plné ruce práce. Rolníci nepřicházejí pouze kupovat jeho nových rozmantých výrobků, nýbrž přinášejí mnoho správek. Jeden přijde s pluhem, jiný s branami; tomu musí nabrousiti nůž, onomu spraviti pušku. Ženy nesou veliké rozbité hrnce, jež třeba složiti dohromady a pěkně kusy spojit.

Mimochodem se tu zmiňuji o zvláštních řemeslnících, kteří se výhradně obírají spravováním rozbitých předmětů. Nazývají se „sio-lu-tse“. Jsou ve svém oboru pravými mistry. Nádobky i na 10 kusů rozbité spojí takový umělec mosaznými háčky tak pěkně a pevně, že jsou

zeela k potřebě. Ba Číňané považují předměty takto spravené za cennější, než byly dříve. Drahocenné konvice na čaj naplňují v zimě úmyslně vodou a nechávají pak v mrazu popraskati, aby je potom mohli dáti spravit. Sio-lutse má jemný, diamantový nebozízek, kterým se nadělají do střípků maličké dírky a pak se v ně vkládají ony mosazné sponky.

Vraťme se opět ka kováři. Má-li více práce, má i pomocníky. Tovaryše a učedníka. Prací tohoto jest šlapati měch a tahati káru.

Po denní lopotě zasednou společně kolem hrnce a dají se do jídla, které trvá tak dlouho, dokud v hrnci něco je. Každý si nabere pokrmu na hliněnou misku velikou lžicí. Když pojedli, donese učedník do hrnce znovu vody, ohřeje ji a hrnce se stane společným umývadlem, v němž se smyje denní špína. Pak se naloží vše na káru a jede se domů.

O krejčích udávají zprávy z Číny, že jsou často hrbatí a kulhaví, ne snad proto, že by byli o jehlu aneb nůžky klopýtli, nýbrž proto, že si svoje povolání právě pro tělesnou vadu zvolili. Jejich nástroje, nůžky, míra a žehlička jsou velmi jednoduchy. Žehlí jakous nádobou, talíři podobnou, do níž se vloží žhavé dřevěné uhlí. Jehly jsou vesměs původu evropského.

Módního žurnálu nepotřebuje, neboť šije tak, jak šili jeho předkové před stoletím a bera míru, stará se pouze o délku a šířku těla, neboť na ostatním nezáleží. Rukávy musejí býti delší než ruce a hodně široké. Žádáť čínská zdvořilost, aby

byly ruce úplně v rukávech skryty, mluví-li se s někým. Široké pak musejí býti z toho praktického důvodu, aby mohl jich majitel snadno z nich ruce vytáhnouti a pod oděvem — snad i mezi hovorem — lovití jistou zvěř, o niž nebývá zpravidla v Číně nouze. Poněkud zvláštní částí čínského oděvu jsou jakési kamaše, které se oblékají přes kalhoty, a vesta, nošená přes kabát.

Při žehlení navlhčuje krejčí šat pálenkou, kterou ústy velmi dovedně rozstříkává. Utrhační lidé říkají, že mu jí také značná část sklouzne na opačnou stranu. Ale to se děje jistě jenom náhodou.

Remeslo krejčovské, ač důležité, nepožívá vážnosti. Přes to však mají krejčí zvláštní výsadu, jíž nemá žádný jiný stav. Na Nový rok smějí uspořádat průvod, v němž jedou převlečeni za ženy na oslech a smějí při tom posměšně představovat mandarina a veřejně kárati jeho chyby. Není divu, že jich proto mandarin příliš nemá v lásce. Jest k nim však přece zdvořilým, aby s ním měli na Nový rok vzájemně milosrdenství.

Obuvník má v Číně mnoho konkurentek, neboť ženy hotoví často obuv pro sebe i své domáčí. Jsou to ostatně botky velmi jednoduché, z papíru a hadrů, které zůstanou nezřídka v blátě docela vězeti.

Obuvník z povolání hotoví pouze lepší druhy botek pro měšťáky. A ty jsou z jemných látek, na př. z hedvábí, aksamitu, damašku, sukna. Hrubé se dělají i ze slámy a sítí. Podešve jsou plstěné a tak pevně prošité, že jsou jako prkno.

Podešve se natírají na bílo. Míry brátí netřeba, protože platí v Číně zásada, že jest nejlépe míti nohu volnou. Kdo korá delší cestu, uváže si střevíce, by jich neztratil. Čínské ženy nosí botku velmi malou, ježto jejich noha jest násilným šňěrováním tak znetvořena, že zůstává stále takovou, jako noha dítěte a má podobu kopýtko. Dala-li příroda čínské krásce s nepatrnou nožkou velká ústa, která neplatí za krásná, těší se jich majitelka příslovím: „T üo ta: čeu-ti uin — züi ta: č'é-ti čuin“, t. j.: „Na velké noze se dobře stojí — velkými ústy se dobře pojí.“

Tatarské ženy nosí velké botky na vysokém špalíčku, který jest uprostřed nohy. Dětská botka jest velmi ozdobná a končí vpředu kočičí nebo lví hlavou.

Floků se užívá jen výjimečně u kožených střevíců. Za to jsou pak floky hodně velké a střevíce tak pevné, že jich majitel tak brzy neroztrhá.

Abychom se poněkud při návštěvě řemeslnických dílen rozptýlili a pobavili, zajdeme do čínského divadla. Herců jest v Číně mnoho, hereček není vůbec, ježto ženy hrátí divadla nesmějí. Mužové hrají i ženské úlohy, a to velmi věrně. Šat herců jest nádherný, škrabošek neuvžívají, jenom dlouhých vousů (je-li třeba) z koňských žíní.

Divadlo jest proti ohni naprosto bezpečno, hledištěm jest totiž volná prostora pod širým nebem a jeviště jest zděné. Kulisy není a hory, stromy, mosty a pod. představují — židle a

lavice. Divák se toho z textu divadelního kusu domyslí. Divadlo jest velmi oblíbenou zábavou a také i starší lidé se vlekou s námahou do divadla. Hraje se z rozmanitých příčin. Neprší-li, hraje se na usmíření boha deště. Pršelo-li, hraje se na poděkování; byla-li slavná svatba, na oslavu snoubenců; byl-li slavný pohřeb, na počest nebožtíkovu; smíří-li se protivníci před soudem, dají rovněž uspořádati divadlo. Přes to jsou herci v opovržení a nesmějí býti (jak v minulých člancích podotknuto) připuštěni ke zkouškám.

Divadelní kusy jsou vzaty z dějin, jest však s nimi spojeno mnoho pohanských pověrečných úkonů, pročež jest křesťanským Číňanům vstup do divadla zapovězen, což jest pro ně z počátku značnou obětí.

Jiné zábavy poskytují Číňanům o trzích hlavně kejklíři, jichž výkony hraničí mnohdy věru na neuvěřitelné. Takový člověk polyká nože, vějíře, koflíčky a pod. Když se tím naplnil, obchází a vybírá. Pak začne s velikou námahou jednotlivé předměty vyvrhovati. Mnohé z nich jsou zbarveny krví. Ohavný to věru pohled! Aneb: Otec postaví svého hošíka tváří ku prkenné stěně. Z nádoby plné nožů bere potom jeden po druhém, hází tak mistrně, že se každý zabodne těsně vedle těla dítěte. Konečně dítě odstoupí a na desce je vidět celý obrys těla, utvořený zabodanými noži. Pak si musí dítě lehnouti na zem a otec mu postaví na prsa pytel obilí. Missionář, jenž byl toho svědkem, píše: „Odvracím se; zdáť se mi, že slyším žebra dítěte praštetí.

Avšak na tom není dosti; na pytel si sedne otec. Když pak sestoupil a pytel odstranil, vydalo dítě plačtivý ston a v jeho oku vidím se lesknouti slzu. Ubohé dítě! Jak záhy musíš okoušeti trpkostí života, a to vše pro mrzký zisk!“

Čína bývá často navštěvována hladem, jednak pro četnost obyvatelstva, pro něž při neúrodě nestačí sklizeň, jednak pro veliké povodně, které zanechávají v celých krajích ohromné spousty. Proto jest v Číně mnoho žebráků.

V 10. čísle „Katol. Missií“ r. 1911-12 nalézáme následující zprávu:

„Mor z hladu v Če-Kiang. Sotva se zotavily poněkud z hladu kraje Kianguan a Šantung, kráčí hlad vítězným pochodem do prefektury Chao-hing-fu v provincii Če-Kiang. Prudké bouře prorvaly hráze, chránící bohatou a hojně zalidněnou rovinu proti mořským vlnám a rozběsněné spousty vodní vykonaly hrůznou svoji práci. Celé vesnice zmizely, úroda byla zničena a 300.000 lidí hledí vstříc smrti hladem.“

Podobné pohromy se stávají i kolem velkých čínských řek a ožebračují obyvatelstvo.

Četní čínští žebráci zasluhují našeho povšimnutí.¹⁾

Jsou téměř nazí anebo několika hadry oděni, plní špíny a hmyzu, zdivočilého, ztrnulého pohledu a leží mnohdy v kalu a blátě. Vyzábělé postavy žebráků evropských velkoměst Londýna, Berlína, Vídně, chudí povaleči Italie, ba i malomocní žebráci před branami Jerusalema jsou

¹⁾ P. Stenz.

proti čínským žebrákům šťastnějšími. Zmrzačení na údech, dřepí tito na svém místě a volají na okolostojící úpěnlivým hlasem: „Veliký, starý, vždy dobročinný dědečku,¹⁾ smiluj se, smiluj se nade mnou!“ — „Stará, roztomilá tetičko, buď mi milostivou!“ Neražno však mnoho útrpnosti jednotlivým projevovati, ježto se pak na dobrodince vrhne celý zástup. Nedá-li okolojdoucí všem, letí za ním spousta nejhorších nadávek.

Aby vzbudili útrpnost, užívají tito nešťastníci velmi příšerných prostředků. Noži si rozbočávají obličej, kamenem roztloukají kůži na prsou, takže krev někdy stříká na chodce kolem se beroucího. Ba někteří zůstávají i v zimě úplně nahými a choulí se, celí modří a skřehlí u cesty.

Jsou mezi sebou organisováni a dovedou si větší almužnu vynutit tam, kde si ji vymoci umínili.

Tak vypravuje jistý spisovatel,²⁾ že ubíraje se Pekingem, viděl žebráka, jenž si pomazal prsa i záda — vlastními výkaly(!) a postavil se mezi dveře velkého obchodu. Každý, štitě se ohavného zjevu, vyhýbal se obchodu, a proto byl majitel nucen větší almužnou prohnáného žebráka pohnouti k odchodu.

Jako u nás žebrají leckdy lidé, kteří toho nepotřebují, tak i mezi čínskými žebráky jsou tací, kteří jsou vlastně lidmi zámožnými. Přece však dovedou býti tak drzími, že jejich příjmy obnášejí denně až 3000—4000 cash.¹⁾ Nedosta-

1) Zvláště zdvořilé oslovení i lidí mladých.

2) Exner, v díle „Čína“.

3) Čti Keš, angl. mince — asi 5 h.

nou-li almužnu v dobrotě, nelekaají se ani násilí. — Slepci požívají zvláštní vážnosti, předpovídají i budoucnost a předstírají též znalost věcí skrytých. Jaké jsou ty jejich znalosti, dosvědčí následující, missionářem vypravovaná událost:¹⁾ „Na cestách jsem se setkal se slepcem, sedícím pod akátem. Chtěl jsem se jednou sám přesvědčiti o jeho „jasnovidectví“, a proto jsem se ho otázel po svém stáří. To přibližně uhodnul. „A ze které země jsem?“ tázal jsem se dále. — „Z Japonska(!)“, zněla odpověď. — „Jaké jsou mé domácí poměry?“ — „Tři různolící hoši obklopují tvůj stůl a ctnostná žena ti tká kabát.“ Můj katechista mohl puknouti smíchem a já sám jsem se měl co zdržovati, abych zůstal vážným.“

8. Občerstvení — odpočinek.

Již vodím tak dlouho laskavého čtenáře po Číně a ještě jsem se ho neotázel, zda si nechce popřáti nějakého osvěžení a nechce si poněkud pohovět. Prosím za prominutí této nepozornosti. Sám doznávám, že to nebylo ode mne hezké, a proto pokusím se to dnes napravit.

Snad bychom se mohli nejprve zastaviti u kočujícího kuchaře, jenž rozbil na ulici svůj stánek, kde si mohou hladoví pocestní popřáti, čím by hlad upokojili.

Poslyšme napřed něco o jeho dovednosti:²⁾ Vzorní kuchaři slavného jména si vydělávají

¹⁾ P. Pieper.

²⁾ Dle P. Piepera.

denní chléb vařením. Kam zavítali, tam jich lze najati. Při svatbách a pohřbech nesmějí nikdy chyběti, neboť tehdy se musí vařiti dle všech předpisů kuchařského umění, a toho každý nedovede. Takoví kuchaři jsou pravým ztělesněním špíny, mastnoty a lesku. Z jediného jejich rukávu by se dalo na polévce nadělat více „ok“ nežli z hubené slepice. Bude-li kdo pozván k čínské hostině — radím dobře — nechť si nenechá ani před ani po jídle představit kuchaře. Ostatně mu nesmíme upříti, že své věci dobře rozumí a že se v přípravě pokrmů vyzná. Z dvojího druhu zeleniny, z vepřového masa a kuřat, z česneku, soli a pepře dovede hravě připravit 20 rozmanitých jídel. Vrcholem jeho umění jest však, že mu k úpravě tolika jídel postačí jediný hrnec a několik misek. Teprve při podávání jídel se dává dohromady, co k sobě patří, a na stole se objevují před hosty stále nové pokrmy. Však se také namáhá! Ruce, nohy, prsty, ústa — jsou při tom zaměstnány. Všude je potřeba míti oči „v hrsti“, aby se nepřehmátl a dal na určitý pokrm pravou omáčku.

Vizme ještě některé pokrmy, jichž Číňan požívá a jimiž by nám i pouliční kuchař mohl posloužiti:¹⁾ Jísti se jmenuje čínsky „čc-fan“. Doslovně přeloženo, znamená to „jísti rýži“. Z toho by někdo soudil, že se v Číně jí samá rýže. V mnohých krajích jest tomu skoro opravdu tak, avšak jsou tam i celé země, kde se rýže

¹⁾ Dle P. Stenze.

nedaráí a tudíř ani nejí, leč při zvláštních příležitostech.¹⁾

Chudý člověk — a těch jest nejvíce — požívá masa málo. Hlavně o svatbách a pchřebních hostinách, anebo pošlo-li nějaké zvíře. Může to býti maso hovězí, koňské, oslí, psí, kočičí neb i jiné.

Hlavní stravou chudiny jsou moučné pokrmy z rozemletých bobů, pšenice, druhu obilí sorgho zvaného, prosa a pohanky. Vaří se buď jakési kaše nebo se dělají z těsta nudle; též se hotoví z něho pokrm v podobě ptačích hnízd. Příkrmem bývá solená zelenina nebo v soli nakládané lupení z mrkve, řepy, ba i stromů. I česneku, pepře a octa se hojně používá. Při jídle není třeba lžic ani vidliček; jediným přiborem jsou dvě tenké hůlčičky, jimiž Číňan výborně zachází a všech netekutých jídel dovedně požívá. Jídla tekutá prostě z misky vypije.

Při jídle se má každý řídit Konfuciovým pravidlem: „Ůe ru ien; ts'in pu ju“. To jest „Při jídle nemáš hovořiti a mezi spaním nemáš mluvíti.“ Číňan si však této moudrosti svého proroka příliš k srdci nebere a mluví mezi jídlem, pokud mu ústa stačí. Ku střídmosti napomíná jiný výrok téhož původce: „Tjün-tse še, pu tj'iu pao“, čili: „Rozumný muž nebude hledět při jídle dosyta se najísti.“

Chtějíce uhasiti žízeň, učiníme tak v Číně nejobvyklejším nápojem, čajem. Připravuje se tím způsobem, že se na čajové listí nalije vařící

¹ Jen v jižní Číně se pěstuje a daří hojně rýže.

voda a nechá pět minut státi. Do čaje se nedává ani cukru, ani smetany. Slavného čínského básníka Lu-tz'uana přivádí čaj v nadšení. Od něho pochází následující výrok o účincích čaje: První koflík čaje: „Občerství hrdlo a svlaží krk.“ Druhý: „Zapuzuje smutnou osamělost.“ Třetí: „Posiluje vyschlé maso.“ Čtvrtý: „Otevírá potní dírký.“ Pátý: „Staví člověka na nohy.“ Šestý: „Pozvídá ducha k nesmrtelnosti.“ Při sedmém: „Krouží kolem tvé hlavy občerstvující vánky a tvůj duch se pozvídá ku smělému vzletu v čistém ovzduší. Blažený stav, jaký vykouzluje tato zlatá tekutina, se dá ochutnat i pocítiti, nikoliv však popsat.“ K této chvalořeči dodává zkušený missonář,¹⁾ co by zasluhovalo snad i našeho povšimnutí: „Za vedra jest požití několik číšek čaje prospěšnějším nežli vypítí láhev piva, byť toto příjemněji chutnalo. Přízná to každý Evropan, který se zdržoval delší dobu v Číně a jemuž bylo možno v této příčině učiniti pokus.

Kdo si pochutnal na dobrém pokrmu a občerstvil se dobrým hitem, rád si zakouří. V Číně si pochutnávají kuřáci nejen na tabáku, nýbrž také na opiu.²⁾

Poslyšme missonáře, popisujícího kuřáky opia na lodi, jíž se plavil v čínském moři:³⁾

„Kdo na vlastní oči viděl kouřiti opium a

¹⁾ P. Pieper.

²⁾ Výtažek z makovic. V lékařství se ho užívá jakožto prostředku utišujícího bolesti; je to jed. Kouření opia vede ku zblbnutí. Působí prý příjemné sny.

³⁾ P. Nempon. (Zemřel v mladém věku v Číně.) Dle spisu Abbé G. Monteuuis.

mohl pozorovati zhoubné jeho účinky, bude naplněn opravdovou ošklivostí k němu.

Ani Sybarité,¹⁾ rozložení na růžemi posypaných ložích, nepocitovali takové slasti jako kuřák opia. Leží na boku. Brzy jest mu vrchní oděv nepohodlným i odloží ho a ukáže své rozedrané spodní šaty, které byly dříve vrchním oděvem skryty. Většina Číňanů jest vlastně obílenými hroby, neb — abych se po čínsku vyjádřil — „olakovaným zhnílým dřevem“. Leží tady před námi kuřák ve svém „parádním oděvu“. Vedle něho je prkénko, na něm je nádobka s neblahým opiem a vším příslušenstvím, jako: jehlicemi, jehlami, háčky, majícími určitý účel. Hlavní věcí jest ovšem dýmka. Ve Francii*) lidé milují svou dýmku. V Číně ji zbožňují. Skládá se z pěkné trysky, zhotovené z drahocenného dřeva, ozdobené stříbrným tepáním anebo řezbami ze sloně a z hlavičky na opium.

Když se byl kuřák uložil a nástroje si připravil, vezme tenounkou jehlici a vyjme jí z malé nádobky opiovou kuličku. Drže jednou rukou dýmku, rozpaluje kuličku nad plaménkem, načež nastává nejdůležitější chvíle. Od určitého stupně rozpálení opia závisí totiž příjemná chuť kouře. Když tedy nastal vhodný okamžik, vloží kuličku do dýmky a ssaje libý kouř. Totéž opakuje vícekrát, až klesne omámen. Dýmka mu vypadne z ruky a on zakouší leže účinků opojení. Pozorují-

¹⁾ Obyvatelé starověkého města Sybaris, známí svojí prostopášností.

²⁾ U nás rovněž tak.

címu takové kuřáky jest však patrné, že nic není nerozumnému zvířeti tolik podobno, jako Číňan omámený opiem.“

Abychom se nemusili stále pěšky trmáceti, můžeme si při prohlídce Číny zjednatí nějakou „příležitost“. Máme na vybranou.¹⁾ Lze najati nosítka, povoz, káru, koně neb osla. Zkusme to po pořádku; předem však vezme, že v nosítkách si dodáme vážnosti, ježto jich používají lidé vznešení, vozem to bude méně slavné, pohodlněji pojedeme jednokolou károu a nejrychleji koňmo nebo na oslíku.

Nosítka jsou vlastně truhlík vpřed otevřený a dle hodnosti majitele ozdobený zelenou nebo modrou látkou. Nese je na dvou dlouhých tyčích 4—8 mužů, kteří urazí denně 40—50 kilometrů.

I vozu užívají lidé vznešení. Příslušelo by mu lépe jméno „skříň na mučení“. Představme si psí boudu, ověšenou zelenou či modrou látkou, na dvou kolech a máme čínský vůz. Protože nemá per a cesty jsou velmi špatné, možno míti po jednodenní jízdě v něm hlavu dřavou neb alespoň boulemi pokrytou. Když pak z něho utrápený cestující vystoupí, bývá pozdraven slovy: „Sin k'uliau muju?“ — „Vytrpělo tvé srdce rány a bolesti?“ Načež se musí dle pravidel slušnosti odpověděti: „Bu sin k'u.“ — „Neutrpl jsem žádných ran!“

Třetí dopravní prostředek, káru, bychom mohli také nazvati krátce „jednokolkou“. Máť opravdu jen jedno veliké kolo a to uprostřed,

¹⁾ P. S. S. S. S.

a po stranách jsou upevněna dvě sedadla. Jeden najatý muž vpředu káru táhne, druhý vzadu postrkuje. Výhodno jest, že se může na sedadle nejen volně seděti, nýbrž i na ně se položit i a spáti. Také jedou káry dosti rychle, poněvadž oni mužové hledí se vždy ubíratí stejnou, vyjezděnou kolejí.

Nejrychleji a nejlépe se cestuje koňmo. Na velkých trzích lze koupiti vytrvalé a dobré mongolské koně velmi lacino. Za 60—70 K je dobrý kůň. Za 120—240 K kůň výborný. Zvláštností jest, že Číňan cvičí koně, aby současně přední i zadní nohou vykročoval. Obyčejně se urazí koňmo 60 km denně. Možno však i několik dní po sobě ujetí 90—100 km. Vznesení Číňané mívají velmi drahocenná sedla.

V přístavních městech užívají Číňané hojně i bicyklu, na němž jezdí zvláště velmi rychle a zručně, vidí-li, že jsou pozorováni Evropany.

Rozhodněme se tedy pro některý z těchto dopravních prostředků a dejme se zavéztí do čínského hotelu, kde můžeme popřátí utrmáceným údům delšího odpočinku.

Jistý missionář¹⁾ se tázal kdysi jednoho starého pána, jenž ztrávil již dlouhou dobu v Číně a tamější zvyky dobře znal (i osvojil si — jak se ukázalo — i čínský způsob „květnaté mluvy“, t. j. uměl dobře přeháněti): „Jsou v říši nebes²⁾ též hotely?“ Odpověď zněla: „Ano, v Číně jsou hostince. Každá větší dědina má

1. P. Stenz.

2. Tak říkají Číňané své říši.

svůj hostinec. Tyto pak jsou velmi účelně zařízeny. Půjdem-li do takového domu, vjedeme dokořán otevřenou branou přímo na prostranný dvůr. Kolem tohoto dvoru, do čtverce, se nacházejí potřebné hostinské místnosti. Stáje jsou velmi vzdušné. Již ve bráně vám zavane vstřícná příjemná vůně chutných pokrmů, které jsou v úhledném a pestrém lađu urovnány vpravo i vlevo v přihrádkách kolem vchodu. Hostinský a snad i hostinská uvítají hosta s vybranou zdvořilostí; sladký a uctivý úsměv pohrává ustavičně ústy dobrých těch lidí. Způsobně stojí nejmladší jejich dceruška u přihrádek s pokrmy a připravuje vábnýma ručkama jídla. Neodvažuje se oči pozvednouti. Když se octnete ve dvoře, přichvátají ruče sklepníci s ubrousky přes ramena a pomáhají s všemožnými poklonami hostu, „velikému muži“ nebo „velikému starému dědečkovi“ s vozu. Jste-li Evropany, obdržíte nejlepší pokoj. Ochotně poběhne před vámi sklepník, aby otřel ještě jednou ubrouskem stůl a židle. Vše se třpytí a leskne. Stůl září v lesku slunce, svítícího okny do pokoje z ohledů zdravotních. Druhý přinese vonný čaj, jakého možno požívat jen v této zemi čajovníku. K jídlu lze objednat 20—50 rozmanitých jídel. Konečně vás obejmě sladký spánek na pružném loži ze sorgho zhotoveném a vy budete snít o rozdílu mezi „nevzdělanou Evropou“ a „velikou říší syna nebes“. Účet i ceny jednotlivostí jsou mírný.

Touto chválou unesen, si řekl missionář: „Stůj, dnes nepojedu dále!“ I vjel do hostince

„U dlouhého života“. Popisuje jej pak takto: „Ve bráně se na mne opravdu smála řada pokrmů: Hovězí pečeně, heránčí maso plující v oleji, vejce ve vápně naložené, mořské řasy,¹⁾ kapusta, cibule, česnek atd., avšak — ty „čisté“ příhrádky! Vše se ovšem lesklo ve svitu matné olejové lampy, ale — špínou. Hostinský se usmíval — zubil se na mne obličejem, který nespátřil alespoň rok vody — a jeho ruce! Ty vypadaly teprve! Vzadu v koutě dřepěla i jeho paní, špinavá jako celé okolí, pravý hastroš na plašení ptactva.

Vůz stanul ve dvoře. Přiskočil sklepník s „ubrouskem“ — nemytý klacek s usmrkaným šátkem na rameně. Běžel přede mnou do nejbližšího salonu. Stále přšelo a dvůr byl pod vodou. Na 50 mezků a oslů, kteří též přivezli hosty, tropilo tam v onom „vzdušném stáji“ neplechu, řvalo a kopalo se vzájemně. Sklepník stíral zmíněným ubrouskem špínu se stolu a když to nepomohlo, seškrabával ji nehty, ba přinesl na ni konečně lopatu. Pak přišel druhý s ohromným koštětem a jal se zametati podlahu, při čemž rozvířil prach tolik, že mne nebylo ani viděti. „Otevřená okna“ jsem též našel. Visely z nich papírové cáry. Čalcuny byly kouřem zčernalé a na zdi zkoušeli hosté, nemohouce spáti, své malířské umění. V koutě jsem mohl děravou střechou konati hvězdářská pozorování. „Pěkná postel“, na níž jsem se tolik těšil, byla tvrdá jako prkno. Žádal jsem čaje. Okamžitě se vzehopil číšník v lesknoucí se livreji a podával

¹⁾ Byliny rostoucí v moři.

čaj. Napřed vytřel koflík ubrouskem, který, jak jsem viděl, právě na dvoře v dešťové vodě mezi osly vymáchal, a chtěl doň nalíti čaj. Měl jsem však již dosti. Chuť mne již přešla. Ceny byly sice mírné, přece však bych nechtěl v tomto hostinci „dlouho žítí“.

9. Něco z dějin křesťanství v Číně.

Z několika článků poznal laskavý čtenář některé zajímavosti Číny. Obravše si však za úkol podávati obrázky z katolických missií, nemůžeme si všimati toliko věcí, které zajímají přichozího do těchto končin cizince bez rozdílu náboženství a o nichž jest ostatně řeč v každém cestopise, Čínu líčícím. Naším hlavním úkolem jest jíti po stopách katolických missionářů a všimati si, jak rozsévají v potu tváří sítě božské pravdy v brázdy srdcí obyvatel této veleříše.

Proto si připomeňme krátký přehled missijního působení církve katolické v tomto dalekém východu.

Stará pověst praví, že prý první v Číně hlásal křesťanství sv. apoštol Tomáš. Tato zpráva jest však dojista jenom pověstí. Pravděpodobnějším jest, že se počátky křesťanství dostaly do Číny z Indie. Hlásal-li však sv. Tomáš učení Kristovo v Indii, měla by mu Čína počátky křesťanství k poděkování prostřednictvím Indů.¹⁾

Zvláštností jest, že se nalézají v Číně i v Indii

¹⁾ Sv. Tomáš kázal dle svědectví sahajících až do 3. a 4. století křesťanství v Persii a Indii, a byl v Meliaporu a Madrasu na rozkaz krále Mazdai kopími probodán. (Herder, Conv. Lex.)

stejně starokřesťanské památky, t. zv. tomášské kříže (kříž rovnoramenný); pocházejí asi ze 4. až 5. století a jsou vtesány v kámen.¹⁾ Na jednom takovém kameni, nalezeném v Si-ngan-fu, je kromě kříže také nápis, obsahující vyznání křesťanské víry, takto znějící: „Moudrý a duchovný Počátek stvořil vše z ničeho; jest jedna podstata ve třech osobách. Člověk byl původně stvořen ve spravedlnosti, ďábel ho přivedl ku pádu: odtud pocházejí všechny útrapy, lidské pokolení sužující. Jedna ze tří božských osob se skryla v lidskou způsobu; nazývá se Messiáš. Narodil se z Panny; jeho zrození zvěstoval anděl a oznámila hvězda; králové mu přinesli dary . . . vstoupil na nebesa; ustanovil křest k obmytí hříchův a použil kříže ku spáse světa. Jeho služebníci neshromažďují bohatství; zapírají se a mají představené v úctě. Modlí se sedmkrát denně za živé i mrtvé; každého týdne přinášejí obět.“

Dále obsahuje nápis zprávu o příchodu jakéhos Olopen z Ta-z'in do Číny. Týž přinášel spisy a obrazy a jeho učení bylo shledáno pravým. Panovník T'ai-zungs jej přijal pod ochranu a přikázal vystavěti chrám s 21 kněžími. Po smrti jeho nastoupil Kao-zung, mající onoho Olopen rovněž v uctivosti. Stavěl pravému Bohu mnohé chrámy. Pronásledování křesťanů bonci bylo potlačeno a r. 757 „zbudoval císař Su-zung 5 chrámů a také následující císařové potvrdili svými předpisy krásu křesťanství.“

Důležitý nápis končí větou: „Abychom zvěč-

---

¹ P. Pieper.

nili památku těchto velikých činův a potomkům zachovali, postavili jsme tento pomník r. 782.“

Jinou, ještě starší křesťanskou památkou jest ondřejský kříž (X), nalezený v Kiang-si. Jest na něm čitelné jméno císaře Suin-u, jenž panoval kolem r. 230. Po obou jeho stranách jsou též nápisy.

Pravý zní: „Čtvero moří¹⁾ se těší pokoji, který přinesl Kříž; on jest jako železný sloup, jako drahocenné světlo.“

Levý jest: „Všichni národové obětují na zlatých miskách kadidlo a uctívají kříž na věky, plni vděčnosti za veliké dobrodiní.“

Jsou-li tyto pomníky památkami pravého křesťanství anebo snad výrobky nestoriánů, nelze zjistiti. Jest však jisto, že v těchto končinách opanoval v 6. a 7. století nestorianismus.²⁾

Katolictví bylo obnoveno teprve ve 13. století. Obnova ta se uvádí ve spojení se vpádem národů mongolských do Evropy, kteří v téže době také ovládali Čínu. Papež Innocenc IV. vešel s nimi ve styky a poslal k nim vícekráte posly. Tak se dostali missionáři až ku panovníckému dvoru Kub-laiovu v Khanbaliku (Pekingu). Kub-lai je poslal do Evropy zpět, aby odtud přivedli 100 missionářů. První z missionářů v Khanbaliku byl františkán P. Jan z Monte

¹⁾ Celý svět.

²⁾ Nestorius, patriarcha cařihradský, tvrdil, že P. Maria byla pouze matkou člověka Ježíše, s nímž až teprve později při křtu jeho v Jordáně Syn Boží se spojil; proto prý se nemá P. Maria nazývati Matkou Boží. Učení toto bylo zavrženo na 3. obecném sněmu v Efesu r. 431.

Casino a byl tu sám po 12 let, načež se stal jeho pomocníkem P. Arnold z Kolína n. Rýnem. Tehdy bylo také zřízeno více biskupství. Karavana dopravující 80 nových kněží zmizela r. 1370 beze stopy.

Budhistický mnich, nastoupivší tehdy na trůn (z dynastie Ming), zasadil křesťanství ránu smrtelnou a uzavřel Čínu západu úplně.

Znova hodlal se odvážiti do Číny s křížem v ruce sv. František Xaverský; zemřel však (r. 1552) v Číně na blízkém ostrově Sancianu. Jeho úkol přejali františkáni a dominikáni; musili však zemi opustiti a jenom přímluva osob vlivných a domněnka, že se sem dostali zabloudivše, zachránila je před smrtí.

Bylo patrné, že bude zapotřebí veliké opatrnosti a chytrosti všem, kteří by se hodlali věnovati apoštolování v Číně. Mužem těchto vlastností byl P. Valignani (čti Valiňány) z Tovaryšstva Ježíšova, visitátor¹⁾ řádové provincie v Macao.²⁾

Vybral k tomu muže, vynikající učeností a ušlechtilostí ducha i znalé obcování s lidmi, P. Ruggieria a P. Ricci (čti Rudžieri, Riči), jichž vedením se měli vychovati na Macao ještě jiní vhodní missionáři pro Čínu. Napřed se P. Ruggieri připojil k portugalským kupecům a konal s nimi každoročně cestu do Kantonu,³⁾

¹⁾ Představený, dohlížitel.

²⁾ Poloostrov a dva ostrůvky při ústí řeky Sikiang (jihových. Čína) a stejnojmenné město tamtéž.

³⁾ Město nedaleko Macao.

aby se tam seznámil s některými vlivnými lidmi. Po několika letech si vyžádal teprve dovolení, aby směl na pevnině vykonávat svůj úřad, t. j. sloužiti mši sv. Mandarin mu to dovolil a přivolil i k tomu, by si podruhé přivezl více soudruhů v úřadě. Tak se dostal do Číny P. Ricci. Oba si potom vyprosili dovolení, aby se směli zdržeti po tři roky v zemi, by poznali její řeč a mravy i zvyky obyvatel. Tato prosba se zalíbila kantonskému místokráli a učiteli obou missionářů se stali sami mandariní. O víře se nemluvalo; příležitostně se však mimoděk podařilo nejeden předsudek proti náboženství vykořeniti a o náboženství nepřímou promluvit. Brzy však byl missionářům nakloněný místokrál sesazen. Chtěje výtečné muže ty zemi zachovati, napsal o nich velmi příznivou zprávu do úředních letopisů. Missionáři sice musili odejít na Macao, byli však novým místokrálem brzy opět do Číny pozváni; tam začali vlastní práci missijní, při níž se podařilo P. Riccimu dostati se až ku císařskému dvoru. Neboť jeho jméno, jakožto učence, proniklo až k císaři, který si přál tak slovutného muže poznati. Cestou do Pekingu založil nejednu křesťanskou obec; zvláště vyniká v té příčině Nanking.

Po smrti P. Ricci r. 1610 přejal jeho úkol P. Adam Schall, původem Němec a po něm r. 1666 P. Ferdinand Verbiest († 1688). Tito tři mužové se nazývají právem otcí církve katolické mezi Číňany.¹⁾

¹⁾ Zeibert: „Hist. eccl.“

Povstali ovšem proti nim nepřátelé a způsobili i bouře proti křesťanům. Byli však tehdy již i mocní ochránci církve, na př. křesťanští mandariní Sü, Liang, Yang.

Jak vážně pracovali v této době misijníci v Číně a jak veliká díla podnikali, poznáváme z toho, že vyjednávali s papežskou Stolicí, aby bylo dovoleno Číňanům užívatí jazyka čínského jakožto bohoslužebného.¹⁾ O této neobyčejné žádosti se jednalo v kongregaci Obřadů dne 16. března 1615 za předsednictví kardinála Bellarina a bylo jí papežským brevem „*Romanae sedis antistites*“²⁾ dne 27. června vyhověno s výhradou, aby to nebyl jazyk, jehož se užívá v obyčejné mluvě a jenž podléhá často změně, nýbrž řeč učenců, jež se od obyčejné mluvy liší, která by však přece i obyčejnému lidu v často slýcháných modlitbách byla srozumitelnou. Týž dekret dovoľoval kněžím pokrývatí při mši sv. hlavu pokrývkou podobnou oné, již užívali čínští učen- ci.³⁾ Ku provedení dekretu o jazyku bohoslužebném nedošlo pro mnohé další nepříznivé poměry, jako na př. pronásledování, boje mezi dynastiemi (r. 1644 byla dynastie Ming svržena) a pro turecké války v Evropě, které papežskou Stolicí zaměstnávaly a její pozornost hlavně k poměrům v Evropě obracely.

O usilovné práci misijníků v Číně svědčí

¹⁾ Kath. Miss. 1907—8 č. 1.

²⁾ Papežské listiny se uvádějí prvními slovy, jimiž začínají.

³⁾ Podnes pokrývají kněží v Číně hlavu při mši sv.

také díla jimi tehdy vydaná. P. Ludvík Buglio, znamenitý sinolog,¹⁾ vydal tiskem v Pekingu r. 1670 římský missál pod názvem „Mi sa King tien“; r. 1674 breviář „Se to ko tien“; r. 1675 knihu dalších obřadů (rituál) „Tsi šeng še li tien“. Dříve, již r. 1654 a v následujících letech byla vydána celá Summa sv. Tomáše²⁾ ve 30 svazcích „Čao sing hio iao“, a učebnice mravovědy „Se totien iao“.

To vše bylo přípravou, aby mohlo býti vychováno domorodé duchovenstvo. Měloť se tehdy za to, že se Číňan nemůže naučiti latině; nyní ovšem tato domněnka více neplatí, neboť Číňané, stýkající se s ostatním světem, učí se cizím jazykům i latině; mají ovšem potíže s výslovností a některé souhlásky, na př. „r“, jsou jim nepřemožitelnými překážkami.

Kromě spisovatelské činnosti bohovědné se obírali missionáři i vědami světskými, jimiž prokazovali zemi i panovníkům důležité služby, o něž byli i žádáni. Tak P. Schall, slovníčný počtář a hvězdář, se stal předsedou mathematického tribunálu³⁾ a řídil také lití děl pro čínskou armádu, P. Verbiest byl žádán o opravu kalendáře.

Dynastie Mandžů, nastoupivší po rodu Ming, byla z počátku missionářům tak nakloněna, že se manželka císaře Jung-li stala křesťankou a toužíc, aby její syn stal se Číně tím, čím byl

¹⁾ Znalec čínské řeči i poměrů.

²⁾ Summa — Southern bohoslovných vědomostí. Spis sv. Tomáše Aquinského, dominikána.

³⁾ Sbor učených počtářů.

kdysi Konstantin říši římské,¹⁾ dala jej pokřtiti na jméno Konstantin. Její touha se však nesplnila, neboť její manžel i syn byli zavražděni. Avšak byť občas křesťanům nastala doba nepřízně a pronásledování, rostl počet jejich i počet misiónářů.

Památným pro dějiny křesťanství se stal rok 1692, kdy císař K'anghi vydal prohlášení, že náboženství křesťanské není nikterak zemi škodlivé a že jest poddaným volno je přijati. Také dal vystavěti krásný křesťanský chrám, na němž byl zevně připevněn, rovněž k císařově rozkazu, trojnásobný zlatý nápis:

I. „První příčině všech věcí.“

II. „On jest nekonečně dobrý, nekonečně spravedlivý; On osvěcuje, zachovává a ovládá vše s největší mocí a spravedlností.“

III. „On nemá začátku a nebude míti ani konce. On stvořil všechny věci od počátku. On jest, jenž nade vším vládne. On jest pravý Pán.“

V této příhodné době zřídil papež Alexander VIII. biskupství v Pekingu a Nankingu.

Utěšený pokrok missijního díla utrpěl velice sporem mezi misiónáři, který vyplynul z čínských poměrů a nebyl snad nějakou osobní hádkou nebo nevraživostí, nýbrž týkal se věcí, jež někteří misiónáři považovali z vážných důvodů nově na víru obráceným za dovolené, druzí však se domnívali míti rovněž vážné dů-

¹⁾ Vydal r. 313 zákon milánský, jímž křesťanství v říši prohlášeno za náboženství dovolené.

vody, aby totéž považovali a prohlašovali za nepřipustné.

První věcí takovou bylo, jak by měli křesťané nazývati čínským jazykem pravého Boha. Jedni chtěli užívati slova „Tien“ anebo „Šangti“ (značí nebe a nejvyššího vladaře), druzí se proti tomu postavili. Jinou příčinou sporu byly některé čínské národní zvyky a obřady, v nichž někteří spatřovali jenom projev názorů pohanských a proto je chtěli u křesťanů odstraňovati, jiní zase chtěli tyto zvyky podržeti a dáti jim podklad křesťanský (jako se stalo i u nejednoho zvyku našich předků, jež i doby křesťanské podržely).

Tyto rozepře bylo těžko urovnati, ježto bylo k jich správnému posouzení potřeba jednak dokonale znalosti čínského jazyka, jednak i podrobné znalosti oněch zvyků. Konečně byl spor ukončen bulou papeže Benedikta XIV. r. 1742, nařizující, aby od slovíček „Tien“ i „Šangti“ bylo upuštěno a na místo nich užíváno slova „Tienchu“ (Pán nebes) a také bylo křesťanům pro budoucnost oněch sporných zvykův a obřadů se vzdáti.

Smrtí císaře K'anghi (1722) utrpěla církev v Číně velikou ztrátu a — byť její trvání od té doby bylo zabezpečeno — „říše středu“ bývala často jevištěm krvavého pronásledování křesťanů.

Tak za vlády císaře Yong-čing (1722—1735) bylo 300 chrámů zbořeno a missionáři vypovězeni na Macao; i princové a princezny císařského domu, pokud byli křesťany, musili do vyhnanství. Pouze pro Peking, kde bylo mnoho křes-

čanů, byla povolena jakás úleva; tam byli ponecháni někteří missionáři, nikoliv k vůli šíření víry, nýbrž k vůli umění a vědám.

Ještě přísněji si počínal Kienlong (1735 až 1799), jenž katolické náboženství vůbec zapověděl a jeho vyznavače krutě stíhal. Křesťané se nedali ovšem odstrašiti a vyznávali dále svoji víru tajně. Trpěli nedostatkem kněží a to tím více, že v Evropě zuřící francouzská revoluce zničila pařížský seminář pro missie a tím se nedostávalo missijního dorostu.

Dějiny zaznamenávají z této doby dojemné události, podobné jako z dob pronásledování prvních křesťanů. Tajně navštěvovali své věřící evropští i domorodí čínští missionáři nebo věřící sami vyhledávali v noci šen-fu (missionáře) a našli je někdy až po mnoha letech. V noci se zpovídalo, přisluhovalo i jinými sv. svátostmi a v noci zase kněz tajně odcházel. Nikdo v osadě neměl mnohdy tušení o blízkosti kněze a dětem se to vůbec utajilo, aby snad bezděky kněze neprozradily.

Nemysleme však, že to byly pouze pohnutky náboženské, jež Číňany proti křesťanství popoužely. Důležitou úlohu měla v tom i politika. Vidouce totiž, že v okolních zemích, v Přední a Západní Indii, Evropané stále většího vlivu se domáhají, domnívali se Číňané, že missionáři jsou jakýmsi předvojem evropských mocností, jenž chce obyvatelstvo evropským náboženstvím uvéstí též pod politickou nadvládu ciziny. Když na př. r. 1805 byla nalezena františkánským

knězem zhotovená mapa Číny, jejíž úkolem bylo aby dle ní byly Římem upraveny missijní podniky, byly domy missionářů prohledány, jejich knihy spáleny a oni postaveni částečně pod přísnou dohlídku, částečně povražděni a konečně byl ze všech ponechán jediný evropský missionář P. Kajetán Pieres v Pekingu.

R. 1839 byl opět rozmnožen počet věrozvěstců v Číně o 20 lazaristův a o více členů jiných řádů, kteří se poznenáhla vraceli k svým opuštěným křesťanům, avšak jejich činnost se mohla stále dít jenom velmi skrytě a s nebezpečím života, čehož důkazem jest úřední poprava P. Perboyre (čti Perboár), jenž byl na kříži uškrcen r. 1840.

R. 1845 byla opět prohlášena svoboda náboženství — ale zase jenom na papíře, neboť brzy potom se událo více vražd kněží a konečně následovalo r. 1870 hrozné krveprolití v Tiensinu, které bylo dosud posledním pronásledováním křesťanů se strany vlády. Tím nechceme nijak říci, že by čínští křesťané požívali svobody a pokoje.

Jednotliví mandarini i luza (na př. nedávno t. zv. boxeři) jsou stálou útrapou čínských křesťanů i missionářů.

Ostatné poměry, v jakých žijí v Číně křesťané doby nejnovější, poznáme ještě z článků následujících.

K tomuto stručnému a zajisté velmi kusému přehledu dodávám ještě několik slov o tom, jak poslední papežové upravovali tamní církevní zřízení.

Řehoř XVI. zřídil v Číně několik apoštolských vikariátů, jež Pius IX. skoro každoročně mohl rozmnožiti. Lev XIII. rozdělil jednotlivé vikariáty k vůli snadnější správě na 5 krajů, takže se nyní čínský vikariát dá přirovnati k našim evropským církevním provinciím.¹⁾ Zprávy z r. 1900 zaznamenávají 31 vikariátů, 2 prefektury a missii v Ili. Křesťanů se čítá asi 1 milion a katolických kněží asi 1100.²⁾ Představíme-li si však k tomu počet pohanských obyvatel Číny, 430 milionů, vidíme, že jest katolíků jen nepatrný zlomek. Pravdu má P. Pieper, konče svoje pojednání o dějinách křesťanství v Číně slovy Spasitelovými: „Žeň sice mnohá jest, ale dělníků málo!“ (Mat. 9, 37.)

10. Rozmanitosti z nejnovějších pronásledování křesťanů v Číně.³⁾

Pronásledování křesťanů předcházelo obyčejně štvání se strany tajných spolků politických, o jaké v Číně nebyla nikdy nouze. Takové spolky byly na př. v Yen-čou-fu „Spolek bez Evropanů“, v Tsau-čou-fu „Sekta velkého nože“, v celé Číně rozšířené spolky „boxerské“ a jiné. Činnost spolků záležela ve snaze, vyhubiti „evropské ďábly“, jak říkali Evropanům, a vše, co od nich pocházelo,

¹⁾ Provincie u nás jest arcibiskupství s biskupstvím jemu přidělenými.

²⁾ Ku přirovnání uvádím počet katolíků diecése brněnské (dle sčítání lidu 1910) 1,086,025. Kněží bylo v téže diecési (1912) 964.

³⁾ „Náš Domov“ 1913.

tudíž i náboženství křesťanské. Vésti pak boj proti spolkům bylo nesnadno, ježto jich členy byli právě ti, kteří měli značnou část státní moci v rukou. Tak v Yen-čou-fu stál v čele „Spolků bez Evropanů“ městský i vojenský mandarin a 800 učenců z kraje. Týž vydal r. 1886 provolání, které bylo nalepeno na rohy ulic v městech Yen-čou-fu, Tsi-ning a Vön-šang a znělo následovně:¹⁾

1. Kdo prodá těmto ďáblům aneb odrodilým Číňanům²⁾ domy či pole, toho majetek má lid zpusťošiti; my učenci jej k tomu povzbudíme. Jeho dům se má spáliti a jeho pole proměnit v jámu mnoho sáhů hlubokou.

2. Kdo prodá ďáblům potraviny, tomu urůíz-neme k všeobecné výstraže uši.

3. Kdo poskytne ďáblům noclehu, tomu urůíz-neme uši a spálíme jeho dům ku všeobecné výstraže.

4. Kdo prokáže ďáblům službu, tomu urůíz-neme jeden prst pravé ruky ku všeobecné výstraže.

5. Číňan, který drží s ďábly, jest zjevně odrodilcem; jest okem a uchem ďáblovým. Takového odrodilce chytíme, vyloupneme mu oči, urůíz-neme uši a pak se uradíme, co bychom mu učinili.

6. Vejdou-li ďáblové do nitra naší země, uchopíme a zaženeme jejich čínské odrodilé průvodčí; pak přivedeme lid, aby vyhnal ďábly

¹⁾ Dle německého spisu P. Antonína Freytaga z šteylské missijní společnosti. Vyšel ve Šteylu 1912.

²⁾ T. j. křesťanům.

z říše. Budou-li se ďáblové brániti, umučíme je k smrti, bychom upokojili svůj spravedlivý hněv.

7. Proto nesmí nikdo v říši tajně pole ani domu prodati. My učencové musíme napřed vyšetřovati, a potom teprve dovolíme prodati. Kdo by přestoupil tato nařízení, byl by přísně potrestán. Nestačí-li tyto body, budou následovati jiné.“

Není divu, že takovými provoláními rozvášněný lid se pak vrhal s největší zuřivostí na missionáře i křesťany a činil jim největší příkoří, ba je i vraždil.

Lze však nalézt ve spisech missionářů vypravování, z nichž možno poznati, že zkušeni missionáři dovedli zachovati v největším nebezpečí chladnou rozvahu, a tím si také život zachrániti. Tak byl kdysi v době velmi pohnuté biskup Anzer v Yen-čou-fu přítomen poradě úřední, o níž jest zaznamenána následující zpráva:¹⁾

„Jednání bylo úmyslně mandariny, kteří byli vesměs přítomni, zbytečnými řeči protahováno, až se konečně venku množství lidu shromáždilo. Pojednou se ozval temný zvuk tamtamu,²⁾ stále se blížil a zněl jasněji, až se octnul zástup, čítající tisíce hlav a sestávající z lidí otrhaných a hadry oděných v předsíni chrámové³⁾ a žádal za rachotu pušek a vandal-

¹⁾ P. Stenz „Do říše drakovy“.

²⁾ Kovová deska, na níž se bije paličkou.

³⁾ Porada konána v pagodě čili ve chrámu pohanském.

ského pokřiku¹⁾ za vydání evropských ďáblů. Mandarini hráli dobře svoji úlohu. Pohlíželi na sebe ulekaně, jakoby o celé věci neměli tušení. Taotai²⁾ vystoupil na verandu a promluvil sladčounká slova k svému „milému“, dobrému lidu. Vše ztichlo; pak vyběhli učenci mezi luzu a podnítili ji znova, načež se rozlehlo nové hulákání a křik. Tentokráte měl biskup dostati — jak jsme se později dověděli — opravdu bití, aby se mu dokázalo, že si lid naprosto žádných Evropanů nepřeje, a aby se mu návrat jednou pro vždy zamezil.

Biskup si byl nebezpečí vědom; když se pak s ním chtěl Taotai rozloučiti, nenechal ho odejíti, nýbrž chopil se mandarinova rámě a vycházel s ním rychle přímo ven. Ruku v ruce kráčel s ním středem překvapené smečky k svému povozu. Tento výjev nebyl v hrané komedii předvídán, a ti, kteří ji hráli, nemohli se chvíli vzpamatovati. Biskup vstoupil do svého povozu, stále ještě drže nařikajícího Taotai za rámě a posadil jej k své ochraně k sobě do vozu. Zatím se luza vzpamatovala a přihrnula se s kyji a oštěpy. Nešťastný Taotai ji odstrkoval rukama i nohama a vůz se bral vpřed i ujížděl k bytu biskupa.

Zajímavou příhodu zažil také služebník biskupův, jehož jméno bylo Li, vysoký, silný Číňan, který byl se svým biskupem již vícekrát v ohni.

Když biskup luze uniknul, chtěla si tato

---

¹⁾ Vandalové byli divoký národ a stali se pověstnými svými surovostmi.

²⁾ Jeden z mandarinů.

schladiti zlost na sluhovi. Li poznal nebezpečí, a proto utíkal rychle, raže si lokty cestu, přímo ku městskému mandarinovi a objal ho. Se všech stran pršely naň rány holí; i padl k zemi a strhnul s sebou i vznešenou osobu představeného. Při tom hleděl, aby byl sám vespod a mandarin nahoře. Lid jich v prvním návalu nerozeznával, a tak se stalo, že milý pán dostal na místo své oběti řádně bití. Konečně zaslechli nářek a sténání „otce lidu“¹⁾ a chytrý Li byl i se svým „štitem“ ze spárů luzy vyrván.“

Avšak missionáři se dovedli v Číně i jinak starati rozhodně o svoji bezpečnost a o bezpečnost křesťanů. Dovolávali se totiž ochrany konsulů²⁾ oněch států, jichž byli příslušníky, nebo přímo svých evropských panovníků a ti pák se jich ujali u čínské vlády v Pekingu, která konečně — z donucení — zakročila naproti vinníkům.

Tak na př. po urážce biskupa Anzera v Yen-čou-fu vydal čínský císař, donucen evropskými mocnostmi, následující předpisy:³⁾

„1. Biskupovi budiž na místo bezprávně mu odňatého domu dán v Yen-čou-fu jiný vhodný dům v zákonitý majetek, aby v něm mohl bydliti buď sám anebo jiný evropský missionář.

2. Čínský úředník, a to buď představený města nebo velící generál z Yen-čou-fu musí doprovoditi biskupa do města v den, jenž se musí předem oznámiti.

¹⁾ Tak se říká mandarinovi.

²⁾ Zástupce evropských panovníků.

³⁾ Dle P. Freytaga.

3. Musí býti učiněno prohlášení a veřejně ohlášeno, že vláda projevuje nelibost nad chováním se úřadů jmenovaného města v den 24. června 1895.¹⁾

4. Učencové již dříve zatknutí mají býti vyšetřováni a potrestáni nejméně ztrátou knoflíku.²⁾

Rozhodnost a statečnost missionářů překvapovala ovšem násilníky a držela je poněkud na uzdě, avšak občas — žel Bohu — bylo křesťanům i jich kněžím mnoho trpěti. Chrámy jim byly bořeny, majetek loupen a přčetní skropili svojí krví čínskou půdu. Tak již rok po zmíněném vládním prohlášení, 1897 a to v předvečer slavnosti Všech svatých, byli zase dva čínští missionáři, P. Henle a P. Nies ukrutně zavražděni. Tehdy prodléval biskup Anzer právě v Evropě. Obdržev smutnou zvěst, podal o ní hned osobně zprávu císaři v Berlíně, k jehož rozkazu za kročilo německé loďstvo v Číně.³⁾ Již v lednu r. 1898 podepsala následkem toho pekingská vláda následující podmínky:

„1. Přísný trest vrahům a sesazení z úřadu šantunského místodržitele Liping-höng, křesťanům nepřátelského, dále potrestání šesti mandarinův a jich odstranění ze země, poněvadž smýšlení Evropanům nepřátelské podněcovali.

¹⁾ Den vyličeného přepadnutí biskupa.

²⁾ Knoflík různého tvaru a barvy na klobouku jest odznakem rozmanitých hodností.

³⁾ V době oněch boxerských nepokojů chránila Evropany i posádka válečných lodí rakouských.

2. Zaplacení 3000 taělů¹⁾ za uloupený a poškozený majetek.

3. Vláda povoluje k ochraně missionářů v kraji stíženém nepokoji kolem města Tsau-čou-fu stavbu sedmi menších residencí (příbytků) a pak po 66.000 taelů na stavbu tří smírných chrámů v Yen-čou-fu, Tsau-čou-fu a v Tsining (s jehož stavbou bylo již tehdy počato); každý z těchto chrámů měl býti opatřen císařskou ochrannou deskou s nápisem: „Č'e-tjen-Tienču t'ang“, t. j. „Zbudován císařem.“

Tato ochranná deska byla v době císařství naprosto spolehlivou ochranou. Neboť žádný dům jí opatřený nesměl býti nikdy sbořen. Jest ovšem otázkou, zdali také čínská republika bude-oněch císařských ochranných desek dbáti!

P. Stenz popisuje kostely na usmířenou zbudované. Povšimněme si blíže alespoň jednoho z nich, chrámu v Yen-čou-fu.

Jest to gotický, trojlodní chrám, jehož půdorys má podobu kříže. Dlouhý jest 53 m, široký 18 m. Plán k němu zhotovil P. Erlemann a provedl i jeho stavbu. Můžeme si představit, že nebylo malou prací zbudovati v nitru Číny, kam ještě nepronikla evropská kultura, něco takového. Číňan nezná na př. klenutí! A přece se podařilo P. Erlemannovi bezvadné klenutí provést. Výška chrámu jest 14 m. Z dvaceti sloupů (5 m vysokých) jest každý vytesán z jednoho kamene, hlavice jejich jsou ozdobeny tesanými květinami. Kromě těchto sloupů jsou okna, schody, žebra klenutí

¹⁾ 1 taěl — asi 7 korun.

z kamene, vše ostatní jest z cihel. Knězi-staviteli se podařilo zhotoviti pomocí řeholního bratra pestré, polévané cihly a jimi některé části chrámu vyzdobiti. Střecha je červená, chrliče vody (podobu dračí) jsou rovněž z polévané hlíny. Pod oltářem jest prostranná krypta. Sedm věží nemohlo býti bohužel příliš do výše vystavěno, pro čínskou pověru, že štěstí se usazuje na místa nejvyšší. Jsou toliko 21 m vysoké.

Ostatní dva smírné chrámy jsou tomuto podobné a zůstanou povždy památníkem, hlásajícím Číňanům pravost církve katolické, jakožto církve, již bylo dle předpovědi Pána Ježíše vždy pronásledování údělem.¹⁾

Snad by se někomu namanula otázka: „Co jest s křesťanstvím v Číně v přítomné době revoluce?“

Jsme zvyklí spojovati s představou revoluce protináboženské bouře. Naučily nás tomu dějiny skoro všech dosavadních revolucí.

Čínská revoluce jest namířena proti vládnoucímu rodu a proti způsobu dosavadní vlády, která byla bez odporu velmi špatnou. Tuto záležitost by si Číňané rádi vyřídili sami, bez vměšování se evropských velmocí. A proto prohlásili hned s počátku, že se nechodlají obracet proti v zemi usedlým cizincům, z čehož by vyplývalo, že chtějí i náboženství nechat s pokojem.

Všimněme si některých revolučních prohlášení.

Tak na př. zní část svolání revolučního

¹⁾ Jan 16, 2. násl.

generála Ly-Yuan-Honej k obyvatelstvu Šantungu:¹⁾

„Při nastoupení rodu Tsing (rod Mandžů²⁾) bylo mnoho obyvatel Šantungu usmrceno a vy jste musili jak v Kiating tak v Jangčeu trpěti mnoho křivd. Trpíme, vzpomínajíce křivd těch. To však není důvodem našeho boje proti Mandžům; činíme tak proto, že tito Tataři, kteří Čínu ovládají, mají v srdci zášť a z celé duše námi pohrdají.

Po 300 let vydávali svévolné a kruté zákony. Nelze vypověděti, jakého pohrdání zaslужují. Dnešního dne jsou pak zákony ještě horší...

Zřídte republiku! Duchové našich předků v nebi to očekávají. Zarazte čínskou korouhev na Tášan³⁾ a uvolněte proudy Žluté řeky,⁴⁾ aby zničila Tatary! Bratří provincie šantunské, vy jste dovední a moudří; vyzývám vás, abyste vykonali tento čin spravedlnosti co nejdříve. Neváhejte, buďte prvními; bude vám to ctí!“

Podobně znějící vyzvání učinil Kuo, guvernér⁵⁾ v Če-fu. V něm uvádí výslovně větu: „Nechceme chrámům a školám cizinců učiniti žádné škody!“

Poněvadž se však při revolučním hnutí snadno zapomíná na daná nařízení, následoval brzy seznam trestů, jimiž mají býti postiženi neposlušní. Zněl takto:

¹⁾ Kat. Miss. 1912 č. 6.

²⁾ Právě sesazená císařská rodina.

³⁾ Hora.

⁴⁾ Řeka Hoang-ho 4000 km dlouhá.

⁵⁾ Místodržitel.

„1. Kdo někoho zabije nebo oloupí, bude potrestán smrtí.

2. Kdo učiní škodu cizím obchodníkům, bude potrestán smrtí. Totéž platí o tom, kdo by svoji zášť ukojil na chrámech.

3. Kdo se bojí a svojí bázní nakazí jiné, bude potrestán smrtí.

4. Vojín, který poruší zákony mravní vzhledem k ženám, bude potrestán smrtí.

5. Kdo zapálí obydlí mandarinů, lidu neb Evropanů, bude potrestán smrtí.

6. Kdo ochrání statky a život cizinců, bude odměněn.

7. Kdo má zprávu o pohybech vojska Mandžů a oznámí ji nám, bude odměněn.

8. Kdo věnuje 400 dolarů nebo více na vojsko, bude odměněn.

9. Kdo jakkoliv přispěje, aby dynastie Mandžů byla zničena, bude odměněn.“

Ačkoliv se celkem Číňané dosud — dle svědectví biskupa Henninghausena¹⁾ — těmito uvedenými předpisy řídí, a také katolické listy²⁾ čínské s nadějemi hledí budoucnosti vstříc, bylo by předčasno se domnívati, že nepřinese další vývoj poměrů křesťanům v Číně ještě nejednu obtíž a zklamání. Sám zmíněný biskup píše v delším článku: „Víme velmi dobře, že na tuto jarní setbu přijde ještě velmi mnoho mrazu; bylo by podivuhodno, kdyby konservatismus, prastaré

¹⁾ Kat. Miss. 1912 č. 11.

²⁾ V Zikavei vychází měsíčně „Šenk kiao tsa čo“ (Katolická hlídka) a v Tientsinu týdeník katolický.

čínské pohanství, proti těmto novým ideám (myšlenkám, pravdám) se nevzpíralo.“

A že jeho slova vyplynula z výborné znalosti čínských poměrů, nasvědčuje zpráva františkánského kněze P. Ireneae ze sev. Šantungu ze dne 27. července 1912,¹⁾ dle níž byl ve středním Šensi usmrcen čínský domorodý kněz P. Tang a zpusťeno 30 křesťanských osad. Když pak chtěli tamějším biskupem vyslaní dva františkáni mluvit o tomto násilném skutku s mandarinem, nebyli připuštěni, an prý mandarin je nemocen. A telegrafní úřad nepřijal telegramu biskupova, jímž si chtěl stěžovati v Pekingu.

Ostatně, byť i nemusila dosud missie katolická v Číně mnoho trpěti revolucí, touží všichni missionáři i věřící po uklidnění vzbouřených poměrů.

O průběhu revoluce čínské a novějším vývoji tamních poměrů pronikají do Evropy zprávy velmi řídké.²⁾ Bylo by předčasně souditi na vývoj událostí a na vliv revoluce na náboženské poměry.

11. Práce missionářů a jejich naděje.

Způsob šíření víry mezi pohany se musí řídit podle poměrů toho kterého missijního

¹⁾ Kat. Miss. 1912—13 č. 2.

²⁾ Také jsou zprávy ty velmi zmatené. V době světové války, kdy kniha tato k tisku je připravována, nelze se přesvědčiti o tom, co se vlastně opravdu v Číně děje. Laskavý čtenář tedy promine, že nelze jej spolehlivě v těchto státech poučiti. Nikdo z nás nyní neví, bude-li Čína opravdu republikou, či zase císařstvím a kdo i jak tam bude panovat.

území. Nesmírná říše čínská žádá také od missionářů, aby měli zvláštní ohledy na tamní poměry. Předně bylo dosud potřeba, aby se missionář přizpůsobil úplně Číňanům oděvem i způsobem života. I cop si musel nechat narůstí (nebo si musel alespoň nějaký nepravý připevniti). Snad právě nynější převraty, v nichž si Čína skoro kvapem hledí osvojití způsoby (i nezpůsoby) evropské, přinesou v této příčině missionářům nějakou úlevu.

O vlastním pak vykonávání úřadu apoštolského v přesně vymezeném a jednotlivému missionáři přiřknutém území vyslechneme zprávu z úst nejpovolanějších, totiž z úst jednoho z oněch věrozvěstců.¹⁾ Týž praví:

„Nesmíme si činnosti missionářovy tak představovati, jakoby procházel se zvonečkem v ruce pohanská města i dědiny a kázal na veřejném náměstí o víře a bouřil proti pohanským modlám a obětištím. Snad jest možno tu a tam se zmíniti veřejně o náboženské otázce, avšak opravdu věroučné kázání před pohanským posluchačstvem lze prosloviti — alespoň v Číně — velmi zřídka. Za to používá missionář křesťanského pohřbu, k němuž se hrnou se všech stran zvědaví pohané, aby při něm pronesl apologeticko-katechetickou²⁾ promluvu.

Hlavními missijními činiteli jsou katechisté.³⁾

---

1) P. Freytag, v díle již dříve uvedeném.

2) Obranně-poučnou.

3) Světští učitelé náboženství, t. j. lidé rozmanitého povolání, v křesťanském náboženství dobře vycvičení.

Ti se zmiňují při hovoru s pohany o náboženství a tím kladou základ k pozdějšímu obrácení. Ovšem, že tak činí i missionáři, pokud jim čas a práce dovoluje. Kde zapustilo křesťanství kořínky, tam se přihlašují pohané jeden po druhém sami od sebe; také bývají od svých křesťanských příbuzných a přátel seznámeni s evangeliem. Obrácení jednotlivců jsou zvláště důležitá.

Někteří přicházejí k missionářům i z úmyslu zistných. Mnozí z nich však bývají ve svých nadějích zklamáni a zase odcházejí; jiní změní původní zistné smýšlení a stávají se hodnými křesťany.

Hlavní missijní činnost záleží ovšem v přípravě a ve vyučování ku křesťanství se přihlávších pohanův a katechumenů, jichž se čítalo v r. 1911 53.949.¹⁾ Přípravu dlužno rozeznávati dvojí. Vzdálenější a bližší. Vzdálenější trvá několik let a konají ji katechisté a katechistky za stálého dozoru missionářova, občas pak ji koná missionář sám.

Před vstupem ve vlastní katechumenát²⁾ za příčinou bezprostřední přípravy ke sv. křtu se koná přísná zkouška z hlavních pravd náboženských a nejpotřebnějších modliteb. Největších zásluh o úpravu těchto katechumenátů, které nutno čítati ku nejkrásnějším ústavům missijním, si získal horlivý missionář P. Pieper.³⁾ Katechu-

¹⁾ Číslo toto se týká toliko jedné provincie, t. zv. Jižního Šantungu.

²⁾ Vyučování křtěnců.

³⁾ Známý missijní spisovatel, jehož spisů bylo v těchto obrázcích z Číny hojně použito.

menát trval průměrně měsíc a během této doby se dostávalo stu až třem stům osob v sídlech missionářů, ve zvláště k tomu účelu zřízených budovách, návodu k ctnostnému životu a ku křesťanské zbožnosti. Zbaveni starostí o denní chléb a společnosti pohanských sousedů, žijí tu v čistém, opravdu křesťanském ovzduší; pomocí několika přednášek za den, častých společných i soukromých modliteb a duchovních cvičeb se v nich probouzí křesťanské sebevědomí, takže přijímají potom dobře připraveni sv. svátosti; vrátivše se pak do svých osad, jsou kvasem pro ty, kteří nemohli přijíti. Častá pronásledování zdejších křesťanů dokázala dostatečně, že missionáři dovedou své nováčky ve víře vychovati ve statečné a horlivé křesťany.

Jenom několika málo osadám se dostává štěstí, aby mohly mít vlastního kněze; obyčejně se musejí obce spokojiti s katechistou, jenž shromažďuje denně křesťany v kapli nebo modlitebně — obyčejně z hlíny zbudované chatrči — k ranní a večerní modlitbě, v neděli pak k delší pobožnosti a ku křesťanskému cvičení, který dítky křtí a missionáři podává zprávu o všech důležitějších událostech. Missionář přicházívá několikrát do roka osady navštívit, udílí při tom svátosti, slouží mši sv., koná kázání a křesťanské cvičení, zkouší přihlášené katechumeny atd.

Tyto na celý rok rozdělené cesty apoštolské jsou kromě cest konaných za příčinou zaopatřování nemocných, trvajících nezřídka několik dní, nejnamáhavější prací missijní, leč mnohdy též

nejutěšenější. Délka pobytu jeho v osadě se řídí podle množství lidí, přistupujících ke sv. zpovědi. Do větších osad se chodívá každé dva měsíce; křesťané ze sousedních osad menších přicházejí tam za knězem. Mnozí missionáři určili jednou pro vždy osadám den své návštěvy.

Ku hlavním slavnostem putují veliké zástupy křesťanů z bližších i vzdálenějších osad ku hlavní missijní stanici, aby se tam posilnili sv. svátostmi, slovem božím a účastí při mši sv. pro dobu, kdy jest jim veškeré náboženské útechy postrádati.

Námaze missionářů, provázené božím požehnáním, se daří přes všechny obtíže a uvedená pronásledování tak, že křesťanů v mnohých krajích Číny patrně přibývá. Jako doklad uvádím několik čísel z jižního Šantungu, kde bylo r. 1882 toliko 150 křesťanů:

Rok	Křtů bylo	Křesťanů všech	Katechumenů
1901	1.261	16.531	30.000
1904	5.089	26.315	40.363
1906	6.555	35.378	36.367
1908	7.114	46.151	44.564
1909	7.315	51.941	42.051
1911	7.798	65.066	53.949

Podotýkám, že v počtu ročně pokřtěných nejsou zahrnuty křty udělené dětem v nebezpečí života (nalezeným, od rodičů pohozeným); takových bylo na př. v r. 1911 4.745.“

Bylo by ovšem bludem se domnívati, že u těch, kteří se ke křtu sv. přihlásili, je práce missionářova vždy lehkou. Nezapomínejme, že se nejedná jen o pokřtění, nýbrž hlavně o to, aby

se nově obrácení naučili řádnému, křesťanskému životu a odložili často velmi zakořeněné pohanské zlovyky.

O tom nalézám pěknou zprávičku u P. Stenze:

„Dědinka Čou-tja-tsi jest vzdálena od Tsan-čou-fu několik hodin a skryta mezi dvěma rozsáhlými ovocnými sady. Značná část obyvatelstva přijala křesťanství a zdálo se, že se počet křesťanů ještě mnohem více vzmuže. Avšak dvou zlovyků pohanských nechtěli zanechat — karbanu a proklínání. Karban, jímž se Čiňan náruživě rád obírá, jest i státně zapověděn, a při klení užívají zdejší pohané nejohavnějších výrazů.

P. Henle, jehož péči byla osada svěřena, jim hrozil, že jich nepřipustí ke křtu sv., pakli se nepolepší, a že jich již nenavštíví; opravdu se také v osadě po několik měsíců nezastavil. Často, kdykoliv jsem s ním osadou nebo blízko ní jel, prosili nás křesťané, bychom se zastavili; avšak P. Henle, který dobře znal své lidi, nedal se na oko obměkčiti. Konečně po půlroce vyhověl naléhavému a slavnému pozvání představenstva obce a navštívil je zase.

Celá osada oslavovala přítomnost svého „duchovního otce“ jako veliký svátek; nepracovalo se a vše bylo ozdobeno. Když vešel P. Henle do školy, která byla zároveň jeho bytem, užířel na zdi tabuli, na níž byla napsána celá řada trestů. Stálo tam: „Kdo bez příčiny vynechá společnou ranní a večerní modlitbu, musí zaplatiti 10 sa-

pek¹⁾ za trest a dostane 5 ran bambusovou²⁾ holí na ruku. Kdo bude hráti jednou v karty, zaplatí 50 sapek a dostane 10 ran. Kdo jednou zakleje, dostane 5 ran. Kdo půjde do divadla,³⁾ zaplatí 5 sapek“ atd.

P. Henle se pozastavoval nad touto litaní a tázal se žertem přítomného malého hochy, zda dostal též bití. „Ovšem,“ odpověděl. A k otázce, kdo nedostal bití, odvětil: „Všichni dostali.“

Dobří ti lidé si sami určili tresty, a staří, šedesátiletí mužové s bílými copy a šedivým voussem se dostavovali — když se zapomněli — dobrovolně k učiteli a prosili o rány. Věru, krásný to příklad snahy čínských novokřesťanů po dokonalosti a ctnosti.“

Staré nepravosti byly tak úplně vymýtěny.

Konečně ještě jednou připomínám — co již v ostatních člancích alespoň částečně bylo připomenuto — že si katoličtí missionáři hledí zjednávatí důvěry Číňanů tím, že pečují svědomitě též o jejich vzdělání i o povznesení jejich pozemského blahobytu.

Mohu tu uvéstí svědectví nestranného pozorovatele, berlínského universitního profesora, patrně tedy protestanta, Viléma Grube, uveřejněné r. 1911 v německém listě „Grenzbote“⁴⁾ Týž

1) Nejmenší čínská mince, zhotovená z cínu a mající uprostřed díрку, do níž se navléká provázek.

2) Keř, jehož prutů se užívá v Číně k tělesným trestům.

3) Čínské divadlo, jsouc spojeno s mnohými pohan-skými zlozvyky, bývá křesťanům zapovězeno.

4) Kat. Miss. 1912 č. 2.

popisuje jezuitské ústavy vzdělávací v Sikavei následovně:

„Včera jsme navštívili opravdu světoznámou missijní stanici jezuitskou v Sikavei; co jsme tam uzřeli, převyšovalo všechno naše očekávání. Co se tam koná, není toliko znamenité, nýbrž opravdu velkolepé. Skoro všichni kněží i řeholní sestry jsou z Francie a jest mezi nimi toliko jeden Němec, P. z Bodmanů, jenž se ve svém čínském kroji a s copem (všichni kněží nosí čínský kroj; sestry nikoliv) dosti podivně vyjímá. Prováděl nás po tři hodiny s neúnavnou ochotou, avšak ústav je tak obrovský, skoro městu podobný, že jsme mohli prohlédnouti jen malou jeho část, a to jen zběžně.

V ženském a dívčím oddělení nás doprovodila pomocnice vrchní představené, starší již Francouzka, která mi jak zevnějškem, tak i svým chováním připomínala velice matku. V její prosté a srdečné přívětivosti, v její bytosti, prosté jakéhokoliv citlivůstkářství a úlisnosti, bylo něco nevýslovně vábívého a zároveň vzbuzujícího úctu. Bylo dojemno zřítí, s jak mateřskou laskavostí zacházela se všemi a s jak uctívou a dětinnou láskou a důvěrou se k ní blížili všichni, malí i velcí. Tato část ústavu hostí neméně než 600 ženských obyvatel.

Jsou tu nalezcenci i sirotci, je tu oddělení pro dítky choré nevyléčitelnými nemocemi, které docházejí pečlivého ošetřování, je tu útulek pro mrzáky, slepé, hluchoněmé (ženy, dívky a děti), které předou, plotou a tkají. Bylo nám předsta-

veno také několik od narození hluchoněmých dětí, jež se s nejlepším prospěchem podařilo naučit mluvit. V této části ústavu byly výhradně zaměstnány vyšivačky, hotovící ku podivu krásné vyšívání, jiné hotovily koberce a umělé květiny. Prohlédli jsme si také dívčí i chlapeckou školu a přihlíželi, jak tam učí čínští učitelé a učitelky. Vzorná čistota panovala v ložnicích.

Mužské oddělení bylo nám možno prohlédnouti pro nedostatek času jen zběžně. Zde se dostává chovancům úplného čínského vzdělání a poskytuje se schopnější příležitost navštěvovati i vyšší oddělení, z něhož se mohou hlásiti k veřejným státním zkouškám. V mužském oddělení jest ovšem také celá řada průmyslových škol ku vzdělání řemeslníků všech druhů. Těchto — jak doufáme — si povšimneme podrobněji při své budoucí návštěvě. Tentokrát jsme si prohlédli jenom vědecké ústavy, velkolepou knihovnu, pro niž se nyní staví zvláštní dům, meteorologický ústav¹⁾ a observatoř pro zemský magnetismus, kde samočinně pracující přístroj zaznamenává magnetické proudy nitra země. Pomocí těchto pozorování lze předpovídati zemětřesení a větrné smršti (tajfuny, čti tyfóny), čímž se dají zachrániti netoliko miliony peněz, nýbrž i nesčetné lidské životy před záhubou. Toť věru praktické křesťanství, hodné křesťanské missie.

Krátce: dříve nežli kdo odsoudí katolickou missii, jakoby hleděla toliko k zevnějšímu, jak

¹⁾ Ústav ku pozorování změn v ovzduší, zemětřesení a pod.

se to bohužel činívá přechasto v kruzích protestantských, měl by raději přijíti sem a přesvědčiti se o tom, co tu lze uviděti. Jesuité mají důležitou zásadu, že se jejich missionáři musejí dříve sami státi Číňany, že si musejí napřed sami osvojiti vzdělání čínských učenců i navyknouti ve svém chování i vystupování čínským způsobům a teprve potom mohou svoji činnost započítati. Publikace¹⁾ učených kněží, vycházející tu pod názvem „Variétés Sinologique“ (čti „Sinoložik“²⁾), obsahují nejednu vědeckou práci prvé třídy.“

Uvažujíc toto skvělé vysvědčení, jaké dává katolickým missionářům v Číně vzdělaný jinověrec, musíme býti k nim naplněni obdivem i úctou a přáti jim z plna srdce, aby se splnily naděje, s kterými hledí tito neohrožení věrozvěstové budoucnosti vstříc, nýbrž musíme také ochotně spolupůsobiti, poskytujíc jim rádi podpory hmotné dle sil svých. Dobře potřebnými prostředky zásobení missionáři budou moci tím úsilovnější činnost rozvinouti, tím více dobročinných skutků pohanům prokazovati a tak je láskou učiti, že jediné náboženství lásky jest náboženství katolické.

12. Čínský apoštol.

Po přečtení minulých článků nebude snad na škodu povšimnouti si ještě příkladu určitých kněží, kteří život svůj zasvětili blahu Číňanův,

¹⁾ Spisy.

²⁾ Čínské rozmanitosti

a působili mezi nimi opravdu po apoštolsku. Proto připojuji k oddílu o Číně pojednávajícím ještě dva obrázky.

Rozmanitou práci pro katolického missionáře v Číně i jeho obtíže na missijním poli můžeme pozorovati v životě kněze, který byl do jisté míry naším krajanem, an pocházel z našeho mocnářství, totiž z Tyrol. Jmenoval se P. Josef Freinademetz a byl členem šteylské „Společnosti Božského Slova“.

Uvedu jeho život dle zpráv jednoho jeho řádového spolubratra.¹⁾

P. Freinademetz, syn tyrolských hor, narodil se v Abbadii²⁾ r. 1852, dne 15. dubna. Ve dvacátém roce přišel do Brixenu, byv přijat do Kassianea³⁾ a později vstoupil tamtéž do bohosloveckého semináře. Ve studiích bohosloveckých se vyznačoval pílí, jež byla korunována znamenitým výsledkem. Knězem se stal 25. dubna 1875.

¹⁾ P. Bedř. Schwager: „K a t o l i c k é m i s s i o n e z i p o h a n y a š k o l n í v y u č o v á n í“. Tento německý spis, jež lze dostati v missijním knihkupectví ve Sv. Gabrieli (p. Mödling u Vídně), doporučím pro jeho výbornost všem ve škole působícím. Obsahuje návod, jak lze při vyučování vhodně poukazovati na důležité missijní dílo, o něž jest povinností každého katolíka přiměřeně se starati. Jest opatřen také četnými příklady, vesměs ze života missijního čerpanými. Pěkně vázaný stojí 2 K 40 h.

²⁾ Vlastně Badia; jménem tím se označují čtyři osady v údolí gaderském v Tyrolích (území ladinské); Sv. Leonard, Pedratsches, Stern a Sv. Kassian. Nalézá se tam mnoho zkamenělin. Obyvatel (t. zv. Badiotů) jest asi 1500. (Herder: Conv. Lex.)

³⁾ Chlapecký seminář.

Prvním jeho působištěm na vinici Páně byla osada „Sv. Martin“. Jí zachoval ve svém opravdu kněžském srdci ustavičnou vzpomínku. Míval povždy velikou radost, dostal-li v Číně dopis od některého ze svých bývalých žáků ze Sv. Martina. A že na něm jeho první osadníci s opravdovou láskou lpěli a nikdy ho nemohli zapomenouti, dosvědčuje okolnost, že mu k třicátému výročí jeho odchodu do misíí blahopřáli všichni. jimž ve vlasti před 30 lety podal první svaté přijímání.

Touže však státi se missionářem, vstoupil r. 1878 do missijního domu ve Šteylu v Holandsku. S počátku tam působil po nějakou dobu jako učitel ve škole, avšak neustával představených prositi, aby byl dán do misíí. Jeho vřelé prosby došly z jara r. 1879 splnění; tehdy byl vypraven s pozdějším biskupem Anzerem¹⁾ do Číny. Za působiště mu byla vykázána krajina při Honkongu v provincii Kwantung. Pod vedením P. Luigi (čti Luidži), potomního biskupa honkongského, se přiučil těžké řeči „hakka“ a konal své první pokusy v práci missijní. Pracoval ze všech sil, nedbaje obtíží tropického²⁾ podnebí, ani nedostatečného bytu a jiného nedostatku. Hadi mu lezli mnohdy až do lože, štíři a stožky lezly po stěnách, avšak nemaje na tom všem dosti, ukládal si ještě ve své apoštolské horlivosti četné skutky sebezapírání a umrtvování.

---

¹⁾ Zemřel v Římě 24. listopadu 1903; jeho srdce je pochováno na hřbitově missijního ústavu Sv. Gabriele.

²⁾ Horké podnebí.

Avšak činnost v Kvantungu byla toliko přípravou k vlastnímu jeho působení v jižních končinách veliké a hustě zalidněné provincie Šantungu.¹⁾ Z jara r. 1882 se octl v těchto krajích, kde bylo tehdy jenom asi 200 křesťanů. V Puoli, jediném větším místě severozápadní části misijního území, počal pracovati s P. Anzerem.

P. Freinademetz se naučil velmi brzy čínsky a dosáhl v řeči té takového mistrovství, že na něm ani domorodci nepoznali cizince. K této zručnosti dospěl vytrvalým cvikem. Pravil kdysi jednomu z misijnářů: „Nejméně stokrát jsem pročetl malý katechismus, jež jsem přeložil, než se mi vtiskly v paměť značky,²⁾ jimiž byl psán.“

Jsa hluboce vzdělán v čínských vědách a osvojiv si čínský způsob myšlení, chtěl vzdělanost čínskou oživit křesťanským duchem a tak se státi duchovním vůdcem tohoto lidu a přivést jej ku poznání pravdy křesťanské. Čínský způsob života, tolik se protivící Evropanu, stal se mu druhou přirozeností. Ve svých dopisech psával: „My Číňané.“

Stal se ve všech dovolených věcech Číňanem, aby Číňany získal Kristu. Znal toliko jediný cíl: oblažiti Číňany a učiniti z nich hodné křesťany. Za tím účelem mu nebyla žádná práce příliš těžkou, žádná hodina příliš pozdní, žádná cesta příliš dalekou. Cesty, které v době svého pětadvacetiletého působení v Šantungu pěšky

¹⁾ Šantung jest krajina při řece Hoangho, vlévající se do Žlutého moře.

²⁾ Písmeny čínské.

nebo na čínském voze vykonal, utvořily by — povrchně odhadnuty — cestu delší, nežli okolo světa.

Rozvoj missie jej zavedl z Puoli na východ do hornaté krajiny Išui a Mōngjin. Podobnost této krajiny s milou vlastí tyrolskou mu učinila tuto část Číny velmi milou. Když odcestoval P. Anzer za příčinou úpravy missijních poměrů r. 1884 do Říma, převzal od něho P. Freinademetz řízení celé missie, jež mu bývalo napotom vždycky svěřováno, kdykoliv se musil apoštolský vikář vzdáliti.

Když se stal P. Anzer apoštolským vikářem,¹⁾ obdržel P. Freinademetz úřad místovikáře a řádoví představení ho současně jmenovali provinciálem.²⁾ Po delší čas působil v Šenchien, kde povstalo jeho působením více kvetoucích křesťanských obcí; Šenchien zůstalo povždy jeho zamilovanou krajinou. Mnohé z jich obyvatel přivedl sám ku křesťanství a nově na víru obrácení jej ctili dětinnou láskou jakožto svého duchovního otce. Ještě později toužil, aby směl pracovati v oné krajině, byť její obyvatelstvo bylo drsné a byť často byla navštěvována lupiči. Tehdy si získal také poprvé palmu utrpení. Byl přepaden 2. prosince r. 1882 ve městě Tsauchien smečkou zlotřilců, svázán, zbit, pomazán nejohavnějším kalem a vlečen ulicemi. Konečně

¹⁾ Missijní biskup.

²⁾ Provinciál S. V. D. (Societatis Verbi Divini), t. j. představený členů „Společnosti Božského Slova“ v celé zemi.

zůstal spoutaný ležeti na poli, vytrpěv dlouhá muka, mezi nimiž nepřestal kázati o vznešenosti křesťanského náboženství. Nalezl jej jeho služebník a dovedl jej po dlouhém bloudění do křesťanské osady Čangtjia-thiang.

Dosud však rozšiřovala se missie toliko u obyvatelstva venkovského; bylo tudíž v zájmu vážnosti křesťanského náboženství, když se podařilo r. 1890, kdy byl šantunský vikariát postaven pod ochranu říše německé, P. Freinademetzovi zřídit missijní stanici ve městě Tsining. Tam hleděl osobním stykem s čínskými učiteli i úředníky odstraňovati předsudky proti křesťanskému náboženství a tak zabezpečiti trvání nové missie.

R. 1897 musil znova převzít správu celé missie; tehdy nastala doba velmi vážná. Biskup Anzer prodléval v Evropě. Krátce před jeho odjezdem se převalila přes jižní Šantung první vlna boxerského¹⁾ povstání. Dne 1. listopadu byli zavražděni dva misijníci, P. Nies a P. Henle. Byla to těžká rána. Hned druhého dne se dostavil P. místovikář, postaral se o pohřeb a zahájil jednání s čínskými úřady a pekingskou vládou. Pak navrátil se do nitra missie, ujal se řízení kněžského semináře a byl tak šťasten, že mohl r. 1898 uvést k oltáři sedm domorodých kněží. Odtud jej povolal jeho biskup do Kioučou,

---

¹⁾ Jméno, které dali Evropané tajné čínské společnosti, která způsobila v letech devadesátých min. století velké povstání v Číně proti Evropanům. Odvozeno jest od anglického „box“ — rána. (Herder, Conv. Lex.)

kde působil po celý rok a zřídil v několika osadách missie. Avšak i tu mu bylo bojovati a trpěti. Neboť i zdejší krajinu znepokojovali boxeři, kteří přepadli P. Freinademetze v Tsimi a pronásledovali jej kamením. Při následujícím vyšetřování jej zradil katechumen, při jehož návštěvě byl přepaden, a svědčil z házně před pohany za přítomnosti německého soudce proti žalujícímu, takže se zdálo, jakoby missionář ve své žalobě přeháněl. Bylo to pro něho velmi bolestným a dotklo se ho tím více, že se dočkal takového nevděku na katechumenu.

Také za bouří boxerských r. 1899 řídil celou missii. Tehdy přísahali vzbouřenci smrt všem Evropanům. Mandariní vyzvali missionáře, aby opustili zemi. Denně naléhali na ně prosbami i hrozbami, aby již odešli. P. Freinademetz se nalézal ve velmi trapném postavení. Na jedné straně mu bylo opustiti ubohé křesťany, na druhé straně bylo těžko odpírati nutkání úředníků a tím vydati v nebezpečí nejen sebe, nýbrž i křesťany. Po celé dny se zbožný kněz modlil a uvažoval. Konečně bylo uloženo missionářům odebrati se do Šanghaie. P. Freinademetz se však nemohl odhodlati k odchodu. Ve chvíli rozloučení ležel sklíčen nesmírnou duševní tísní za varhanami, tváří k zemi a volaje úpěnlivě k Bohu o pomoc a rozhodnutí. Mandariní se domnívali, že odešel s ostatními kněžími; on se však skrýval v missii s čínskými domorodými i s několika evropskými kněžími i řeholními bratry. Nalézal se v ustavičném nebezpečení;

kaple byly všude ničeny, křesťané zaháněni a odnikud nekynula spása. K tomu se dostavily nakažlivé choroby, jimiž zahynulo mnoho křesťanů. V této bouřlivé době vykonal P. Freinademetz cestu do Vangčvang, skryt po celé dny pod slaměnou rohoží. Tehdy slavil též svoje 25leté kněžské jubileum, dne 15. dubna 1900. Téhož právě dne vtáhla evropská vojska do Pekingu. Když se utišily rozbouřené vlny boxerského hnutí, dal se místovikář do díla, aby znovu postavil, co bylo rozbořeno a shromáždil, co bylo rozptýleno. Navštěvoval znova zřízené osady a učil ve školách i katechumenátech.¹⁾

Zemřel v prosinci r. 1907 jako oběť lásky ve službě onemocnělých tyfem. Jeho smrt byla oplakávána spolubratřími i křesťany. Mandariní posílali missii posmrtné dary, ba sami pohané dávali za něho sloužití mši sv.

P. Freinademetz byl missionářem života opravdu svatého a jeho jméno se stalo známým v Číně daleko za hranicemi ruské.

V jižním Šantungu jest sotva jedna křesťanská osada, při jejíž založení by nebyl osobně býval přítomen anebo s níž by nebyl alespoň přišel ve styk. Proto zůstane jméno tohoto tyrolského apoštola křesťanům nezapomenutelným.

13. Těžký týden.²⁾

Jako každému člověku plynou alespoň některé dny života v klidu, štěstí a spokojenosti,

¹⁾ Ústav pro přípravu pohanů na křest.

²⁾ „Missijní kalendář“ 1913.

tak i život missionáře bývá někdy tichý a utěšený. Jeho radostí jest viděti, kterak símě víry Kristovy se ujímá v půdě, kam je vsévá a kterak se lid současně pozvedá ze tmy nevzdělanosti ku světlu pravé osvěty křesťanské. Jeho radostí jest, je-li obklopen milujícím stádem nových křesťanů, kteří lnou láskou dojemnou k tomu, jenž je naučil novému životu.

Mnoho by se dalo o takových slastech missionářů napsati. Avšak jsou v životě lidském také doby bouřlivé, doby pohrom, neštěstí a zármutku a při tom i těžké práce a vysilující námahy.

A na takové doby jest život missionářů také bohat. Viděli jsme to již ve článku minulém.

Abych uvedl ještě jeden příklad takového života missionářova, užiji knihy již vícekrát uvedeného missionáře P. Stenze, který líčí svůj vlastní život a působení v Číně.

Týden ze života svého líčí P. Stenz takto:

„Měl jsem konati missie ve vesnici Mu-tja-he. Byla to malá osada, ale přebývali tam moji nejlepší křesťané. Když jsem byl unaven a potřeboval oddechu, uchýloval jsem se tam vždy na několik dní. Dědinka ležela krásně ve velmi zdravé krajině mezi ovocnými stromy a vysokými topoly; na úpatí Voliungšanu (hory dračích slují).

Z Mu-tja-he jsem konával nejčastěji návštěvy křesťanských rodin v okolí a chodíval jsem též někdy ku částečně pobořeným starým pohanickým chrámům, nalézajícím se v roklích zmi-

něného horstva. Stálým průvodčím byl mi starý představený křesťanů, Mu. Večer po společné modlitbě se scházívala celá osada jako jedna rodina okolo mne a bavívali jsme se až pozdě do noci.

Tentokrát jsem byl velmi unaven a hodlal jsem zůstat i v Mu-tja-he celý týden před svato-dušními svátky. Missijní obvod nebyl rozsáhlý. Osada také byla dosud bezpečnou před loupežníky.¹⁾ Dům, sloužící za kostel i obydlí, byl 15 m dlouhý, 5 m široký a 4 m vysoký. Stěny byly upěchovány z hlíny, plochá střecha byla pokryta slamou a hlinou, dveřmi a dvěma malými okny, připevněnými hlinou, přicházelo světlo; podlahou byla — země a střecha byla zároveň stropem. Veškerý nábytek sestával ze stolu, který se proměňoval ráno v oltář tím, že se naň položily vysazené dveře, ze dvou židlí, dřevěné pryčny, sloužící za lože a z několika rohožek. Před domem byla malá zahrada a vše bylo obehnané hliněnou zdí.

Druhé noci jsem byl pojednou probuzen ze spaní střelnou ranou a křikem. Dům byl na konci osady a rána padla bezprostředně za domem. „Loupežníci jsou tu,“ bylo mojí první myšlenkou. „Loupežníci jsou tu!“ zvolal můj sluha i starý Mu, kteří tu se mnou spali. Hrozný křik mi prozradil, že nás hledali, ale nevěděli pravého domu. Co činiti?

Starý představený věděl rady. Rychle vysadil dveře a vyzval mne, abych vylezl na střechu

¹⁾ V některých krajích Číny jest mnoho loupežníků.

a položil se na ni. Potom zase dveře zavěsil a já jsem upozoroval, že se oba z domu vzdálili.

Dvakráte šli zlosynové okolo mého domu a konečně se připravovali k útoku na dům sousedův, který souvisel těsně s naším. Špatně se jim však dařilo. Obyvatelé byli na útok připraveni a zabránili jim přístup kamením a oštěpy. Lupiči, majíce několik poraněných, musili od táhnouti.

Mně bylo zatím na mokré střeše velmi chladno. Celý jsem se zimou třásl.

Brzy potom se vrátil představený se sluhou a já jsem mohl zase sestoupiti.

Když jsem se chtěl opět uložit ku spánku, sdělil mi starý Mu tajně, že mi připravil jiné lůžko. Jest prý možno, že se lupiči ještě jednou této noci vrátí. Nikdo prý neví o novém obydlí mém, než jeho majitel. Uznal jsem, že to bude zcela dobré a vyhledal pak nocleh v nejchudší chatrči z celé osady; v prostoru 3 m dlouhém a 2 m širokém, sazemi počerněném, jenž byl majiteli, starému mládenci, bytem, kuchyní, špižírnou atd., jsem si lehl na zem vedle kotla.

Následující den uplynul klidně. Bylo však jisto, že se lupiči pomstí. Opravdu se ukázali třetího dne. Malými ohnivými signály, které bylo vidět na všech stranách v rovině, si dávali znamení ku schůzce. Celá dědina se vyzbrojila k boji.

Celé hodiny se čekalo. Mnohdy bylo viděti signály zcela na blízku, takže jsme každého okamžiku očekávali útok. Soudě dle těch signálů,

musilo býti loupežníků velmi mnoho. Avšak nepřišli ani tentokráte, pozorovali, že jsou očekávání.

Odešel jsem unaven čekáním zase ku starému mládenci a snil tam vedle kotla o bojích a loupežnických přepadeních.

V Mu-tja-he jsem se déle nezdržel. Následujícího dne jsem se ubíral do jiné části svého obvodu, ležící opačným směrem, kde jsem chtěl také slaviti svatodušní svátky. Dědina, kam jsem šel, byla zcela katolickou a měli také krásnou kapli.

Také zde jsem neměl míti pokoje. Hned prvního dne jsem byl o 9. hod. ráno volán 5 hodin daleko k jedné ženě, která si přála v těžké nemoci křtu. Nezbyvalo mi než vsednouti zase na koně. Slunce páliło jako oheň a protože jsem musil ujížděti, bych se do večera vrátil, nemohl jsem rozestříti slunečníku. Musil jsem tudíž snášeti po celé hodiny „jedovatý“ úpal. Již cestou jsem pozoroval horko v žilách — horečka se blížila — a když jsem se zastavil v poledne v jedné křesťanské obci, nemohl jsem slabostí ničeho pojísti. Ještě hodinu a byl jsem u nemocné.

Její rodina nebyla chudá; avšak v lepších rodinách čínských jest velmi mnoho špíny. Když jsem vypil koflík čaje a vykouřil dýmku, bych se občerstvil, žádal jsem, a bych byl uveden k nemocné.

Nemohu nazvati světnicí díru, kde ležela ubohá nemocná hlavničkou. Prostora ta byla

sotva 2 m dlouhá, 2 m široká a tak nízká, že jsem zpříma státí nemohl. Oken tu nebylo. Když jsem tam vkročil, zavanul proti mně tak zkažený vzduch, že bych byl skoro vrhnul. Žena ležela na pryčně, zahalena šaty a rozedranými pokrývkami a za podušku měla sbalený oděv. (Obvykle se užívá místo polštáře cihly aneb dřevěného špalku.) Měla radost, že jsem přišel a protože byla dobře připravena, udělil jsem jí sv. křest, biřmování¹⁾ i poslední pomazání.

Zápach tu byl tak odporný, že jsem musil mezi posvátnými úkony několikráte vyjít, abych se nadýchal čistého vzduchu.

Mezitím, co jsem po sv. obřadech ještě prodléval na dvoře a mluvil s příbuznými oné ženy, přišel posel, jenž mne již celý den hledal a zvěstoval, že byl zapálen jeden z našich kostelů a že tam mám ihned přijít.

Protože to byla věc velmi důležitá, odhodlal jsem se k tomu ihned a odjel tam; cesta ta však znamenala pro mne zajížďku dvou hodin. Než jsem prohlédl zříceniny a sepsal o požáru protokol, nadešla noc. Domů jsem se však dostati musil a proto jsem povolil koni úplně uzdu, doufaje, že tak nejlépe sám cestu k domovu nalezne a já se nejrychleji dostanu domů.

Bylo mi k smrti nevolno. Jednou jsem sestoupil s koně a opřel se o jakýsi můstek, bych si poněkud odpočal. Při tom mne přepadl spánek podobný mdlobě. Moje věrné zvíře mne však probudilo, načež jsem se znovu na koně posadil.

¹⁾ Mimořádně mohou kněží biřmovati.

Ten, jakoby cítil, jak mi jest, ubíhal se mnou šílenou rychlostí k domovu.

Doma jsem se odebral brzy na lože; po půlnoci bylo však znovu zaklepáno a znovu jsem musil k nemocnému půldruhé hodiny daleko. Protože jsem si poněkud do té doby odpočal, jel jsem na druhém svém koni ihned v tmavou noc. Vrátil jsem se až ráno. Když jsem odsloužil mši sv. a vypil koflík čaje, jenž byl u nás tehdy velmi vzácným, šel jsem s veselou myslí ku své obvyklé práci. Měl jsem mnoho zpovídání a byl jsem hotov až po půlnoci. Horečka se stále patrněji ukazovala.

Abych se co nejdříve na nemoc připravil, sloužil jsem ve svatodušní neděli mši sv. časné. Křesťané se veselili v tento svatý den jako děti a zvučně i radostně zněly svatodušní písně v širou rovinu. Hmoždíře duněly, petardy¹⁾ bouchaly, čínská hudba zněla a všude panovala radost a veselí. I mně oplývalo srdce v tomto všeobecném plesu a zapomínaje na horečku, kázal jsem o lásce Ducha sv. A jak jsem se neměl radovati? Počet křesťanů se v posledních letech značně rozmnožil a všude klíčilo krásně a slibně ze země seménko, které zasil můj předchůdce s velikou námahou i utrpením.

Potom byly ale moje síly podlomeny. Nemohl jsem mše sv. více dokončiti a klesl jsem, oděn posvátnými rouchy, ve mdlobách k zemi. Po více dní zuřila horečka a zdálo se, že mám

---

¹⁾ Rozmanitého druhu výbušné přístroje, jakých se i u nás při ohňostrojích o slavnostech užívá.

hlavničku, avšak obětavostí mého souseda, P. Henle,¹⁾ bylo nejhorší nebezpečí odvráceno. Horečku jsem však měl v letní době tehdy 56 dní.

Díky Bohu, že všechny týdny v missii nejsou takové, jako byl tento týden.“

Konče stať o Číně, uvádím slova P. Stenze, který poznav slasti i strasti apoštolského působení mezi Čínany, volá pln důvěry v budoucnost:

„Čína se může státi úplně křesťanskou a to poměrně snadno. Avšak malý počet missionářů toho cíle nedosáhne. Všichni katolíci musejí spolupůsobiti, musejí — nemohouce sami do Číny se odebrati — missionářům pomáhati modlitbou a peněžitou podporou.“

---

¹⁾ Později zavražděného.

Korea.

Tak se nazývá poloostrov vybíhající z Číny směrem k Japonsku.¹⁾ Jeho rozloha jest 218.650 čtverečních kilometrů. Obyvatel se čítá 10—12 milionů. Koreánci jsou zvláštním národem původu asi mongolského, liší se od Číňanů i blízkých Japonců povahou (jsou ušlechtilejší, avšak náchylní k pohodlí) i krojem. Jest u nich vyvinuto kastovníctví.²⁾ Řemeslníci a obchodníci nepožívají vážnosti. Hlavní obživy skýtá rolnictví, které se však provozuje velmi nedokonale. Kromě rýže, hlavní koreánské potraviny, která poskytuje i opojného nápoje, rýžové pálenky, se pěstuje tabák i plodiny našich krajů: též dobytkářství si hledí (dobytek vepřový se nechová). Výnosné jest rybářství při mořském břehu, i lov na zvířata se vzácnou kožešinou, jako jsou sobol a vydra; maso poskytují: jelen, daněk, kozorožec, divoké husy, bažanti, koroptve

---

¹⁾ Dle Herderova Conv. Lex.

²⁾ Kasta — třída obyvatel. Příslušníci jedné třídy se nechťejí s příslušníky tříd jiných mnohdy ani stýkati.

a pod.; odvážlivý lovec může zastřeliti i tygra, levharta, medvěda a vlka.

Hornaté kraje, jichž nejvyšší vrcholy dosahují výše až 2470 m nad hladinou mořskou, jsou také bohaty rozmanitými kovy a užitečnými horninami (kromě zlata, stříbra, železa a mědi je tu i rtuť, mangan, uhlí, mramor a j.), jichž se však dosud netěží tolik, kolik by bylo možno.

Podnebí jest zdravé a v létě je tepleji, v zimě studeněji než na jižních poloostrovech evropských, majících s Koreí stejnou asi zeměpisnou šířku.

Co do státní správy musila Korea zápasiti téměř stále o samostatnost se svými sousedy, Čínou i Japonskem, mezi něž se v poslední době přimíchalo i Rusko. V těchto zápasech podléhali Korejci brzy té, brzy oné přesile, od r. 1904 pak jsou podřízeni Japonsku, jehož však neměli nikdy v lásce a dosud nemají.

Řeč jest příbuzná japonskému jazyku a má vlastní písmo; učené spisy korejské jsou psány po čínsku, což se vysvětluje téměř dvoutisíciletou závislostí na Číně. Toliko básnictví lidové vytvořilo některá díla v jazyku korejském.

Cestovati a zboží dopravovati možno v Korei po špatných cestách pomocí nosičů, soumarův anebo dvojkolky. Lepší silnice jsou kolem hlavního města. Železnice jest asi 500 km. Trati jsou následující: Söul¹⁾-Čemulpo, Söul-Fusan, Söul-Pjōng-jang.

---

¹⁾ Söul (čti Šaul) jest hlavní město, má asi 240.000 obyvatel a jest zároveň sídlem katolického apoštolského vikáře. Jsou tam i katolické řeholnice.

Co do náboženství vládne v zemi veliká lhostejnost. Obyvatelstvo je téhož vyznání jako v Číně, Konfuciova nebo buddhistického, jako jsou Indové. Katolické náboženství přinesl jistý Korejec z Číny do své vlasti koncem XVIII. století.¹⁾ To, ač bylo krutě pronásledováno, se udrželo, ba i tajně rozšiřovalo, byť v zemi někdy po celá desetiletí missionářů nebylo. Teprve od roku 1882 se mohla odvážiti korejská církev katolická vystoupiti na veřejnost, a čítá nyní asi 80.000 katolíků, mezi nimiž působí missionáři pařížského semináře a bavorští Benediktini z opatství sv. Otilie, jichž přičiněním byla zřízena v Söulu vyšší škola a učitelský seminář. Protestanté tu mají více škol než katolíci, což jest ovšem velikou závadou působení našich missionářů. Protestanté počali svoji činnost až po pronásledování a mají hojnost prostředků, jichž poskytnují američtí miliardáři. Tak na př. dostává americký presbyteriánský missionář měsíčně pro sebe 500 yenů²⁾, pro svou manželku, zná-li tato korejský jazyk, 250 yenů, pro každé dítě 50 yenů, pro kuchaře 30 yenů, ba na mnohých místech dostává pro zvoníka 6 yenů a pro psa 5 yenů. Srovnáme-li s tímto platem příjmy katolických missionářů korejských, shledáme, že všech 46 katolických missionářů nemá dohromady ročně tak veliký plat, jako jediná rodina missionáře protestantského.³⁾ Ostatně protestantská missijní čin-

¹⁾ Dle P. Bedř. Schwagera S. V. D.

²⁾ Yen — 2 K 32 h.

³⁾ Dle Kat. Miss. 1911—12 č. 3.

nost se jeví mnohdy pouhým vydáváním bibli a náboženských pojednání. Mnozí z těch, které čítají protestanté za „obrácené“, nepřijali ani křtu. Toliko u anglikánských missionářů shledávají missionáři katoličtí vážné a opravdové snahy, směřující k náboženskému uvědomění křesťanskému a také se o tom ve svých zprávách v missijních časopisech zmiňují.¹⁾

Ačkoliv jest Korea, jak jsem se zmínil, pod mocí Japonska, poskytuje katolickým missionářům jedné výhody ve školství, již v Japonsku samé není. Ve školách korejských není totiž zakázáno vyučování náboženství, ba právě naopak, vláda korejská schválila pro katolické školy rozvrhy hodin s náboženským vyučováním.

Pěkné svědectví o pokroku katolictví vydává i zjev, že korejský katolický list má 6—7000 odběratel a že se korejští domorodci hlásí již i za členy řádu benediktinského.

Podářilo-li se kdysi slavné řeholi sv. Benedikta zaštípití křesťanství v zemích evropských, doufejme, že blahodárná činnost tohoto řádu přivede s pomocí Boží i jiných spolupracovníků tyto daleké končiny ku Kristu.

V roce 1911 prodléval evropský opat řádu benediktinského mezi svými korejskými missijními spolubratry a účastnil se slavnosti posvěcení nového, druhého biskupa korejského, jemuž bylo sídlem vykázáno město Taikyu. Z jeho zprávy, zaslané přednímu listu missijnímu²⁾ vyjímám ná

¹⁾ Kathol. Miss. 1909—10, 1910—11.

²⁾ Kathol. Miss. 1911—12 č. 1, 2 a 3.

sledující: „Jediný ještě den jest nám popřáno strávit na půdě korejské a ten chceme prodletí v Taikyu. Před sedmi hodinami jsme opustili Söul rychlíkem, jedoucím k jihovýchodu, a již jsme dospěli nyní do Taikyu. Je to venkovské město s 30.000 obyvateli, mezi nimiž jest 8000 Japonců; leží v rozsáhlém údolí, obklopeném vysokými horami.

Taikyu se stalo v květnu t. r. (1911) sídlem biskupským. Pozítří očekává město nového biskupa. Mnoho rukou jest zaměstnáno, aby ozdobily chrám, missii a k nim vedoucí ulici i poněkud upravilo prozatímní příbytek biskupův. Mnozí zdejší křesťané poznali a zamilovali si již před 14 dny svého biskupa. Byli totiž o slavnosti nejsvětější Trojice v Söulu. Zvláštním vlakem jeli ku překrásné slavnosti. I já jsem byl svědkem veliké radosti církve korejské, k vůli níž jsem svůj odjezd odložil a vzdal se čtrnáctidenního pobytu v Japonsku. Za to jsem se chtěl nyní krátkou návštěvou v Taikyu odškodnit.

Slavnost svčení biskupa byla ustanovena na 11. června; k ní se shromáždilo skoro plným počtem všech 46 francouzských missionářů a 15 domorodých kněží korejských; také se shromáždily ohromné zástupy lidu kolem kathedrály¹⁾; tato nemohla pojmouti ani všech věřících, natož pak poskytnouti místočka zvědavým Korejcům, kteří neradi chybějí, kde jest možno něco nového viděti; zvláště však milují lesk náboženských slavností, jenž je velmi vábí.

¹⁾ Biskupský chrám.

Bylo ovšem již jednou svěcení na biskupa v Söulu; avšak tehdy byly jiné časy, těžké dny, v nichž se církev korejská, pronásledovaná a k smrti uštvaná, musila téměř utéci do katakomb.¹⁾ Bylo to tehdy, když korejský apoštolský vikář dostal od sv. Otce plnomocenství, aby si vyvolil koadjutora²⁾ a jej posvětil na biskupa, aby nezůstalo stádce korejské opuštěným, kdyby pronásledováním bylo svého biskupa zbaveno. Tenkrát — r. 1857 — vyvolil biskup Berneux (čti Bernö) svého zasloužilého missionáře P. Daveluy (čti Davlyi) — oba zemřeli smrtí mučednickou — muže plného apoštolské zmužilosti a plamenné horlivosti, za svého spolubratra v úřadě. Svěcení bylo konáno dne 25. března, o slavnosti Zvěstování P. Marie, v temné noci, při zavřených dveřích, v chudém korejském pokojíku, jehož jedna strana měřila asi 3 m. Kromě dvou assistujících³⁾ missionářů a několika křesťanů byly toliko pusté stěny svědky povznášejícího úkonu.

A hle! Dnes se odívá velebná kathedrála, strmící na jednom z nejkrásnějších míst hlavního města, pestrou zdobou kobercův a květin. Svoobodně a radostně koná církev jednu z nejkrásnějších svých slavností a s ní bere podíl i japonská vláda, zastoupená panem Komatzu, ředitelem zahraničního úřadu, i řada jiných vysokých úředníků, jichž důstojné chování i účast působí dojmem

¹⁾ Podzemní místnosti, vlastně hřbitovy v Římě, kde se scházivali první křesťané.

²⁾ Pomocný biskup.

³⁾ Přísluhující.

velmi příznivým. Všichni cizí konsulové¹⁾ byli přítomni nebo vyslali své zástupce.“

Světitelem byl biskup ze Söulu, Mutel (čti: Mytel), přísluhujícími biskupy apoštolský vikář jižního Mandžurska, Choulet (čti: Šule) a severního Mandžurska, Labouyer (čti Labuye).

Poměry, za jakých nastupoval nový biskup, byly v Taikyu následující: Město mělo prostranný chrám s dvěma věžmi, dvě školy, chlapeckou s 90 žáky a dívčí s 57 žákyněmi. Žákyně se vzdělávají kromě v náboženství a čínském písmu hlavně v ručních pracích; 35 mladíkův a mužů tvořilo spolek za tím účelem, aby se co nejvíce zdokonalili v nauce náboženské a mohli pak podporovati missionáře v šíření víry; spolek dětství Ježíšova pečoval o opuštěné dítky, jež dával vdovám na vychování. Poněvadž Korejci kladou velkou váhu na slavný pohřeb, byl a jest posud v Taikyu pohřební spolek, jehož úkolem jest poskytovat chudým prostředků na slavný pohřeb. Dvanáct křesťanských dívek pečovalo o čistotu a okrasu chrámu Páně, jakož i chodilo po domech ošetřovat nemocné. Nezapomínalo se ani osob služebných, které se za večerů scházivaly, aby byly poučovány. I vdovy, živící se po okolí obchodem, vstoupily ve službu církve a přijaly úlohu vyhledávati na smrt nemocné dítky a křtiti je. Vdov takových bylo asi 20 a ročně křtily asi 300 dětí. I sami pohané je znali a přinášeli jim choré své dítky, „aby mohly přijíti do nebe“. Jediné, čeho se v Taikyu nedostávalo, byl dů-

¹⁾ Zástupcové cizích států.

stojný příbytek pro biskupa; týž se musil spokojiti s nízkým, prostým korejským domkem, jenž zůstane jeho bytem, dokud nebude lze zbudovati řádnou, biskupskému úřadu přiměřenou a potřebnou budovu.

Kočičina.

---

1. Země.

Když jsme kdysi před dávnými lety jako malí studentíci zaslechli z úst profesorských po prvé jméno této země, propukli jsme v nehorázný smích. Nalézalať se v našem tehdejší sídle čtvrt městská honosící se názvem „Kočičina“, kterýžto jí zůstal až po dnešní den, ačkoliv pečliví otcové města opatřili její ulice i uličky důstojnými jmény mužů o město zasloužilých. Samo obyvatelstvo této čtvrti nepovažovalo nikterak zmíněného názvu za potupu, ba — řekl bych — skoro si na něm podnes zakládá, což vidno z toho, že si dalo pořídit i pohlednice, kde bylo předměstí to nejen vyobrazeno, nýbrž skvěl se i nápis, básnický výrobek domácího poety¹⁾:

„Pozdraveny buďte všechny veličiny
z této naší milé Kočičiny!“

Otázeme-li se některého dítěte z těchto končin města pocházejícího, odkud by bylo, nejmenuje

---

¹⁾ básnička.

z pravidla žádného jiného názvu ulice a řekne zcela upřímně: „Z Kočičiny“!

Avšak tu se právě můžeme přesvědčiti, jaký rozdíl dovede udělat jediné písmeno „n“. Zatím co jest nám „Kočičina“ tak blizounko, jest „Kočinčina“ nesmírně daleko. Druhá polovice slova nám připomíná, kde ji máme hledati. Jestliže Kočinčina jižně od Číny a bývala kdysi její součástí.¹⁾

Jméno její pochází od čínského Kiao-či, což značí — do češtiny přeloženo — „zavázané prsty na noze“. Odkud přišla země k onomu názvu, těžko uhodnouti.²⁾ Povrch její jest ponejvíce rovinatý a pro hojnost řek, jejich ramen a umělých průplavů bažinatý a tudíž vhodný ku pěstění rýže. Podnebí jest horké a Evropanu nepříznivé; mnozí tu trpí a hynou úplavicí a zimnicí. Kromě pěstění rýže poskytuje obyvatelstvu výživy pěstění koření (pepře, vanilky), kávy, jižních plodin (bananů, ananasů), cukrové třtiny; dále chovají buvoly, zebu³⁾, hedvábníky; vyrábějí kaučuk, gummiguttu⁴⁾, sůl a pěstují rybolov.

Co do církevních poměrů se dělí Kočinčina na tři apoštolské vikariáty: severní s 59.795, východní s 68.424 a západní s 63.867 katolíky. Ze

¹⁾ Celá část východní Indie, ležící od Číny na jih, se jmenuje Annam. Odtud jméno obyvatelův Končičiny — Annamité.

²⁾ Herder: Conv. Lex.

³⁾ Druh skotu (hovězího dobytka).

⁴⁾ Pryskyřice jistého druhu stromu; užívá se jí k výrobě laku a barev. Též někde v lidovém lékařství jakožto účinného projímadla (Herder: Conv. Lex.).

284 kněží jest 153 evropských, ostatní jsou již domorodci.

S jakými obtížemi jest spojena výchova domorodého duchovenstva, dovídáme se z časopisu missijního, kde se právě o oněch končinách vypravuje asi následovně:

„Nastávající kněze vychovávají missionáři od jich dětství, chovajíce je ve svých ústavech, kde je přidržují ku přísluhování při posvátných úkonech a k domácím pracím. Při tom počíná první vzdělání, záležející v tom, že se hoši učí písmu čínskému, jehož znalost je tu tak potřebna, jako v Evropě vzdělavcům latina. Kromě toho se učí chovanci současně svůj mateřský jazyk psáti abecedou evropskou (latinkou). Společný život s missionáři přispívá k tomu, že se učí žíti se svými učiteli v poměru bratrském. Ke skutečné přípravě na stav duchovní se přikročí u chovanců 18—20letých. Příprava trvá asi 12 let. První 4 roky se věnují přiučení se latině, počtům

měřictví; další 2 roky zdokonalení se v jazyce latinském, ve cvičení se v zeměpise a filosofii; konečně posledních 6 let se věnuje bohosloví: věrouce, mravouce, církevním dějinám a apologetice¹⁾, zvláště vzhledem k bludům pohanským, buddhistickým. Při tom se učí bohoslovci posvátnému řečnictví a musejí přednášeti přiměřené řeči veřejně při stole. Též se cvičí v církevním zpěvu.

Celkem se nám to zdá velmi jednoduchým a snadným. Dlužno však povážiti, že již přiučiti

¹⁾ Nauce, jak se brániti proti rozmanitým námitkám protináboženským.

se latině je pro zdejší obyvatelstvo nesmírnou obtíží. Neboť kdežto evropské řeči mají co do mluvnických pravidel alespoň nějakou podobnost s jazykem latinským, liší se jazyk zdejší, zvaný annamský, od něho naprosto. Všecka zdejší slova jsou jednoslabičná, není v nich ani skloňování ani časování; Annamita nemůže pochopiti, proč by mělo býti latinské slovo panis (chléb) rodu mužského, domus (dům) ženského a templum (chrám) středního.

Proto si také rád latinská slova zkracuje na jednoslabičná anebo aspoň na slova kratší. Chtěje na př. říci, že bude mše sv. s diakonem a subdiakonem (jáhnem a podjáhnem), řekne, že bude mše sv. s „di“ a „sub“. Místo s třemi oracemi (modlithami), řekne s třemi „ora“. Místo tři quaestiones (otázky), řekne tři „quacs“.

Snadněji se ovšem učí počtům a zeměpisu, za to ale zase filosofie a bohosloví mu činí mnoho obtíží, ježto jest mu tu obíratí se pojmy a představami nadsmyslnými.

Velmi milým předmětem jsou Annamitům církevní dějiny. Výborná paměť jim učení usnadňuje. Ku zpěvu nemají ani příliš příjemného hlasu ani vytříbeného sluchu.

Není však pochyby, že postupem času, až pokročí v těchto končinách vzdělanost, pominou i tyto obtíže, neb alespoň se značně umenší.“

Počátky křesťanství v Kočínčině byly spojeny se stejnými obtížemi jako téměř ve všech jiných zemích. I zde tekla v minulém století krev mučedníků.

O ostatních poměrech se netřeba mnoho zmiňovati.

Ježto byla Kočinčina dlouho poddána Číně, byly a jsou posud stejny neb aspoň velmi podobny poměrům čínským.

Nyní jest Kočinčina pod protektorátem francouzským. Proto se tam usadilo mnoho Francouzův a je tam i značná francouzská vojenská posádka.

Abychom viděli také z této končiny nějaký „obrázek z missií“, učiníme si noční výlet k missijnímu biskupovi.

2. Návštěvou u missijního biskupa.

Francouzský kněz abbé Gustav Monteunis (čti Monteyi), profesor filosofie v Dunkerque¹⁾ (čti Dynkerk), napsal krásný životopis P. Nempona (čti Nampona), mladého, ideálního missionáře francouzského, jenž zemřel po krátkém působení v Tonkingu²⁾. Cestou do missií, a to ze Saigonu³⁾ do Tonkingu použil P. Nempon krátké zastávky k návštěvě apoštolského vikáře, přebývajícího nedaleko mořského břehu. Ve zmíněném díle se popisuje tato návštěva takto:

Tato poslední část cesty neposkytovala ničeho nového kromě dobrodružství, jež se událo večer prvního dne. O deváté hodině večer zakotvila „Arethusa“⁴⁾ v přístavě quinhonském. Dvě ho-

¹⁾ Město na severu Francie. Má přes 38.000 obyvatel.

²⁾ Sev. Annam.

³⁾ Přístavní město v Kočinčině.

⁴⁾ Jméno lodi.

diny od tohoto města se nalézá residence apoštolského vikáře východní Kočinčiny. Touha uzříti spolubratry, kteří působí Tonkingu mnohem blíže nežli ostatní, jakož i naděje sloužiti mši svatou působila na mladé missionáře neodolatelně.

„Pokušení bylo příliš silné¹⁾ a byť jsme měli již časně z rána vyplouti, domnívali jsme se, že máme dosti času k výletu. Pán Bůh se již o vše postará — myslili jsme si. Sestoupili jsme do lodního člunu, který nás měl dopravit ku francouzské kolonii Quinhon. Bylo již 11 hodin v noci a my jsme měli za sebou teprve polovici cesty. Nepozbývající mysli, jali jsme se pátrati po člunu, který by nás doprovodil ku příbytku apoštolského vikáře. Chvíli jsme hledali marně. Noc byla úplně tmavá a my jsme nerozuměli ani slovíčka annamsky. Konečně jsme našli kýženou lodičku.

Veslaři sice nerozuměli naší řeči, spolehli jsme se však na jejich dobrou vůli; byliť křesťany. Dle svého zvyku jsme počali konati večerní modlitbu a vzývali jsme Královnu apoštolů a mučedníků. Pak jsme se uložili k odpočinku. Počal jsem již dřímati, když prudký náraz ve tmě vzbudil domněnku, že jsme do něčeho vrazili. Vyskočil jsem. Co se přihodilo? Snad jsme tu měli v temnotě noční bídě zahynouti jakožto oběť své neopatrnosti? Nikoliv, to by bylo smutné. Byli jsme na místě, kde končila naše cesta po vodě. Naši Annamité skočili do vody, uvedli svůj člun v pohyb a odstrčili jej zase do proudu řeky,

¹⁾ O uvozovkách cituje abbé Monteuuis dopis P. Nempona jeho matce.

hodlajíce se vrátiti. My pak jsme měli vykonati ještě cestu tři čtvrti hodin; a jaká to byla cesta! Nemůžeš si toho ani představití. Představ si dvě stopy širokou pěšinku mezi dvěma rýžovými poli, vodou zaplavenými. Mohli jsme jíti vpřed toliko husím pochodem.

P. Chaiget (čti Šéze) šel první. Jakožto vůdce a první v řadě měl svítilnu. Myslil, že tak cestu osvítí; my jsme však nebyli stejného s ním náhledu. Následovali jsme jej — jak to šlo — mlčky. Každým krokem jsme musili vyhledávati suché místo, kam bychom šlápli.

Tak jsme kráčeli asi půl hodiny vpřed, když jsme zaslechli pojednou hlasitý výkřik. P. Chaiget šlápl na jakousi beztvárnou hmotu a cítil, že jeho noha byla pevně sevřena jako šroubem. Myslil si, že je to had a proto se tolik polekal. Nebyl to však had, nýbrž jakýsi chudý Annamita, na nějž znenadání šlápl a který, domnívaje se, že jest napaden tygrem, oběma rukama nohu útočnickovu uchopil a současně s P. Chaigetem vykřikl. Když se vše vysvětlilo a leknutí pominulo, pokračovali jsme v cestě a opustili ubohého Annamitu, aby mohl pokračovati ve spánku, z něhož tak násilně byl vyrušen.

Právě o půlnoci jsme zatloukli na bránu příbytku nejdůstojnějšího pána van Camelbéke (čti Kamelbék¹⁾). Naši návštěvy se nikdo nenadál. Psi byli velmi ostražitými a mohu Tě ujistiti, že annamští psi konají svůj úřad strážců právě

¹⁾ Jméno apoštolského vikáře.

tak dobře, jako kdysi husy na Kapitolu.¹⁾ Bylo jich asi padesát a byli všech barev, podob a druhů; všichni štěkali horlivě. Byli by také udělali více, nežli že jen štěkali, kdybychom se nebyli proti těmto nepřátelům na dvoře statečně bránili silnými bambusovými holemi. Důstojný P. Grandjean (čti Granžán), byv hlukem probuzen, domníval se, že je to nějaké noční přepadení a proto vyhlížel ven opatrně skulinou ve dveřích. Jak se však podivil, když uzel místo tygra nebo lupičů pět spolubratří, kteří přicházeli přímo z Francie, a to z pařížského semináře. Bavili jsme se po nějakou dobu o všem, co leží missionáři na srdci.“

Čím více se blížili mladí missionáři své anamské missii,²⁾ tím větší měli touhu poznati o ní bližších zpráv. S radostí odpovídal apoštolský vikář na jejich otázky, týkající se pokroku křesťanství v jeho missii. Kostely, kaple byly budovány s úžasnou rychlostí; práce přibývalo. V posledních letech bylo lze zaznamenati ročně průměrně 2000 obrácení dospělých a 10.000 křtů dítek. Při posledním sčítání bylo napočítáno 41.825 křesťanů, a sčítání, které se mělo téhož roku³⁾ konati, opravňovalo ještě k utěšenějším nadějím. Již do té chvíle bylo 1000 obrácení a 90.000 křtů. 28 missionářů ve východní Kočincíně nestačilo již k tak veliké žni.

¹⁾ Při obléhání římského hradu, Kapitol zvaného, začaly prý v noci husy kejhati a tím upozornily obležené na nebezpečí, a tak odvrátily od nich záhubu.

²⁾ Průvodci P. Nempona měli zůstat v Annamu.

³⁾ 1885.

P. Nempon se těšil ze srdce se svými šťastnými průvodčími nad tolikým zdarem. Přece však by nebyl zaměnil svého milého Tonkingu s Kočinčinou.

Avšak neuplynuly ještě ani tři měsíce a toto kvetoucí pole bylo těžce postiženo, ba skoro zničeno velmi krvavým pronásledováním a missio-náři, u nichž nyní P. Nempon prodléval návštěvou, stali se mučedníky.

Týž biskup, který tak radostně uvítal P. Nempona, píše o oné smutné události:

„Byli jsme tehdy ještě plni radosti a důvěřivé naděje, aniž jsme měli jakých zvláštních obav; nic nezavdávalo příčiny k předtuše, že za dva měsíce bude celá překrásná missie ve východní Kočinčině zachvácená požárem a že budu odsouzen k tomu, abych viděl, jak jest vražděno mých 24.000 křesťanů a mezi nimi devět missio-nářů, plných nadšení pro víru.“

Když nadešla hodina návratu, vydal se P. Nempon zase na cestu ku přístavu quinhon-skému. Ze své dochvilnosti měl tím větší radost, když slyšel, že jest prvním missionářem, jenž se od 10. ledna 1881 takového výletu odvážil; tehdy se totiž tímže výletem P. Séguet (čti Ségyre) tak opozdil, že mu parník ujel a on musil čekat na jinou loď.¹⁾

¹⁾ P. Séguet zemřel též v Číně jako mučedník.

VI.

Ceylon.

---

1. Země.

Jižně od Přední Indie leží ostrov Ceylon, o jehož kráse píší všichni cestovatelé, kteří se na něm na svých potulkách světem zastavili. Také ve zprávách z missií nalézám o něm nejednu zajímavou stať; dle některých zápisků missionářů povim v následujících řádcích milým čtenářům něco o půvabech a poměrech v tomto — pro nás tak dalekém — zákoutí světa.

V popise cesty, kterou konal P. Nempon¹⁾ do Číny, stojí o Ceyloně následující:

V neděli dne 3. května byli všichni cestující na vyvýšeném místě paluby a pátrali po temném, na obzoru se vynořiti majícím bodu, jenž by přinesl v jednotvárnou hladinu mořskou nějakou změnu. Konečně se vynořil jako v dáli strmící les — Ceylon. Zase tedy jednou země, ba dokonce svěží zeleň — dvě stejně pro cestující vítané změny, kdyžtě jejich oči neviděly po

---

¹⁾ Ve článku o Kočincíně i dříve již byla o něm řeč.

patnácte dní nic jiného, nežli hladinu mořskou a oblohu, písek pouští a holé skály.

„Djemnah“¹⁾ zakotvila v rozsáhlém a pěkném přístavu města Kolombo.²⁾

„Sotva jsme vylodili,³⁾ obklopil nás divoký zástup mužů černé nebo skvrnité pleti, oděných pestrými cáry. Vrhli se na naši malou společnost, kde se jeden z nich chopil deštníku, jiný kufříku, opět jiný se nabízel za průvodčího; vše to činili s živými posuňky, křikem a voláním. Nevěděli jsme té chvíle, co se s námi stane. Na štěstí jest Ceylon anglickou kolonií, a ve všech britských⁴⁾ osadách se stará o pořádek vzácná paní policie s holí v ruce. Též sem se dostavil opravdu brzy strážník se svojí knutou; pouhá jeho přítomnost dostačila, abychom byli sprostěni tlačence těchto žebráků, kteří se rychle rozprchli, aby pátrali po nové oběti.“

P. Nempon i jeho průvodčí se usadili na společném voze.

„Nic není podivnějšího nad tyto vozy; střechou jest jakýsi slunečník, vozkou černochozů a vzadu, jako lokaj, druhý černochoz, černý jako ebenové dřevo. Kůň byl sotva větším osla, avšak utíkal zběsilou rychlostí. Ve chvíli byly prostranné ulice velkoměsta za námi a stanuli jsme u Oblátů.⁵⁾

1) Jméno lodi.

2) Hlavní město. Píše se také Colombo.

3) V uvozovkách je obsažen výňatek z dopisu P. Nempona matce.

4) Britský — anglický. V Anglii mají strážníci místo poboční zbraně krátkou hůl v ruce.

5) Missie řádu Oblátů blah. P. Mario.

Před námi tam přijeli již dva missionáři z Pondíser.¹⁾ Nelitovali třídenní cesty, aby přišli pozdravit nové missionáře, určené pro Čínu na Tonking. Jest opravdu dobré a utěšené, sejdou-li se bratři.²⁾“

Chvilé milého klidu a družného hovoru se spolubratry připadaly našemu missionáři tím vzácnějšími, čím více byly opakem života na lodi.

„Nyní možno čistý vzduch plnými doušky vdechovati, kdežto jsme po tak dlouhou dobu byli nuceni žiti v ovzduší otráveném zápachem kuchyňským a výpary strojů; také se nepotácíme nyní pro houpání a kolísání lodi; necítím se též tak opuštěným, jako mezi rozmanitými cestujícími, kteří jsou nám cizími jak jazykem a krojem, tak mravy i názory. Jest deset hodin večer; a přece, milá matko, chci si popřáti slasti, psáti Tobě na pevnině. Neopírám se více o zábradlí lodi, nýbrž o velmi pevný stůl. Vyjdu ještě ven, abych se za svitu měsíce, pod velikými stromy, pomodlil své obvyklé „Zdrávasy“. Pak se uložím na rohoži; neboť lůžek tu není. Kéž by se mi zdálo, že jsem u Tebe — dobrá máti, a u milého Emila.³⁾ Dobrou noc, až zítra dále!“

„Zítra se stalo již dneškem,“ pokračuje. „Jest na čase, abych ti sdělil své dojmy z Kolomba. Je tu překrásná země! Byl jsem téměř omámen vůní, již vydechuje zdejší ovzduší a zároveň jako oslněn bujností rostlinstva. Město

---

¹⁾ Město a část pobřeží Přední Indie. Patří Francouzům.

²⁾ Dle žalmu 132, 1.

³⁾ Bratr P. Nempona.

Kolombo jest jedinou, ohromnou zahradou. Domy jsou skryty v lupení a zdají se býti vábnými salašemi, všude se pase oko na trávníku, posetém rozmanitými a nádhernými květinami. Jak bych ti mohl vyličiti bohatost zdejší květeny, když sám nedovedu vypověděti, co jsem viděl! Pokusím se však o to. Viděla jsi v botanické zahradě¹⁾ skleník rostlin cizokrajných. Hle, představ si tedy ony vzácné rostliny s tisíckrát krásnějším listím a s tisíckrát jemnější a čerstvější zelení; myslí si je v jim přiměřené velikosti s nejjemnější vůní a budeš mítí toliko slabou představu okouzujícího pohledu na Kolombo. Zvířena se nedává nikterak zahanbiti květenou. Jaký život v těchto loubích! Nespočetní ptáci poskakují s větve na větev a utěšují cko leskem svého peří i ucho líbezným zpěvem. Tisíce barevných motýlů poletuje od květu ku květu a ukazuje samolibě nádheru svých křidélek. Hmyz všech druhů i tříd poletuje kolem nás a u nohou lezou lesklí brouci, od nichž se odráží jas sluneční a kteří hledí světlu dennímu uniknouti. Zde možno cítiti, jak život na všech stranách překypuje a nedivím se nikterak, že se říkává, že jest tu ráj. Kdyby mne nepřinášel lodní šroub svým pohybem blíže nové otčiny, byl bych v pokušení toužiti po zeleni Kolomba právě tak usilovně, jako toužili Israelité po egyptské cibuli a hrncích masa.“

¹⁾ Ve městech se zřizují zahrady, kde se pěstují k vůli studentům i jiným milovníkům rostlinopisu rozmanité byliny tuzemské i cizokrajné. Taková zahrada se jmenuje botanická. Botanika — rostlinopis, věda jednající o rostlinách.

Vyslechnuvše tuto chvalořeč na krásy Ceylonu, ohlédněme se důkladněji po ostrově a všimněme si tamních poměrů.

Rozloha Ceylonu obnáší 65.610 čtverečních kilometrů¹⁾ a jeho povrch jest v severní části rovinatý a bažinatý; i jižní část pobřeží jest nízkou, avšak vystupuje stále více směrem ku středu ostrova, kde jsou hory i 2530 m vysoké. Průměrná roční teplota jest 30 stupňů Celsia ve středozemním městě Kandi 22 stupňů. Patří tedy Ceylon ku krajům horkým. Podnebí je tam zdravé. Jeho plodinami jsou palmy, chlebovník, skořice, rýže, čajovník, kakao, káva, tabák, chinovník; v pralesích žije slon, levhart, t. zv. medvěd pyskatý, opice, divoký buvol; v domácnostech se chová skoro výhradně jenom skot. V hlubinách země se nalézají hojně tuhy, barevných drahokamův a polodrahokamů, a moř. skrývá drahé perly, jichž lov však byl r. 1891 zastaven, aby se mohly mušle perlorodky rozmnožiti, a tak po čase nové, bohatější kořisti perel poskytnouti.

Ceylon patří Anglii.

Co do obyvatelstva²⁾ dlužno tu rozeznávati více druhů. Jsou tu Singhalesové a to 2,321.000, Tamulové, pocházející z Indie, 952.000, Mohamedáni 228.000, Veddové 4000, Evropané 6300, Burgherové, t. j. potomci starých Holanďanů, kteří opanovali ostrov ve století 17. a Eurasiové, smíšenci Evropanů a domorodých žen. Obou

¹⁾ Herder: Conv. Lex.

²⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 5.

posledních se čítá 23.482. Celkem nutno říci, že obyvatelstvo Ceylonu je pokročilé, jako v málo-
kterých pohanských zemích. Čítá se tam 2368
obecných a středních škol, z nichž část je řízena
missionáři.¹⁾ Katolické školy missijní náležejí —
dle výsledků zkoušek a dle svědectví školních
úřadů — k nejvýbornějším.²⁾

Dříve nežli se podrobněji zmíníme o zají-
mavém zdejším obyvatelstvu, připomeneme, že
hlavním náboženstvím ceylonským je buddhis-
mus. Týž vystupuje proti snahám katolických
missionářů odbojně. Jsou zřízeny ve větších
místech i spolky buddhistické, jménem „sama-
gamas“, s následujícími stanovami:³⁾

„1. Spolek má za úkol bojovati proti záhub-
nému vlivu náboženství římsko-katolického.

2. Římští katolíci nechť se stanou buddhisty,
avšak buddhista se nesmí nikdy státi katolíkem.
Kdo to učiní, nechť jest vyloučen z osady, pova-
žován za nepřítele a zbaven jakékoliv pomoci
buddhistů. Kdo se stýká s takovým přeběhlikem,
budiž od předsedy samagamas potrestán těžkou
pokutou peněžitou. Takovému se nesmí podati
ani vody ani ohně.

3. Každý buddhista, jenž strpí, aby jeho
syn anebo dcera uzavřeli sňatek s katolíkem dle
katolického obřadu, budiž se svojí rodinou ze

¹⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 10 uvádí 674 katol. obecných
škol s 51.018 školními dětmi; 12 vyšších škol s 2000 žáky
a 145 škol středních s 13.000 žáky. Všichni žáci ovšem nejsou
katolíci.

²⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 4.

³⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 1.

samagamas vyloučen. Nikdo se nesmí účastniti svateb takových odpadlíkův a též se musí vzdalovati jejich pohřbu; nutno na ně pohlížeti jako na nepřátele samagamas. Proto se jim nesmí podati pomocné ruky; ani jejich střechu nesmí nikdo pokrýti. Jsou vyloučeni na věky.“

Tyto pohružky nejsou toliko na papíře, nýbrž provádějí se skutečně, pročez je potřeba veliké statečnosti tomu, kdo se chce bez ohledu na vše to státi křesťanem.

K tomu přistupuje ještě také neblahý vliv v náboženství vlažných Evropanů, kteří buddhismus nejen vychvalují, nýbrž nezřídka jej sami na Ceyloně přijímají.¹⁾ Tak na př. přestoupil v lednu r. 1910 k buddhismu protestantský kazatel Medhurst. Anglikánský pak kazatel Mouriéff Scott konal v Kolombu přednášky, v nichž buddhismus doporučoval a vychvaloval. Zástupce anglické vlády Colonel Olcott se postaral, aby byl s velikou slávou oslavován den narození Buddhy, který na Ceyloně již skoro upadl v zapomnutí. Slavnosti té se říká „vesak“. ²⁾ Týž úředník stal se sám buddhistou.

Pak říkají ovšem buddhisté: „Jestli sami Evropané přijímají naše náboženství a je hlásají, pak jest naše náboženství nejlepším.“

---

¹⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 11. I v Evropě se nalézají v nejnovější době takoví, kteří ze zášti proti křesťanství vychvalují buddhismus. List „Den“ přinesl dne 20. ledna 1913 zprávu, že v Lozanu ve Švýcarsku byl otevřen s velikou slávou buddhistický klášter (!).

²⁾ Kat. Miss. 1907—8 č. 4.

Druhou obtíží, se kterou jest katolickým missionářům zápasiti, jest — alkoholismus. V jediné missii Madampe jest dle svědectví P. Sieberta pět výčepů arraku.¹⁾

Přes veškeré obtíže však byla činnost církve katolické na Ceyloně velmi požehnanou. Prvními hlasateli křesťanství byli tu již v první polovici 16. století jesuité, oratoriáni a františkáni. Sémě jimi zaseté se ujalo v srdcích domorodců tak pevně, že snahy Holanďanů, přivésti Ceyloňany v druhé polovici 17. století k protestantismu, se nezdařily. R. 1717 bylo na Ceyloně 400 katolických chrámů. Vypuzením jesuitů r. 1760 nastal částečný úpadek křesťanství, avšak sotva byly katolictví nepřátelské zákony anglické r. 1806 na Ceyloně odstraněny, nastala znova doba utěšenějšího rozvoje.

Výmluvným dokladem, jak pokračuje v těchto končinách pravá církev Kristova, budou následující čísla, uvedená dle státního anglického sčítání lidu:²⁾

r. 1865 bylo obyvatel 1,809.411, katolíků 156.788,
r. 1871 bylo obyvatel 2.405.287, katolíků 190.835,
r. 1881 bylo obyvatel 2,759.738, katolíků 217.888,
r. 1891 bylo obyvatel 3,007.789, katolíků 249.214,
r. 1901 bylo obyvatel 3,565.954, katolíků 287.419,
r. 1911 bylo obyvatel 4,075.000, katolíků 317.000.

Tyto katolíky spravuje arcibiskup v Ko-

¹⁾ Kat. Miss. 1911—12 č. 11. Arrak jest silná, vonící lihovina. Její výroba je tajemstvím Číňanů. Na ostrově Java se hotoví z rýže.

²⁾ Kat. Miss. 1911—12 č. 2.

lombo a biskupové v Džafna, Kandi, Point de Galle (čti Poén de Gall), a v Trinkonomalli. Jin pomáhá 211 kněží (z nichž jest 45 domorodců) a 450 řeholnic, jakož i značný počet řeholních a školních bratří.¹⁾ Povšimnutí zasluhují dvě kongregace domorodých sester, kongregace sv. Františka Xaverského a sv. Petra s 300 členkami, které zvláště výborně působí při výchově dívčí. Netřeba se ani zmiňovati, že se missie stará i o mnohé dobročinné ústavy.

Ze škol ceylonských, řízených missionáři, upozorním na dvě. První jest kolej v Kolombo, řízená kněžími z řádu Oblátů. Učí se na ní dle učebného řádu anglické školy vysoké v Cambridge (čti Kembryč) a učiteli jsou jednak kněží, získavší si na zmíněné anglické universitě akademických hodností,¹⁾ jednak světští profesoři.

S kolejí je spojen klub (jednota) katolických pánů Kolomba, řádně opatřený indickými i evropskými časopisy. Na Ceyloně samém jsou dva katolické listy.

Druhá škola veliké důležitosti jest papežský seminář ku vzdělání duchovenstva pro Indii i Ceylon v Kandi, mající 106 chovanců. Byl založen papežem Lvem XIII. blahé paměti a r. 1893 dne 2. května se dostavil do něho první chovanec. Témuž se však přihodila zvláštní nehoda. Vystupuje z nádraží tázal se po semináři. Dlouho se mu nedostalo žádné odpovědi, neboť

¹⁾ Řád obírající se vyučováním. Jeho členové nejsou kněžími.

²⁾ Titul doktora. Podáno dle kat. Miss. 1909—10 č. 10,

ústav právě založený nebyl ještě po městě znám. Jakýsi vtipný Singhales však konečně pochopil, čeho si cizinec přeje a dovedl jej do — protestantské koleje, kde přijali nováčka s otevřenou náručí. Dlouho tam však nepobyl; brzy poznal sám omyl, nedorozumění se vysvětlilo a tak dospěl konečně svého cíle. První chovancové byli vysvěceni r. 1905 a do r. 1910 vyšlo odtud již 75 kněží. Nyní možno jich tudíž čítati na 100. Ústav jest vydižován jednak příspěvky z Říma od kongregace pro šíření víry (t. zv. propagandy), jednak příspěvky dobrodinců evropských a katolickým obyvatelstvem indickým, které věnovalo na př. na oslavu stříbrného papežského jubilea Lva XIII. 25.000 rupií.¹⁾

2. Obyvatelé.²⁾

Kdežto v minulém článku jsem podal stručný přehled poměrů ceylonských a o obyvatelstvu jenom krátce jsem se zmínil, budiž tento věnován podrobnější zprávě o dvou zvláště druhích tamního obyvatelstva. Jsou tak zajímavé, že by bylo škoda pominouti zpráv missionářů o nich zaznamenaných.

Především jsou to t. zv. Singhalesové, tvořící jádro katolického obyvatelstva v jižních končinách ostrova.

Zevnějšek jejich jest nápadný jemnými, skoro ženskými rysy obličeje. Zvláště u hochů lze nalézt velmi pěkné tváře, které jsou s to,

¹⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 4; 1 rupie — skoro 4 K.

²⁾ Kat. Miss. 1909—10 č. 5.

aby uvedly malíře v nadšení. Pleť jest světlá nebo čokoládově hnědá. Tvář barvy bílé jest velmi oblíbena a takové dívky se nemusejí báti, že by se jim nedostalo nápadníků. Kol úst pohrává stálý úsměv, působící na Evropana velmi mile. Vydatný vous dodává mužům vážného vzezření a tmavočerný vlas se vlní až na ramena; bývá splétán v cop a upevňován velikými hřebeny.

Oděvem jest dlouhá zástěra od pasu splývající ku kolenům aneb až k zemi. U těch, kteří se nechtějí dáti evropskými způsoby ovládati, jest zástěra ta jediným oděvem. Při pobřeží nosí k ní mužové ještě také kabátec bez rukávů, halící prsa a záda. Na cestách má Singhales ještě jednu zástěru, jíž užívá v noci jako příkrývky. Hlavy nepokrývá. „A čeho by potřeboval Singhales ještě více,“ táže se missionář P. Wallyn, „zvláště má-li nadto deštník anebo slunečník, chránící před sluncem a deštěm? Či myslíte, že by mu v těchto horkých krajinách bylo lépe v punčochách, střevících, spodkách, košilích, flanelových kazajkách, kabátech, límcích a kloboucích?“

Missionáři se zastávali od počátku původního kroje; avšak musili nejednou ustoupiti před mocí evropské módy, zvláště v přístavních městech a ve větších městech vnitrozemí, kde jest styk s Evropany častějším. Mladý svět nechce více slyšeti o copu a miluje raději bezvadný účes dle amerického neb anglického způsobu. Také není vzácností užíti mladíka procházeti se v sádech, oděného bílými kalhotami, žlutými stře-

víci, s vysokým límcem, slaměným kloboukem a pohrávajícího elegantní hůlčičkou! A dámy nezůstanou pozadu. Dovedou se odít i atlasovým šatem s vlečkou. U některých lze spatřiti, jak spojují starý způsob s novým. Zástěru nosí přes bílé spodky a pod kloboukem jim čouhá cop. Jindy lze uřítí v kostele členy jedné rodiny, náležející — co do oděvu — trojímu směru: dědeček jest oděn prostou zástěrou, jeho syn má kromě zástěry spodky a vnuk má střevíce, punčochy, kalhoty, kabát, kravatu a klobouk. Se změnou oděvu nastává však často jiná, závažnější změna. „Vězí-li Singhalesové v evropském šatě,“ praví P. Wallyn, „chtějí též jako Evropané bydleti, jísti, píti a hlavně utráceti peníze. Opakuje se tu zase známá historie o žábě, jež se chtěla vyrovnati velikostí a tloušťkou volovi.¹⁾ Leckterý vydělá měsíčně 15 rupií, žije však jako ten, jenž má za touž dobu platu 350 až 500 rupií.“ Kromě toho nakupují takoví lidé zcela nepotřebného a zbytečného nábytku, jenž se jim ani nehodí.

Podivnou zprávu zaznamenává v té příčině P. Gille: „Celou zemi začínají zaplavovati — klavíry a s nimi přichází celý houf přepychových tretek.“ Tato touha, podobati se Evropanům, jest projevem marnivosti, o níž uslyšíme ještě více.

Ušlechtilá vlastnost, která i v Evropě marnivé lidi zdobívá a kterou má i Singhales, jest zdvořilost, kterou projevuje jiným, avšak žádá

¹⁾ Nadýmala se tak dlouho, až pukla.

těž sám pro sebe. Kdo jest k němu hrubým, připraví se o všechnu důvěru. Za to zdvořilostí ho získáš.

Ku svrchu zmíněné marnivosti a samolibosti jsem našel tento zajímavý doklad, zaznamenaný P. P. Stachem: „Při podpisu svatební smlouvy měla jistá nevěsta podati ženichu před jeho rodiči jakožto věno 1000 rupií. K všeobecnému úžasu však podala 3000. Dva tisíce jí totiž tajně podstrčil sám ženich ze svého majetku, aby se mohl pochlubiti bohatou nevěstou(!). Z toho možno zároveň poznati, že mu nebylo zle o nějakou lež, v níž jsou mnozí Singhalesové mistry nedostižnými.“

Tak na př. vylíčil domorodý kuchař missonáři dojemně smrt své ženy, nechal se od něho po dlouhý čas těšiti a po delší době se odebral na dovolenou — jak se missionář dověděl — na návštěvu své zcela zdravé ženy, již zemřiti nikdy nenapadlo.

Se lží — dle našeho přísloví — souvisí i na Ceyloně náklonnost ku krádeži, která zavdala podnět k žertovnému výroku kohosi, že tam ani poctivých lidí není. Výrok ten byl opět žertovně opraven jiným, jenž tvrdí, že tam sice poctiví lidé jsou, ale že jest těžko jich naléztí.

Kdo si však dovede takto pomoci k rozmanitým potřebám bez práce, ten se práce štítívá. Neradi si volí Singhalesové řemeslo, každý by chtěl býti raději obchodním příručím aneb úředníkem v pisárně. Má-li pracovati, rád říká: „Až

zítra“, což znamená v příznivém případě „později“, v méně příznivém „nikdy“.

K těmto nedokonalostem bychom však mohli připojit řadu dobrých vlastností jako na př. útrpnost a ochotu v pomáhání bližnímu v jeho potřebách; dále pohostinnost, jdoucí u mnohých až do krajností.

Také nelze upříti Singhalesovi vděčnosti za prokázaná dobrodiní, o níž píše P. Gille: „Kdyby nám hrozilo nebezpečství, bránili by nás, byť je to stálo i vlastní život.“

Jiný pak missionář — již dříve zmíněný P. Wallyn — vypravuje, jak radostně světili jeho pětadvacetileté řeholní jubileum, o němž se dověděli teprve dva dny před tím, nežli připadlo.

Co se pak týče duševních schopností, jest Singhales velmi nadán a hledí každé věci, kterou vidí nebo slyší, přijíti na kloub.

Také přijetí křesťanství jest u něho vždy výsledkem dlouhé úvahy a proto také tkví potom hluboce v srdci. A kde působilo křesťanství po více pokolení, mizejí též po předcích zděděné chyby a ceylonský křesťan snese zcela dobře srovnání s hodnými křesťany evropskými. Ba může se i Ceylon vykáhati mučedníky za víru katolickou a bylo by lze uvéstí nejeden příklad víry pevné a živé.

Tak můžeme na Ceyloně nalézti katolickou osadu s 9016 křesťany, kde jest ročně 26.502 zpovědí a 42.610 sv. přijímání, nebo slyšeti z úst umírajícího domorodce krásná slova k plačící

rodině: „Neplačte o mne; loučím se s vámi, ale Bůh zůstane při vás. V nebi vám budu moci více prospěti nežli na zemi!“¹⁾ To jsou přece slova, jaká dovede promluvití jen křesťan opravdový.

Druhý kmen obyvatelstva ceylonského, hodný zvláštního povšimnutí, se nazývá Vedda. Spěje vstříc brzkému vyhynutí. Čítá se sice jeho příslušníků (jak v minulém článku podotknuto) na 4000, avšak to nejsou samí ryzí Veddové, nýbrž do jisté míry s jinými smíšení. Jsou to asi původní obyvatelé Ceylonu.

Učený spisovatel Moszkowski čítá opravdových Veddů již jen asi 50—60 a předpovídá jim velmi brzký konec, ježto mezi jejich dětmi panuje veliká úmrtnost.²⁾

Mužové jsou malé postavy (asi 1·5 m, jednotlivci dorůstají až na 2 m) a odívají se pouze šatem kolem kyčlí, ženy zahalují celé tělo; jejich pleť jest barvy tmavohnědé a těla jsou štíhlého, svalstva něžného. Bydlí v nízkých chatrčích anebo v úzkých stavbách kolových,³⁾ kde jest celým jejich majetkem několik nádob a síťových košů, sekyr luků a šípů. Živí se lovem, sbíráním medu a vosku (divokých včel), směnným obcho-

¹⁾ Kat. Miss. 1908—9 č. 5.

²⁾ Časopis „Anthropos“, t. j. „Člověk“, 1909, svaz. IV. Časopis tento (vědecký) vychází ve Sv. Gabrieli u Vídně a obsahuje zajímavá pojednání z misíí celého světa v jazycích: německém, anglickém, francouzském a italském. — Stojí ročně 20 korun a vychází čtvrtletně.

³⁾ Stavby zbudované na dřevěných sloupcích, zaražených do země. Kat. Miss. 1910—11 č. 8.

dem a velmi málo polním hospodářstvím. Pole obdělávají jenom dvě léta po sobě. Pak ho opouštějí a vyhledávají zase nové, kde by něco rostlo.

Vedlové neznají alkoholických nápojů. Jsou velmi citliví a urážejí se snadno smíchem jiných, považující je za výsměch. Missionáři chválí jejich prostotu, mírnost a bezelstnost. Proto se jen velmi zřídka který z nich dostává do vězení.

Co do náboženských názorů bývají čítáni částečně mezi buddhisty, částečně k indiokým brahmanům, avšak z nauk oněch pohanských náboženství jim není známo téměř nic, leč nějaké obřady, jež se udržují v rodinách. Za to věří v četná kouzla, která provádějí jejich kouzelníci a mají úctu k duchům zemřelých. — Při tom mají nejasnou představu o nejvyšší bytosti, od níž pocházejí zákony. Dobří přijdou po smrti do „dive-loka“ (nebe), zlí do „naalova“ (pekla).

V zásadě uznávají též jednotu a nerozlučitelnost manželství. Žijíce ve východní části Ceylonu, patří do diecése Trinkonomali. Veškerá naděje missionářů spočívá v dětech, které ve školách vzdělávají a pro křesťanství získávají. Staré a dospělé lze nesnadno přivést ku křesťanství jednak proto, že změna náboženství má — právě jako v Indii — za následek vyloučení z kmene, jednak hledí buddhističtí boncové Veddy od křesťanství odvracet.

Indie.

---

1. Země.

Občas k nám přicházejí na návštěvu naši američtí krajané. Tu se obyčejně divíme, jak umějí cestovati. Přijeli do svého rodného místa a odtud konají „výlety“. Co my nazýváme dalekou cestou, jest jim pouhým — odskokem. Zastaví se v Římě, jindy v Neapoli, Madridě a kdo ví kde všudy. Máme je v podezření, že tak nečiní vždy jenom z touhy spatřiti místa dosud jim neznámá, nýbrž že se chtějí pochlubiti svými tolary a ukázati svůj americký blahobyť. Pohlížíme na ně skoro se závistí. A jak by ne! Nám se poštěstí tak občas „cesta“ do Brna a jde-li to dobře, odtud „odskočíme“ k Macoše. Ale o Římě, Neapoli a Madridu si můžeme popřáti obyčejně toliko v noci pěkný sen anebo můžeme si zajíti na ně podívati do panoráma.

S milým čtenářem jsme se vydali také na cestu — ovšem jenom v duchu — a zbrousili jsme již hodný kousek světa. Ale ještě nepomýšlíme na návrat domů. Do smrti bychom si

nesměli odpustit, kdybychom, prohlédnuvše Ceylon, se nezastavili na nedalekých obrovských asijských poloostrovech, v Přední a Zadní Indii.¹⁾

Jestliže Ceylon od Přední Indie oddělen toliko úzkým mořským průlivem. Jako Čína vyžadovala delší doby, nežli jsme si ji poněkud prohlédli tak i o Indii by se dalo mluvit velmi mnoho. Abychom se však nestali příliš rozvlácnými, chceme si v Indii povšimnouti toliko trojího: země, obyvatelstva a působení missionářů.

Již starověk znával Indii jakožto zemi velmi bohatou, ať ovšem o pravé poloze její neměl náležitého vědomí. Vzácné zboží odtud do Evropy s náhahou dopravované (snad prostřednictvím Arabů), budilo touhu po lepším jejím poznání a po vypátrání snazší cesty v ony končiny. Touto touhou puzen se vydal na výzkumnou cestu i Krištof Kolumbus, jemuž se při tom poštěstilo náhodou objeviti dosud neznámý díl světa — Ameriku. Kolumbus si však nebyl vědom, že nalezl nový díl světa; zemřel v myšlence, že nalezl Indii. Teprve jiní jeho omyl poznali.²⁾

Jméno „Indie“ přísluší dvěma obrovským poloostrovům, vybíhajícím z trupu asijského do Tichého oceánu; jeden nazvali od Evropy přijíždějící cestovatelé Přední, druhý Zadní Indii.

---

¹⁾ O Zadní Indii se stala již částečně zmínka v článku „Kočinčína“.

²⁾ Jméno Amerika bylo dáno tomuto novému dílu světa dle cestovatele Amerigo Vespucci (Vespuči), jemuž bylo objevení omylem připisováno. Do té doby slula Amerika Západní Indii.

Přední Indie má 4,711.898 čtverečních kilometrů, Zadní 2,073.348 čtverečních kilometrů. Z veliké části jsou obě země pod mocí Anglie, která tu má svého místokrále. Že však domácí obyvatelstvo není poddaností k Anglii nadšeno, dokazuje v nejnovější době na př. urážlivé chování jednoho z domorodých knížat ku nynějšímu králi anglickému, majícímu titul císaře indického, jehož se dopustil při návštěvě panovníkově v Indii po korunovaci. Jsa mu představován, předstoupil v šatě nikoliv slavnostním, nýbrž jenom prostém a vzdal čest toliko nedbalou úklonou. Jeho jednání vzbudilo ovšem velikou nelibost. Jiným důkazem podobné zášti byl požár, strávivší část stanů k oné vzácné návštěvě připravených a s velikým nákladem a přepychem zbudovaných. Nedávno pak stal se útok na anglického místokrále, jedoucího na slonovi. Vrženou pumou byl prý lehce toliko poraněn. Že však poranění to nebylo tak nepatrným, dosvědčovaly zprávy po několika nedělích po útoku, zvěstující, že se rána dosud nezahojila.

V rozsáhlých krajích indických lze spatřiti úrodné roviny s plodinami horkých krajů, hory,¹⁾ bažiny i pouště; jeho zvířena jest táž, jako v krajích horkých; zvláště jest Indie hady tak bohatá, že tam umírá ročně několik tisíc lidí jich uškntím; pak tam žije slon a tygr.

Avšak vyhledejme si místo suchého výpočtu podobných věcí raději zajímavá vypravování

¹⁾ Na severu Přední Indie jest nejvyšší horstvo světa, Himalaja.

missionářů, o tomto předmětu jednající. — Tu se především opravdu podívíme, přečteme-li si¹⁾ zprávu, že v roce 1908 zahynulo v Přední Indii zvířaty 21.904 osob a to: hady bylo uštknuto 19.738,²⁾ tygry bylo rozsápáno 909, levharty 302, vlky 269, jinými divokými zvířaty 686 lidí.

Jistá řeholnice vešla v jedné indické missii do ložnice sirotek, aby děti vzbudila. Bylo již jitro. Prošedši potichu světnici, stanula u lože malé Nelly, usmívající se jako andílek ze sna. „Avšak jaký to zvláštní a pestrý pásek má maličká kolem krku, jenž jí tak pěkně sluší?“ píše zmíněná sestra. „Nikdy jsem u Nelly této ozdoby neviděla i blížila jsem se, abych si to lépe prohlédla. Avšak kdo popíše můj úlek, když jsem, nad dítětem se sklonivši, poznala, že domnělý pestrý pásek jest jedovatý had, který se otočil kolem krku dítěte a jehož hlava se jako kovová spona na dětské hrudi leskla. Mráz mi běžel po zádech a srdce se mi chvělo. Bože, co mám činiti? Chtěla jsem volati, avšak bleskem se mi kmitla myšlenka, že by se dítě voláním ze spánku probudilo, a jediný pohyb by hada podráždil, takže by dítě uštknul. Vzpomínka ta potlačila výkřik v hrdle. Zнала jsem hada; byl to menší, avšak velmi jedovatý druh, jehož uštknutí by mělo dojista v zápětí smrt. Co dělati? Snad uchopiti hada? Pouhá vzpomínka na to

¹⁾ Obrázky z Kat. Miss. č. 5, 1911—12.

²⁾ Kat. Miss. 1913 č. 6 uvádějí počet uštknutých roku 1912 na 24.000 a praví, že jest jich o 2000 více nežli loni, tedy r. 1911 jich bylo 22.000.

vyvolala u mne chvění celého těla, a nemusil-li neobratný pohyb nám oběma způsobiti nebezpečností? Přivésti pomoc? Avšak kolena mi klesala tak, že jsem nemohla udělati kroku. Tak uplynulo několik okamžiků trapné nejistoty. Tu mi poslal Bůh včas pomocného anděla v osobě sestry Angeliky, která právě vešla mi něco oznámit. Ustrašený můj pohled a prst, ukazující na hada, jí pověděl dosti. Okamžitě poznala hrozící nebezpečností. Nechtějíc ani okamžiku ztratiti, pokynula mi, abych tiše stála a čekala jejího návratu. Po několika minutách, jež se mi zdály býti věčností, se vrátila s nádobou teplého mléka v jedné a s pružnou, tenkou rákouskou v druhé ruce. Postavila nádobu opatrně asi dva kroky od dítěte a ukryla se na čekanou za blízkou záclonu. Pak jsme viděli, jak se kroužky jeden po druhém uvolňují, načež se had po prsou dítěte sesunul a plížil se k misce. Na tu chvíli sestra čekala. Přiskočila potichu od zadu, rána holí, a had se svíjel s přeraženou páteří na zemi. Pak šlápnutím podpatkem bylo dílo dokoráno. Malá Nella se usmívala dále ve spánku“.

Jiná sestra, působící v sirotčinci v Bettiah,¹⁾ vypravuje, že pro veliké dusno jest v noci nutno spáti při otevřených dveřích, poněvadž jinak by nebylo možno dýchat. Při tom praví:²⁾ „Bytosti rozumné³⁾ i nerozumné mají volný přístup do

¹⁾ Město v Bengalsku s 22.780 obyvateli. V missii zde působí kapucíni. Těž je tu kněžský seminář.

²⁾ Kat. Miss. 1913 č. 6.

³⁾ Rozumné bytosti jsou — lupiči, o nichž táž sestra podává rovněž delší zprávu.

našeho dvora. Šakali, psi, divoké kočky, potkáni, hadi i ropuchy procházejí bez překážky v noci našimi pokoji, hledající něco na zub. Odporné a hnusné jsou ropuchy, jichž musíme za deštivého počasí ze světnice celé tučty odstraňovati; nejhorším při nich jest, že vábí za sebou hady. Jak mnoho hadů nalézáme do roka v domě a kolem něho! Nikdy však dosud nebylo jimi žádné dítko uštknuto. Jednou se vloudil velký had do ložnice. Více než třicet dětí spalo klidně na žíněnkách kolem něho. Velké jedno děvče vešedší do ložnice, ho uzřelo i vzbudilo několik větších dítek a společně s nimi hada usmrtilo. I já sama jsem zabila nejednoho hada ve světnici. Střevíce musíme postavití večer na židli, nechceme-li v nich ráno naléztí ropuchu neb i hada.“

Každá noční návštěva hada neskončí však tak nevinně. Tak zemřel na př. v r. 1912 v Krišnagaru v Indii italský kapucín P. Enrico Assietti následkem uštknutí hadem; v noci pocítil bodnutí v uchu. Rozsvítiv, hledal v loži a našel jedovatého hada. Ihned užil obvyklého prostředku, t. j. rozřízl boltec a nechal krev hojně téci. Ráno ve 3 hodiny odsloužil mši sv., v 8 hodin pozbyl řeči i smyslů a v 6 hodin večer byl mrtev. I lékař, jenž byl brzy ráno přivolán, prohlásil, že pomoci není.

Jednou z příčin úžasného množení se hadí havěti v Indii jest nesmyslná pohanská pověra, považující hady za bytosti posvátné, jež se hubiti nesmějí.

Také o tygrovi lze naléztí v missijních časo-

pisech zprávu nejednu. Asi před osmi roky zaznamenaly noviny zprávu o smrti rakouského kapucína, jenž byl v Bettiah v Přední Indii bengálským tygrem rozsápán. Dne 12. září 1912 stala se podobná hrůzná událost v Kathahi P. Aloisovi Stoffelsovi z řádu jezuitského.¹⁾ Nedaleko missijní stanice prováděl delší dobu svoje lupičské řemeslo tygr. „Onoho osudného dne v 10 hodin ráno přinesli lidé zprávu, že asi 5 mil²⁾ odtud rozsápal onen dravec jistého muže a že se skryl v kukuřičném poli. Prosili kněze — známého dobrého střelce — by je nebezpečného zvířete zbavil. Missionář se nenechal dlouho prositi. Avšak sotva se přiblížil k poli, vyrazil z něho tygr a vrhl se naň. Mohutnými údery tlapy mu zasadil veliké rány do rukou a do jedné nohy a byl by ho na místě usmrtil, kdyby jej byl průvodčí missionářův střelnou ranou od napadeného nezapudil. Několik domorodců zvedlo těžce raněného a obvázali jej, jiní chýátali do missie a k lékaři do Gumba. Avšak ztráta krve byla příliš veliká. Ještě dříve než mohl lékař přijíti, skonal P. Stofels v náručí svého spolubratra. Bylo mu 47 let a v Indii ztrávil 14 roků.“

Hrůzy před tímto krvelačným dravcem však dovedou vychytralí domorodci užiti i k vykořisťování nezkušených. Zakusil toho na sobě rovněž jeden z missionářů, který musil konati noční cestu džunglemi,³⁾ za niž žádali jeho prů-

¹⁾ Kat. Miss. 1912—13 č. 4. — ²⁾ Anglická míle jest něco přes čtvrt hodiny. — ³⁾ Džungle jsou bažinaté, vysokou travou porostlé kraje, kde se zdržují rádi tygři.

vodčů, vezoucí jej na indickém vozíčku, trojnásobný plat než se platilo obyčejně. Missionář, maje naspěch, přivolil. Pojednou se¹⁾ však průvodčí na cestě zastavili, skupili dohromady a volali: „Chag, chag! — Tygr! tygr!“ Missionář vyskočil, uchopil svítilnu a mával ji naproti místu, odkud se z křoví ozvalo chrastění. Průvodčí se pak v ono místo vrhli s hlukem a pronikavým křikem. Pak se vrátili, povzbudili missionáře slovy: „Djeldi, djeldi! — Rychle, rychle!“ aby vsedl do vozíku, a ujížděli kvapem z nebezpečného místa. Když dospěli cíle a loučili se pak s missionářem, děkoval jim tento pohnutými a upřímnými slovy za jejich statečnost a dal jim celý obsah tobolek. Avšak zkušenější missionář — se mu vysmál a pověděl, že takové přepadnutí tygrem se stává každému cizinci. Celé přepadnutí bylo totiž předstíráno a v křoví nechraستil tygr, nýbrž jeden z domorodců a proto se též ostatní s takovou horlivostí a neohrožeností proti dravci vrhali!

Kromě těchto stálých, nebezpečných zvířecích obyvatel mívá Indie dosti často neméně zhoubné hosty, a tím jest na prvním místě hlizový mor, jehožto ukázky — jakožto opravdu „vzorky bez ceny“ — bývají někdy bezděčně dováženy parníky do Evropy z Indie přijíždějícími. Ježto si však Evropa nikterak nepřeje, aby se tyto „vzorky“ v ní ujaly a snad i zakořenily, hledí lékařové mor hned v samých přístavních městech potlačit a my jim za to musíme býti opravdu

¹⁾ Příloha Kat. Miss. č. 6.

vděční. — Odborníci popisují tuto nemoc následovně:¹⁾ „Nákaza je dílem nesmírně nepatrného tvora, t. zv. bacterium pestis a vniká do těla hlavně poraněnými částmi těla, na př. malým škrábnutím na rukách, nohách, tvářích. Na místě tom se utvoří vřed morový (hlíza), načež zduří a zhnisají žlazy pod pažemi, krkem a j. Hnisáním vnikne jed do krve a tak nastane ve velmi četných případech smrt po 3—4 dnech. Nemocný upadá záhy do bezvědomí a zdá se, že netrpí velikých bolestí.“

Má se za to, že v Indii a v okolních zemích, kde se skoro pravidelně mor objevuje, přispívají k nákaze výpary, jimiž se napřed nakazí menší zvířata, jako potkáni a jich prostřednictvím pak lidé buď stykem přímým, anebo nepřímou mouchami, blechami a štěnicemi, jež se nějak dostaly na místa nakažená zmíněnými hlodavci. V novější době se zdokonaluje sice léčba moru i vstříkují se sera²⁾ ochranná zdravým, přes to však jest úmrtnost při moru velmi veliká, asi 70%. Suchem, slunečními paprsky a desinfekcemi prostředky se nákaza ničí.

Jak si počíná lid v nebezpečné době moru, praví nám tato kratinká zpráva z missií:³⁾ „Z Coimbatour. Vypukl tu hlízový mor. První zpráva o něm vyvolala všeobecný poplach a způsobila útěk mnohých obyvatel z města. Velká část obyvatelstva žije v barácích, postavených

¹⁾ Herder: Conv. Lex.

²⁾ Ochranné prostředky.

³⁾ Kat. Miss. 1910—11 č. 3.

v širém poli. Jistota smrti, s jakou hrůzná nákaza své oběti uchvacuje a veliké nebezpečí nákazy vysvětlují, že se nedbá ani nejužších svazků rodinných. Rodiče i děti se vzájemně opouštějí, jen aby se zachránili. V takové době se nejkrásněji jeví křesťanská statečnost.“

Neméně nevítaným hostem Indie jest neúroda, povstávající nedostatkem dešťů, následkem čehož slunce svými žhavými paprsky vše ničí. Tak v okolí missie v Kwarda-Dabalu¹⁾ vyschly r. 1909 do vzdálenosti 29 km všechny studně, a jestli přišli žízni trápení Indové do některé vzdálenější osady pro vodu, byly jim džbány od obyvatelstva tamějšího rozbity ze strachu, aby i jejich voda nebyla vyčerpána. Tehdy věnoval missionář všechny své prostředky na kopání nové studny, kde byla konečně voda po 15 dnech nalezena. Následkem neúrody se stěhuje mnoho mužů do Birmy,²⁾ Mauricia,³⁾ Natalu⁴⁾ a jinam, „kde se jí“; tam pracují Indové v kávových a čajových plantážích;⁵⁾ ženy a děti zůstávají doma, doufajíce, že se protlukou žebrotou, při níž zvláště velikou důvěru mají k „padre Sahib“, t. j. ku katolickému missionáři.

Jakou hrůzu má obyvatelstvo Indie před neúrodou a hladem, jest patrné ze způsobu, jak se vyobrazuje bohyně hladu „Kali“. Jest to

¹⁾ Kat. Miss. 1908—9 č. 3; 1911—12 č. 4.

²⁾ Krajina v Zadní Indii.

³⁾ Ostrov v Indickém oceáně s velkými plantážemi cukrové třtiny.

⁴⁾ V jižní Africe.

⁵⁾ Plantáže — pole.

ohyzdná postava s pasem kolem boků, sestávajícím z uřezaných lidských rukou a nohou a mající kolem krku otočený podobný pásek z lidských lebek. Pravá její ruka jest pozdvižena k ráně, levicí třímá zakrvácený meč; v třetí ruce (má čtyři ruce) levé drží lidskou hlavu za cop, jedna pak noha se opírá o prsa na zemi ležícího muže, z jehož těla vylézají hadové. Bohyni obletují krkavci a supové.

Opakem sucha jsou veliké povodně, přiváděné zase přílišnými dešti, o nichž si učiníme představu, vzpomeneme-li, že r. 1908 bylo vodou zničeno město Haidarabad tak, že zahynulo tehdy ve vlnách řeky jindy poměrně nepatrně na 10.000 lidí.

Tolik nám postačí, abychom si mohli učit alespoň skrovný obrázek o Indii. Věnujme nyní pozornost jejímu obyvatelstvu!

2. Obyvatelstvo Indie.

Měl-li bych opravdu věrně a obsažně promluvit o indickém obyvatelstvu, nesměl bych psátí tohoto krátkého článku, nýbrž dojísta velmi objemnou knihu a k vůli ní nejen konati dlouhá studia, nýbrž i vědecké cesty samou Indií. K tomu mi však chybějí všechny potřebné prostředky: schopnosti, odvaha, čas i — peníze. Laskavý čtenář uvěří, že nepřeháním. Pouhé nahlédnutí ve statistické tabulky¹⁾ nás poučí, že v císařství indickém, tedy v oněch částech obou Indií, jež náležejí pod žezlo krále anglického,

¹⁾ Herder: Conv. Lex.

žije 294,361.056 obyvatel, kteří mluví více nežli 80 jazyky a nářeťími¹⁾ a vyznávají devatero náboženství. A kromě císařství indického jsou tam přece ještě jiné rozsáhlé země. Kdož by tedy dovedl o tomto opravdovém Babyloně v několika řádcích říci něco takového, aby si jich čtenář učinil obrázek jen poněkud skutečnosti odpovídající?

Náš, jakožto přátele missií, zajímají ponejvíce náboženské poměry, a proto pominouce všeho ostatního, povšimneme si hlavně dvojího, velmi rozšířeného pohanského náboženství indického, s nímž musejí katoličtí misijníři zápasiti.

Je to náboženství buddhistické²⁾ a brahmanské.

Zakladatelem prvního byl Cakya-Muni, jemuž se též říkává „Buddha“, t. j. osvícený. Jeho vlastí jest Nepál, území v horstvu Himalajském. Pocházel z rodiny malého knížete a zemřel buď r. 477 aneb 543 před Kristem.

Buddha nic neví o Bohu, o věčnosti, blaženosti, naději, milosrdenství, prozřetelnosti Boží a nesmrtelnosti duše. Místo Boha vládne prý světem neúprosný zákon, osud, stihající zlý skutek trestem, dobrý skutek odměňující štěstím.

Život je zlem, a proto je dovoleno jej ničiti. Příčinou bídy a bolesti na světě je přílišná láska k životu a touha po něm. Tuto touhu je třeba

¹⁾ Mezi oněmi jazyky se uvádí i řeč našich cikánů.

²⁾ Dle Thdr. Josefa Kašpara „Učebnice katolického náboženství“.

ničiti. Kdo to dokáže, vejde do „Nirvany“, t. j. zanikne tak naprosto, jako světlo lampy znenáhla hasne a shasne úplně, nezanechávajíc po sobě stopy. Jestliže však někdo nežil dosti etnostně, t. j. jestli dosti nepotlačoval oné touhy a lásky k životu, k sobě, toho duše se musí dlouho stěhovati z bytosti do bytosti, až si zaslouží zániku, Nirvany.

Všechny životní bytosti dlužno milovati, tedy nejen lidi, nýbrž i rostliny a zvířata. Proto zapověděl Buddha zvířata zabíjeti a sám prý si dal — což je ovšem bájí — tepnu rozkousnouti živým tygrem, aby mu upokojil žízeň. Při této lásce k živoucím bytostem se však nepostaral o to, aby zlepšil osud lidí tříd nižších a zvláště zanedbával péči o ženu, o niž tvrdí, že žena nemá práva na Nirvanu.

Kromě lidí jsou ještě také jiné bytosti duchové, před nimiž se možno chrániti kouzly a odříkáváním pověřených modliteb.

Učení, které život lidský nazývá zlem a jeho ničení etností, nemůže vésti k jinému, než k omrzlosti a nečinnosti a musí býti brzdou jakéhokoliv pokroku.

Nápadným zjevem jest pro povrchního pozorovatele, že buddhisté mají mnohá zařízení podobná zařízením křesťanským. Na př. nejvyšší hlavu, kláštery, sliby, jakýsi růženec, rozmanité stupně osob duchovních, úpravu chrámů, oltářů a pod. Vše to si lze vysvětliti jednak dlouhým stykem Buddhistů s křesťanstvím, jehož stopy v sousední Persii, na Ceyloně a na ostrovech

Indického oceánu jsou patrný již v 6. století. S těmito všemi končinami žili Indové ve styku a tudíž jim křesťanství nebylo docela neznámým. Jednak vyplynula mnohá zařízení i v křesťanství z touhy lidské přirozenosti určitými úkony zevnějšími projevovati city náboženské a mohou tudíž zcela přirozeně i v jiných náboženstvích náhodou dojítí stejného projevu. Ani společné hlavy nejvyšší neměli Buddhisté vždy. Dalai Lama (tak se ona hlava zove) se vyskytuje poprvé teprve v 11. století a až od století 15. používá své plné moci.

Ostatně nalézají-li za našich časů cestovatelé i bohoslužebná náčiní buddhistů podobná bohoslužebnému náčiní křesťanskému, nechť se tomu nikterak nediví. Četl jsem v kterémsi časopise zaručenou zprávu, že se ona bohoslužebná náčiní buddhistická hotoví — v Paříži. Tudíž dle vzorů nářadí křesťanského, ba mnohá se tam zasílají, která se nikterak od našich neliší (na př. kadičelnice).

Ve článku o misiích na Ceyloně jsem se již zmínil o vlivu, jež má buddhismus i na Evropě na východě žijící, a že se naleznou nezdědka i v našich kruzích vzdělanců jednotlivci buddhismus vlebící. Snižují své náboženství katolické, protože ho — neznají. Je to smutnou pravdou, ač by se to mohlo zdáti přímo nemožností.

Povšimněme si nyní Indů, vyznávajících brahmanismus. Slovo „brahma“ znamená původně „modlitba“; Indové však jím vyjadřují

pojem síly nejvyšší, řídící celý svět, kterou pak ctí jakožto boha „Brahmu“.¹⁾ Rozmanité náboženské předpisy brahmanské jsou obsaženy v knihách zvaných „Veda“. Počátek brahmanismu jest hledati v letech 600—1000 před Kristem.

Dle nauky této vyřinuly se jaksi všechny bytosti z boha Brahmy a zase se v něho vracejí; duše však musejí na této cestě — dle toho, jak byly čisty či méně čisty — dříve procházet; radou těl zvířat, čemuž my říkáme stěhování duší.

Nutnému očišťování duší jest potřeba napomáhati oběťmi a obřady, při jichž vykonávání se však musejí zachovávat co nejpodrobněji předpisy známé „brahmínům“ čili kněžím brahmanickým, kteří také ovšem znají pravidla mravů, dle nichž se třeba řídit, by se duše příliš od Brahmy nevzdálila a nepotřebovala tudíž k němu dlouhého putování zpětného po smrti člověka. Jedním z brahmany často konaných obřadů jest na př. koupel v posvátném rybníce, jaký jest (kromě jiných míst) v Kumbakonam v jižní Indii. Město Kumbakonam má asi 64.000 obyvatel a skládá se z polovice ze samých chrámů. Středem však jest svatý rybník, pro nějž jest Kumbakonam na jihu tím, čím Benares na severu, t. j. městem svatým. Když nastala potopa světa, chtěl prý Šiva (dále bude o něm řeč) za chrániti vedy, tvůrčí jiskru²⁾ a obilí. K tomu obdržel od Brahmy džbán, do něhož vložil vrstvu

---

¹⁾ Herder: *Conv. Lex.*

²⁾ Schopnost tvořiti.

ambrosie,¹⁾ na ni položil svaté knihy, hrst obilí a tvůrčí jiskru a ukryl vše na vrcholu svaté hory Meru. Vody vystoupily až sem, pozvedly džbán a odnesly ho pryč. Když opadly, stanul džbán na místě, kde je nyní posvátný rybník v Kumbakonam. Týž jest asi 3 ha rozsáhlý a nalézá se při skvostné pagodě.²⁾ Vedou k němu žulové schody a kolem jest umělé sloupořadí. Tam maží brahmanové před koupeli tělo olejem. Velká slavnost očišťování se koná každých 12 let, kdy prý se tu koupe bohyně Kavery a propůjčuje vodě podivuhodnou moc. Kdo se tehdy zde vykoupe, dosáhne odpuštění hříchů nejen sobě, nýbrž i předkům až do 180. kolena. Ku slavnosti trávající 8—10 dní se schází až 800.000 poutníků (r. 1909 jich tolik bylo), kteří v nadšení i šperky do vody házejí, chtějíce si tak zabezpečiti ochranu bohyně.³⁾ Všech jiných obřadů ovšem popisovati nelze.

Brahmanství mělo buddhismus nepřítelem a bylo jím značně potlačováno; teprve od 7. století po Kristu nabylo v Indii nadvlády nad ostatními náboženstvími a přejalo rozmanité nauky indických filosofů,⁴⁾ jakož i dva jiné hlavní bohy „Višnu“ a „Šiva“, o nichž praví, že jsou dvěma projevy bytosti Brahmovy, s nímž tvoří „trimurti“, t. j. trojici.⁵⁾ Jedním z důležitých před-

¹⁾ Pokrm bohů

²⁾ Indický chrám.

³⁾ Dle Kat. Miss. 1912—13 č. 1.

⁴⁾ Tomuto pozdějšímu brahmanismu se říká také hinduismus.

⁵⁾ Kat. Miss. 1911—12 č. 7.

pisů tohoto indického náboženství jest onen, jímž se Indové dělí na kasty čili třídy obyvatelstva, jež se vzájemně od sebe oddělují, ba některé se jakéhokoliv vespolečného styku varují a sebou navzájem pohrdají. Hlavními jsou tyto čtyři kasty: „brahmíni“ čili kněží, „kšatryové“ čili bojovníci, „voišyové“ čili obchodníci a konečně „sudrové“ nebo také „pariové“, nádeníci, dle Indů nejnižší druh člověčenstva. Kromě těchto hlavních se čítá znalci indických poměrů množství kast podružných, ba skoro každý stav a zaměstnání tvoří kastu sám pro sebe. Lze tam nalézt i lidi, jichž neřadí brahmanové do žádné kasty a tudíž jimi pohrdají více nežli parii. To jsou t. zv. Korgarové, potomci prabydlitelů Indie, o nichž nalézám v misijním časopise následující zajímavou zprávu:

„Obyčejně se má za to, že pariové tvoří v Indii nejnižší třídu lidstva, neboť jsou všemi pohrdáni a ode všech vyloučeni.

Avšak pariů nižšími jsou ještě jiní, totiž „outcasts“¹⁾ „v kasty nezařazení“. Jaký musí být jejich osud, když se již pariům každý vyhýbá jako malomocným a užívá jich toliko ku zaměstnávání nejnižším a nejopovrženějším.

K nezařazeným v kasty náležejí v diecési Mangalore²⁾ Korgarové, potomci v těchto končinách kdysi panovavších prabydlitelů. Téhož dne, kdy jejich předkové byli vniknuvšími dobyvateli

---

¹⁾ Anglické pojmenování.

²⁾ Přístavní město západního pobřeží Přední Indie; 44.108 obyvatel.

přemožení, počínají dějiny útrap tohoto nešťastného národa. Nepovažovali bychom za možno, že dovedla lidská ukrutnost zacházeti po dlouhá staletí s celým národem tak nedůstojně.“

Korgarové měli zůstatí vyloučení ze všeho lidského vzdělání i z lidské společnosti; to bylo a zůstalo zásadou až podnes. Nesměli bez dovolení obyvatel vejíti v žádnou dědinu; v noci se jim tam přístup vůbec nedovoluje. Také si nesmějí stavěti žádných dědin, ba ani domů, při nichž stavbě by se užívalo kamení nebo jiného zdiva. Mají si hotoviti chatrče z větví, opodál cesty v křoví. Jest zapovězeno jejich ženám pokrývati těla látkou, spokojiti se musejí zástěrou z listí palmového a mužové cárem, jenž nesmí býti nikdy nový. Při tom smějí užívati jen takového hrubého cáru, jakého se v Indii užívá k balení mrtvol. Též nesmějí míti nových nádob — smějí si jen sebrati lepší střepy na smetišti. Masa smějí požívati jenom psiho a padlých krav. Tyto všechny předpisy jsou však snesitelnějšími onoho, jímž se jim zapovídá užívati studní. Při horkém indickém podnebí je to pravou ustavičnou trýzní! Korgarové si musejí tudíž vodu nabíratí z bažin a kalužin; pakli žár sluneční tyto vysušil, postaví svůj střepe na plot blíže studny, ustoupí do křoví — nesmějíť choditi s příslušníky kast po stejné cestě, neboť jejich dech otravuje — a čekají mnohdy po celé hodiny, až někdo z útrpnosti v jejich nádobu vody naliže. Nikdo však nemyslí, že ona útrpná duše zaneše nádobu tu ke studni; tím by sebe i studni znečistila. Naliže jenom

hodně s vysočka z vlastního džbánu do džbánu cizinceva.

A zasluhuje Korgar tohoto zacházení? Missionáři a cestovatelé žasnou nad výbornými schopnostmi tohoto kmene, nad jeho vtipem i chytrostí. Také se tito vyvržení vyznačují pravdymilovností, spolehlivostí, pracovitostí a dětinnou poslušností. I co do mravnosti jest jejich život mnohem lepším života ostatních zkažených pohanů. Jedinou takovou chybu mají Korgarové v této zemi sobectví: jsou velmi mírnými, dobromyslnými, a proto ničeho nezmohou proti zlobě svého okolí. Korgarové jsou téměř jako dobré, nezkažené děti a tudíž skoro jako stvoření pro křesťanství...

Tolik nám postačíž o hlavních indických náboženských vyznáních. Kromě nich jest tam hojnost mohamedánů, pak sikhů, jichž zakladatelem byl kupec Nanak (1465—1538), jenž se pokusil o jakési spojení hinduismu s brahmanismem. Dále tu žijí džainové, sekta blízká buddhistům, hlásající nutnost trýznění těla. Zakladatele této nauky (Bardhamana Dšanataputra, přijmím „Dšina“, t. j. Přemožitel) čítají buddhisté do společnosti šesti bludařů; pak jsou perští ctitelé ohně (stoupenci Zoroastrovi), animisté čili ctitelé duchů a konečně kromě křesťanů i židé.

O křesťanství a jeho snahách bude pojednáno v článcích následujících.

3. Křesťanství v Indii.

I.

Statistická tabulka přehledu náboženství obyvatel Přední Indie¹⁾ udává 2,923.241 křesťanů. Není však z ní patrno, zda se tu jedná pouze o katolíky, či i jiná vyznání, protestantská, jež jsou jistě v Indii zastoupena, protože jest Indie z velké části kolonií Anglie, státu protestantského.

P. Schwager, missionář ze „Společnosti Božského Slova“²⁾ udává však počet tamních katolíků určitě na 2½ milionu a tvrdí, že zvláště v Indii jižní jest katolické náboženství tak rozšířeno, že jsou tam celé osady katolické hustě vedle sebe. O duchovní správu se tam dělí 1200 cizích missionářů a 1700 kněží domorodých. Také v Zadní Indii čítá týž znalec misíí více nežli milion katolíků.

Není to ovšem veliký počet, povážíme-li, že se v Indii hlásalo učení Kristovo v dobách velmi dávných, čehož důkazem jest stará pověst o hrobu sv. apoštola Tomáše v Meliaporu.³⁾ Velikých zásluh o křesťanství v těchto končinách si získal kdysi stát, jenž nyní církev pronásleduje, její kněze ve vlasti vrhá do žalářů a v pohanických zemích z misíí vyhání — Portugalsko. Jeho blízkému krajanu, sv. Františku Xaverskému

¹⁾ Herder: *Conv. Lex.*

²⁾ Ve spise (německém) „Katolické missie mezi pohany ve škole“.

³⁾ Též Mailapur aneb Kalamina u Madrasu v Přední Indii. (Fr. Eckert: „Církev vítězná“.)

(1506—1552), přísluší přívlastek „apoštol Indie“.¹⁾ — Nemíním psáti dějinného postupu missijní práce²⁾ v Indii, nýbrž vyhledati zase jenom prostý obrázek ve zprávách missionářů, jenž by nám umožnil učiniti si alespoň nepatrnou představu o nynějším stavu tamějších katolických křesťanů.

Za tím účelem budeme následovati v duchu arcibiskupa z Bombaye,³⁾ Heřmana Jürgense S. J., na jeho visitační cestě poloostrovem Kathiawar.⁴⁾ Snad někoho překvapí zpráva, že se tato cesta konala — vlakem. V Indii jest totiž již dosti železnic, které se časem jistě dají připojiti k tratím perským, ty zase k ruským⁵⁾ — a rychlovlak z Paříže do Bombaye bude hotovou událostí.

Musím předeslati, že na poloostrově Kathiawar si udrželi vládu indiští radžové, t. j. domorodá knížata, jichž se tu čítá asi 300, z nichž nejpřednějším a tudíž i nejbohatším (jenom asi 13) se dostává všech poct panujících rodů.

Arcibiskupovi se dostalo od správy kathiawarských (úzkokolejných) drah salonního vozu, jakož i zcela volné (bezplatné) jízdy „z kteréhokoliv nádraží na kteroukoliv stanici“; rovněž

¹⁾ Sv. František Xavorský byl rodem Španěl, které s Portugalskem hraničí.

²⁾ Krátké dějiny katol. misíí vycházely právě v „Růži Dominikánské“ v Praze (roč. 26. a 27.). Psal je člen řádu kazatelského Fra Domenico.

³⁾ Hlavní město stejnojmenného kraje indického, ležící při západním pobřeží Přední Indie. Má 770.843 obyvatel.

⁴⁾ Poloostrov severně od Bombaye.

⁵⁾ Případně k bagdaské dráze a pak k Cařihradu a Vídní. (Balkánský vlak Cařihrad—Berlín.)

jeho sekretáři a sluhovi. Visitace počala v Rajkotu. — Její popis zní následovně: „Kolem páté hodiny stanul vlak v Rajkotu. Rajkot leží asi uprostřed Kathiawaru a jest hlavním městem stejnojmenného státu. Blíže města jest sídlo anglického zástupce vlády pro Kathiawar. Arcibiskup byl uvítán na nádraží předáky zdejší katolické obce a uveden k připravenému povozu, který poslal anglický vlání zástupce Mr.¹⁾ Percy Fitzgerald. Týž poslal zároveň pozvání, aby byla Jeho Milost se sekretářem jeho hostem.

Napřed se jelo ku katolickému kostelíčku. Tento stával kdysi o samotě. Nyní jest však obklopen dvorci a rozmanitými stavbami, takže se lze k němu dostat i toliko po cizí půdě. Zvláště kolem se nalézající budovy rozsáhlého hospitalu²⁾ jsou k němu obráceny částmi, jež neposkytují některým smyslům mnoho příjemnosti. Řady praporů postavených od brány až po kostel dovedly tuto nepříjemnost toliko částečně zastříti.

Oděv se v domě kněží arcibiskup rouchy biskupskými, šel ve slavném průvodu do kostelíka. Týž jest malou, pěknou stavbou v podobě kříže. V jednom rameni kříže jest sakristie, v druhém se nalézá kůr pro zpěváky. Když arcibiskup zase vyšel z chrámu, byl uveden do rozsáhlého otevřeného stanu, kde byl pro něho připraven nádherný trůn. Po uvítací písni předčítal nejstarší katolický obyvatel Rajkotu uvítací adresu. Vrchclila v přání, aby jim Jeho Milost

¹⁾ Mr. — Mister, což jest anglické slovo a znamená „pan“.

²⁾ Útulna.

dopomohla, by si mohli na vhodném místě postavit chrám. Odpovídaje k řeči té slíbil arcibiskup, že vykoná co mu bude možným. Při uvítací slavnosti hrála v Rajkotu se nalézající vojenská hudba, sestávající skoro ze samých katolických Goanesů.¹⁾ Tito goanesští hudebníci tvoří s kuchaři a sklepníky, zaměstnanými u zdejších zámožnějších rodin, hlavní část zdejší katolické kolonie. K těm potom přistupují železniční úředníci, strážníci, vládní sekretáři atd.“²⁾

Všech katolíků jest asi 200; mezi nimi několik Irčanů neb anglických úředníků. Ostatní jsou křesťané indiští. Po dobu svého pobytu v Rajkotu bydlil arcibiskup v domě zástupce anglické vlády a jeho průvodcím byl vykázán — pro nedostatek místa — pohodlný stan v zahradě.

Vneděli udělil arcibiskup sv. biřmování 33 větším i menším biřmovancům a navštívil hřbitov, by požehnal hroby tam pochovaných katolíků, načež navštívil a prohlédl si památnosti města, na př. „Rajkumar College“, čili „školu princů“, skvostný to ústav ku vzdělání synů radžů; jest tam chovanců asi 40. — Když nadešlo loučení, slíbil arcibiskupovi jeho hostitel, že se přičiní o stavbu nového katolického kostela. Své dobré srdce osvědčil i tím, že uvedl arcibiskupa k svému starému nemocnému kuchaři (katoliku), jenž měl ovšem ze vzácné návštěvy velikou radost. — Druhou zastávkou byl Jamnagar.

---

¹⁾ Domorodců z kraje Goa.

²⁾ Až potud jest uváděna zpráva missionáře doslovně; dále pouze obsahem. Rovněž dále v uvozovkách jest zpráva původní.

Uvítání se účastnil i ministr (náboženstvím parsi) i jiní hodnostáři státní. Arcibiskup i sekretář byli dle zdejšího zvyku ověnčeni a obdarováni skvostnými kyticemi. I zde jsou katolíky hlavně hudebníci radžovi. Kaple jest za městem. Stát přispívá knězi v Rajkotu, spravujícímu zdejší katolickou obec, měsíčně 13 rupiemi.¹⁾ Katolíků jest asi 50, biřmovanců bylo 7.

„Slavnost byla povznášející, k čemuž nemálo přispěla útulná kaplička. Pohanští a mohamedánští vojíni se tísnili na schodech, aby viděli něco dosud nevidaného, katolického arcibiskupa s mitrou a berlou.“

Odtud se jelo do Jatalsaru. Musilo se zase přes Rajkot. Tam prosil majitel nádražní restaurace, katolický Goanes, arcibiskupa, aby zde i na všech stanicích, které zásobuje potravinami, přijal bezplatně jeho pohostinství. Cestu pak konal společně s arcibiskupem „Police Fojdar“, t. j. strážmistr, rovněž katolík, vděčný odchovanec jesuitů v Bandoře. Jmenoval se Mr. Lobo a pocházel z Moroi, kde býval jeho otec ve službě radžově. V Jatalsaru není stálého kněze, nýbrž přicházívá sem farář z Bhavnagaru konat nedělní služby Boží.

„Zvláštní kaple tu není. Avšak neúnavný farář si věděl rady. Nedaleko nádraží jest t. zv. institut, t. j. útulna pro zřízence železniční. Knězi se podařilo od správy velikou prostřední místnost na jeden den získati. I proměnil ji v úpravnou kapli. Arcibiskup byl překvapen a potěšen a

¹⁾ 1 rupie — 1 K 60 h.

konal sem slavný průvod. Dvě děvčátka nás pokropila voňavkami, což nás po jízdě za vedra velmi občerstvilo. Následujícího jitra udělil arcibiskup 5 biřmovancům svátost biřmování a mnoho věřících přijalo z jeho rukou sv. přijímání.“

Poslední stanicí byl Bhavnagar. Zde přispívá stát knězi 23 rupiemi. Pro nesmírné vedro měl býti arcibiskup uvítán až v podvečer, nicméně se dostavili někteří katolíci hned při příjezdu ku vlaku. Biřmovanců bylo 25. I zde tvoří značnou část katolíků goanesští hudebníci radžovi, které tento — ač byl nepřítomen a hudebníci byli s ním Bhavnagaru vzdáleni — k uvítání arcibiskupa poslal domů.

Snad budou i čtenáře zajímati tři zvláštní věci, jež arcibiskupovu pozornost vzbudily (ač ovšem s náboženstvím nemají co činit a tudíž vlastně do rámce tohoto článku nespadají).

První byla hojnost zvěře, již arcibiskup cestou sem viděl. V době tříhodinné jízdy napočítal z vlaku 278 srnců nebo těmto podobných antilop. V tomto kraji jest domovem též lev a jiné šelmy.

O druhé zajímavosti poslyšme zprávu jej doprovázejícího sekretáře: „Dívaje se z okna a pozoruje bezstarostně se pasoucí zvěř, uzřel jsem náhle v nepřiliš veliké vzdálenosti řeku a brzy potom i veliké jezero. Tázal jsem se P. Menezes,¹⁾ jaké jezero by to bylo. Týž však pravil s úsměvem: „Zde není ani řek, ani jezer; co vidíte, jest pouhý přelud.“ — „Ale vždyť přece vidím, jak se stromy

¹⁾ Doprovázející farář.

na břehu rostoucí ve vodě zrcadlí!“ — „To nic nedělá, i to jest přeludem.“ Ještě vícekrát na cestě jsem uviděl takovéto fata morgana.“¹⁾

Třetí zajímavostí byl právě v Bhavnagaru zasedající sjezd jainů, t. j. zvláštní indické sekty, která má (kromě jiných názorů náboženských, jako ctění duchů předků) zvláště úzkostlivou péči o život zvířat. Svědomitý jain zametá pečlivě místo, kam chce usednouti, aby nesedl na nějakého broučka; cedí vodu, aby nepohl sl něco živého; ba někteří pijíce si dávají přes ústa jemný šáteček, aby jím vodu procedili. Náleží prý k té sektě mnoho bohatých kupců a — lichvářů. Polknout komára je hříchem, vyssát lichvou člověka jím není. Je vidět, že starozákonní fariseové mají hojnost bratří po celé zeměkouli!

V poměry mezi katolíky jiné části Indie nahlédnutí nás nechává nekrolog,²⁾ věnovaný zemřelému patriarchovi Indie, Jeho Excellenci Donu³⁾ Antonínu Šebestiánovi Valentovi, primasu a arcibiskupovi v Goe. († 24. ledna 1908.) Goa⁴⁾ jest městem posvěceným působením sv. Františka Xaverského. Již tehdy, když tu světec prodléval, sídlil tu katolický arcibiskup, jehožto apoštolské snahy u lidu indického se však tříštily

¹⁾ Zrcadlení vzduchové, zvláštní to zjev přírodní, pozorovaný častěji v krajinách horských; u nás velmi řídký.

²⁾ Pohrobní vzpomínka v časopise „Kat. miss.“ 1908—9 č. 12.

³⁾ Don — pán.

⁴⁾ Goa jest kraj i město jižně od Bombaye. Nyní jen 9500 obyvatel.

o nemravný život Portugalců, jimž Goa tehdy patřila a patří s okolním územím podnes.

Don Valente byl Španěl, nar. r. 1846. Otec byl rozeným Portugalcem, lékařem a vrátil se po delším pobytu ve Španělsku zase do původní své vlasti, kde jeho syn Antonín vystudoval, stal se knězem, doktorem bohosloví a profesorem téhož v Coimbre. R. 1880 byl jmenován biskupem v Goe, kteréž sídlo má se po Lisaboně za nej-přednější portugalské biskupství. Nastoupiv svůj úřad, shledal Don Valente v Goe velmi smutné náboženské poměry, ba vinou vlády příliš povoleného duchovenstva, téměř úplný rozkol a odboj proti Římu. Také vzdělání duchovenstva bylo pokleslé, čímž se ostatně snadno ostatní vady vysvětlí. Tyto smutné poměry odstraniti, učinil nový arcibiskup svým životním úkolem.

Jak jej splnil a jak se jeho snaha dařila, praví nám jeden portugalský list slovy: Pod pevnou rukou Valentovou se měnila arcidiecése pomalu, avšak stále. Jenom kdo ji viděl na počátku jeho vlády a přirovná k tomu, co bylo zřítí při jeho smrti, jest s to, aby ocenil onoho rozvážného ducha, jenž našel pravou cestu, a onu nepoddajnou vůli, která vykonala toto obrovité dílo.“

Pevné ruky Valentovy pocítil především „katolický“ tamní list, jenž se osmělil — zapomenuv na vlastní svoje určení — zahrnovati potupou Římem vyslané do Indie missionáře, biskupy a kněze. Arcibiskup jej zakázal a když k odvolání se redaktora nejvyšší soudní dvůr

portugalský dal tomuto za pravdu, ohradil se odmítnutý arcibiskup proti rozhodnutí přímo ku králi. Také místodržitel v Goe poznal jeho neoblomnou vůli. Upozorňoval totiž, že bude-li zmíněné ohrazení králem zamítnuto, že musí arcibiskupovi zastaviti plat; tím ho chtěl asi pohnouti k povolnosti. Dostalo se mu však odpovědi, že v případě tom bude žítí s alumný. Nebude-li mu však ani tam přáno klidu, že odejde na anglické území a odtud že bude řídití svoji diecési. A jeho nezlomná vůle zvítězila. Vzhledem k duchovenstvu se postaral o řádnou úpravu studia. Jsa bývalým professorem bohosloví, dovedl znamenité služby v této příčině prokázati. Současně též urovnal rozepře dříve křesťanství tolik škodivší a dosáhl i toho, že se v Goe, bohaté na kláštery a kostely, mohl konati r. 1896 eucharistický sjezd za účasti 17 indických biskupů, 800—900 kněží a nesmírného počtu věřícího lidu, jehož se v závěrečném průvodě čítalo na 10.000. Při čísle tom považme, že to bylo v pohanské Indii a nikoliv v některém křesťanském státě.

I vládní kruhy si získal tak, že mu bylo po šestkrátě svěřeno, by zastupoval v indické státní radě místodržitele, při čemž dovedl tak úspěšně pro veřejné blaho působiti, že mu byl Portugalskem udělen vysoký řád Kristův. A list portugalský zase praví: „Nikdy nezdobil řád ten prsou hodnějších.“

Ba i pohanský lid indický měl k tomuto knížeti církevnímu tak velikou vážnost, že se

v kteréi osadě při visitační jeho cestě dostavila deputace pohanského obyvatelstva s prosbou, aby směli arcibiskupa společně s křesťany uctíti. Po té pak 400 pohanů líbalo řadou jeho prsten.

Za dobu svého 26letého působení v Goe zbudoval Valente 8 farních chrámů, 33 kaplí, biřmoval 100.000 lidí a posvětil 582 kněží.

Tyto řádky, líčící působení biskupů v Indii, nám ukazují alespoň poněkud, jaké slasti i strasti, výhody i obtíže provázejí hlasatele evangelia v Indii.

Budoucně si povšimneme práce kněží na tamní vinici Páně.

II.

Vyličiv působení biskupů v Indii, hodlám podati též nějaký obrázek práce kněží. K tomu se hodí zpráva zkušeného missionáře, ztrávivšího v Indii bezmála 40 roků¹⁾ a který nám vypravuje, jak prožil jeden z tisíců dní své missijní činnosti.

„Bylo to krátce před půlnocí, kdy jsem v dědince Malaipalam uložil své údy k odpočinku na horké ještě zemi. Jak šťastným jsem se cítil téhož večera pod klidným, hvězdami zářícím nebem! Noční ticho se dobře hodilo k tomu, aby mysl i srdce naladilo ku svaté zbožnosti. Byl jsem tak šťasten, že bych byl svůj namáhavý, skrytý život missijní nevyměnil za všechny koruny světa. Měl jsem opravdu příčinu děkovati nebeskému Oci, že mne zahrnuje tolika milostmi a

---

¹⁾ P. Theodor Dieckmann, missionář v Pñirangipuram. Dle „Kat. Miss.“ 1910—11 č. 3.

užívá za nástroj ku získávání duší. Nedaleko mého lože odpočívalo pohříženo v klidný spánek 52 osob, oděných bílým šatem, mezi nimi dva modloslužební kněží, kteří požívali mezi svými souvěrci veliké vážnosti. Tito všichni měli býti následujícího dne křtem sv. obmyti krví Beránkovou. Měli se veřejně a slavně odříkati ďábla, jeho skutků a býti potom přijati do svaté církve Kristovy. Téhož dne byla právě dobudována prozatímní kaple této osady. Ačkoliv nebyla ještě docela upravena, chtěl jsem ji již následujícího jitra posvětit a v této dosud zcela pohanské dědině po prvé nejsvětější oběť mše sv. sloužit. Pořad mé práce následujícího dopoledne byl tento: 1. O 3. hod. ráno křest dospělých. Neboť poněvadž jsme dosud neměli práva užívati kratšího způsobu křtu, vyžadoval tento výkon několika hodin času. 2. Svěcení kaple dle římského obřadu a vysvětlení posvátného úkonu toho, jakož i významu kostela vůbec. 3. Mše sv. s promluvou ku křtěncům. 4. Ku konci mše sv. povzbuzující promluva ku katechumenům.¹⁾ 5. Křest dětí.

Dokud jsem neusnul, měl jsem příležitost naslouchati melodickým²⁾ zvukům chrápajících sousedů, které mne brzy ukolébaly ve spánek. Funěním a taháním za nohy byl jsem najednou z tvrdého spánku probuzen. Byl to pes, který se pokoušel na mých sandálech nalézti sousto pro hladový svůj žaludek. Poněvadž jsem byl již

¹⁾ Čekancové křtu.

²⁾ Zpěvným.

častěji, když jsem spal pod širým nebem, o sandály připraven, stal jsem se škodou opatrným a nechával střevíce na nohách anebo dával si je pod hlavu.

Vyskočil jsem a poněvadž bylo právě 5 minut před 3. hodinou ranní, nemohl jsem se na psa hněvati. Vzbudil mne právě včas. Ihned byli ostatní spáči vyburecováni, jména jich přečtena a seřadění: mužové po pravici, ženy po levici. Jako příprava byla vykonána krátká promluva, v níž jim připomenuty veliké milosti křtu a povinnosti, jež tento ukládá. Za svitu svíce a olejové pochodně počaly obřady křestní. Ještě jsem jich neukončil a již musil býti rozepjat slunečník proti palčivým paprskům slunečním. Kaple nestačila všem pojati. Když jsem pak po vši své práci odkládal oděv potem promočený, bylo právě 12 hodin. Říkává se, že co činí člověk rád, není mu obtížným; avšak přes to připustí každý, kdo to zkusil, že není žádnou maličkostí po 8 hodin nepřetržitě mluvit. Jazyk i ústa bolí a člověk se cítí tak vysíleným a vyčerpaným, jako — vytřepaný pytel od mouky. Byl jsem tudíž rád, když mne můj kuchař volal k snídání, jež byla zároveň obědem. Kuchař se chtěl tentokráte zvláště vyznamenati. Postavil stůl, jakého nikdy před tím, aniž kdy později sestavil. Sehnal kdesi červotočivé a zpola zpráchnivělé prkno a položil je na několik kamenů. Na tom se nacházela rýže a pečené kuře, jehož vůně mi vábně vanula vstříc. Pomodliv se, usadil jsem se k nízkému stolu, abych po způsobu reků Homéro-

vých¹⁾ vztáhl své ruce k bohaté hostině. Když jsem se však hotovil kuře násilně roztrhnouti a opřel se o ně, nesneslo toho červotočivé prkno. Bác — můj vzácný oběd ležel v písku a střepy mého jediného talíře ležely jako pochovány v písku smíchaném s rýží. „Ach, dare nebes,“ povzdechl jsem, „dostal jsi se na nepravý stůl a nebyl jsi mi souzen. A právě nyní se mi to musilo státi, kdy mne souží muka Tantalova!“²⁾ Když jsem se tak podíval bolestně k zemi a pak uzřel vyjevený obličej kuchařův, musil jsem se dáti nahlas do smíchu. Bylo to také opravdu směšné. Tu má pečeně opepřená prachem a červotočinou, onde ustrnulý vládce kuchyně s nevýslovně hloupým obličejem; věru, znamenité! Při tom jsem měl ještě štěstí; neštěstí mohlo býti ještě větším. Jediný můj šálek — jediná nádoba k pití, to odnesla jenom nepatrným poznamenáním a mohla mi tudíž ještě mnoho let sloužiti, až jednou — kdo ví kde a kam — zmizela. Nad ztrátou talíře jsem slz neproléval, vždyť jsem od té doby alespoň vlácel sebou o kus nábytku méně! Rýže byla ovšem neodvolatelně ztracena; kuře však bylo omyto a ukojilo, pokud to jenom šlo, můj hlad.

¹⁾ Homér, slepý básník řeckého starověku napsal básně *Illiás* a *Odyseea*, v nichž líčí mnoho hrdinů z války Řeků s Trojany.

²⁾ Tantalus jest báječným mužem starověku. Byl potrestán za to, že odcizil bohům jejich nektar a ambrosii (nápoj a pokrm), tím, že stál po smrti v podsvětí ve vodě po kolena a nad jeho hlavou viselo ovoce. Voda však i ovoce mu unikly, vztáhl-li po nich ruku. Tak stále hladověla žíznil.

Po indickém mravu jsem vykouřil doutník a potom teprve zapsal jména pokřtěných do křestní knihy. Jsa s tím hotov, dal jsem zapřáhnouti, abych se dostal ještě zavčas do dědiny Satalno, kde jsem měl ještě pokřtíti několik osob, které s dnešními křtenci stejně zkoušku z náboženství vykonaly. Poněvadž tam vedla poměrně dobrá cesta, mohl jsem se, sedě na káře, pomodlit mezi jízdou breviář. Dospěv tam, posadil jsem se pod stinný tamarišek,¹⁾ pod jehož zelenou a stinnou klenbou byl čekajícím křest po krátké přípravě udělen.

Bolestných hodin, pod tímto stromem v následující noci prožitých, tak snadno nezapomenu. Po denní práci jsem se uložil na zemi ku krátkému odpočinku. Spal jsem asi hodinu, když jsem byl náhle probuzen hučením a duněním v hlavě. Vyskočil jsem a chytil se za ucho, v němž to třískalo a bušilo, jakoby se tam otáčela mlýnská kola. S mojí snahou odstraniti neblahého hosta z ucha rostl též hluk a znění v uchu. Vzbudil jsem kuchaře a prosil ho, aby mi do ucha posvítíl a zvíře tam se nalézající chytil. Pravil mi, že tam ničeho nevidí a že tam musí býti jen zcela nepatrná písečná muška. „Cože,“ pravím na to, „písečná muška? Spíše dupající slon anebo řvoucí lev!“ Vlíl jsem do ucha vody, abych ničemu utopil a dle rady kuchařovy též trochu oleje z lampy, avšak zvíře nechtělo místa svého opu-

¹⁾ Tamarindus indica. Strom s pěknými hroznovými květy. Jeho plody jsou lusky, prý velmi obceřstvující. Dřevo nepodléhá hmyzu.

stiti. Prosil jsem tedy kuchaře, aby malými klíšťkami, jaké domorodci stále nosí v opasku, by si jimi do nohou zaražené trny mohli vytáhnouti, zloducha živého nebo mrtvého z ucha vylovil. Po dlouhé operaci se mu konečně podařilo vytáhnouti na světlo křídélka mravenčí. To mne upokojilo a ubezpečilo, že se tam dostal jenom okřídlený mravenec. Konečně dostal po kouscích celé zvířátko. Avšak ucho bolelo ještě dlouho a zateklo. Nevím, bylo-li to následkem píchnutí mravenčího, či operace hrubými klíšťkami.

Vzal jsem si však z toho naučení, abych neléhal nikdy na holou zemi, aniž jsem si dříve bavlnkou zacpal uši. A tomuto předsevzetí jsem až podnes věrným.“

Laskavý čtenář se pamatuje na rozdělení obyvatelstva indického na třídy, kasty zvané. Toť nesmírná obtíž, s níž jest katolickým věrozvěstcům zápasiti. Příkázání Kristovo hlásá rovnost všech před Bohem a církvev má stejná práva i stejné povinnosti pro bohaté i chudé. A to jest nauka, jež naráží na tisíciletými zakořeněné kastovníctví jakožto na ohromnou překážku. Nemohouce rázem vykořeniti tohoto zla, hledí je kněží alespoň poněkud zmírniti. Obtíže odtud vznikající snažila se církvev tím rozřešiti, že vykazovala prozatím jednotlivým skupinám v chrámech někdy i oddělená, uzavřená místa, kde se dostávalo vyšším třídám přednosti.¹⁾

¹⁾ Kat. Miss. 1910—11 č. 11.

Tak byl rozdělen chrám v Pondišery¹⁾ na dvě části. Jednu pro parie, druhou pro příslušníky kast. Pariové však hrozili, že proti tomu veřejně v chrámě vystoupí. Aby se zamezilo veřejné pohoršení, byl chrám r. 1908 na čas uzavřen. Po čase bylo ono rozdělení odstraněno a chrám znova otevřen, při čemž bylo prohlášeno, že může jednotlivá místa zaujati každý bez rozdílu. Tedy pariové i povolnější kastovní křesťané. Kdo by pak chtěl jenom určitá, kastám vymezená místa, nechť jde do katedrály na služby Boží. Tam že bude zachován dosavadní pořádek. Avšak ani to se neosvědčilo a mělo za následek, že bývala katedrála obyčejně prázdná.“

K této zprávě podotýká missionář: „Na štěstí není kastovní otázka všude stejně obtížnou a na mnohých místech se podařilo ji smírně rozřešiti.“

Velmi potěšitelnou v té příčině jest zpráva z r. 1912, dle níž začali bývalí chovancové škol missijních, „příslušníci vyšších tříd, o nižší kasty se zajímají a při jich obrácení zastávají službu dobrovolných katechistů.“

Zjev ten má tím větší cenu, že v Indii působení domorodých učitelů katolického náboženství bude přijímáno s větší důvěrou, nežli kněží evropských, k nimž mají pohanští Indové — z příčin politických — častěji nedůvěru.

Ostatně si počínají kněží poměrů znalí při pokřtění Indů velmi obezřetně. Vezmou si na

¹⁾ Město mající 47.566 obyvatelův, leží ve stejnojmenném kraji Přední Indie při jihovýchodním pobřeží.

starost jenom tolik osad, kolik by mohli řádnou duchovní správou opatřiti a tam zase pokřtí jenom ty, od nichž se dá pravděpodobně očekávati, že budou křesťanské povinnosti plniti.

Z toho ovšem následuje, že by bylo potřebí missionářů co nejvíce. Proto: 1. hledí missionáři Indii vychovati poznenáhlu kněžstvo domorodé a 2. katolíci mají se snažiti dle možnosti missionáře hmotně podporovati.¹⁾

Podporou missijní práce kněží mezi pohany jest tisk. Za našich dob proniká do všech končin světa evropská kultura. Jest mnoho krajů, míst a domů, kam se dostane dříve kniha, nežli si tam může zjednatí přístup missionář. Proto se i katolické missie musejí vyzbrojiti potřebným tiskem a hleděti mu naléztí cestu ku vzdělanějším kruhům pohanským. I v Indii se tak děje. Bylo tam vydáno hojně pojednání o náboženských otázkách, na př.: O stvoření. Co jest Bůh? Bůh, jeho jsoucnost, přirozenost a vlastnost. Hovory o náboženství. Stěhování duší a zmrtvýchvstání.

Spisky ty hledí katolíci rozšiřovati tak, aby se dostaly do rukou těm, kteří mají o otázky náboženské zájem a sice aby si je takoví lidé za nepatrné poplatky kupovali. Rozhazovati spousty katolického tisku bezplatně, ve způsobu letáků a darmo rozdávaných brožur, jest bez-

---

¹⁾ Upozorňujeme znova na knihu „Poslední vůle Ježíšova“, jež pojednává o povinnosti naší k missiím. Stojí v pěkné vazbě I K 30 h, poskytuje hojnost látky ke kázáním a přednáškám jakož i k soukromému poučení. Objednává se ve „Sv. Gabrieli, missijním domě v Mödlingu u Vídně“.

účelným, ano budí jakousi nedůvěru u pohanů, kteří v tom tuší nebezpečnou nějakou agitaci a papír ten pak ničí nebo prodávají obchodníkům na kornouty.¹⁾

III.

Že znalost nauk křesťanských proniká též do kruhů, které dosud učení Kristova nepřijaly a že i takové kruhy do jisté míry chápou, že náboženství Kristovo má veliký význam pro život celých národů, poznáme z dopisu, jež přinesl ve vánoční době r. 1910 indický časopis „Mirror“ a jenž pochází z pera pohanského indického vzdělance. Uvedu jej doslovně dle toho, jak byl podán v missijním časopise kapucínským missionářem P. Jak. Petrem:²⁾

„Milá, starobylá slavnost vánoční opět na-dešla. Zvony zvučejí a v odpověď jim hlaholí písně: „Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem!“ K čemu bychom mohli přirovnati lesk a hloubku křesťanského symbolismu,³⁾ jenž vznikl v Betlemě a prozářiv i očistiv vše, s čím vešel ve styk, zněl celými staletími?

Změna za změnou vcházela na svět a právě nyní spěchá světem zase s neuvěřitelnou rychlostí, znova a znova věci přetvořujíc. Jediné toliko, osobnost Kristova, zůstává nezměněna. Týž jest dnes právě takovým, jako byl před 1900 roky, když mudrcové od východu betlemskému dítěti

---

¹⁾ Kat. Miss. 1912—13 č. 9.

²⁾ Kat. Miss. 1910—11 č. 7.

³⁾ Asi ve smyslu „tajemné nauky“.

své dary přinesli. Žádná slavnost nepůsobí tak sladkým kouzlem na obrazotvornost křesťanovu, jako ona, která připomíná příchod Kristův na svět. Jest to slavnost vznešená, o níž mluví srdce k srdci, a radost prýští z hlubin lásky nejsrdečnější. I my se radujeme v tomto radostném čase se svými křesťanskými spolubratry, zvláště když si vzpomínáme, že Ježíš Kristus byl Asiatem¹⁾ a že světlo, osvítivší svět západní, přišlo z Asie. Ještě většího zájmu našeho získávají vánoce tím, že jsou hlavním svátkem našich vladařů.²⁾ Uprostřed starostí o svá zaměstnání a hluku i ruchu politických hádek považujeme se za šťastny, mohouce své hlasy sjednotiti k oslavě Knížete Pokoje.

Víme, že hlavní povinností křesťanů v době vánoční jest klanění se Bohu a že láska a bratrství jsou hlavními součástkami úcty toho, jehož božský soucit se všemi ubohými a trpícími byl po všechna staletí nejmocnější pákou všeho společenského pokroku. Toť ono poselství, jež přinášejí vánoce každoročně našim křesťanským vládcům i křesťanským spoluobčanům. Odtud očekává Indie svého času v nejpřednější řadě svědomité a věrné zachovávání křesťanské nauky. Stále více by mělo býti uznáváno, že to byl jedině duch Kristův, jenž uschoptil Anglii, aby uhájila tuto nesmírnou, tolika národy obývanou korunní zemi a že týž duch jest jediným pro-

¹⁾ Rodem z Asie. Palestina je též v Asii.

²⁾ Indická vláda jest anglikánská, tedy křesťanská, ovšem nikoli katolická.

středkem, jímž Brit¹⁾ blaho své vlastní i obyvatelstva této země může podporovati.

Svoboda, spravedlnost a pokoj, z něhož se nyní Indie v tak veliké míře těší, jsou ovocem ducha Kristova. Kéž by se britská vláda vždy víc a více o zachování nauky křesťanské opírala! Kéž jest příklad a vliv našich vladařův a křesťanských spoluobčanů vždy ušlechtilějším a účinnějším!

Zatím co zvěstují vánoční zvony všem lidem radostnou zprávu o pokoji a dobré vůli, vnucuje se nám bolestné poznání, že veliká část křesťanstva propadá lhostejnosti²⁾ a hmotařství a že křesťanství doznává v přitěmnoti mnohých ran pronásledováním náboženství a odcírkevněním školy. Není divu, že hmotařství, šíříc se tak politování hodným způsobem, má v zápětí tolik rozmanitého zla. Kdo by, vida zmatky, jež oko na všech stranách ve světě zří, se bránil přesvědčení, že vše to jest výstrahou nebesy dávanou? Křesťanské národy se rozpadávají, poněvadž zapomenuly na Krista, právě jako my Hindové³⁾ podléháme tolika zlům, poněvadž jsme chladnými a lhostejnými k naukám našich mudrců.

Považujeme se za šťastny, že máme Brity za své vládce, poněvadž oni uznávají Ježíše, Asiata, za svého vůdce, svůj vzor a Spasitele. Tak jest Kristus páskou, vízící Anglii s Indií.

¹⁾ Angličan; Anglie se zove též Britsko.

²⁾ Náboženské lhostejnosti.

³⁾ Pohanské náboženství indické.

Kéž jeho příklad neustane nikdy míti vliv na život těch, kteří spravují osudy této říše. Na obrat neměli bychom my Indové zapomínati, že se Ježíš Kristus v Asii narodil a že se máme stále víc a více připojovati k těm, kdož následují jeho učení. Modlíce se, aby naši krajané, Hindové i Musulmani,¹⁾ své náboženské předpisy víc a více skutky projevovali, modlíme se též, aby naši křesťanští bratři nám byli vzorem onoho pokoje, mírnosti a obětavosti, které jsou význačnými znaky jejich náboženství. Říše ušlechtilé lidskosti se musí pozvádati na základech uznávání duchovních pravd a jich ve skutek uvádění.

Nepokoj a zmatek přestane, budeme-li se řídit nebeským poselstvím, oznamujícím, že jedině náboženství vede národy ku pravému pokroku.

Těšíme se z toho, že jest v této zemi tolik křesťanských missionářů; neboť ti právě ukazují našim krajanům pravý vzor křesťanské čistoty sebezáporu. Oni jsou nejlepšími přáteli lidu, což dokazují jejich skutky lásky a jejich činnost výchovná. Vzpomínáme vděčně, že za posledního povstání Bakr-Id (10. prosince 1910) byly v Kalcutě a v rozličných kostelích konány modlitby i kázání, aby byl pokoj obnoven.

Vánoce jsou ozdobeny odznaky radosti. A kdežto ony přicházejí a zase odcházejí, chceme svá srdce pozvednouti k Bohu a modliti se, aby svazky bratrství mezi vladaři a poddanými

¹⁾ Mohamedáni.

i mezi rozmanitými národy, obývajícími tuto zemi, se stále utvrzovaly duchem toho, jenž za obnovu práva a spravedlnosti zemřel. Pohlížejme všichni, nechť jsme příslušníky jakéhokoliv náboženství či národa, ku hvězdě betlemské a slavme vánoce s předsevzetím, že se budeme stále více vzájemně milovat a Boha vždy lépe poslouchat. Tak tedy jdeme vánočním svátkům vstříc s city naděje a důvěry, že všichni dosáhnou práva v příhodný čas. V tomto duchu přejeme všem, křesťanům i nekřesťanům, radostných svátků vánočních!“

K těmto slovům podotýká missionář, co i my — jsme-li jen poněkud poměrů znalými — správným uznati musíme:

„Netřeba jistě říkati, že se vším, co tento Hind o křesťanství napsal, nesouhlasíme. Leccos zní příliš „interkonfessionelně“. ¹⁾ Dojista jest to však důkazem, že nezůstává pohanstvo křesťanstvím, s nímž se stýká, nedotčeno. Jest patrné, že výsledek misíí se nedá měřiti toliko čísly, udávajícími počet obrácených.“

Také dosvědčuje tento projev indického novináře, že účinná láska k bližnímu a pokoj, mír a svornost, hlásaná katolickými věrozvěstci i u pohanů dochází obliby a srdce jejich obohacuje. Tím je snad i pro budoucnost ku přijetí křesťanství připravuje.

Kromě tohoto projevu pohana jsem nalezl

¹⁾ Mezinábožensky, čili že spisovatel ten stejnou oprávněnost a pravdivost všem náboženstvím přisuzuje.

jiný, z péra anglikánského církevního hodnostáře, arcijáhna,¹⁾ kde se dostává katolickým missionářům zasloužené chvály, která má tím větší váhu, že vychází z úst muže, jenž — jak jest patrné — chválí nerad a jenž právě ony vychválené stránky doporučí své církvi k následování — aby táž lépe katolické missijní činnosti mohla čeliti.

O školství řízeném missionáři se praví ve zmíněném listě následovně:

„Nejvíce působí výchovávací ústavy, kde se uděluje nižší i vyšší, ba i akademické²⁾ vyučování způsobu co nejlepšího. Na severu Indie vyučují opravdu obdivuhodní irští školští bratři 2000 curasijských³⁾ a evropských hochů v osmi školách a kolejích.⁴⁾ Jsou při tom opatření vším zařízením školním i potřebami vědeckými, jichž vláda v přítomnosti vyžaduje.

Jesuité mají četné školy a koleje pro vyšší vzdělání. Tak mají kolej sv. Františka Xaverského a t. zv. High School⁵⁾ v Bombay s 1625 žáky. Stejný ústav v Kalkutě má 20 profesorů a sta (800) posluchačů. V Tričinopoli jest nádherná kolej pro domorodce se znamenitým pro-

---

¹⁾ U nás arcijáhen jest kanovník s odznaky biskupskými (prelát). Zpráva vyňata z „Kat. Miss.“ 1909—10 č. 5.

²⁾ Vysokoškolské.

³⁾ Eurasiové jsou smíšenci z evropského otce a indické matky.

⁴⁾ Kolleje jsou vyšší školy s ústavu pro uhytování studentů.

⁵⁾ Vysoká škola.

fesorským sborem, skládajícím se z Jesuitů i jiných učitelů a s 1800 studenty.

Eurasijská děvčata bývají stále větším počtem v protestantských školách jen tak dlouho evičena, dokud nejsou dosti dospělými, aby dosáhla jemnějšího výcviku, jenž se očekává jediné od klášterní školy katolických řeholnic. Vliv, jehož dosahují u svých chovanech řeholnice, jest trvalým a doživotním. Vliv pak Jesuitů v a školských bratří jest sotva a smé ně pronikavým.

Vliv na srdce a obraznost vnímavého hoch a (necht by byl učitel i cizozemcem a prostředním pracovníkem) musí býti do jista zcela přirozeně mocnějším, nemá-li na mysli jiného životního cíle, nežli býti učitelem z lásky k věci Kristově, než vliv graduovaného¹⁾ anglického vzdělavatele, jenž se stal učitelem toliko k vůli platu.

Křesťanští školní bratří dosáhli toliko zřídka vysokoškolského vzdělání, avšak ovládají svoji školní látku dokonale a znají v té příčině vládní předpisy. Jest známo, že i oni i Jesuité plní naprosto všechny požadavky vlády i vysokých škol.“

Potom dovozuje pisatel listu výhodu, jež pro působnost katolických missionářů plyne z jejich bezženství a dí dále:

„Zdá se, že — jak se věci mají — může býti anglikánské církevní školství v Indii z achráněno jen o pomocí ne-

¹⁾ Graduovaný jest mající titul doktora.

ženatých bratří a společností sester, jež by byly hotovy pracovati bez ohledu na plat jedině pro slávu Boží.

Počátek takovýchto společností vyučujících stal se bratrstvem pana Pakeham Walshe, které spravuje školu Bishop-Cotton v Bangaloru a anglikánskými sestrami, činnými již ve více školách indických.“

Týž arcijáhen však má nesprávné domněnky o velkých příjmech katolických misíí. (Kéž by měl pravdu!) Jest přece dokázáno, že právě protestanté věnují ročně mnohem větší obnosy na missie. Zvláště američtí protestantští miliardáři a velkoobchodníci, kteří ovšem nepodporují missii vždy nezištně, nýbrž mají při tom někdy osobní prospěch na mysli, vědouce, že působením missionářů se razí do dalekých končin i cesta jejich obchodu a že tudíž peníz missiím věnovaný se vrátí časem ve způsobu zisku do jejich obchodní pokladny.¹⁾

Konče tímto články o Indii, jež nám mohly poskytnouti jenom velmi nepatrných úryvků z přehledných zpráv zaslaných missionáři z této ohromné a zajímavé země, dodávám, že — jak jsem se kdesi dočetl — budou-li nynějším postupem práce missijní pokračovati i v budoucnosti,

---

1) Ve spise „Poslední vůle Ježíšova“ dovozuje P. Heřman Fischer, že roční příjem missií protestantských jest asi 100 milionů marek, katolických naproti tomu v nejpříznivějším případě jenom asi 25 milionů marek. 1 marka — 1 K 20 h.

bude Indie katolickou za — **1000¹⁾ roků**. Milost Boží, jejíž cesty a moc jsou podivuhodny, dovede však tuto dobu — uzná-li Bůh za dobré — zkrátiti.

---

¹⁾ To se týká ovšem jenom Indie a je tu vzat v úvahu nynější počet obyvatelstva, katol. missionářů i nově na víru obrácených. Vypočítá-li se podobný poměr pro celý svět a uváží-li se všechny k tomuto potřebné okolnosti, stal by se svět katolickým za 4000 let. Účinnou podporou missií se vše to změní a vyjdou pak čísla docela jiná, mnohem příznivější.

Persie.¹⁾

Přehlízíme-li řadu dosud přečtených missijních článků a všimneme-li si současně mapy, poznáme, že si počínáme v našich missijních obrázcích trochu — „po židovsku“. Jdeme z prava k levé straně, od východu k západu. Začali jsme s Japonskem, přešli do Číny, pak Kočínčiny, na Ceylon a do Indie. Dle toho bychom měli přijíti nyní do Persie.

V našich českých listech bývala častěji zmínka o zemřelém již panovníku této země Nasr Eddinovi, jenž býval po více let do nedávna ještě pravidelným lázeňským hostem Karlových Varů a jenž se stal u nás známým hlavně dvojí okolností: 1. Rozdával hojně řádů těm, s nimiž přišel v Evropě do styku a 2. bál se rychlé jízdy po železnici, takže dvorní vlak, s nímž jel do lázní, musil jeti vždy velmi pomalu.

Nuže navštívme v duchu zemi tohoto panovníka, abychom — znajíce jednoho z tamních vladařů, poznali také alespoň poněkud i jeho panství a hlavně se dověděli, jak se pod žezlem perského šacha²⁾ daří křesťanstvu!

¹⁾ „Náš Domov“ 1914.

²⁾ Šach — král.

Podíváme-li se na Peršany ať na obrázku vymalované, ať na „živý originál“, s nímž se náhodou setkáme někde ve Vídni na Okružní třídě, zdají se nám býti ve svých chlupatých čepicích dobromyslnými sousedy. Skoro bychom ani nevěřili, že se pod těmi chundelatými pokrývkami, z opravdového „persiánu“¹⁾ vyrobenými, dovedly uhostiti i západoevropské revoluční myšlenky, které po smrti zmíněného Nasr Eddina²⁾ způsobily značné zmatky v celé „říši zlatého lva“³⁾, jichž působením konečně zasedl na trůn šacha hošík — Mohammed Ali,⁴⁾ který ve svém nádherném úboru a s malou šavličkou po boku vypadal spíše jako chlapeček, hrající si na panovníka, nežli panovník opravdový. Však by se mu asi bylo lépe líbilo na panovníka si hráti, než jím opravdu býti, jak toho důkazem byl hořký pláč, s jakým vstupoval na trůn.⁵⁾

Pohled na mapu Persie nám poví, že tímto jménem se označuje říše, sáhající na východě skoro k řece Indu, na západě k Tigridu, na severu k t. zv. Kaspickému moři a značnou částí k řece Amu Darja; na jihu se dotýká moře, a to zálivu Perského a Indického oceánu.

Sousedními panovníky jsou: severně „batuška car“, západně turecký sultán a východně

1) Tamní ovčí kůže; u nás oblíbená kožešina, která bývá často napodobena.

2) Píše se vlastně Nasr-edin.

3) Zlatý lev s mečem v tlapě a za ním vycházející slunce jest známkou Persie.

4) Nar. 1896 a počal panovati ještě ve věku dětském.

5) Dle „Kat. Miss.“ 1909—10.

císař indický čili král anglický, jemuž také patří některé ostrovy na jihu Persie. Nezapomeňme na tyto sousedy Persie — budeme toho potřebovati, bychom si vysvětlili náboženské poměry v říši šachově.

Půda Persie jest ponejvíce hornatá a vyznačuje se jako zvláštností tím, že řeky její nedospívají z velké části k moři, protože jim v tom brání rozmanité horstvo, nýbrž tvoří bažinatá jezera, na jichž povrchu a v jichž okolí se usazuje hojně sůl, tvořící na povrchu jezera často ledu podobnou kůru.

Protože se řeky s námahou horstvem musejí prodírat (tvořice i t. zv. caňony¹⁾), zůstává značná část Persie úplnou pouští, jakéhokoliv vzdělání neschopnou. Jinde jest opět jen proto úrodnou, že ji uměle zavlažují.

Kromě soli obsahují útroby zemské v Persii dosud málo čerpané hojné zásoby železa, mědi, olova, stříbra, síry, petroleje, tyrkysů, jílu, mramoru, tuhy sádry a břidlice. Také jest tam mnoho minerálních pramenů. Patrně však se těchto posledních neujala dostatečně lékařská věda; jinak by byl perský šach nevyhledával lázní evropských. Ježto jest pro hornatost tamní podnebí podobno našemu a při tom se Persie dotýká moře v kraji blízkém pásmu horkému (25 stupňů severní šířky), daří se v Persii kromě našich plodin i tropické plodiny (jak co do obilí, tak i co do stromů). Zvláštností jest pěstění

¹⁾ Caňon — hluboké údolí s kolmými stěnami, zvláště časté caňony tvoří vodstva americká.

šafránu,¹⁾ bylin, obsahujících rozmanitá barviva, jako na př. indiga, hroznů až ve výši 2500 m nad mořem, které se suší a přicházejí do obchodu jako rozinky, a růží ku hotovení růžového oleje.²⁾

Také zvířena odpovídá těmto poměrům. I naše zvíř je tam, i zvíř pásma horkého: lvi, levharti, dikobrazové, hyeny, šakalové, medvědi, gazelly a opice. Osel se vyskytuje i divoce.

V domácnosti jsou kromě našeho koně, bravu a skotu i mezci a velbloudi. Hojně se pěstují včely a bourci.

Také průmysl perský jest nám poněkud znám. Známe perské koberce, šály; též látky hedvábné a bavlněné jakož i kožešiny se vyvážejí. Avšak obchod trpí nedostatkem železnic a silnic; zboží z vnitrozemí nutno dopravovati k pobřežním místům karavanami.

Obyvatelstva jest jenom asi 9 milionů (někteří udávají dokonce počet 6—7½ mil.). Jest ovšem nesnadno v takových krajích vykonati spolehlivé sečítání lidu. Tento skrovný počet obyvatel žije v území rozsáhlém 1,645.000 km. Co do národnosti jest vlastních Peršanů tři čtvrtiny, pak jsou loupeží smutně proslulí Kurdové (přes půl mil.), Bachtjarové, Arabové, Tataři a Beludžové.

Co do náboženství jsou dvojího druhu moha-

---

¹⁾ Spisovatel K. May vypravuje, že šafránem bývají obalovány mrtvolky a dopravovány pak na místa vzdálená ku pohřbu.

²⁾ Růžového oleje se užívá v lékařství.

medáni,¹⁾ pohanští parsové čili stoupenci Zoroast-
rovi, uctívající boha Ormuzda, jehož znakem jest
oheň (pročež se zovou ne docela správně uctívači
ohně), pak jsou rozkolní Armenové a nestoriáni
i židé.

Katolíků v Persii jest pouze asi 7750. Jejich
biskupství jsou v Ispahaně, Salmas, Sima a
Urmia. Výpočtem katolíků se vlastně teprve
ocitáme u předmětu, který nás v Persii zvláště
zajímá.

Komu by nebyl nápadným nepatrný jich
počet! Snadno si jej však vysvětlíme, vzpome-
neme-li si na sousedy říše perské, o nichž jsme
před chvílí mluvili. Katolickému náboženství se
nedaří v blízkosti Turků, jinými slovy, v blízkosti
náboženství mohamedánského. Toto náboženství
hovíci smyslnosti, otupuje mysl pro čisté nábo-
ženství Kristovo. Jeho vyznavačům je těžko
vzítí na sebe „sladké jho a lehké břímě“ Ježí-
šovo.²⁾ V tom se srovnávají všichni missionáři a
znalci poměrů mezi mohamedány. Nad to i blíz-
kost mohutné říše ruské tu padá na váhu. Rusové
se snaží uplatniti svůj politický vliv v Persii,
a proto hledí i pravoslavi cestu si tam raziti.
A že jejich práci se daří více nežli námahám ka-
tolíků, vysvětlují zase hmotné prostředky, jichž
bohatá Rus poskytuje svým missionářům.

Anglikánům se v Persii příliš nedaří; čítajíť

---

1) Šiité a sunité; první uznávají jenom Koran za pra-
vidlo víry, druzí kromě Koranu mají i jakési ústní podání
t. zv. sunnu.

2) Mat. 11, 30.

tam jenom několik set stoupenců. Tedy ještě méně nežli katolíci.

Pátráme-li po zprávách o působení katolických missionářů v Persii, nalézáme jenom řídké — ne zprávy, nýbrž zprávičky, a ty ještě mají smutný nápis. Na př.: Bouře. Poměry v Persii. Smutné poměry.¹⁾ Zmatky. Nouze v missii²⁾ atd. I nejnovější sešity missijního časopisu jsou velmi skoupé na zprávy z těchto končin.

Vizme alespoň něco z oněch neblahých zpráv missionářů, pochodících z doby politických převratů po smrti šacha Nasr Eldina.

Jedna praví:³⁾ „Ubohá Persie nedochází klidu. K bídě, zaviněné neúrodou a záplavami minulých let, přistoupily politické zmatky a výpady Kurdů, kteří zase nedávno procházeli rozsáhlou rovinu Urmiah, vše pálice a ničice a ukládajice četným dědinám výpalné. Neslýchané ukrutnosti a krvavé stopy označovaly jejich cestu. Chudá missie není s to, aby přijala všechny uprchlíky a zmírnila nesmírnou bídu tolika ubohých křesťanů...“

Vývoji missie, která v době staré špatné správy (státní) jenom pomaloučku postupovala, mohlo by upravení poměrů prospívat.

Poslyšme druhou zprávu z téže doby:⁴⁾ „Missie zakusila krušných dnů a prožila na př.

1) Kat. Miss. 1909, 1910.

2) Kat. Miss. 1908, 1909.

3) Kat. Miss. 1908, 1909 č. 1.

4) Kat. Miss. 1909—10, č. 2.

v Tebris,¹⁾ o něž bylo s tolikou houževnatostí bojováno, všech hrůz revoluce a obležení.“

P. Berthounesque píše: „Od té doby, co sem přišlo 3000 ruských vojinů a zjednálo klid a pořádek, jsme opět v bezpečí.“

Ostatně to kvasí ještě mocně v celé zemi a nemožno dosud říci, kam vše jednou dospěje. V ruské posádce v Tebris je též 800 katolických polských vojinů. Bohužel nemá tamní missie žádného chrámu, nýbrž toliko světnici jako kapli zařízenou a mající rozlohu $8 \times \frac{1}{2} 7$ m.

Říkává se: Do třetice všeho dobrého. My pak zaznamenávajíc tuto třetí zprávu, můžeme ono přísloví obrátiti a říci: Do třetice všeho smutného.²⁾

Dle zprávy dp. Salomona z řádu Lazaristů, jenž vede po smrti apoštolského delegáta P. Lesné správu missie, nejsou poměry příznivé. Právě jako v Turecku, i v Persii tvoří Mlado- a Staroperšané dvě nesmířitelné strany.

Mladoperšané se rozlišují zase na dvě skupiny. Jedna je vpravdě liberální (svobodomyslná), která chce svobodu upřímně pro všechny, i pro křesťany; druhá, kterou nazývá P. Salomon despotickou (samovládou), touží jen po tom, aby se zmocnila panství a jest křesťanství velmi nepřátelskou. Domůže-li se nadvlády, nastane jistě pronásledování a missionáři budou vypověděni. Domáci zmatky poskytují sousedům, Rusku a

¹⁾ Hlavní město části Persie, t. zv. Aserbeidžan; 200.000 obyvatelův.

²⁾ Kat. Miss. 1909, 1910 č. 10.

Turecku příležitosti, aby se vmísili v záležitosti perské a částečně i území obsadili. Zasáhnutí Ruska zdolalo zuřivou občanskou válku a tím působilo blahodárně. Turecko touží po zvětšení území a obrací svoji pozornost hlavně na solné jezero v Urmiah a solné doly v Khoy. Nástrojem jejich dobývačných choutek jsou divocí pohraniční Kurdové, kteří již po léta plní zemi hrůzou a děsem, a také v křesťanských osadách páchají loupeže, vraždy a násilí.

Ubohý lid se může proti nim chrániti toliko placením lupiči ukládaných krutých daní. Jejich rozkaz zní: „Zaplatíte nám tolik a tolik, a pak vás necháme s pokojem.“

Tak přistupují k velkým daním vládním ještě takové daně výkupné.

Jak drze si počínají tací lupiči v horách, poví následující příklad: „Nedávno konal missonář v malé dědině v Urmiah služby Boží. Mezi kázáním se pojednou ozvalo vyděšené volání: „Kurdové jdou!“ A opravdu stanuli brzy potom Kurdové na prahu kaple a zavolali pánovitě muže k poradě. Jejich rozkaz zněl: „Zítřka přijdete do té a té osady. Tamější agha (náčelník) vám oznámí, kolik musíte zaplatiti. Běda vám, nedostavíte-li se!“

Co mají ubozí lidé činiti? Od vlády nemohou čekati účinné pomoci. Což divu, že lid hledá spásu ve vystěhovalectví, a že tím země, kdysi tak krásná a úrodná, stále více chudne.

Kromě takového vydírání panuje tu též únos lidí! Nedávno byly uneseny dvě katolické

ženy s dítětem a pravoslavná Ruska. Rozhodnému zakročení tureckého konsula Šeref Eddin Beye se podařilo tři katolíky osvoboditi. Ruska jest dosud v moci lupičů.¹⁾ Jest patrno, že se missii za takových poměrů dobře dařiti nemůže.

Doufejme, že se dočteme někdy přece zpráv příznivějších o postupu křesťanství v Persii.

---

¹⁾ V době, kdy byla tato zpráva psána.

Turecko.

---

1. Z říše půlměsíce.¹⁾

V tomto článku nemíníme politisovati; naším úmyslem i úkolem jest všímati si v říši turecké poměrů církve katolické.

Jako hoch jsem četl jakous knihu, jejíž název mi sice v paměti neutkvěl, za to ale obsah! Jednala o hrozných řežích, Mohamedány způsobených mezi křesťany v horách Libanonských.²⁾ Od té doby uplynulo několik desetiletí, ale osud křesťanů se tam příliš nezlepšil.³⁾

V následujícím pozná laskavý čtenář toho doklady, jakož i obtížné působení, ale přece také úspěchy katolických missionářů v oněch končinách.

Mluvíce v této stati o říši půlměsíce, máme tu na mysli asijskou část Turecka: Armenii, Malou Asii, Syrii a Palestinu.

Armenie má do jisté míry špatnou pověst. Mnozí přisuzují obyvatelstvu jejímu — i křesťan-

---

¹⁾ Půlměsíc jest znakem mohamedánů — Turků.

²⁾ Severně od řeky Jordánu.

³⁾ Snad po světové válce přímým vlivem sv. Otce dojde k úpravě poměrů katolíků na Východě.

skému — velikou lstivost. Říkává se: Jeden žid ošidí deset křesťanů, jeden Řek deset židů a jeden Armen deset Řeků. V přísloví tom jest jistě nadsázka — jak ostatně v příslovích nezřídka bývá, nicméně jsou doklady velmi závažné, že v jednání s Armeny je třeba největší opatrnosti. Nejeden z nás asi slyšel, že i mezi sběrateli pro křesťany, trpící v oněch krajích, přišedšími do našich končin z Armenie, bylo mnoho podvodníků, vydávajících se nejen za kněze, nýbrž dokonce i za armenské biskupy. Byli z podvodu usvědčeni. Což divu, že římské úřady církevní vydaly přísná nařízení, že se nesmějí posílati podpory východním křesťanům přímo do Armenie, ani dávatí do rukou oněm nespolehlivým sběratelům, nýbrž že se mají posílati jediné prostřednictvím římské Propagandy,¹⁾ která má s Armenií přímé spojení prostřednictvím tamních spolehlivých úřadů duchovních.

Kdo by se o tom více chtěl dočísti, nechť si přečte v Herderových „Katolických missiích“ roč. 1913—14, článek „Mešní stipendia²⁾ pro země východní“.

Všimněme si — jak činíváme obyčejně — napřed zeměpisné polohy Armenie. Zove se tak část Asie mezi řekou Tigris, horstvem Kavkazem a Kaspickým mořem. Rozlohu má as 300.000 km. Armenie nepatří celá pod moc Turků, nýbrž náleží částečně i Peršanům a Rusům. V Herde-

¹⁾ Církevní úřad pro šíření víry; má na starosti missie a dozor nad nimi.

²⁾ Almužna na mše svaté.

rově naučném slovníku se dočítám i potěšitelné věty, poněkud omezující nepříznivé zprávy o povaze Armenů: „Obyvatelstvo má mnohé dobré vlastnosti: mírumilovnost, mravní bezúhonnost, vědychtivost, pevné lnutí k víře a rodné řeči; rozhlášená armenská potměšilost se nalézá toliko u vystěhovalců, kteří žijí daleko rozptýleni jako obchodníci a směnárníci (v Rusku, Sedmihradech a Haliči).

Všech Armenů jest asi 2 a půl milionu. Živí se rolnictvím, řemeslem a chovem dobytka, hlavně ovcí. Obilí pěstují ještě ve výši 2000 m nad mořem. Že horstvo jim poskytuje příležitosti k lovu, rozumí se samo sebou; kromě naší zvěře mohou tam uloviti i medvěda, vlka, šakala a rysa, jakož i hojnost rozmanitého ptactva.

Méně se obírají hornictvím, ač nitro jejich vlasti chová v sobě dosti mědi, železa a mramoru.

Jméno jejich se odvozuje snad od slov „Aram-Minni“ či „Har-Minni“ t. j. hora kmene Minni, o němž mluví i prorok Jeremiáš.¹⁾

Co se týče náboženských poměrů, vypravují staré legendy, že v Armenii kázali sv. apoštolové Bartoloměj a Juda Tadeáš. Dějepisně pak jest zajištěno, že byly v Armenii křesťanské obce ve II. a III. století. Vlastním apoštolem Armenie, jenž rozšířil víru Kristovu v celé zemi, byl Řehoř Lussavorič, t. j. Osvětitel. Týž uvedl do církve krále Trdata čili Tiridata s celým jeho národem (kolem r. 305—311). Byl pak

¹⁾ 51, 27.

posvěcen od Leona, biskupa cesarejského za „katholika“¹⁾ a patriarchu Armenie.

Později se odtrhli Armenové od jednoty církve a stali se rozkolníky; dosud trvají velikou většinou v rozkolu, neboť s církví sjednocených se čítá jenom asi 150.000.

Pro utváření náboženství katolického mezi Armeny působí horlivě armenský řád, t. zv. Mechitaristů, který má také klášter ve Vídni.²⁾ Mnichové mechitaristé se starají o vzdělání kněží pro Armenii a povznesení katolického písemnictví armenského. Za tím účelem spisují a posílají mnoho knih do své vzdálené vlasti. Knihy ty tisknou ve vlastních tiskárnách evropských. V Armenii by jim bylo nesnadno, ba nemožno takové podniky zakládati.

Z Armenie bychom přišli směrem jihozápadním do Syrie, jejíž částí jest nám dobře známá Palestina čili Svatá země, po turecku zvaná vilajet³⁾ jerusalemský.

Pohled na ni neposkytuje zvláštní pestrosti — až na hory Libanon a Hermon; jestiž Syrie náhorní rovinou, prorvanou hlubokými údolími, a sklání se na východ v úplnou poušť. Za to v obyvatelstvu — ponějvíce rolnickém — jest tím více pestrosti. Jsou tu následující: 1½ mil. Syrů, 1 mil. Arabů, 110.000 Židů, 45.000 Armenů, 25.000 Kurdů a Čerkesů, 12.000 Turků, 7800

1) Hlavní biskup armenský dostal tento čestný název, nyní užívá titulu toho pravoslavný patriarcha v Edžmiazinu.

2) Také v Benátkách mají klášter.

3) Turecko je rozděleno na menší území, t. zv. vilajety.

Evropanů a jiní; co do náboženství jest rozmanitost nemenší. Je tu: 1·8 mil. mohamedánů, 530.000 katolíků (latinského i řeckého obřadu), 290.000 Řeků pravoslavných, 260.000 pravoslavných Armenův a 20.000 protestantů.¹⁾

Malou Asii se nazývá nejzápadnější cíp Asie, dotýkající se u Cařihradu Evropy, od níž jest oddělena toliko mořskými úžinami Bosporem a Dardanely a širším mořem, zvaným Marmara, na jehož východním a západním konci obě zmíněné mořské úžiny se nacházejí.

Na rozloze 550.000 km² bydlí zde v hornatých krajinách (průměrná výška nad mořem jest 1000 m) ve vnitrozemí hlavně Turci, mohamedáni (78%); pak jsou tu na pobřeží Řekové (12%); Armeni (6%); katolíků jest pouze 3/4%.

V prvních dobách křesťanských byla Malá Asie poseta kvetoucími osadami křesťanskými. Sv. Pavel ji prošel všemi směry na svých apoštolských cestách a oblažil světlem víry Kristovy. I slavné církevní sněmy tu byly konány: v Nicei (325 a 787), v Efesu (431) a v Chalcedoně (451).

„Půlměsíc“ však tu vyhladil křesťanství svými známými prostředky: ohněm a mečem.²⁾

Ostatní poměry jsou celkem stejné jako ve zmíněné již Armenii a Syrii. Podotýkám toliko, že známé turecké hospodářství zaviňuje, že i hlad

---

1) Herder: *Conv. Lex.*

2) Ostatně na Kavkaze bylo Armenům Rusku podlaným trpěti též od Rusů, kteří jim zavřeli armenské školy (ministr Galicyn) a nadržovali naproti nim Tatarům. (Herder: *Conv. Lex.*)

bývá častěji pocíťován v zemi, která bývala v dobách starých zvána „obilnicí Řecka“.

Evropské vlády (zvláště německý kapitál) hledí tu vybudovat železnici, která by spojovala přes Cařihrad Evropu s Persií a Indií. Jest tu již dráha t. zv. anatolská (1030 km dlouhá), bagdadská dráha (950 km), které hodlá Francie připojiti ku dráze eufratské.¹⁾ V odlehlých krajinách obstarávají dopravu osob i zboží velbloudí a oslí karavany a vozy, tažené voly a bůvoly.

Majíce takto stručnými rysy načrtnuto přesebou dějiště svých obrázků missijních, vizme dále, co nám missijní časopisy v této příčině zajímavého podávají.

2. Adana.

Se jmény některých měst a míst spojila se jistá dějinná událost tak pevně, že vysloví-li se jméno to, vybavuje se v mysli naší mimoděk vzpomínka na určitou onu příhodu, rázu — obyčejně truchlivého.

Tak se jmény Ženevy a Sarajeva zůstanou v mysli obyvatelstva naší říše navždy spojeny vzpomínky na nevinně tam prolitou krev příslušníků naší panovnické rodiny: onde císařovny Alžběty, tuto arcivévody Františka Ferdinanda a jeho choti Žofie, rozené hraběnký Chotkovy.

V dějinách křesťanů na východě mají jména některých měst také zvuk tak smutný, budíce v srdcích znaleců tamních dějin truchlivý ohlas, vzpomínku totiž na řez křesťanů, způsobenou

¹⁾ Světovou válkou asi dojdou francouzské podniky změny.

šílenými zástupy divoké hordy mohamedánské, která se neohlížela, má-li před sebou odrostlé a odporu i obrany schopné muže, nebo vetché kmety a bezbranné ženy s kojenci v náručí, nebo matky kryjící vlastním tělem hrůzou se chvějící a hořekující dítky, nýbrž všechny stejně zběsile vraždila, ba je trýznila a v jejich mukách se kochala s ukrutností, již ani zvíře není schopno.

Poslední dobou to byla zvláště města Adana v Kilikii¹⁾ a Tarsus, rodiště sv. Pavla, jehož Pán Ježíš nazývá „mužem Tarsenským“,²⁾ která mnoho trpěla. Chceme podle zpráv missijního časopisu³⁾ zvláště vzpomenouti truchlých událostí v Adaně se odehravších r. 1909.

Adana jest větším městem, čítajíc 70.000 obyvatel, více než z polovice mohamedánských. Kromě těchto jsou tam rozkolní Arméni a Řekové (oněch 20.000, těchto 5—6000), pak jest tam asi 1500 protestantů a tolikéž katolíků rozmanitých obřadů,⁴⁾ hlavně zase Armenů. Biskupem armeniským jest Msgr. Terzian.

Město má ráz zcela východní, jsouc plno křivolakých, úzkých a nečistých ulic a ční nad ně řada minaretů⁵⁾ a továrních komínů; zpracuje se tu bavlna. Jest tu i železnice směrem ku přístavu Mersina,⁶⁾ s nímž udržuje město čilé

¹⁾ V Malé Asii.

²⁾ Sk. ap. 9, 11.

³⁾ Kat. Miss. 1908—09.

⁴⁾ Kat. Miss. i Herder: Conv. Lex.

⁵⁾ Věže chrámů mohamedánských čili mešit.

⁶⁾ Při Středozemním moři.

obchodní spojení. Obchodníky jsou ponejvíce Armeni, tedy křesťané.

Jako katoličtí missionáři tu působí Jesuité, Maristé¹⁾ a několik sester z lyonského ústavu sv. Josefa,²⁾ které mají kvetoucí školy, sirotčince a jiné dobročinné ústavy.

Dny 13.—17. dubna r. 1909 byly pro křesťanské obyvatelstvo (nejen katolické) dny pravé hrůzy a těžkých zkoušek.

Vychytralí a prohnání moslemíni, chtějící řež křesťanů, již připravovali, nějak odůvodniti a vinu svých násilností na jiné svaliti, dráždili Armény a přepadli na Velký pátek dne 9. dubna 15letého jinocha armenského. Týž vystřelil v sebeobraně z revolveru a usmrtil dva útočníky a jednoho zranil. Již měli mohamedáni, čeho potřebovali. „Nevinně prolitá krev mohamedánská musí býti pomstěna!“ To stalo se heslem pro dny budoucí. Křesťané tušíce nebezpečí pozavírali obchody a skryli se v příbytcích, kde setrvali až do úterý velikonočního. Poněvadž se jim však dostalo od úřadů ujištění, že jim nehrozí nebezpečí, odvážili se zase vyjít na ulici.

Na to čekala rota vrahů. Rázem 11½ hod. dopolední padla první rána, již vypálil mohamedánský fanatik³⁾ na armenského obchodníka Davida Ursaliana se slovy: „Začneme tedy ve jménu Boha nejvyššího (Allaha)!“ Pak se roz-

---

¹⁾ Řád ku cti P. Mario; zabývá se hojně missiemi; založen od abbé (kněze) Colina v Lyoně r. 1816.

²⁾ Lyon, město ve Francii.

³⁾ Zběsilce.

houkaly pušky po celém městě. Křesťané se dali — pokud mohli — na útěk do ústavu sester, které popisují další hrůzy takto:

„Lidé padali na ulici jako mouchy. Z oken ložnice jsme viděli na ulici ležící mrtvoly. Ku vraždám se družila loupež! Lupiči rozbíjeli sekýrami dveře a vnikali do obydlí. Odtud se ozývalo úpěnlivé volání. Pocházelo od nešťastných, se zvířecí krutostí vražděných obětí. Byl jim rozparován život, byli mučeni rozmanitým způsobem, ba sekáni takřka na kusy. Když byli obyvatelé domu usmrceni, vyvlekli lupiči nábytek, šatstvo, prádlo a domácí náradí, naložili vše na připravené vozíky a odvezli. Dům pak postříkali pomocí pumpy petrolejem a zapálili; pak šli do druhého domu a začali znovu.“ — Tak to trvalo do noci, která byla osvětlována plameny na všech stranách města.

Pisatelka zprávy pokračuje:

„Druhého dne o 5. hod. z rána (ve čtvrtek 15. dubna) vystoupil P. Sabatier, maje starost pro blížící se oheň, na terasu.¹⁾ Sotva otevřel dveře, byl zasažen koulí. Zranila jej na břicho a zarazila se do dveří. Jiné koule zasáhly zeď hovorňy a sirotčince, kde by byly málem trefily jednu sestru a dítě. Pak bylo stříleno na kapli. Koule prorazila okno a zajela zrovna na místo, kde klekává naše ctihodná matka,²⁾ a odtud zaletěla do zpovědnice. — Střelba byla stále horší, požár se ustavičně šířil, a my — bez kon-

---

1) Vyvýšený násyp.

2, Představená.

sula¹⁾ a vojáků — jsme byli stále ve větším nebezpečství. Zůstali u nás jenom dva kněží a ti nás nechtěli opustit.

V pátek o 7. hod. ranní jsme se domnívali, že nadešla naše poslední hodinka. Oheň byl od nás vzdálen již jenom několik metrů. Co dělat? Vyjít z domu, znamenalo by vběhnouti do rány bašibozukům.²⁾

V té době přiběhl P. Benoit (čti Benoa) a volal na mne: „Sestro, já vezmu k sobě ze svatostánku Nejsvětější Svátost; svolajte uprchlíky, vzbudte s nimi lítost a já vám dám všem rozhřešení!“

Stalo se. Pozorovali jsme, jak paličové vnikli do protějšího domu a tam založili oheň. Bylo i po nás veta! Vrhli jsme se na kolena a s rukama rozepjatýma jsme se modlili „Zdravas Královno!“

Po té se odhodlaly sestry s uprchlíky vyjít ven, doufajíce, že neohrožené vystoupení zarazí zlotřilce, a že získají času, by se dostaly do jiného ústavu — jak za to měly — bezpečnějšího, do koleje sv. Pavla.

„V tom bylo zabušeno na vrata; mráz nám šel po zádech. „Otevřte,“ pravila ctih. matka k P. Benoit a sama stiskla kliku. Dveře se otevřely a — jaké překvapení! Místo lupičů vidíme oddělení vojáků, které vedla Prozřetelnost právě naší ulicí. Když nás uzel velitel oddělení, seskočil s koně a podal ctih. matce a několika z nás ruku. Jeden pak důstojník, maje patrně

¹⁾ Zástupce cizí vlády.

²⁾ Nepravidelné vojsko turecké, loupeživá rota.

podezření, sáhl P. Benoit pod talár,¹⁾ by se přesvědčil, zda tam není nějaká zbraň ukryta. Kněz však vytáhl svůj křížek a pravil: „Příteli, toto jest jediná zbraň kněze.“

Potom nechal velitel čtyři muže u domu na stráži. Oheň také domu nezachvátil. Zapalování domů potrvало sice ještě po celý následující den, ale střelba se utišila a v sobotu nastal poznenáhlu pokoj.

Avšak ustalo-li vraždění v městě, pokračovalo v okolí. — Ze zprávy o řádění vrahů v okolí vyjímám, že bylo vypáleno asi 360 dvorců a domů, a v jednom dvorci, náležejícím biskupu Terzianovi, bylo zavražděno a do studní naházeno 160 lidí.

O způsobu, jak byly ubohé oběti týrány, se dovídáme věci nejpříšernější. Mnoho Armenů bylo na trámy, prkna a stoly přibito ve způsobě kříže; dšvčata — a to i 7—8leté dívky — byly nejhnusnějším způsobem zneuctěny a pak usmrčeny. Krvelační zpustlíci házeli hlavami jako míči, házeli před očima rodičů děti do výše a chytali je na nože. Jistý missionář dává těmto vrahům jméno: „tygr a — vepř“ a anglický konsul v Mersině, který prožil r. 1900 boxerské²⁾ hnutí v Číně, pravil rozhořčeně, že zdejší surovost předčila surovost boxerů.

Kterýsi mohamedán odevzdával na př. svému

---

¹⁾ Černý kněžský šat.

²⁾ Revoluce podnětáná spolkem t. zv. boxerů; slovo to utvořeno dle anglického pojmenování jistého druhu zápasu. Viz články o Číně!

12—13letému hochovi dýku se slovy: „Allah jí dej ostrost, aby párala břicha křesťanů!“

Když se roznesla zpráva o těchto ukrutnostech světem, přispěchal na pomoc těžce zkoušeným anglický a francouzský válečný koráb do Mersiny a lodní důstojnictvo přišlo do Adany.

Poslyšme, jak líčí po této návrštěvě své dojmy francouzský důstojník, tedy člověk svět-ský a voják.

„Brzy jsme uzřeli stopy poslední řeže. Tu bylo viděti zříceniny dvorce, z něhož strměly jenom očázené zdi; tamto druhé, onde třetí. Čím více jsme se blížili Adaně, tím smutnější se nám naskytoval obraz zpustošení. Ve městě byli cizí důstojníci pozorováni se všech stran pohledy spíše zvědavými než nepřátelskými. Při každém kroku jsme viděli smutné stopy dnů minulých: spálené domy, vyloupené krámy, z jichž obsahu zbyla jen vykradená pokladna, ležící na špinavé ulici.

Šli jsme do missie, ležící na pěkném, rozlehlém pozemku v srdci města. Kněží nás uvítali jako ochránce, neboť přes zdánlivý klid, nastavší po třídním vraždění, hleděli vstříc budoucnosti s obavou. Bylo stříleno i na jejich dům, kam se uteklo a kde došlo útulku velmi mnoho uprchlíků. Jeden z kněží byl raněn a ušel smrti téměř jako zázrakem.

Missionáři nás pak zavedli do ústavu sester sv. Josefa. Jaký pohled nás čekal tam! Dvůr, hovorna, učírny, vše se hemžilo otrhanými, vyhublými a smutně hledícími postavami Armenů.

Uprchli sem při prvním výstřelu, by se zachránili. Ještě předevčírem jich bylo — 3000. Včera a dnes se odvážíli mnozí návratu do svých příbytků. Zůstali tu jenom bázlivější a ti, kdož přišli o všechno. Ženy pláčí a nařikají. Dítky si hrají v prostotě své dětské nevinnosti. Mužové sedí tiše a mlčí. A v tomto světě nešťastných pobíhají křepce čisté a usmívající se sestry. Jsou ku podivu klidny; připadá nám, že neznají bázně. Všude je viděti stopy kouli; jedna ložnice jest docela rozstřílena . . .

V nemocnici jest jeden z uprchlých Armenů; dělá tak trochu lékaře. Právě obvazuje starou ženu, sedící v lenošce. Přistupuji k ní. Má na hlavě osm ran na prst širokých, z nichž několika je viděti mozek. Netvorové, kteří ji přepadli, rozsekali ji šavlemi a uťali jí též ruku a nohu. Její dcera byla před očima matky zneuctěna a pak zavražděna. Bolest připravila ubohou paní o rozum, vrtí stále hlavou, jakoby chtěla říci: „Není možná, není možná; to nemůže býti.“ Při tom kloní své vyhublé tělo, jakoby se chtěla skrčit. Vcházíme do dvora. Jest plný žen; padají na kolena a líbají náš oděv jako ostatky svatých. Vidí v nás své spasitele a prosí s pláčem a vzlykáním, abychom je ochránili před Turky. Jiné objímají má kolena, zase jiné chápají se mých rukou, a to ženy s rozcuchanými, šedivými vlasy. Vycházíme; myslím, že jsem nikdy v životě nebyl tak dojat.

Řeka, do níž bylo hozeno 3000 mrtvol, počíná je poznenáhlu v zálivu mersinském vy-

vrhovatí. Tam poskytují zduřená a hrozně posekaná těla na povrchu vody truchlivý pohled.

Viděli jsme mrtvolu 4—5letého děvčete, pak muže, jemuž bylo tělo rozpáráno od dola až po bradu — jako dobytčeti — a ruce i nohy byly uťaty.“

Laskavý čtenář si asi oddechl, když dočetl tuto zprávu až do konce a těšil se z toho, že bylo utrpení ubohých skončeno. Oddechl si předčasně.

„Tygr, okusivší lidské krve, dychtí po ní tím více.“

Dne 25. dubna počalo nové vraždění křesťanů a potrvalo do 29. dubna.

Nebudu více popisovati srdcelomných oněch výjevů, které se navlas podobaly výjevům při prvním pronásledování. Uvedu pouze poslední odstavec ze zprávy jedné ze sester:

„Opálené zdi jsou vše, co zbylo z katolických kostelů a ústavů armensko-katolické osady a z missie obřadu latinského. Čtvereční kilometr města leží v ssutinách a popeli. Počet obětí v celém vilajetu pášící se na 20—40.000 jest dojista ohromný. Kněží a sestry přišli kromě toho, co mají na sobě, breviáře a několika maličností — o vše. I jejich spisy, částečně cenné práce, díla mnoha let — se staly obětí plamenů.

„Před desíti dny,“ píše sestra Marie Žofie, „jsme žebřaly na naše poraněné; dnes jsme tak chudými jako oni, bez přístřeší — jako žebráci na ulici.“

3. O právním postavení křesťanů v říši turecké.

I.

Kněz z řádu Assumptionistů¹⁾ P. H. Bernadekis,²⁾ podává zprávu o poměrech před r. 1908, tvrdí, že křesťanům jest vlastně poskytnuto dosti volnosti. Připomínám ovšem, jak ostatně laskavý čtenář ze souvislosti dále pozná, že tu mluvím nejen o katolících, kteří jsou skoro všude v nepatrné menšině, nýbrž i o pravoslavných, kterých je nejvíce a kteří — žel Bohu — se chovají rovněž nepřátelsky ku katolíkům. Křesťané měli v Turecku ode dávna svoji samosprávu. V čele náboženské společnosti byl patriarcha, jeho zástupcem v diecési biskup a v osadě farář; tito všichni spravovali i občanské záležitosti křesťanů, tedy: soudili při sporech, urovnávali dědictví a pod., ba do nejnovější doby i vybírali daně. Nyní jim ponecháno vybíratí pouze daň církevní.

Každá osada měla trojí odbor, řídící rozmanité její záležitosti: 1. Radu starších, pečující o všeobecné záležitosti, na př. rozvrhující vládou uloženou daň mezi jednotlivé rodiny. Při té příležitosti pocitovaly obyčejně katolíci nepřízeň pravoslavných starších. 2. Školní radu, řídící místní školství, ustanovující učitele a pečující o jejich důchod; škola pečuje též o to, by všechny dívky dostaly potřeby školní zdarma. 3. Kostelní radu s farářem v čele. Ta — jak již jméno značí —

¹⁾ Řád založený ku cti Nanebevzetí P. Marie.

²⁾ Kat. Miss. 1908—9.

pečuje o kostel a konání služeb Božích a ustanovuje též osoby, jichž kněz k tomu potřebuje. Úlohou faráře také jest chrániti farníky proti křivdám tureckých úřadů, což se vždy dosti nedaří proto, že si vládní zřízencové v dalekých končirách východních mohou dělati co chtějí, dle zásady: „Allah vysoko, sultán daleko“, jednak je pravoslavné kněžstvo na nízkém stupni vzdělání, nelišíc se mnohdy od svých věřících jiným, než úřadem. Také se u leckterého východního kněze jeví lstivá a peněz lačr á povaha, která si svoje prostřednictví dá důkladně zaplatit.

Za takových okolností jest vysvětlitelro, že v osadách i křesťanských musejí býti dosti zhusta spory, které se někdy přiosťrují i jednáním národního shromáždění. Tak se jmenuje dle staré ústavy shromáždění všeho lidu, v němž má každý plnoletý muž právo zasedati a hlasovati. To se scházívá při význačných událostech mimořádných, jakož i ku volbě členů do výše zmíněných rad, když vypršela doba jich úřadování. Při shromáždění tom předsedá biskup. Jestliže však není jednání jednomyslným, utvoří-li se při hlasování strany, názory se vzájemně různící, pak tím věru svornost v osadách ničeho nezíská. Takovéto nepříznivé zjevy nejsou u katolíků tak častými, neboť katolický kněz, jsa k úřadu svému mnohem více vzdělán, než pravoslavný, má-li také jiné, knězi příslušící vlastnosti, stává se skutečně vůdcem i pastýřem svého lidu v potřebách časných i duchovních.

Ba, spisovatel této zprávy tvrdí, že pravo-

slavní, vidouce dokonalejší správu obcí katolických jejich duchovními, nejenom jim kněží lepších závidějí, nýbrž i od pravoslaví ku katolictví přestupují. Jako doklad toho uvádí zvláště město Peramos, jehož většina by byla dojista katolickou, kdyby turečtí úředové, pravoslavným nadřazující, neodpírali úředního uznání obci katolické.

Toť asi krátké vyličení poměrů v obcích křesťanských za staré správy turecké, před rokem 1908.

Když pak v červenci jmenovaného roku byla vydána nová ústava, revolucí na sultánu vynucená, již se chtělo Turecko postavit po bok civilisovaným státům¹⁾ evropským jakožto stát rovněž konstituční,²⁾ tenkrát měli mnozí za to, že opravdu hvězda spásy vychází ujařmeným křesťanům a že náboženská a politická práva všech od této doby budou opravdu respektována.³⁾

O tom, co se na východě dělo, když tam přišla zpráva o prohlášení konstituce, vypravují rovněž zajímavě misijnáři.

Mluvílo se o svobodě, která nastává, a o bratrství, které má od této doby panovati. Pořádány průvody, při nichž voláno nadšeně: „Padišahem čok jaša!“ — „Ať žije sultán!“ Zpívána dětmi píseň, jejíž refrén:⁴⁾ „Yašasen hurriet“ — „Ať

1) Vzdělaným.

2) Stát, kde se dělí panovník o svou moc s lidem; sněm, říšská rada.

3) Bude jich hleděno.

4) Konečný verš u každé sloky stejný.

žije svoboda“, opakovali s nadšením zástupové. Vzdělání Turci se těšili, že budou moci čísti bez omezování noviny; nevzdělání, že bude zabráněno četným krádežím a libovolnému vydírání tureckými úředníky; turečtí důstojníci pili s armenskými křesťany bratrsky raki (= kořalku); mluvilo se, že prý nyní nebude ani křesťanů ani moslemínů, nýbrž všichni budou „osmanli“, t. j. rovnocennými poddanými turecké říše. Toužíce, aby již ono osvobození od vysávacích úředníků okamžitě nastalo, přihrnuli se velikým zástupem, na př. v Käsarieh¹⁾ k mutesserifovi.²⁾ Týž k nim vyšel bledý a rozpačitý a pravil: „Nuže, milí bratři, co se děje? Čeho si přejete?“ — „Pryč se zloději a vydřiduchy!“ zněla odpověď. — „Máte snad něco proti mně? Ublížil-li jsem někomu, zažádám ihned o propuštění.“ — „Nikoliv, pašo,³⁾ nikoliv, na tebe si nikdo nestěžuje.“ — „Kdo tedy vám ubližuje?“ — Zástup jmenoval jména a mutesserif přikázal, aby jmenovaní ihned vyšli z kancelářů a předvedl je zástupu. Byl to malý „poslední soud“. Několik mužů, před nimiž se včera ještě každý chudý Turčin chvěl, stálo dnes před rozbourěným shromážděním, plni pokory a úzkosti. Shromáždění se rozestoupilo a zmínění musili projíti množstvím, z něhož s obou stran přšely nadávky a spílání; i nejedna ruka se pozvedla k hrozivému posuňku. Jinak se choval lid důstojně. — I k ve-

1. Dřívější město Cesarea.

2. Nejvyšší turecký úředník.

3. Titul vysokých úředníků tureckých.

selým výjevům došlo. Zástupem šel jeden z ne-náviděných úředníků. Vida hrozivé výjevy, svlékl rychle stejnokroj a volal: „Hle, já se vzdávám úřadu; nechte mne, nechte mne!“ — Také malíři se přidali k těm, kteří oslavovali novou ústavu, malující do časopisů karikatury,¹⁾ poukazující hlavně na rozdíl mezi „jindy a nyní“. Tak přinesly na př. kteréśi listy obrázek, jak se turečtí mocní pánové velkomožně procházejí, obžalovaného dávají týrati a usmrcovati; vedle toho pak obrázek druhý, jak titiž mocní leží sami ve vězení na slámě, na rukou a nohou okovy spoutáni; nebo: na vemeně zcela vyhublé krávy ssaje několik známých úředníků staré doby a pod tím nápis: „Vizte, co tito bídáci učinili z vaší vlasti!“

Anebo třetí obrázek: turecký chodža,²⁾ armenský a řecký biskup stojí vedle sebe a objímají se bratrsky; kolem nich stojí zástupové evropských velmocí a přihlížejí k tomuto výjevu udiveně.

Také missionáři se účastňovali se svým věřícím lidem radostných těchto projevů, doufajíce, že jim též nastává radostnější budoucnost. Na př. jesuité v Käsarich vyvěsili ověncenou vlajku francouzskou a vedle ní tureckou. Nicméně — trpkou zkušeností poučení — byli si křesťané vědomi, že nesmějí ani za nové ústavy příliš spoléhati na turecké sliby „o svobodě“ a nevzdávali se šmahem všech obav o budoucnost.

1) Směšné obrázky.

2) Duchovní hodnostář.

Znali koran, knihu obsahující předpisy pro roka Mohameda, která překypuje záštím naproti jinověrcům a na prvním místě naproti křesťanům. Stojí tam na př.: „Ó vy věřící, nezblížíjte se s křesťany a židy, kteří žijí v přátelství. Kdo je přijímá za přátele, skončí tím, že se stane jim podobným. Allah však není přítelem bezbožných (3. sura,¹⁾ verš 56).“ A opět: „Ó vy věřící, neuzavírejte bližších spojení, leč mezi sebou samými. Nevěřící budou hledět vás zkaziti; oni vám přejí záhuby. Vy je milujete, ale oni nemilují vás. Dobré, jehož se vám dostává, je rmoutí; neštěstí, jež vás potkává, je těší (3. sura, verš 114—116).“

Kromě toho neslibuje Mohamed svým stoupencům za žádný skutek tolik odměny, jako za válku proti nevěřícím.

Ostatně již i při těch radostných projevech se udály místy příhody, které zavdávaly křesťanům příčinu k tomu, aby se neoddávali příliš růžovým snům a nedomnívali se, že pro ně nastává doba naprosté bezpečnosti a klidného rozvoje.

II.

Probírající se missijním časopisem Herderovým,²⁾ nalézá v každém téměř jeho ročníku celou řadu zpráv o misiích v říši turecké, čili jak tam obvykle stojí o misiích „v Orientě“.³⁾ Ba není skoro ani sešitu, aby v něm nebyla o oněch krajích alespoň krátká poznámka.

¹⁾ Kapitola, hlava, článek.

²⁾ Die kath. Miss.

³⁾ Na východě.

Ze článků těch jsme dosud pro čtenáře vybrali nepatrné stati o hromadných vraždách křesťanů Turky, jakož i o právním postavení křesťanů.

Viděli jsme, že dle staré ústavy měli sice křesťané vlastně dosti volnou samosprávu — ale zhusta jenom na papíře. Ve skutečnosti byli často vydáni libovůli turecké chátře, kdykoliv se jí zachtělo křesťany týrati. Zřízení konstituční přineslo sice rovnost všech náboženskou a občanskou, ale opět jenom — papírovou.

O zákonitém zřízení, jaké má nyní od r. 1908 platiti pro křesťany, bylo v posledním článku mluveno jenom všeobecně a nebylo podáno podrobnějšího výpočtu oněch nových práv.

Naleznuv o nich v novějších¹⁾ ročnících poučný článek, umínil jsem si jeho obsah zde uvésti a doufám, že nebude nemístným jej čtenářům našim sdělit.

Znalec poměrů píše tam takto:

„Nová ústava postavení křesťanů na východě částečně zlepšila, částečně zhoršila. Ústava zná pro budoucnost jenom „Otomany“, ať jsou to mohamedáni, či křesťané nebo židé. Jakožto takoví — t. j. jakožto poddaní říše otomanské mají všichni stejná práva.

Jistá rovnoprávnost panovala ovšem již dříve, alespoň na papíře; ve skutečnosti byli křesťané a židé považováni pouze za poddané „druhé třídy“.²⁾ V této příčině se tedy stav

¹⁾ Kat. Miss. 1910—11.

²⁾ Méněcenné.

křesťanů dle nové ústavy zlepšil, ačkoliv i tato rovnoprávnost má mnoho nedostatků. Jak se bude této rovnoprávnosti rozuměti, ukázalo se již při připouštění křesťanů do vojska.¹⁾ Křesťané, kteří platili již 20—25 let vojenskou daň, byli vřaďováni do vojska právě jako mohamedáni, kteří neplatili ničeho; chtěl-li se křesťan vykoupiti z vojny, musil zaplatiti 50 tureckých dukátů, ač jich již dříve byl splatil 10—15, právě jako Turek, který dříve nebyl splatil ničeho. Velmi podivno jest, že si proto nikdo nestěžoval.²⁾

Vláda slibovala s počátku, že ustanoví křesťanským vojínům polní kněze, později však od toho upustila, tvrdíc, že křesťanští vojíni mohou jíti sami do kostela. Někdy je také opravdu dává se slávou do kostela voditi. Ostatně jest dovolení vstupu do vojště v mnohé příčině dobrodiním pro křesťany v Turecku.

Křesťané mají dále právě jako Turci právo voliti poslance do sněmu; ve skutečnosti jest jim však nemožno voliti křesťanské poslance.³⁾

¹⁾ Turecká sněmovna přijala zákon, že křesťané mohou býti vojíny a mají též přístup k vojenskému odbornému vzdělání do vojenských škol. Do té doby nesměl býti křesťan vojínem a musil platit „badel-askari“, t. j. vojenskou taxu jak se u nás říká. Křesťanskými vojíny by byla turecká armáda o čtvrtinu zvětšena a ozbrojením křesťanských vojínů by byla dána do rukou křesťanů i jistá větší moc obranná. Ovšem by to mohlo vésti též ku krvavým bojům mezi křesťanskými a mohamedánskými vojíny v čas nějakých podobných křivd, jaké se staly v Adaně. (Dlo Kat. Miss. 1909—10.)

²⁾ Křesťané byli patrně křivdám zvyklí.

³⁾ Slovo „volba“ má v Turecku vůbec ráz odlišný od volby s v o b o d n ě. Misionáři sdělují, že se volí pouzo

To mohou pouze Řekové a Armenové;¹⁾ též na Libanonu²⁾ by to mohli učiniti, kdyby chtěli; avšak oni se toho neodvažují, domnívajíce se, že by tím přišli o svá jiná práva. Křesťané, kteří bydlejí rozptýleni mezi Mohamedány, nemohou voliti křesťana, ježto jsou v menšině. Tak se stalo, že byl v Palestině a Syrii, kde přece bydlí mnoho křesťanů, zvolen toliko jediný křesťanský poslanec, který byl zvolen v Beirutě. Tomu by se dalo odpomoci, kdyby křesťané pro sebe tvořili jeden společný volební sbor, jako je tomu v Bosně. Takového návrhu však nikdo neučiní a vláda by ho také nepřijala. Křesťanům se tedy nikdy nepodaří, aby dosáhli přiměřeného počtu poslanců.

A jak se mají věci s ustanovováním úředníků? Praví se sice: Na náboženství, vyznání a národnost se nehledí; ustanoví se, kdo má potřebnou způsobilost. Ve skutečnosti však vidíme mezi vysokými hodnostáři skoro výlučně mohamedány, a to ponejvíce Turky;³⁾ počet pak

---

v Turecku evropském. V Asii se zkrátka poručí lidu — i tureckému — koho má voliti, aneb se jednoduše poslance tureckou vládou jmenuje.

1) Protože bydlejí více pohromadě.

2) Maronité, křesťanští obyvatelé Libanonu. Jméno své dovozují od sv. Marona, který ve IV. století nedaleko Apanceio zřídil klášter. Časem se odchýlili od pravého učení církve, ale od r. 1182 jsou s církví katol. spojeni. Užívají obřadu syrského a evangelium se čte arabsky. Mluví arabsky. (Herder: Conv. Lex.)

3) Název „Turek“ znamená národ; „mohamedán“ náboženství.

křesťanů k úřadům nižším připuštěných je velmi nepatrný.

V této příčině nejsou poměry za nových zákonů ani o chlup lepší, nežli za starých. Obvyčejná výmluva zní: Křesťané nemají potřebných vlastností; buď neumějí turecky, anebo byli vzděláni na ústavech, vládě nepodléhajících. Aby křesťané, chtějící býti úředníky, rozuměli turecky, jest ovšem spravedливо; ale aby byli vzděláni na ústavech vládních, jest nemožno, vždyť — vyjma v Cařihradě — takových téměř nikde není.

Krátce — o rovnosti není řeči — a také dlouho nebude jinak.

V soudnictví se poměry za nové vlády zlepšily. Za soudce se ustanovují nyní ponejvíce právníci, kteří opravdu studovali. S úplatkem se u nich ničeho nepořídí. Soud se řídí zákonem a tak křesťan, je-li v právu, může dosáhnouti spravedlnosti. Křesťané mají jako dříve právo voliti si soudního přisedícího, který úřaduje 2 roky a pak jest vystřídán jiným. Křesťanská duchovní vrchnost má též právo určiti zástupce do správní rady; také si volí křesťané podnes své zástupce ve správní a obecní radě. Ti však nemohou mnoho mluvit. Již byla také řeč o tom, že vláda nahradí tyto zástupce lidu úředníky. Konečně tvoří křesťané jako dříve i samostatné politické obce s představeným čili „muchtarem“, vládou jmenovaným, v čele. Východní patriarchové měli podnes právo zastupovati u svých souvěrců i kmenovců vládu i ve světských zále-

žitostech; to platí hlavně o třech patriarchích, sídlících v Cařihradě: řeckém, armenském pravoslavném a armenském katolickém. Řecký patriarcha zaujímá mezi nimi místo první, neboť — jak to vysvětloval nynější patriarcha řecký — jest prý církev řecká matkou křesťanských církví v Turecku.¹⁾ Ve světských záležitostech se to může nechati v platnosti. Patriarcha katolických Armenů zastává — byv požádán — záležitosti katolíků všech jiných obřadů.

Tyto výsady patriarchů jsou původu velmi dávného; proto jest patriarcha důstojností postaven na roveň ministru a může býti jenom s dovolením vlády dosazen i sesazen. Mladoturci²⁾ však vědí docela dobře, že evropští biskupové nemají co mluvit do světských záležitostí; také jsou jim všechny výsady, které by mohly omezovati jejich práva, solí v očích. A proto dávají občas na jevo, že výsady patriarchů nejsou více časovými, a že by tudíž měly býti zrušeny. Ostatně vyslovil i sám bývalý katolický patriarcha naději, že bude patriarchům a duchovní vrchnosti za nové ústavy možno ryze světské záležitosti vrátiti do rukou vládních. S hlediska náboženského by bylo žádoucí, aby se mohly duchovní vrchnosti více zabývati duchovními potřebami lidu.“

Po delší úvaze o tomto předmětu praví spisovatel dále:

¹⁾ Po stránce náboženské je to úplně nesprávné, neboť církev řecká vznikla odštěpením se od katolické.

²⁾ Strana novotám přející.

„Tolik jest jisto: Nové vládě se nehodí výsady patriarchův a ona se vynasnaží všemožně, by je odstranila. Není jich škoda; křesťané nechť volí potom křesťanské poslance, kteří mohou patriarchu nahraditi.“

Pak pokračuje:

„Vyšší klerus křesťanský v Turecku požíval dosud právo immunity,¹⁾ t. j. patriarchové, biskupové a podobní nesmějí býti obyčejnými soudy odsouzeni. I toto právo se nové vládě nehodí.

Archimandritové,²⁾ generální vikáři,³⁾ ba i biskupové bývají zatknuti a postaveni před obyčejný soud. A soud apelační⁴⁾ dokonce rozhodl: I vyšší duchovenstvo se musí dostaviti k obyčejnému soudu. Proti tomuto rozhodnutí se odvolal melchitský⁵⁾ patriarcha v Damašku. K tomu odpověděl ministr spravedlnosti: Rozhodnutí apelačního soudu bylo ukvapeným; nebude se dle něho řídit.

Přes to lze říci, že této immunity biskupové pozbudou; vždyť mladoturci vědí dobře, že v Evropě bývají i biskupové voláni k obyčejným soudům. Má tedy s nimi turecká vláda zacházeti blahovolněji než vlády křesťanské? Vždyť i apoštolové bývali souzeni obyčejnými soudy.

Též církevní majetek křesťanů jest ohrožen. Poněvadž musí býti nemovitý majetek v Turecku

1) Nedotknutelnosti.

2) Opat, představení kláštera.

3) Zástupci biskupů.

4) Odvolací.

5) Melchité — sjednocení Řekové v Syrii a Egyptě. Mají patriarchu v Damašku.

připsán na jméno jisté osoby, nechávali často křesťané připsati kostelní jmění na jméno nějakého svatého. Na př. sv. Jana Křtitele, syna Zachariášova. Stará vláda to trpěla. Nyní však se vyskytne nějaký podřízený úředník, který shledá, že Jan, syn Zachariášův, dávno zemřel a nezanechal dědiců; jeho majetek tedy připadne pokladně mohamedánů. Ministr spravedlnosti takovému rozhodnutí dává za pravdu. Rozhodnutí velkovezíra¹⁾ v tomto případě ještě učiněno nebylo.

Přecházíme na pole školství. Posud se starala vláda o školství mohamedánů málo, o školství křesťanů skoro nic. Tak zvaná „megler el maaref“, školní rada, kterou ustanovuje vláda, spravuje školní fond mohamedánských obcí, ustanovuje a platí několik učitelův a dohlíží na školy. Vláda shání daně, by mohla vydržovati vysoké školy v Cařihradě. Ve školách křesťanských se objeví občas velmi skromně nějaký člen školní rady; ustanovení učitelův a jich placení jest záležitostí křesťanů. Nyní však mají nastati poměry jiné; mladoturci vědí, že v Evropě podléhá všechno školství státu a tuší také, že mohou očekávati působením školy svůj dorost. Proto má býti v budoucnosti všechno školství v Turecku podřízeno státu. Jest úmyslem vlády zakládati školy: obecné, střední i vysoké; ona chce míti vrchní dozor nade všemi školami; chce zkoušet, ustanovovat i platit učitele; jazykem vyučovacím pak chce míti jazyk turecký. Cizozemci nemají

¹⁾ První ministr.

míti práva v Turecku zařizovati školy, ba ani působiti jako učitelé. Vládou zkoušení učitelé jsou osvobozeni od povinnosti vojenské. Vláda však prý chce i školy křesťanů podporovati. To vše jsou však dosud jenom sny o budoucnosti, neboť vláda nemá k uskutečnění tohoto plánu peněz.

Škola obecná zůstane v Turecku zcela jistě náboženskou (konfessijní), to jest požadavek především mohamedánů, jehož oprávněnosti pak nelze upříti ani židům a křesťanům. Proto si budou křesťané i v budoucnosti zřizovati své školy obecné, sami platiti učitele a je ustanovovati. Bude-li vláda naléhati, budou křesťané ve svých školách sice vyučovati jazyku tureckému, ale vyučovacím jazykem zůstane vždy ten který národní zemský jazyk. Vláda ať si na školství dozírá, ale křesťanskými členy školní rady. Dosud jsou ve školní radě toliko mohamedáni. Takových škol (křesťanských) pak nebude vláda podporovati a učitelé, kteří nebudou úředně zkoušeni, nebudou sprostěni povinnosti vojenské.

Nynější střední školy nebo ty, které se teprve zřídí, jsou jenom polokonfessijní nebo lépe řečeno mezináboženské (interkonfessijní). Střední školy mají nyní mohamedáni, křesťané i židé. Střední školy mohamedánské se platí ze školních fondů, střední školy křesťanů vydržují částečně církevní vrchnosti domorodých křesťanů, částečně missijní ústavy.¹⁾ Tyto ústavy jsou mezináboženskými potud, že mohou býti jejich interními

¹⁾ Na př. v Adaně je v ústavě Jesuitů.

i externími chovanci¹⁾ příslušníci všech vyznání. Tomu se nelze v Turecku, kde bydlí křesťané, židé i mohamedáni pohromadě, vyhnouti. Kde je mnoho křesťanů, dostávají i střední školy také ráz více náboženský. Vláda bude v budoucnosti střední školy domorodých křesťanů podporovati, nikoliv však střední školy missijních ústavů. Již počalo štvání proti missijním školám. Dokud však ještě trvají staré smlouvy, učiněné s křesťanskými panovníky a mocnostmi, nebude vláda sice činiti překážek středním školám cizozemských missijních ústavů, ale také jich nebude podporovati.²⁾

Proto musejí domorodí křesťané na to pomýšleti, aby své střední školství co nejvíce povznesli a vzbudili pro ně zájem vlády, by její podpory dosáhli, v každém však případě musejí žádat křesťanský dozor na školy ty.

Státních vysokých škol, skutečných universit, v Turecku dosud není; vláda vydržuje jenom několik vojenských škol, pak školu lékařskou a právnickou v Cařihradě. K tomu přistupuje americká lékařská škola a škola jesuitská v Beirutě.³⁾ Nyní však chce vláda zřizovati skutečné university. Nechť tak učiní, ale jenom v rozličných provinciích.⁴⁾ Zatím postačí dvě fakulty: lékařská a právnická. Na těchto vysokých školách se ovšem nebude kázati ani evangelium ani

---

¹⁾ Kteří tam bydlejí i jenom docházejí. — ²⁾ Katoličtí misijníři v době světové války byli jakožto příslušníci poněkud Francie a Italie vypuzeni, jejich školy zavřeny a nové přísné školní zákony vydány. — ³⁾ Beirut jest střediskem veškerého duševního života v Syrii. — ⁴⁾ Provincie — země, kraj.

koran, avšak nebude tam ani stolice atheismu.¹⁾ Křesťané budou musit tyto školy navštěvovat, budou-li chtít se dostatí vpřed.“

O zmíněné lékařské a právnické škole v Beirutě se mínění různí. Někteří se domnívají, že jest v nebezpečí, neboť vláda prý vyhrazuje úřední lékařská místa pouze těm, kteří vyšli ze škol státních; jiní však — rovněž znalcové východních poměrů — tvrdí, že ari americká, ani jesuitská škola se nemusejí ničeho báti a že i v budoucnosti bude jim ponecháno působiti v říši turecké.²⁾

Dopisovatel „Katolických Missií“ končí zprávu o školství větou: „Školství jest v Turecku ve velikém úpadku, a učiní-li vláda něco, by je povznesla, pozdraví to radostně i křesťané.“

4. Některé zjevy potěšitelné.

Byli bychom ve velikém bludu, kdybychom se domnívali, že náboženský život východních křesťanů nevykazuje žádného pokroku a že se tudíž činnost katolické církve v zemích tureckých může vykáhati pouze zklamáními a nezdarem.

I v asijském Turecku nalézáme zjevy, které patrně nasvědčují, že i tam kvas křesťanství proniká a užitečně přetvořuje lidská srdce.

Na prvním místě uvádím snahu tamního katolického duchovenstva po vlastním zdokonalení a to jak po stránce vědecké, aby stálo na výši doby, tak i po stránce mravní, jak se sluší na pastýře duší.

¹⁾ Bezbožectví. — ²⁾ Pozn. r. 1916: U: je zrušena.

Tato snaha se projevila velmi pěkně zřízením „Kněžského spolku pod ochranou sv. apoštolů Petra a Pavla“ při universitě v Beirutě. Vzhledem k tomu, že východní kněžstvo přísluší několikerému obřadu, stojí v čele toho spolku rada, v níž je každý obřad jedním členem zastoupen.

Každý člen spolku se zavazuje k církevnímu smýšlení, k plnění kněžských povinností, horlivé práci ve správě duchovní, přesnému zachovávání pořádku, vzájemné výpomoci v nesnázích a obtížích a kromě toho i ku každodennímu sebevzdělávání v rozmanitých vědách, v přední řadě ovšem náboženských, ale také v jiných.

Slib, že těmto závazkům se podrobí, činí každý člen písemně; kdo by po trojím napomenutí — v případě nedbalosti — chybně proti stanovám spolku nezanechal, musí býti vyloučen.

Vzhledem pak ku značnému počtu kněžstva v Syrii, kde nikterak není nedostatku duchovenstva, jakož i vzhledem k tomu, že do Beirutu nemá každý k ústředí spolku snadného spojení, jsou odbory spolkové též ve městech Damašku a Aleppo.

Druhým potěšitelným zjevem jest vzrůst katolického tisku.

Tisk vůbec byl v době staré ústavy v Turecku potlačován. Sotva však staré okovy padly, vyrůstaly v Syrii časopisy jako houby po dešti. Každá ves chtěla míti svůj list a každý, kdo měl jen trochu rozumu, chtěl své myšlenky vtělovati na papír a přál si je viděti otištěny. Ve dvou

letech vzniklo na 150 nových časopisův a novin. V mladické bujnosti pronášeli tito nováčci své ideje směle a nepokrytě a již vyzývavá jména jejich měla jasně tlumočiti jejich program. Časopisy ty sluly na př.: „Blesk“, „Vlast“, „Dohlížitel“, „Láska“, „Pravda“, „Svoboda“, „Rádce“, „Vítězný“, „Moudrý“, „Lékař“, „Měch“, „Osel“, „Oslice“, „Poháněč oslů“¹⁾ a pod.

Avšak většině brzy bujnost zašla. Jak rychle vznikly, stejně rychle zanikaly. Z 32 nových, v Beirutě hlučně ohlášených novin, přežilo sotva 12 den svého zrození; z 18 nových časopisů zůstalo 8. V Damašku se udržuje z 20 nových listů ještě 9 a v Aleppo ze 16 jenom 6. Nedostávalo se zpráv a hlavně úvodních článků, pak i peněz a čtenářů. Bohužel měl leckterý z těchto pokoutních plátků dosti kdy zamořiti jedem nenávisti proti náboženství a společnosti půdu, na níž vznikl.

Tak přinesly jisté listy zednářské dopis: „Římské znásilňování a vykořisťování patriarchy“ a ještě jiné útoky na církev, a vydavatelé dávali tento list zvláštními posly roznášeti po všech nejdlehlších vískách libanonských.

Jestliže nepřátelé tak si počínali, nemohli katolíci a křesťané vůbec, pokud byli dbalými své víry, zůstatí nečinnými.

Beirutští jesuité počali vydávati list „Bešir“, t. j. „Nejnovější zprávy“, týdeník, avšak měli potíže s jeho šířením. Nemajíce zvláštních poslů, musili noviny svěřovati těm, kteří náhodou ve

¹⁾ Jméno „osel“ nemá na východě potupného významu.

vzdálenější končiny se ubírali. Tak se dostal list do rukou některého čtenáře až — za půl roku.

Proto musili jesuité pomýšleti na to, jak by se dala věc zařídit, aby noviny byly pravidelně v ruce čtenářově. Práce té se ujal P. Delore a vykonal ji se zdarem. Rozdělil celý kraj na čtyři části a pro každou ustanovil posla zvláštního. Jeden byl určen pro jih, od Djounie po Psí řeku,¹⁾ druhý dostal kraj Djedaído, třetí sever po řeku Ibrahim²⁾ a čtvrtý Ghasir s okolím; týž měl za nepřítomnosti P. Delore vésti administraci.

Podnikavý kněz si byl vědom obtíží. Věděl, že pochůzka, trvající několik dní v létě horkem a v zimě ve vichoru a sněhu, neschůdnými pěšinkami horskými, často i krajem vykřičeným pro nebezpečí od loupežníků, vyžaduje silných lidí i přiměřeného platu. Ale ještě jedno nebezpečí zbývalo, a to nedbalost a nedochvilnost orientálců.³⁾ V této příčině bylo potřeba zvláštní výchovy. Proto zavedl P. Delore přísný služební řád s dozorem. Hlavní body tohoto řádu byly:

1. Každý posel musí jednotlivá čísla odevzdati odběrateli osobně.

2. Kromě „Beširu“ musí šířiti i katechismy, obranné letáky, časové rozhledy „Al-Machrig“ a j. a proto musí v každé osadě navštívit katolickou školu, i domy jednotlivých odběratelů.

3. Zapovídá se mu naprosto bez zvláštního dovolení cokoliv jiného, na př. úřední poštu

---

¹⁾ Starověká řeka Lykos.

²⁾ Starověká řeka Adonis.

³⁾ Východčan.

obstarávati nebo provozovati nějaký obchod, na př. tabákem, fíky a pod.

4. Den před odchodem se musí dostaviti pro rozkazy do administrace.

5. Plat dostane teprve koncem měsíce a musí se zavázati ke službě aspoň 3 měsíců. Vzdá-li se služby bez příčiny dříve, pozbývá polovici služného.

6. Každé porušení služebního řádu se přísně pokutuje až do výše čtyř marek.¹⁾ Každá ztracená a poškozená kniha se mu účtuje. Za pochůzku dvou dní v týdnu dostává 6—7 bešlíků.²⁾ Naproti tomu za získání nového odběratele dostává půl bešlíku odměny; za každé prodané jednotlivé číslo novin a jiné spisky pro lid obdrží též menší peněžitou odměnu.

Hned první rok (1911) se zařízení osvědčilo.

Počet odběratelů vzrůstal. Na př. letáku proti zednářům, napsaného knězem P. L. Cheikho se rozšířilo 1000 výtisků. Maronitský patriarcha poděkoval za tyto výsledky osobně vydavateli P. Delore.

Následujícího roku přibyl pátý posel a z týdeníku se stal polotýdeník, list vycházející dvakráte týdně, což ovšem bylo spojeno s novými peněžitými obětmi. Předplatné však zvýšeno nebylo.

V době války turecko-italské přišel jednoho dne rozkaz list zastavit, protože prý nepsal dosti opatrně o válce. To vzbudilo veliký odpor a

¹⁾ 1 marka (německý peníz) — 1 K 20 h.

²⁾ 1 bešlík — $\frac{1}{2}$ marky.

několik biskupů podalo proti tomuto rozhodnutí ohražení, též i francouzský konsul se ujal té záležitosti.

Za vyjednávání vydával se list pod novým jménem „Ozvěna Beširu“, ale toho vyšla pouze dvě čísla. Pak zase nastoupil „Bešir“ svoji obvyklou pout. Při tom musil býti zjednán nový, šestý již posel, jenž však brzy dal výpověď, ať jeho pochůzka trvala 5—6 dní, a to krajem drsným, odlehlým. Také jeho nástupcové nechtěli dlouho vydržeti, ale konečně bylo i tu dosaženo skvělých výsledků.

Poslední dobou však se musil podnikavý a obětavý P. Delore omeziti na vydávání svého časopisu jenom jednou týdně, poněvadž musí nyní mnoho peněz vynakládati na zakládání katolických škol v horách Libanonských, kam se nyní vrhli protestanté se svou agitací a kde hledí zvláště v každé vsi založiti školu protestantskou. Nutno je tedy zakládáním škol katolických předcházeti.

Že však i proti protestantské agitaci a propagandě lze dosíci úspěchů, dokazuje zpráva z Marsivanu. Tam počali američtí protestanté svoji činnost hned před 60 lety, zřídili vyšší školy a právě zakládají vysoké školy a veliký kostel. Před 20 lety tam přišli též jesuité a zřídili si velmi skrovné a též zevnějškem nepatrné školy; avšak činnost, kterou zahájili, došla brzy výsledku. Počet žáků jejich školy obecné vzrůstal rok od roku a nyní jich mají již 270. Zřídili tu i kolej (vyšší školy). Ta měla r. 1911 posluchačů

45, o rok později 85, pak 125, 150 a školní rok 1914 počali se 180 gymnasisty. Ti jsou ponejvíce z rodin pravoslavných a stávají se po skončení studií katolíky. Pravoslavní v Marsivanu si váží velmi jesuitů, kteří nad pravoslavné kněžstvo daleko vynikají. Pravoslavní kněží jsou tam velmi nevzdělaní, hrabiví a podléhající lidem světským v záležitostech duchovních, nemají u lidu žádného vlivu. Poctiví pravoslavní se tudíž již nikterak nehrozí myšlenky státi se jednou katolíky.

Projevem náboženského vědomí bývají též katolické spolky; je-li v některém místě katolický spolek, jenž se může vykázati nejen značným počtem členů, nýbrž i dlouhým trváním, jest to pro náboženský život onoho místa velmi dobrým znamením.

A hle! R. 1913 slavila dělnická kongregace v Beirutě padesátileté jubileum svého trvání.

Zakladatelem téhož spolku byl muž, jehož život stojí za delší zmínku. Jmenuje se Fiorovič; pocházel z Dubrovníka v Dalmacii a byl tudíž patrně původu slovanského. Narodil se r. 1819, zemřel r. 1898. V mládí se obíral obchodem, za nímž putoval od přístavu k přístavu v moři Středozemním, při čemž zažil nejedno nebezpečné dobrodružství. Jeho náboženské vědomosti byly kusé; toliko občas se modlíval modlitbu k Panně Marii. Jednou — jsa stár 31 let — byl při ztroskotání lodi zachráněn na břeh Malé Asie a došel útulku v klášteře Lazaristů, kde naň klášterní zátiší působilo dojmem takovým, že zatoužil

sám po životě řeholním. Na radu jistého Františkána vstoupil do řádu jezuitského, jenž jej poslal napřed do noviciátu do Avignonu¹⁾ a odtud do Syrie, kde byl po studiích r. 1860 posvěcen na kněze. Tam se věnoval sdružování řemeslníků v mariánskou kongregaci a ač se mu nikdy nepodařilo řádně se přiučiti arabštině, dosáhl na řemeslníky takového vlivu, že za 26 let měla kongregace 10.000 členů. Při tom si hleděl zvláštních zásad, jež se v jeho kongregaci velmi osvědčily.

1. Sdružoval jenom malé řemeslníky a nikoliv s nimi společně vzdělané pány; věděl, že tito potom obyčejně dosahují čestných úřadů ve spolku, což budí nespokojenost u ostatních členů.

2. Představený jmenoval sám členy čestných úřadů v kongregaci, ač jinde bývají voleni. Věděl, že pro takovou volbu nejsou členové jeho kongregace dosud zralými.

3. Vzhledem k tomu, že východňané milují slavnosti a nádheru, konal ročně mnohé krásné slavnosti a pobožnosti a zvláště s velikou slávou bývali přijímáni členové.

4. Staral se o podporu členů nemocných, při čemž si vedl velmi obezřetně, poskytuje podpory jenom při nemocích trvajících delší dobu, takže nebylo tak snadno přetvářkou a nemocí toliko líčenou klamati. Také bývaly podpory závisly na horlivosti, s jakou kdo navštěvoval spolkové pobožnosti a slavnosti. O stavu nemocného se musil přesvědčiti spolehlivý člen před-

¹⁾ Ve Francii. Čti Aviňon.

sedníctva, který v neočekávanou chvíli chorého navštívil. Za 50 let trvání rozdala kongregace 300.000 franků¹⁾ podpor.

5. Konečně se staral o dorost, který si vychovával z hochů, jichž se na východě hojně užívá jakožto poslíčků, cídičů bot a j. a jimž tam hrozí nejedno mravní nebezpečí. Těch si hleděl získati dárky, hrami, pořádáním loterie a pod., způsobem. I nástupcové jeho, P. Michal a po něm P. Dides si počínají stejně a dosahují rovněž utěšených výsledků.

Neposkytuje tudíž ani říše turecká jenom smutných, nýbrž má i dosti utěšených obrázků z katolických missí.

---

¹⁾ 1 frank — 95 h.

X.

Sibiř.¹⁾

Prošedše skoro celou Asii, zastavme se ještě krátce v Sibiři.

Kdykoliv slyším anebo čtu jméno Sibiř, táne mi na mysli trojí vzpomínka.

Jako hoch jsem si vypůjčil ze školní knihovny knížku. Byl v ní obrázek chudé, ze dřeva sroubené chatrče, do níž se dostal ku spícímu ruskému vypovězenci veliký medvěd. S vytřeštěným zrakem a se sekýrou v ruce stál ubohý vyhnanec proti šelmě, vztahující po něm své tlapy. Knížka líčila útrapy těch, kdož ruskou vládou do Sibiře pro zločiny nebo politická přečiny byli vypovězeni.

O několik roků později, když jsem již poněkud uměl latinsky, viděl jsem starého kněze, uprchlíka z Ruska. Týž měl odejiti též do Sibiře. Podařilo se mu však utéci do naší říše. Chodil od města k městu, od osady k osadě a prosil o pomoc kněze, své spolubratry. Byl jsem přítomen, když prosil jistého kněze o dovolení sloužiti mši svatou. Jeho slova: „Ego sum puer

---

¹⁾ „Náš Domov“ 1915.

miser“¹⁾ mi od té doby utkvěla v paměti a utvrdila moji představu o Sibiři, jakožto místu hrůzy.

Uplynulo třicet let. „Zub času“ na všem hryzající, zahnal mne do Luhačovic napravovat následky onoho „hryzání“.

Mezi tehdejšími lázeňskými hostmi byli zvláště předmětem všeobecné pozornosti pán a dáma — ze Sibiře. On byl Čech, ona Ruska. Pohled na ně a ještě více hovor s nimi — jak tvrdili ti, kteří se blíže s oněmi manželi stýkali — nasvědčoval, že hrůza Sibiře pominula a že dnes jest Sibiř zemí, která bývá dobrovolně od mnohých vystěhovalců vyhledávána, ba že se nejednomu poštěstilo tam dojíti blahobytu.

Poslední dobou, zvláště po válce rusko-japonské přestala býti Sibiř zemí vyhnanců, zločinců, válečných zajatců²⁾ a vstoupila v řadu zemí, kde se hledí pořádku, civilisace, blahobytu, ba které se říká „země budoucnosti“.

Znalec tamních poměrů popisuje Sibiř takto:³⁾

Sibiř v širším slova smyslu má dohromady s ostrovy 12,534.200 čtver. kilometrů (Evropa má 9,690.843 čtver. kilometrů). Ač by mohla dle svědectví Pierre Leroy Beaulieu (čti Pier Leroa Bolié) vyživiti obyvatel 100 milionů, má jich pouze kolem 7 milionů,⁴⁾ takže připadá na

¹⁾ „Jsem chudák.“

²⁾ S dopravou jich do Sibiře počalo se již r. 1590. V letech 1823—1891 jich tam bylo dopraveno s příslušníky rodin, kteří nejednou dobrovolně tam vyhnance následovali, přes 900.000. Kolik zajatců našich spatřilo Sibiř v letech 1914, 15, 16?

³⁾ Kat. Miss. 1908—9.

⁴⁾ Nyní zase asi více.

jeden čtver. kilometr jenom 0·5 obyvatel. Stará představa o Sibiři jakožto hrozné poušti jest pravdivou pouze o širokém pásmu polárním, severně od 64. stupně severní šířky. Tam se rozprostírá nesmírná tundra, to jest bařinatá rovina, pokrytá lišejníkem a zakrnělými křoví-
nami, jejíž půda jest po větší část roku zmrzlou. I v létě taje spodek bažin, skládající se z vrstvy země a z vrstev ledu jenom do hloubky 1 stopy. V těchto končinách jest volné bydliště několika kočovných kmenů, živících se honbou, lovem ryb a chovem sobů. Jediným bohatstvím ledové Sibiře jsou vzácné, drahocenné kožešiny.

K tomuto polárnímu pásu sahají od 64. po 57. stupeň široké kraje lesnaté, s nevyčerpatelnými téměř zásobami dřeva. Cedry, modříny, jedle, rozličné druhy borovic, promíšené dále jižněji s topoly, osykami, lipami, křovinami bobulovitými, divokým chmelem a jinými rostlinami popínavými tvoří hlavní součástky tohoto lesa. Jenom podél toku řek tu uvidíme obydlí lidská. Jinak jsou tu jedinými obyvateli: medvěd, rys, vlk, divoká kočka a nádherná zvěř.

Jižněji od 57. stupně jest pampám¹⁾ podobná, bujnou travou a břízami zarostlá step, jejíž úrodná naplavenina by potřebovala toliko vzdělání, aby se změnila v úrodnou ornici. Rozprostírá se k jihu až k horstvu, táhnoucím se podél jižních hranic Sibiře, kde také pramení četné potoky a řeky, jež hojně Sibiř svlažují. Také četná jezera zdobí stepi, které pahorkatinami

¹⁾ Americké ohromné travnaté stepi slovou pampy.

i horstvy mohou závoditi s malebnými obrazy Švýcar. Údolí řeky Irtyše připomínalo jednomu z cestovatelů Rýn. Též missionáři, kteří použili sibiřské dráhy, mluví nadšeně o krásných krajinách v mnohých částech Sibiře. Sibiřské podnebí jeví všechny možné stupně: od polární zimy¹⁾ až ku tropickým vedrům²⁾ středoasijským a jest na místech chráněných horstvem mírné a příjemné. Ostatně vykazuje všude nápadné rozdíly podnebí vnitrozemského: horké léto a krutou, dlouhou zimu.

Jakožto kolonie³⁾ má Sibiř velikou budoucnost. Michailov⁴⁾ dělí jeho poklady a prameny blahobytu v pět skupin: v část zemědělskou, pás to 200—300 km široký po obou stranách dráhy sibiřské od Urálu⁵⁾ po jezero Bajkalské,⁶⁾ kde jest již dle zmíněného Leroy Beaulieu asi 16 mil. hektarů dobré orné půdy, čímž se může státi Sibiř „obilní zásobárnou“ Evropy i Střední Asie; dále jsou dva pásy chovu dobytka a to ve stepích v západní Sibiři a za jezerem Bajkalským, pak pás lesů, severně od pásu zemědělského, potom pás rybolovu při březích Tichého oceánu a při ústích veletoků a konečně pás hornický v mnohých částech

1) Krutá zima sev. ledového moře.

2) Vedro krajin kolem rovníka, kde slunce stojí skoro kolmo nad hlavou.

3) Zamořská osada.

4) Ruský spisovatel.

5) Horstvo dělicí evropskou Rus od Asie.

6) Jezero v Sibiři, přes něž se přeplovují nyní vlaky sibiřské dráhy na parních prámecích.

Sibiře, hlavně v toku řeky Amur, v končinách severovýchodních a na Sachalinu.¹⁾ Jest známo, že Sibiř a Mandžursko²⁾ jsou zeměmi z celého světa na kovy nejbohatšími.

Kraje zlatonosné jsou tu rozsáhlejší, nežli australské, jihoafrické a kalifornské zlatonosné dohromady a dosud z nich nebylo hrubě těženo, ježto doposud byl pouze rýžován písek říční.³⁾ Bohatství těchto řek zlatem nasvědčuje, že v nitru hor jsou uložena veliká ložiska tohoto kovu. Kromě toho jest tu hojnost mědi, stříbra, olova, cínu, síry, rtuti a železa; a poněvadž je tu skoro všude na blízku i hojnost uhlí, jsou zde všechny podmínky zdárného vývoje průmyslu. Sibiřská dráha se pak vine (od r. 1891—1909) zemí jako mohutná tepna, probouzejíc všude nový život.

Kdyby se dovedlo Rusko vyšinouti také ku svobodomyslné⁴⁾ politice ve příčině náboženské, skýtala by Sibiř též jakožto pole missijní hojnost zdárné práce hlavně mezi mongolskými kmeny východu, na př. mezi nadanými a zdatnými Burety zabajkalskými, kteří jsou dnes skoro vesměs buddhisty nebo lamisty (pohany).

Avšak Rusko — stát pravoslavný — vidí

1) Dále bude o něm řeč.

2) Severovýchodní Čína. V nové době by tam Rusko rádo si získalo území.

3) V písku říčním se mnohdy vyskytují zlatá zrnka, která se odtud zvláštním vypíráním, jemuž se říká rýžování, těží. U nás bývala řeka Otava v Čechách „zlatonosnou“.

4) V dobrém smyslu, t. j. takové, která opravdu přeje volnosti.

svého největšího nepřítele¹⁾ v katolictví a proto všakeru missijní snahu katolické církve zásadně ze svého území odmítá a ji přísně zapovídá.

Proto v článku o Sibiři nemůžeme mluvit o missijní činnosti v Sibiři, nýbrž pouze o stavu katolických křesťanů, pokud jsou v Sibiři usedlí, ať jsou to již potomci bývalých vyhnanců, na př. Polákův, anebo dobrovolní přistěhovalci doby nové. O těch pak nalézám následující zprávu:²⁾

Tamní katolické obyvatelstvo, jehož jest 80.000, jest vesměs zámožné a vážené; vždyť jsou to potomci lidí, kteří v dobách, pokud Sibiř byla ještě „starou“, tvořili vzdělanou část obyvatelstva.³⁾ Dnes se nemůže již říkati „pustá Sibiř“, jak jsme čítávali ve školních knížkách. I krajiny kolem Jačutsku se dají nyní příjemně obývati. Země jest bohatá, životní potřeby laciné. V zimě je tu ovšem 40 stupňů zimy, někdy i více, avšak při panujícím ponejvíce bezvětří není jí téměř ani pozorovati; tak na př. i v Moskvě se každý diví poznávaje až z teploměru, že je 30 stupňů zimy. Zdejší vláda je velmi blahovolnou, lid tam nebyl nikdy v nevolnictví⁴⁾ a proto má zvláštní ráz. Obyvatelé se zovou pyšně „Sibirjaky“ a nikoliv „Rusy“.

Trpí však katolické obyvatelstvo nedostatkem kněžstva. Kněžstvo tamní jest dobře za-

¹⁾ Kéž by nemělo nepřátel větších!

²⁾ Kat. Miss. 1908—9.

³⁾ Do Sibiře bylo posíláno do vyhnanství mnoho intelligence, vzdělanců.

⁴⁾ Pokud to nebyli vyhnančové.

opatřeno. Na př. v litevských¹⁾ osadách má každý farář 40 desjatin (1 desjatina = 1.09 hektaru) a kromě toho 400 rublů ročně (1 rubl rovná se 2 K 53 h).

Když byl na visitaci Sibíře r. 1909 mohilevský biskup Cieplak — byla to vůbec první návštěva katolického biskupa v těch zemích — dostalo se mu od ruské vlády celého vozu první třídy, což bylo velkým dobrodiním, ježto bylo cestou nutno roztroušeným katolíkům ve voze tom sloužit mši sv. a udělovati sv. svátosti, ano jinde k tomu nebylo místa ani příležitosti. Všude viděl biskup hmotný blahobyť katolíků, ale zároveň byly mu s pláčem pronášeny prosby o katolického kněze, jehož jim sotva asi mohl všude slibovati jednak pro nedostatek kněžstva katolického v Rusku vůbec, jednak pro veliké obtíže, jaké činí pravoslavné úřady při zřizování míst nových katolických duchovních správců. Také by nedovolila ruská vláda, aby se z ciziny dobrovolně katolický kněz přihlásil pro katolíky sibiřské.

Konečný cíl cesty biskupa Cieplaka byl ostrov Sachalin,²⁾ kde jest asi 500 katolíků, malý kostelík, ale žádný kněz. Jenom dvakráte do roka sem přicházel kněz z pevniny sloužiti mši sv. a udělovati sv. svátosti. Sami ruští úředníci byli pohnuti mravní bídou zdejších katolíků, takže prosili biskupa o trvalého duchovního správce. Zda jim mohlo býti vyhověno,

---

¹⁾ Litvané jsou národ indogermánský a bydlí v Rusku kolem Kovna, Grodna, Vilny a jiných. Jest jich asi 2½ mil.

²⁾ Při severovýchodní Asii.

nemohu říci, avšak missijní časopis r. 1914¹⁾ přináší zprávu o zřízení missijní stanice na Sachalinu, pokud jest v moci Japonska. Po válce rusko-japonské totiž připadla polovice (jižní) Sachalinu Japonsku, které, jsouc samo přelidněno, vyslalo tam četně kolonistů.²⁾

Trestanci se uchýlili více na sever a částečně se vrátili po odpykání trestů domů, ale někteří zůstali v zemi trvale a mezi nimi i několik katolických Poláků. Poněvadž do japonské části již ruský kněz při svých návštěvách Sachalinu nezavítal, ujal se opuštěných katolíků těch biskup z Hakodate³⁾ a vypravil k nim každoročně asi na dva letní měsíce⁴⁾ kněze. Avšak při tom nezůstalo. Sachalin byl po stránce missijní svěřen Františkánům řádové provincie durinské,⁵⁾ kteří vyslali v polovici r. 1913 dva své kněze do hlavního města Sachalinu Toyohara k trvalému pobytu. Jsou tedy katolíci nábožensky lépe opatřeni na Sachalině, poddaném pohanským Japoncům, nežli poddaní křesťanského panovníka, cara ruského.

O počátcích této missie píše P. Lang takto:

V polovici dubna 1913 připluli dva missionáři do přístavního místa Otomari a odebrali se ihned do hlavního města. Již dříve prostřednictvím jednoho křesťana najatý domek poskytl

¹⁾ Kat. Miss.

²⁾ Nyní ve válce světové odstoupili Rusové Japonsku i ostatní část Sachalinu.

³⁾ Japonská diocese.

⁴⁾ Léto je tam velmi krátké.

⁵⁾ Durinsko v Německu.

prozatímního přístřeší. První krok byl tak učiněn. Dvakrát denně byla obětována nejsvětější oběť; denně volala krev Ukřižovaného na obětním oltáři za obrácení Sachalinu. Neunavné práci se podařilo shromáždit křesťany nejbližšího okolí, počtem asi 35 duší. Jak se těšil missionář, když za nedělního jitra klečeli křesťané hustě plnice jeho světnici, takže měl sotva kde postavit přenosný svůj oltářík. Musil ovšem také strpěti, když si děti mezi mši sv. hrály s jeho mešním rouchem, když malý, nepokojný Japonec nepřetržitě zvonil zvonečkem, když malé děti tropily na zádech matčiných pekelný křik anebo přistupovala-li žena k sv. přijímání s kojencem u prsou. Vždyť ti ubozí toho jinak neuměli; chybělo jim po tak dlouhou dobu potřebné vyučování; mnozí z nich byli na mši sv. po prvé v životě.

Později se upravila za kapli zvláštní světnice, která dosud sloužila za skladiště topiva. Blížila se slavnost Božího těla. Jak rádi by byli missionáři tímto dnem počínaje zbudovali božskému Spasiteli trůn, zřídili trvalý příbytek; žel však, že nedošlo k tomu dosud potřebné dovolení představených. Přece však neměla tato krásná slavnost Těla Páně minouti jako obyčejný den. Venku ovšem vanul od blízké Sibíře ledový vítr a chvílemi přšelo a sněžilo. Jen kdo musil ven, prechal rychlým krokem ulicí. Do srdcí našich křesťanů však linul se hřející paprsek milosti při malé slavnosti ku počtě nejsvětější Svátosti.

Krátká promluva vysvětlila věřícím význam dne. Pak vystavil missionář sv. Hostii, která byla při předcházející mši sv. proměněna, k úctě lidu. Po prvé od doby, kdy je Sachalin lidmi obydlen, klečeli věřící před vystavenou nejsv. Svátostí, koříce se jí; po prvé zavzněl v nehostinné zemi vznešený zpěv: „Ecce panis angelorum!“¹⁾ Po prvé vystupovaly obláčky kadidlové vzhůru jakožto znamení klanění a lásky šťastných lidí tam, kde dříve jenom zločinci, vyvrhelové lidstva Bohu zlořečili a se rouhali. Po litanii k božskému Srdci Páně, již byla vzývána ochrana a pomoc Nejvyššího pro malé stádce, nadešel okamžik, kdy měl eucharistický Spasitel po prvé své žehnající ruce vztahovati na hrstku svých věřících. Po vyzvání: „Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui“²⁾ sklonili se všichni a přijali uctivě mlčíce sv. požehnání. Následovala mše sv., po níž se — bohužel — zase rozhostila v naší prozatímní kapli bývalá prázdnota a pustota.

Uplynuly dva týdny. Superior františkánské missie v Japonsku, P. Václav Kinold, oznámil svoji návštěvu, hodlaje při ní posvětit naši kapli za trvalý příbytek Nejvyššího.

Nadešel 1. červenec a tím měsíc božského Srdce Páně. Křesťané se sešli po ranní mši sv. O ½10. hod. počala druhá mše sv., po ní bylo kázání o stálé přítomnosti Pána Ježíše v nejsv. Svátosti, o požehnání z ní plynoucím a o naší povinnosti vděčné úcty a lásky. Pak trůnil opět

¹⁾ Ejhle, chléb andělský!“

²⁾ „To tak veliké tajemství vzývejme...“

Spasitel na svatostánku a věřící klečeli před ním na kolenou. Kněz předříkával zásvětnou modlitbu k božskému Srdci, kterou věřící opakovali a tak odevzdali sebe, své rodiny, město a celou zemi božskému Srdci. Potom uzavřel P. superior nejsvětější Svátost do svatostánku a rozsvítil před ním věčnou lampu jakožto znamení přítomnosti nejvyššího Pána nebe i země. Křesťané se pomalu rozešli. Nastalo opět ticho a klid, jenom věčné světlo hořelo slavně před oltářem. Připomínalo lásku Spasitelovu. A nikoliv marně. Vstoupivše později do svatyně, našli jsme dvě krásné květiny stojící před svatostánkem. Nějaký křesťan je přinesl v počtu Spasiteli. Snad bude musit tento týden hladověti proto, že za nepatrnou svoji mzdu koupil květiny Spasiteli . . . Kéž mu Dárce všeho dobra odplatí jeho oběť mnohými milostmi!

Kéž vloží do srdcí mnohých křesťanů i pohanů takovou obětavost i oddanost, by jej stále více návštěvníků vyhledávalo v jeho svaté samotě a věrnou přilnulostí Mu děkovalo i na pustém Sachalině za jeho stálou přítomnost.“

Doslov.¹⁾

Missionářům se dostává mnohdy i milosti, že mohou zemřítí smrtí mučednickou. Uvedu milého čtenáře v duchu do pařížského missijního ústavu a ukáži mu tam t. sv. „sín mučedníků“.²⁾

Tato síň se tak nazývá proto, že se v ní chovají památky po zavražděných missionářích, jež zbožné smýšlení věřících za mučedníky uznává. Čtyři její stěny jsou ověšeny fotografiemi a jinými obrazy, jichž jednoduchý způsob malby tím živěji a pravdivěji zobrazuje výjevy, skupiny osob i jednotlivé osoby. Tam se také nalézají rozmanitá vypočtení zajetí, výslechu i smrti četných vyznavačů našeho sv. náboženství. Tam se jeví čínská ukrutnost, zloba a surovost v celé své hloubce. Ve skleněných skříních možno uřítí předměty, jež patřily ctihodným hrdinům víry, nebo jichž užívali při svém mučení. Jsou to části oděvů, sochy, růžence, mešní knihy, breviáře, skvosty, mešní konvičky, kalichy, biskupské berly a dopisy, jako na př. list P. Bon-

¹⁾ „Missijní kalendář 1913.“

²⁾ Dle života P. Al. Nempona.

narda, psaný ve vězení den před smrtí. Též jsou tam i tělesné pozůstatky takových missionářů, jež dosud za „ctihodné sluhy Boží“¹⁾ prohlášení nebyli. Byl-li tento název mučedníkům přidělen, odpočívají jejich pozůstatky v kryptě až do dne, kdy jim církev po skončení předepsaného vyšetřování, za příčinou svatořečení, vykáže čestné místo na oltáři.

Mezi těmito drahocennými ostatky se chovají také četné mučící nástroje, které způsobily mučedníkům tolik bolestí, ale zjednaly tak velikou slávu: železné kruhy, řetězy, obruče, malá tabulka s nápisem „prokleté náboženství“, kterou jeden z vyznavačů musil nositi pět a třicet let, a množství jiných věcí, jako mečů, černajících se dosud krví mučedníků, provazů, které sloužily ku zardousení 14 mučedníků v Kočinčíně.

I nejotrlejší lidé nemohou zůstatí při pohledu na ně lhostejnými. Co pak se týče nastávajících missionářů, nelze ani vyličiti, jak velice se jejich srdce návštěvou síně mučedníků rozplameňuje.

* * *

Skončivše tímto řadu obrázků z missií asijských, obrátíme se na cestu k Africe.

¹⁾ Má-li kdo býti prohlášen za svatého, koná se přísné šetření o jeho životě. Při začátku tohoto šetření se dostává tomu, koho se týče, názvu „ctih. sluha Boží“. Teprve později se stává „blahoslaveným“ a konečně „svatým“.

OBSAH.

	Str.
Místo předmluvy	5
Poznámka spisovatelova	7
I. Po stopách missionáře	9
1. Missijní ústav	11
2. Rozloučení	19
3. Vlaken do ciziny	26
4. Na moři	34
II. Japonsko	47
1. Země japonská	47
2. Živelní pohromy japonské	52
3. Vinice Páně v Japonsku	53
4. Na ocelovém oři z Niigata do Tsurugoaka	65
III. Čína	73
1. Číňan, opak Evropana	74
2. Čínské dítě	84
3. Pohled do čínské rodiny	97
4. Škola	105
5. Čínský student	113
6. Rozmanité stavy čínské	125
7. Několikero řemeslo a — poslední žebrota	136
8. Občerstvení — odpočinek	147
9. Něco z dějin křesťanství v Číně	156
10. Rozmanitosti z nejuvějších pronásledování křesťanů v Číně	167
11. Práce missionářů a jejich naděje	177
12. Čínský apoštol	186
13. Těžký týden	193

IV. Korea	201
V. Kočínčina	209
1. Země	209
2. Návštěvou u missijního biskupa	213
VI. Ceylon	218
1. Země	218
2. Obyvatelé	227
VII. Indie	234
1. Země	234
2. Obyvatelstvo Indie	244
3. Křesťanství v Indii I.	253
II.	262
III.	270
VIII. Persie	279
IX. Turecko	288
1. Z říše půlměsíce	288
2. Adana	293
3. O právním postavení křesťanu v říši turecké I.	302
II.	307
4. Některé zjevy potěšitelné	317
X. Sibiř	326
XI. Doslov	337

K ruchu missijnímu,

který se v našich zemích utěšeně vzíná, přispěje snad spisek v době nejnovější vydaný Společností Božského Slova, která má ve Sv. Gabrieli u Vídne velkolepý missijní dům. Jsou to duchaplné přednášky o povinnosti missijní, jež napsal a pod titulem

»Poslední vůle Ježíšova«,

vydal missionář P. Heřman F i s c h e r (přeložil do češtiny Fr. V š e t e č k a). — Zvláště pěkně jest vypracována řeč o „missiích a Eucharistii“, v níž se líčí vliv nejsvětější Svátosti na missie. Pěkně upravená knížka „Poslední vůle Ježíšova“ stojí 1 K 50 h a možno ji objednat v „Missijním domě Sv. Gabriele“, pošta Mödling u Vídne. — Doporučujeme našemu čtenářstvu. — Dále:

»Pro říši Kristovu« krátké povzbuzení k dílu missijnímu. Vyšlo tamtéž. Cena 30 h.

Missijní společnost „Božského Slova“ ve Sv. Gabrielu, která má za účel rozšiřovati svatou naši víru Cyrillo-Methodějskou v zámořských missiích mezi pohany, oznamuje katolickému českému čtenářstvu, že bude vydávati nový obrázkový Missijní časopis:

»Missijní zprávy z katol. světa«.

Při vydávání tohoto nového missijního časopisu tano nám na myslí dáti našemu katolickému lidu českému do rukou laciný a zároveň zajímavý list, jakéhož dosud přes různost časopisů postrádal.

Missijní časopis přinese milému čtenářstvu každý měsíc nové a zajímavé zprávy z bojiště křesťanství proti nekřesťanství zvláště proti pohanství, přinese pěkné poučné a zábavné články a povídky a k tomu velice mnoho krásných vyobrazení.

Missijní časopis bude vypravovati dětem našim o osudu, často tak ukrutném, ubohých dítek pohanských... a chce poučiti každého, jak se též může státi missionářem i doma ve své milé vlasti, a jakým způsobem jest mu možno pomáhat vyplniti vůli Ježíšovu: „Jdouce do celého světa učte všechny národy!“

Kdo obětuje na missijní dílo ročně jen 2 koruny, dostane tento časopis. Doufáme, že ideální toto dílo dojde plného porozumění. Po válce bude snad brzy vycházeti. Missijní dům sv. Gabriele, pošta Mödling (Dolní Rakousy).

»Missionář«, Missijní kalendář. Vychází ve Sv. Gabrieli každoročně.

»Věstník díla šíření víry«.

Časopis věnovaný zájmům katol. missií v zemích
pohanských celého světa.

Vychází šestkrát ročně. — S povolením vrchnopastýřským. —
Nákladem arcidiecésního ředitelství »Díla š. v.« v Praze IV.,
Hradčanské nám. č. 7 n.

Dílo šíření víry.

Účel a podmínky.

Dílo šíření víry, založené v Lyoně r. 1822, má za úkol podporovati modlitbou a almužnou katolické missionáře v zemích pohanských. Členům jest se modlití denně jeden „Otčenáš“ a „Zdrávas“ s prosbou: „Svatý Františku Xaverský, oroduj za nás!“ Roční almužna jest, možno-li 2.40 K, nebo jakýkoliv i sebe menší příspěvek.

Správa.

Vrchní správa, jejíž sídlo je v Lyoně a Paříži, pečuje o rozdělování darů jednotlivým stanicím missijním v celém světě. Místní odbory řídí farář neb jeho zástupce. Deset členů místního odboru tvoří skupinu, kterou spravuje předseda skupiny (skupinář), dáváje pořadem čísti členům skupiny „Věstník“ (obrázkový časopis vycházející šestkrát ročně) a vybíráje příspěvky. Farář pak odvádí příspěvky řediteli vikariátnímu (dekanátnímu), který je zasílá řediteli diecésnímu od biskupa ustanovenému.

Duchovní milosti.

Dílo toto se těší od času svého založení uznání všech papežů, kteří je schválili, jemu žehnali, je zvelebovali, odpustky nadali a celému katolickému světu doporučili. Sv. Otec Pius X. vyslovil se dne 24. června 1908 o Díle takto: „Dílo šíření víry jest podstatným činitelem v církvi; bez něho by nebylo možno, aby se missie udržely.“

Uvádíme zde úplný seznam duchovních milostí, které sv. Stolicе propůjčila členům Díla a kněžím, kteří pro Dílo pracují.

A. Odpustky, které může každý získati:

Ti, kdož dvě podmínky (předepsanou modlitbu a měsíční almužnu dle možnosti 20 h) plní, získají následující odpustky, jež i za duše v očistci obětovati mohou:

I. Plnomocné odpustky.

1. V den přidružení se k Dílu;
2. 3. května: na slavnost Nalezení sv. kříže (don založení Díla);
3. 3. prosince: na svátek sv. Františka Xaverského, patrona Díla;
4. 25. března: na svátek Zvěstování P. Marie;
5. 15. srpna: na svátek Nanebevzetí P. Marie;
6. 6. ledna: na svátek Zjevení Páně;
7. 29. září: na svátek sv. Michala;
8. na svátek kteréhokoliv sv. apoštola;
9. měsíčně dvakrát v kterýkoliv den, jež si členové zvolí;
10. jednou do roka v den, kdy se slaví památka zemřelých členů Díla;
11. jednou ročně v den, kdy se zvláště koná památka úmrtí členů rady, výboru nebo oddělení, kterému jednotlivý člen přináleží;
12. v hodině smrti, vyzývá-li umírající aspoň v duchu nej-světější jméno Ježíš;
13. odpustky privilegovaného oltáře pro každou mši sv., kterou dá sloužit člen Díla za zemřelého člena.

}
nebo v oktávě
těchto svátků

Podmínky k získání plnomocných odpustků uvedených pod č. 1—11 jsou: sv. zpověď, sv. přijímání, návštěva kostela Díla, aneb, není-li takového v místě, návštěva vlastního farního kostela a tam vykonaná modlitba na úmysl sv. Otce. Kdo z vážné příčiny kostel navštívit nemůže, smí to vynahradit jiným dobrým skutkem nebo modlitbou, což mu zpovědník určí. Pro osoby, které přináleží k některému ústavu duchovnímu neb škole, dostačí návštěva kostela neb kaple ústavu a splnění ostatních podmínek. Dítka, které k sv. přijímání ještě nebyly připuštěny, mohou přece plnomocné odpustky získati, vykonají-li nějaký zpovědníkem jim uložený skutek.

II. Neplnomocné odpustky.

1. 7 let a 7 quadragen za kterýkoli skutek zbožnosti neb lásky k bližnímu, které vykonají členové Díla šíření víry.
2. 300 dní pokaždé, když se člen Díla aspoň kajícíně zúčastní třídní pobožnosti před 3. květnem a 3. prosincem.
3. 100 dní pokaždé, pomodlí-li se člen Otčenáš a Zdravas a modlitbu: Sv. Františku Xaverský, oroduj za nás!

Komu nelze buď pro nemoc, nebo jinou odůvodněnou příčinu těchto třídních pobožností se zúčastniti, může přece odpustky tyto získati, vykoná-li doma modlitby, které se u příležitosti těchto třídních pobožností konají.

Všechny tyto plnomocné a neplnomocné odpustky mohou se též za dušo v očistci obětovati.

B. Zvláštní výhody pro kněze, rozšířené Indultem ze dne 26. června 1913.

I. Každému knězi, jemuž jest svěřeno sbíratí almužny pro Dílo šíření víry v některé farnosti nebo v některém ústavu, ať již sbírka ta vynese cokoliv, nebo jenž sám zaplatí ze svých prostředků příspěvek za celou skupinu desíti členů, uděluje se:

1. osobní privilej oltáře 3krát v týdnu;
2. plnomoc uděleti umírajícím plnomocné odpustky, při čemž jest zachovávatí obřad a formu, jak předepsáno v konstituci papeže Benedikta XIV., začínající „Pia Mater“;

3. plnomoc světiti jediným znamením kříže soukromě kdykoliv, veřejně pak při missích a duchovních cvičeních a v době adventní a postní, měl-li k lidu kázání: růžence, kříže, krucifixy, sošky a medailky, a uděleti na ně tak zv. odpustky apoštolské, jakož i na růžence sv. Brigity;

4. plnomoc světiti jediným znamením sv. kříže růžence a jim uděleti tak zv. odpustky křížovníkův;

5. plnomoc uděleti na krucifixy odpustky křížové cesty pro nemocné, cestující na moři, vězně a ty, kdož bydlí v zemi nevěřících, a pro ostatní věřící, kteří z vážné příčiny křížovou cestu vykonati nemohou, jen když splní ostatní podmínky;

6. plnomoc světiti jedinou formulí a uděleti věřícím škapulíře nejsv. Trojice, umučení Pána Ježíše, sedmi bolestí Panny Marie a neposkvrněného Početí jakož i Panny Marie Karmelské;

7. plnomoc přijímati věřící do třetího řádu sv. Františka z Assisi oblečením ve škapulír a opasek, při čemž všechny ostatní podmínky musí býti vyplněny;

8. plnomoc přijímati věřící do arcibratrstva tak zv. opásaných, žehnáním a oblečením pásu serafinského;

9. plnomoc přijímati věřící do bratrstva vojska andělského, žehnáním a obléčením pásu sv. Tomáše Ap.;

10. plnomoc světiti medailku neposkvrněného Početí Panny Marie s odpustky, jež jsou s ní spojeny;

11. plnomoc světiti medailku sv. Benedikta s odpustky, které jsou s ní spojeny.

II. Každému knězi, jenž je členem rady nebo výboru pro Dílo založeného, nebo který, jsa od biskupa jmenován ředitelem diecézním, koná všechny funkce, jež by jinak konala rada nebo výbor Díla, dále každému knězi, jenž během roku sebere a Dílu odvede obnos, který se rovná příspěvkům aspoň 1000 členů, uděluje se:

1. všechna plnomocenství shora vyjmenovaná;

2. osobní výsada privilegovaného oltáře 5krát v týdnu;

3. plnomoc světití růžence růžencové Panny Marie s odpustky, které jsou s nimi spojeny.

V případě, že by náboře uvedený obnos v roku běžícím sebrati nebylo možno, prodlužuje Jeho Svatost všechny plnomoci onomu knězi, jenž v roce minulém celý určený obnos sebral a odvedl, až do konce roku přítomného.

III. Každému knězi, jenž ze svého odvede Dílu obnos rovný příspěvkům 1000 členů, udělují se doživotně výsady a milosti, jichž požívají kněží, členové rady Díla, jak uvedeno pod č. II.

Všechny tyto duchovní milosti jsou podrobeny schválení nejdůst. Ordinariátu.

„Dílo šíření víry“ spolu s časopisem „Věstník díla šíření víry“ bylo roku 1912 od nejdůstojnějších Ordinariátů v Čechách a na Moravě schváleno, doporučeno a v diecesích kanonicky zřízeno.

»Echo z Afriky«,

katolický měsíčník

na podporu

africké missijní činnosti,

vydávaný

Družinou sv. Petra Klavera.

Administrace v Praze I., Zbořeneč.

Předplatné na celý rok **K 1-30.**

Kupujte ve prospěch afrických missií!

Velmi levně

africké pohlednice

(různé druhy).

**Ceny (bez porta): 2 za 5 haléřů, 12 za 25 hal.,
60 za 1 K.**

**Objednává se na adresu: Družina sv.
Petra Klavera v Praze I., Zbořeneč.**

»Malý černoch«, obrázkový katolický měsíčník k našim ubohým černým bratřím a sestrám. Vydává Družina sv. Petra Klavera. Vychází v řeči české, německé, vlášské, polské, slovinské a uherské. Předplatné na celý rok (i s pošt. zásilkou) 1 K. — Objednávky přijímá: **Družina sv. Petra Klavera v Praze I., Zbořenec.**

Sv. dětství.

Účel. Opuštěné dítky pohanské na životě zachovati, jim milost sv. křtu a křesťanského vychování zjednati a křesťanské dítky posvěcovati.

Prostředky. 1. Každodenně se modlí „Zdravas Maria“ a přidej: „Svatá Panno Maria, pros za nás a za nebohé dítky pohanské“; 2. měsíčně obětuj pro ně 4 haléře čili ročně 48 haléřů; pro chudé ustanoví ředitel menší příspěvek.

Duchovní milosti. 1. Měsíčně obětují se na úmysl účastníků 2 mše sv. v kostele sv. dětství Ježíšova aneb blah. Panny Marie. 2. Ročně bývají slouženy ve farnostech, kde ovoce sv. dětství se pěstuje, 2 mše svaté za živé i zemřelé účastníky. 3. Měsíčně bývá sloužena jedna mše sv. za živé a jedna za zemřelé dobrodince sv. dětství. Obzvlášť pamatováno při modlitbě na křesťanské matky, aby jejich dítkám byla vyprošena milost sv. křtu, hodného prvního sv. přijímání a vytrvalosti v ctnosti.

Plnomocné odpustky. 1. Od vánoc až do 2. února. 2. Od 2. neděle po velkonoce do 31. května (tyto mohou i zemřelým býti věnovány). Všichni účastníci, i dítky před svým prvním sv. přijímáním, mohou tyto odpustky získati, když obcují mši svaté sloužené na úmysl sv. dětství. 3. V následující slavnosti: Hromnic, Andělů strážných, sv. Josefa sv. Františka Xav. a sv. Vincence Paul., pakliže se modlíme za rozšíření ovoce sv. dětství.

Modlitba k božskému Dítěti.

Ó Ježíšku, božské Dítě, jenž jsi přičiněním sv. Josefa a Marie Panny zachráněn byl od zavraždění s nevinátky a jenž jsi těmto útlým mučedníkům ztrátu života časného nahradil životem věčným; ó Ježíši, příteli dítek, přijmi milostivě a žehnej a posvěť ony dítky, které se věnují Tvému sv. dětství, aby podle tvého příkladu a pod ochranou Panny Marie a sv. Josefa vysvoboditeli se stali ubohých dítek pohanských.

STANOVY

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje

v Brně.

---

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všeliké politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování některé pravdy katolické, jižto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obšírné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všeliké listy běžné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest „HLAS“, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§ 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 20 K r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, anebo ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 10 K r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny budtež. Kdo by do té doby vklad nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 200 K věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 100 K, bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 40 K dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 20 K položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojili-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 20 K, vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřeby druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomě ji dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámili ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo jinam se přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno doplněním vkladu u vyšší třídy postoupiti. Zašle-li tudíž na pt. spoluúd III. třídy k prvním 20 K opět 20 K, stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému se nedovoluje.

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poшту zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, bře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li líbo a možno-li jinou mši svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomine.

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 20 K za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu, ovšem nejméně 20 K, po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízkú přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet svých údův odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak, než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušcím c. k. úřadům.

15. Kdo těmuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesílání knih a výtvorův uměleckých.

O rozesílání knih, spisův a jiných předmětů Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račiž oznámí, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spolu-úd v hlavní komisi v Benediktinském knihkupectví v Brně, v Cyrillo-Methodějském knihkupectví (Gustava Francla) v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci, knihy sobě vybíráti má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiž se obrátí frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiloží 6 h., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 12 h na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adressou: Vd. msgr. Dr. Josef Pospíšil, inful. prelát při stolič. chrámu Páně v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského; zásilky peněz a objednávký knih pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adressou:

**Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, Alumnát.**

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy ustanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem vys. c. k. místodržitelství v Brně ze dne 2. srpna 1879, č. 23.376.

Poznámka redakce. Dle § 5. stanov přijímají se rod y položením 40 K; k tomu podotknouti třeba, že rod se běže, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, není-li synův, odebíráti budou knihy, pokud žijí, dívky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva toho.

*   *   *

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti svatých apoštolů Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktávě téže slavnosti máti svatou za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou máti svatou za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekněží konejtež s týmže nábožným úmyslem v naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctihodných otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě svatého Cyrilla a Methoděje dvě mše svaté za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, které se i duším v očistci přivlastniti mohou.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šfitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnáze uvedeni bývají, nevědouce, co sobě počítí. Obrátí-li se podílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i tito v nemenších nesnázích, zvláště ztratily-li se podílníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podílníkův a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbyvá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podílníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž přikázání byli, vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedli a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nově vystavený lístek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví celého okolí nebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovým zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávatí ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo česko-slovanské snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šfítiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Dr. Josef Pospíšil,

starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě lístek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž dří číslo listu ztraceného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť řádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového lístku nechť 20 h (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně dle možnosti na podzim, když to oznámeno bude „Hlasem“, nechť každý úd list odběrací dá podepsati od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živé jest a právo má, díla odebírat, a takto podepsaným listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě zpředu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 6 haléřích. Kdo však ve dvou letech díla svá z knihkupectví nevyzdvihne, bude se za to míti, že se práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5. Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem povozných útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací lístky od duchovního pastýře podepsané neb aspoň čísla těch lístků s připojenými jmény a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání oněch knih po 6 h za knihu (jakož nad to 12 h za poštovní lístek, děje-li se zásilka poštou) připojiti a útraty zasláním způsobené sami zapraviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivé podílná kniha poslána pod křížovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací lístek a přiloží ve známkách poštovních kromě 6 h za knihu ještě 30 h na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinen, knihy své odebírat z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázano jest; přestěhuje-li se však blíž jiného, jemu přístupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví Cyrillo-Methodějského“ oznámí, a stane se po vůli jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapsané račtež dpp. duchovní správce nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámí.

Seznam spisů,

kteří Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 56 roků
své činnosti vydalo :

R. 1851. — Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 až 1859 B. M. Kulda)	ve	5.000	výt.
R. 1852. — Moravan, kalendář na r. 1853	"	2.000	"
Obrázek sv. Ludmily od Jos. Hellicha	"	2.000	"
R. 1853. — Moravan, kalendář na r. 1854	"	2.000	"
Podíl č. 1. Procházka Tom., Putování Krista Pána po sv. zemi	"	2.000	"
Mapa Palestiny od Jana B. Fáborského	"	2.000	"
R. 1854. — Moravan, kalendář na r. 1855, ...	"	4.000	"
Podíl č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské, ...	"	3.000	"
Mapa Černé Hory od Jana B. Fáborského	"	3.000	"
R. 1855. — Moravan, kalendář na r. 1856, ...	"	4.500	"
Podíl č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty, ...	"	3.500	"
Manes Josef, Diplom pro údy D sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu.			
R. 1856. — Podíl č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské	"	4.000	"
Moravan, kalendář na r. 1857, ...	"	8.000	"
Mapa Palestiny 2. vyd.	"	2.000	"
Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd.	"	2.000	"
R. 1857. — Moravan, kalendář na r. 1858, ...	"	10.000	"
Podíl č. 5. Štulc V., Život sv. Cyrilla a Methoděje	"	8.000	"
Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha	"	8.000	"
Podíl č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana	"	8.000	"
Mapa Itálie stf. od Jana B. Fáborského	"	8.000	"
Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8 ^o) od Jos. Hellicha	"	24.000	"
R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859.	"	10.000	"
Podíl č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Kapistrana	"	10.000	"
Podíl č. 8. Dudík Ant., Právě dějiny sv. mučedníků vých.	"	10.000	"

R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulda a Ig. Wurm)	ve 12.000 výt.
Podíl č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. katol. církve	" 12.000 "
Obráz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha,	" 12.000 "
R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm)	" 15.000 "
Podíl č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg.	" 13.000 "
R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862, Podíl č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra	" 15.000 "
R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863, Podíl č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer.	" 14.000 "
R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864, Podíl čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina	" 13.000 "
R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865, Podíl č. 14. Ronovský Fr., Ho- spodářská kniha	" 13.000 "
R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866, Podíl č. 15. Dr. Chmelíček Jos., Cesta do sv. země I.	" 15.000 "
R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch)	" 13.000 "
R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch) Podíl č. 16. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do sv. země II.	" 14.000 "
R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869,	" 13.000 "
R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870, Podíl č. 17. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I.	" 12.000 "
R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871,	" 14.000 "
R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872,	" 13.000 "
R. 1872. — Podíl č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II.	" 15.000 "
(Moravan, kalendář na r. 1873. vydán byl již nákladem Bedřicha hraběte Sylva Tarouccy.)	" 13.000 "
R. 1873. — Podíl č. 19. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Výlet do Solno- hradu	" 13.000 "
R. 1874. — Podíl č. 20. Paimon Fr., Žena křesť. dle Marchala	" 12.000 "

R. 1875. — Podíl č. 21. Procházka Mat., Křesť muž od Marchala	ve 12.000 výt.
R. 1876. — Podíl č. 22. Kosmák V., Kukátko I.	" 13.000 "
R. 1877. — Podíl č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka	" 11 800 "
R. 1878. — Podíl č. 24. Kosmák V., Kukátko II.	" 11.500 "
R. 1879. — Podíl č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I.	" 10.000 "
R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II.	" 10.000 "
R. 1881. — Podíl č. 27. Hakl Boh., Cesta do Říma	" 9.500 "
R. 1882. — Podíl č. 28. Dobrý J., Haringera Život cth. Klem. M. Hofbauera	" 9.500 "
R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III.	" 9.500 "
R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv.-Methodějský	" 9.550 "
R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat	" 9.050 "
R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jezuitské	" 9.050 "
R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část . . .	" 9.050 "
R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část . . .	" 9.050 "
R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampian	" 9.050 "
R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV.	" 9.100 "
R. 1891. — Podíl č. 37. Jos Koudelka, Život sv. Aloisia	" 9.100 "
R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V.	" 9.100 "
R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písně	" 15.000 "
R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Bl. Anežka Česká	" 9.500 "
R. 1895. — Podíl č. 41. Weinberger M., Obrazy z katolických missií	" 9 500 "
R. 1896. — Podíl č. 42. Čtvero vzorů kř. života. Napsali Fr. Tater, A. Hruďička, F. Janovský	" 9.500 "
R. 1897. — Podíl č. 43. Tři povídky. Napsal František Valoušek	" 9.500 "
R. 1898. — Podíl č. 44. Učení katol. náboženství — Podíl č. 45. Tenora Jan, Život sluhy B. P. Martina Středy	" 8.000 "
R. 1899. — Podíl č. 46. Kolář Leop., Lurdy	" 9 500 "
R. 1900. — Podíl č. 47. Bartoš Fr. Domácí čítanka	" 10.000 "
R. 1901. — Podíl č. 48. Zpět k Římu. Napsali Fr. Janovský, J. Weiss a P. Pavelka	" 9.500 "

R. 1902.	— Podíl č. 49. Hrudička A., Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, Perútka Fr., Katechismus střídmosti a zdrženlivosti	ve	9.500	výt.
	Z toho zvláštní otisky:			
	A. Hrudička, Františka Slavatová	"	1.500	"
	R. Vrba, O úpadku stavu rolnického Fr. Perútka, Katechismus střídmosti	"	1.500	"
R. 1903.	— Podíl č. 50. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl I.	"	10.000	"
R. 1904.	— Podíl č. 51. Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost. Šťastný Vlad., Památce Fr. Sušila	"	9.000	"
	Z toho zvláštní otisky:			
	Konečný Filip Jan, Jen katolické náboženství má budoucnost	"	1.000	"
	Šťastný Vlad., Památce Fr. Sušila	"	1.000	"
R. 1905	— Podíl č. 52. Rondinn-Jirák, Anežka a Zuzanna, Weinberger M., Z katol. missií	"	10.000	"
R. 1906.	— Podíl č. 53. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl II.	"	10.000	"
	— Podíl č. 54. Hamerle-Schroller, Chcete popravu neb opravu manželství?	"	18.000	"
	— Podíl č. 55. Zíka Jan, Volná škola	"	18.000	"
R. 1907.	— Podíl č. 56 Roselly-Florian, Křištof Kolumbus	"	10.000	"
	— Podíl č. 57. Vrba, Rozmach kapitalismu	"	15.000	"
R. 1908.	— Podíl č. 58. P. Cyrill Jež, S. J., Božské Srdce Ježíšovo, pramen blaženosti	"	12.000	"
	— Podíl č. 59. Dr. Jos. Samsour, Pa-pežové v dějinách	"	10.000	"
	— Podíl č. 60 František Jirák, Přírodopisná čítanka I.	"	10.000	"
R. 1909	— Podíl č. 61. Hlavinka Alois, Dějiny světa v obrazech. Díl III. sv. I.	"	10.000	"
R. 1910.	— Podíl č. 62 Rypáček Frant., Msgr. Vlad. Šťastný. — Oliva Vác., Tova-ryšstvo Ježíšovo	"	10.000	"
R. 1911.	— Podíl č. 63. Procházka Emil, Do Sv. země. Zpráva o II. lidové pouti r. 1910	"	8.000	"
R. 1912.	— Podíl č. 64. Frant. Jirák, Přírodopisná čítanka II.	"	8.000	"
R. 1913.	— Hlavinka Al: Dějiny světa III. díl	"	2.000	"
R. 1914.	— Podíl č. 66. Frant. Janovský: Vychovatelská rozhledna	"	8.000	"
R. 1915.	— Podíl č. 67 T. Hudec: Obrazy z Východu	"	8.000	"
R. 1916.	— Podíl č. 68. Frant. Všetěčka: Obrázky z katol. missií. Díl I. Asie	"	8.000	"

Výprodej knih

z Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně

za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu neb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a namnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávati mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, Dra **Al. Dvořáka**, regenta bisk. alumnátu v Brně, Antonínská ul. Kdo již napřed peníze posílá, přidejž 12 h na kolkovaný nákladní list, objednávali se jen jedna kniha, 20 h na vyplacenou zásilku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovaly. Vklad III. tř. pro osobu doživotně obnáší 20 K, pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy navždy 40 K. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv. — Ptp. údové, kteří na splátky do D. C. M. vstoupili, žádají se, aby další splátky a doplatky posílali.

Seznam knih, které Děd sv. Cyr. a Meth. za sníž. ceny prodává:

J m é n o d í l a	Počet exempl. na skla 44	Přv. cena		Sníž. cena	
		K	h	K	h
<i>Korec</i> , Poutní kniha II. d. Modlitby a písně	2400	3	—	1	50
<i>Rejsek A.</i> , Bl. Anežka Česká	224	2	40	2	—
<i>Weinberger M.</i> , Obrazy z katol. missií	485	2	40	2	—
<i>Tater, Hrudíčka, Janovský</i> , Čtyři vzrůstl. iivola	710	2	40	2	—
<i>Valoušek F.</i> , Tři povídky	922	2	40	1	40
<i>Tenora Jan</i> , Život P. Martina Středy T. J.	1028	3	—	2	—
<i>Kolisek Leopold</i> , Lurdy a pout do Lurd .	540	2	40	2	—
<i>Bartoš Frant.</i> , Domáci čítanka	228	2	40	1	50
<i>Janovský, Weiss, Pavelka</i> , Zpět k Římu .	30	2	—	1	50
<i>Hrudíčka A.</i> , Františka Slavatová, Vrba R., O úpadku stavu rolnického, <i>Verátka</i> Fr., Katechismus střidmosti	1620	2	60	2	—
Z toho zvláštní otisky:					
<i>Hrudíčka, Františka Slavatová</i>	300	1	40	1	—
<i>Vrba</i> , O úpadku stavu rolnického	235	—	80	—	40
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, I díl	2400	3	—	1	50
<i>Konečný F. J.</i> , Jen katol. náboženství má budoucnost, <i>Štastný Vl.</i> , Fr. Sušil	2590	2	40	1	40
Z toho zvláštní otisky:					
<i>Konečný, K.</i> , Náboženství má budoucnost	240	2	—	1	—
<i>Štastný Vl.</i> , Památce Františka Sušila	300	—	40	—	30
<i>Rondina-Jírdk, Anežka a Zuzanna, Wein-</i> <i>berger</i> , Z katolických missií	2900	2	40	1	40
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, II. díl	2850	3	—	1	50
<i>Hamerle-Schroller</i> , Oprava manželství . .	2700	—	—	—	10
<i>Zitka Jan</i> , Volná škola	6840	—	—	—	10
<i>Boselly-Florian</i> , Křesťol Kolumbus	3060	3	—	1	50
<i>Vrba</i> , Rozmach kapitalismu	5040	—	50	—	20
<i>Jež Cyr.</i> , Bož. Srdce Ježíše, pramen blaž.	4125	—	30	—	10
<i>Samsour Dr. J.</i> , Papežové v dějinách . .	3180	1	50	1	—
<i>Jírdk Fr.</i> , Přírodopisná čítanka I.	3256	1	50	1	—
<i>Hlavinka Al.</i> , Dějiny světa, III díl, 1. sv.	2806	3	—	1	50
<i>Rypdčec F.</i> , Ms. Vl. Štastný, <i>Oliva Václ.</i> , Tovaryšstvo Ježíšovo	4020	3	—	1	50
<i>Procházka E.</i> , Do Sv. země Poutř r. 1910	6190	3	—	2	50
<i>Jírdk Fr.</i> , Přírodopisná čítanka II.	6400	1	50	1	—
<i>Hlavinka Al.</i> Dějiny světa III díl, 2 svazek	5600	3	—	1	50
<i>Janovský Fr.</i> Vychovatelská rozhledna .	6000	3	—	1	50
<i>Hudec T.</i> , Obrazy z Východu	6200	3	—	—	—
<i>Všetečka Fr.</i> , Obrázky z katolických missií, dí I, Asie	8000	3	—	—	—

Statistický výkaz údů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili.

Roku	přistoupilo údů	z nichž jest zaklada- telů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a údů věčných	Kněží
1850	59	6	6	5	43	4	45
1851	350	10	6	17	313	61	168
1852	535	8	6	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	202	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	13	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	32	36
1886	47	—	—	1	46	13	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
Společně	14635	40	17	103	14475	2918	1709

Roku	při- stoupilo úda	z nichž ještě zaklada- telů	I. třidy	II. třidy	III. třidy	Rodů a úda věcných	Kněží
Přeneseno	14635	40	17	103	14475	2918	1709
1890	105	—	—	1	104	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	16	76
1894	151	—	—	—	151	14	61
1895	118	1	—	—	117	14	59
1896	149	—	—	—	149	14	89
1897	73	—	—	—	73	10	42
1898	172	—	—	—	172	7	123
1899	181	1	—	—	180	15	56
1900	86	—	—	—	86	19	33
1901	70	—	—	—	70	7	40
1902	81	—	—	—	81	12	33
1903	62	—	—	—	62	16	33
1904	84	—	—	—	84	11	31
1905	51	—	—	—	51	3	25
1906	109	—	—	—	109	6	84
1907	74	1	—	—	74	12	16
1908	71	—	—	—	71	9	32
1909	41	—	—	—	41	10	10
1910	83	—	—	—	83	3	14
1911	76	—	—	—	76	2	23
1912	22	—	—	2	20	3	—
1913	36	—	—	—	36	7	3
1914	31	—	—	—	30	6	8
1915	28	—	—	—	28	6	4
Souhrn	17065	44	17	106	16899	3175	2853

Seznam zemřelých údů Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Diecése brněnská.

Vdp. Aug. Nezval, kons. rada a farář v Budišově.
Hrubý Martin, rolník v Ustířích.
Koláček František v Milonicích.
Požárová Kateřina z Koaň.
Vytáskova Barbora z Uhřic.

Diecése olomoucká.

Dp. Antonín Hanzlián, farář v Čehovicích.
Dostalíkova Františka v Čehovicích.
Poledňáková Mecht. v Rokytnici.
Vítavský Václav v Dobrušce.

Jiné diecése.

Dusilková Marie z Hronova.
Fejtkova Josefa z Hronova.
Vítova Frant. ve Velkém Potíčí.

Tito v Pánu zesnulí údové poručeni buďtež nábožným modlitbám údů živých.

Modleme se. Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, duším služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobužnými prosbami dojíti mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim svítí! Ať odpočívají v pokoji. Amen.

---

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúků správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprve po letech anebo vůbec nestává.

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyr. a Meth.

od 1. ledna do 31. prosince 1915.

Číslo	Příjem a výdaj	Na úpisech	Na hotovosti	
		K	K	h
	Koncem roku 1914 obnášelo jmění	171100	1121	99
	Nový příjem r. 1915:			
I.	Jistiny *).	*300	*432	—
II.	Úroky z jistin	—	6878	42
III.	Vklady a splátky a odkazy	—	800	12
IV.	Za prodané knihy	—	90	32
V.	Různé příjmy	—	6	56
	Souhrn příjmů	171400	9329	41
	Výdaj r. 1915:			
I.	Nový podíl	—	6328	08
II.	Daně	—	349	29
III.	Za jistiny	400	235	62
IV.	Poštovné a povozné	—	116	01
V.	Různé výdaje	—	480	50
	Souhrn výdajů	400	7509	50
	Rozvaha:			
	Když se od příjmů	171400	9329	41
	odečte výdaj	400	7509	50
	zbývá koncem roku 1915:	171000	1819	91
*) Koupěno korunové renty. **) Za tažené losy.				

Dr. Josef Pospíšil,

t. č. starosta.

Dr. Jak. Hodr,

t. č. zkoumatel účtů.

Dr. Alois Dvořák,

t. č. pokladník.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Msgr. Dr. Josef Pospíšil, inful. prelát II. a arcijáhen stol. chrámu P. v Brně, papež. protonotář, domácí prelát Jeho Svatosti, komtur c. r. řádu Františka Josefa, v Brně, starosta. — **Dr. Alois Dvořák**, konsist. assessor, docent dogmatiky a regens bisk. bohosl. ústavu (alumnátu) v Brně, pokladník. — **Dr. Tomáš Hudec**, kons. assessor, prof. bohosloví v Brně jedn. — **Antonín Bartoš**, c. k. prof. náboženství v Brně na realce. — **Msgr. Dr. František Bulla**, bisk. rada a konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — **Msgr. Dr. Josef Dvořák**, bisk. rada, konsist. assessor a professor bohosloví v Brně. — **Dr. Karel Eichler**, konsist. rada, katecheta v Brně. — **Ferdinand Harna**, limbo orn. farář ve Chvalkovicích u Olomouce. — **Alois Hlavinka**, konsist. rada, farář v Litencích. — **Msgr. Dr. Jak. Hadravský**, domácí prelát Jeho Svatosti, sídelní kanovník královské kapitoly, pap. komoří v Brně, revisor účtů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda. — **Dr. František Hošek**, konsist. rada, emer. professor bohosloví v Meranu. — **František Janovský**, biskupský rada, rytíř c. r. řádu Františka Josefa, c. k. professor náboženství na ústavu pro vzdělání učitelů v Brně. — **Frant. Korec**, bisk. rada, děkan a farář v Urbanově. — **Msgr. Dr. Jos. Kupka**, papežský komoří, sídelní kanovník král. kapitoly, rytíř c. r. řádu Františka Josefa, Brně. — **Jan Novotný**, kons. rada, arcikněz, děkan a farář v Radostíně. — **Emil Procházka**, prof. nábož. na lyceu a ústavech Vesny v Brně. — **Msgr. Fabian Roháček**, domácí prelát Jeho Svatosti pap. komoří, sídelní kanovník král. kapitoly. — **Dr. Josef Samsour**, konsist. assessor, profesor bohosloví v Brně. — **Dr. Jan Sedláček**, konsist. assessor, prof. bohosloví v Brně. — **Msgr. Josef Svoboda**, č. kanovník, bisk. rada a konsist. assessor, v Brně. — **Jan Tenora**, konsist. rada, farář ve Chvalkovicích. — **Maximilian Weinberger**, konsist. assessor v Brně. — **Dr. Pavel Vychodil**, O. S. B., konsist. rada, ředitel tiskárny v Brně.

Oznámení.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojněmu šíření doporučuje:

== POUTNÍ KNIHU, MODLITBY A PÍSNĚ. ==

Sestavili Fr. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka Dr. Al. Dvořáka, regenta bohosl. ústavu v Brně, ve snížené ceně za 1.50 K.

Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. biskupské konsistoře v Brně: Přihlízejíce k žádosti ze dne 26. listopadu 1893 schvaluje biskupská konsistoř předloženou sobě »Poutní knihu« a přeje, aby dílo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užitku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby, v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v »Raccolta di orazioni e pi opere« obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27. udáno jest — i dušinu v očistci způsobem přimluvy přivlastniti lze. Dáno v biskupské konsistoři v Brně dne 30. listop. 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zelbert, kapit. děkan.

Homolka, sekretář.

Od nejdůst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci :

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum »Poutní kniha« attentiou Ven. Cleri recommendamus. (Currenda Consistorialis IV, a. 1894, n. 5577.)

Zvláště pak schválila a vřele doporučila »Poutní knihu« nejdůst. biskupská konsistoř v Hradci Králové: Vyřizující žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sděliti, že v nejbližším čísle zdejšího Ordinariátního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písně. Sestavil František Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. českém gymn. v Brně. Tiskem benediktinů rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písní. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písně nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vědcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Vřele ji doporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornili a obzvláště vědce poutníkův, aby si ji opatřili a ji jako nejlepší příručky užívaly. Úprava jest velmi slušná, cena mírná.

Biskupská konsistoř v Hradci Král., dne 12. dubna 1894.

Ed. Prašinger, gen. vikář.

Fr. Hampl, rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili »Poutní knihu« »Obzor«, »Hlas« a »Hlídku« v Brně, »Vlast« a »Čech« v Praze.

Roč. 68. „HLAS“ 1916.

Časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

~~~~~

„HLAS“ přináší články úvodní o všech událostech sběhnuvších se na poli politickém, národním, církevním, národohospodářském a společenském, dále přehledy politické, různé zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píše pod čáru oblíbení u našeho lidu proslulí spisovatelé. — Pro velikou svou rozšířenost hodí se „HLAS“ pp. obchodníkům, živnostníkům k ohlášení inserátů nejrozmantějšího druhu. — Ceny levné.

„HLAS“ vychází jako denník a týdeník.

Denník stojí poštou měsíčně 2 K 50 h, ročně 30 K, týdeník čtvrtletně 2 K, ročně 8 K.

Administrace „HLASU“ v Brně, Starobrněnská ul. č. 19-21.

Roč. 19. SELSKÉ HLASY. 1916.

Katolické rolnické noviny věnované potřebám a zájmům našeho rolnictva a středních stavů.

Orgán katol. spolku čes. rolnictva na Moravě, ve Slezsku a Dol. Rakousích.

S přílohami: **Zeměděľ. Obzor, Selka, Sel. Besedy, Selské Cesty.**

Vychází každou středu.

Redakce a výpravna je v Brně, Starobrněnská ulice č. 19-21.
Roční předplatné 8 K.

Selské Hlasy

malé vydání, vycházejí každý druhý čtvrtek. Předplatné ročně 4 K.

Tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny
vychází:

Knihovna našeho lidu.

Krásné, zábavné a poučné čtení.

Knihovna duchovní.

Sbírka spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé
zbožnosti.

MORAVAN.

Kalendář na rok 1917 Roč. 66. Cena 1 K.

Benediktinská knihtiskárna má hojný sklad knih, obstarává tiskopisy všeho
druhu správně a levně, a také má své vlastní knihařství a hojný výběr
menších i větších obrázků. — Seznam knih lze dostat zdarma a franko.

Roč. 26. NÁŠ DOMOV 1916.

Oblíbený měsíčník zábavně-poučný vychází od 1. ledna
1908 tiskem a nákladem benediktinské knihtiskárny
v Brně za spoluvydavatelství olomoucké jednoty »Našeho
Domova«. Redakce zůstává i dále beze změny v Olomouci. —
Předplatné ročně 5 K.

Roč. 11. NÁŠ VĚK. 1916.

Vychází každý pátek. Číslo za 2 h.

Redakce a administrace v Brně, Dominikánské nám. číslo 5-.

Papežská knihtiskárna bened. rajhradských v Brně
vydává tyto časopisy:

Hlídky.

Měsíčník vědecký se zvláštním zřetelem k apologetice a filosofii.
Redaktor Dr. Pavel Vychodil. — Sešity po 5 arších velké 8°.
Předplatné ročně 12 K.

Škola Božského Srdce Páně.

Měsíčník pro katol. lid, zvláště však pro bratrstva.
Celoročně i s poštovní zásilkou 4 K. — Přílohy ku „Škole B.
S. P.“ bývají ve zvláštním předplacení tyto:

Anděl Strážný. Časopis pro křesťanskou mládež,
bojné obrázky vykrášený, vy-
chází mimo prázdniny měsíčně o 2 arších v barevné obálce
a stojí v předplacení 1 K 70 h ročně.

Květy Mariánské. List měsíční ctitelů Panny
Marie. Vychází měsíčně o 2
arších v barevné obálce a stojí v předplacení 2 K 50 h ročně.

Kosmák Václ. Sebrané Spisy. Nové vydání.

Vycházejí ve dvojím vydání: na lepším a prostém papíře.
Dosud vyšlo XVIII. dílův. Ceny jejich jsou:

Díl I.	} II. vydání	stran 605.	Dražší K 2-80,	lacnější K 2—.
Díl II.		568.	K 2-40,	K 1-80.
Díl III.		576.	K 2-40,	K 1-80.
Díl IV.		574.	K 2-40,	K 1-80.
Díl V.		669.	K 4-40,	K 3-40.
Díl VI.		576.	K 2-40,	K 1-80.
Díl VII.		576.	K 2-40,	K 1-80.
Díl VIII.		576.	K 2-40,	K 1-80.
Díl IX.		576.	K 2-40,	K 1-80.
Díl X.		560.	K 2-40,	K 1-80.
Díl XI.		565.	K 2-40,	K 1-80.
Díl XII.		437.	K 1-60,	K 1-20.
Díl XIII.		576.	K 2-40,	K 1-80.
Díl XIV.		600.	K 2-40,	K 1-80.
Díl XV.		612.	K 2-80,	K 2—.
Díl XVI.		513.	K 2-40,	K 1-80.
Díl XVII.		600.	K 2-40,	K 1-80.
Díl XVIII.		202.	K 1-90,	K 1-50.

Životopis Václava Kosmáka. Napsal Dr. Pavel Vychodil.
Vychází v sešitech po 80 hnl. Dosud vyšel sešit 1. a 2